

Exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht

Sofie Mathieu^{1,3}
Prof. dr. Stefaan Pleysier¹
Prof. dr. Johan Put^{1,2}

¹ Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC), KU Leuven

² Instituut voor Sociaal Recht, KU Leuven

³ LUCAS, Centrum voor Zorgonderzoek en Consultancy

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
 Minderbroedersstraat 8 – B-3000 Leuven
 Tel 0032 16 37 34 32
 E-mail: swvg@kuleuven.be
 Website: <http://www.steunpuntwvg.be>

**STEUNPUNT
 WELZIJN
 VOLKSGEZONDHEID &
 GEZIN**

Publicatie nr. 2022/07
 SWVG-Rapport 07

Titel rapport: Onderzoeksrapport EF 15. Exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht

Promotor: Prof. dr. Stefaan Pleysier¹
 Copromotor: Prof. dr. Johan Put^{1,2}
 Onderzoekers: Sofie Mathieu¹

¹ Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC), KU Leuven

² Instituut voor Sociaal Recht, KU Leuven

Dit rapport kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Overheid. In deze tekst komen onderzoeksresultaten van de auteur(s) naar voor en niet die van de Vlaamse Overheid. De Vlaamse Overheid kan niet aansprakelijk gesteld worden voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de meegedeelde gegevens.

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

No material may be made public without an explicit reference to the source.

Het consortium SWVG

<i>Deelnemende instellingen - Dagelijks bestuur</i>	
KU Leuven	
· LUCAS, Centrum voor zorgonderzoek en consultancy	Prof. dr. Anja Declercq Prof. dr. Koen Hermans
· Instituut voor Sociaal Recht	Prof. dr. Johan Put
· HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving	Prof. dr. Tine Van Regenmortel
UGent	
· Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg	Prof. dr. Ann Van Hecke
· Vakgroep Marketing, Innovatie en Organisatie	Prof. dr. Paul Gemmel
· Vakgroep Bestuurskunde en Publiek Management	Prof. dr. Bram Verschuere
Vrije Universiteit Brussel	
· Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen	Prof. dr. Dominique Verté
Universiteit Antwerpen	
· Faculteit Sociale Wetenschappen	Prof. dr. Koen Decancq
<i>Partnerinstellingen</i>	
Universiteit Hasselt	
· Faculteit Geneeskunde en Levenswetenschappen	Prof. dr. Piet Stinissen
Thomas More Hogeschool	
· Unit Mens & Welzijn	Dr. Peter De Graef
Arteveldehogeschool	
· Sociaal Werk	
Hogeschool Gent	
· Onderzoekscentrum 360° Zorg en Welzijn	
UC Leuven-Limburg	
· Research & Expertise - Expertisecentrum Health Innovation	
Karel De Grote hogeschool	
· Onderzoek en maatschappelijke dienstverlening	
Hogeschool PXL	
· Expertisecentrum PXL Social Work Research	
Odisee co-hogeschool	
· Studiegebied Sociaal-Agogisch Werk	
KeFor	
· Kenniscentrum Forensisch Psychiatrische Zorg	
<i>Coördinatie en secretariaat</i>	
Coördinator SWVG Administratieve ondersteuning	Dr. Kathleen De Cuyper Manuela Schröder Lut Van Hoof

Exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht

Onderzoeker: Sofie Mathieu¹
Promotor: Prof. dr. Stefaan Pleysier¹
Copromotor: Prof. dr. Johan Put^{1,2}

¹ Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC), KU Leuven

² Instituut voor Sociaal Recht, KU Leuven

Samenvatting

1. Situering

De inwerkingtreding van het Jeugddelinquentedecreet in september 2019 vormde het startpunt voor de uitvoering van de delictgerichte contextbegeleiding (DCB) in de praktijk. Zestien diensten werden gesubsidieerd voor in totaal 89 modules DCB. In 2022 werd dit aanbod nog uitgebreid tot 23 diensten en 107 modules. Deze modules kunnen ingezet worden in de vorm van een autonome, ambulante reactie op een jeugddelict, of in combinatie met een gesloten begeleiding in een gemeenschapsinstelling (GI).

Dit onderzoek startte twee jaar na de uitrol van DCB in de praktijk. Enerzijds schetst het een beeld van de verschillende methodieken die de zestien 'oorspronkelijke' diensten inzetten en evalueert het de implementatie van deze methodieken in de praktijk. Anderzijds worden ook afgelopen trajecten in beeld gebracht.

2. Doelstellingen

Dit onderzoek omvat een exploratief onderzoek en procesevaluatie van de DCB. Het omvat drie opeenvolgende stappen. In een eerste stap van het onderzoek wordt op een exploratieve manier een beeld geschetst van de verschillende methodieken die de zestien diensten inzetten en van de uitrol van deze methodieken in de praktijk. Deze beschrijving vormt de basis voor een procesevaluatie (stap 2) waarin wordt nagegaan in hoeverre programma-integriteit wordt nagestreefd en behaald.

Zowel de sterktes en goede praktijken, als de valkuilen en uitdagingen van DCB in de praktijk worden daarbij belicht. In een derde, en laatste fase worden (een selectie van) de afgelopen trajecten in beeld gebracht en geanalyseerd. Er wordt zicht verkregen op: het profiel van de jongeren die instromen, de feiten die aanleiding gaven tot de aanmelding, de trajectkenmerken en het resultaat van de begeleiding. Daarbij wordt tevens aandacht geschonken aan hoe de verschillende betrokken partijen de begeleiding ervaren.

3. Onderzoeksvragen

Elk van de drie stappen beantwoordt een reeks onderzoeksvragen:

Stap 1: Beschrijving en inventaris van methodieken en praktijken

- Welke methodieken zetten de zestien diensten in voor de delictgerichte contextbegeleiding?
- Hoe worden deze methodieken in de praktijk gebracht? Wat zijn eventuele verschillen (en verklaringen daarvoor) tussen de methodiek 'zoals voorgeschreven' en de methodiek zoals 'uitgerold'?

Stap 2: Procevaluatie

- Gebeurt de uitrol van de methodieken voor delictgerichte contextbegeleiding zoals bedoeld en beschreven? In hoeverre wordt dus programma-integriteit nagestreefd en behaald?
- Wat zijn op basis van de analyse en procesevaluatie, goede praktijken en aandachtspunten inzake de uitvoering van delictgerichte contextbegeleiding?

Stap 3: Analyse van (een selectie van) trajecten

- Wat is het profiel van de jongeren en de aanleiding (feiten) van aanmelding voor een delictgerichte contextbegeleiding?
- Wat zijn de trajectkenmerken (duurtijd tussen aanmelding en opstart; duur van de begeleiding; intensiteit en frequentie van begeleidingen)?
- Hoe verloopt de instroom/doorstroom/uitstroom bij gedeelde trajecten (combinatie GI/DCB en uitstroom GI/doorstroom DCB)?
- Hoe verloopt het delen van informatie in de gedeelde trajecten?
- Welke indicaties zijn er op vlak van doelbereiking/resultaat van de delictgerichte contextbegeleiding?
- Wat zijn de verwachtingen en ervaringen met betrekking tot het proces, bij cliënten (jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken), aanbieders (zestien diensten) en GI?

4. Methode

Het verkennend onderzoek (stap 1) ving aan met een analyse van de formulieren kandidaatstelling. Vervolgens werd een digitale vragenlijst verstuurd naar de zestien diensten. De vragenlijst werd opgebouwd vanuit de verschillende elementen van een methodiek (Foolen et al., 2011; Kenniscentrum Sport & Bewegen et al., 2021b). Onduidelijkheden en bijkomende vragen werden opgevangen door een aanvullende mondelinge bevraging bij de verantwoordelijken van elke dienst. De resultaten uit deze schriftelijke en aanvullende mondelinge bevraging leidde tot een methodiekbeschrijving per dienst. In een focusgroep met consulenten van de Sociale dienst jeugdrechtbank werd dieper ingegaan op de rol die zij opnemen binnen de DCB.

De procesevaluatie (stap 2) vloeit voort uit het verkennend onderzoek en werd uitgevoerd op de resultaten die uit de eerste stap voortkwamen.

De trajecten werden in beeld gebracht (stap 3) door een grondige analyse van een selectie van individuele dossiers. Op basis van vier criteria (regionale spreiding, type dienst, gebruikte methodiek en grootte van de dienst) werden tweemaal zes diensten geselecteerd. Voor de dossieranalyse werden zes diensten geselecteerd die inzage verschaften in 38 afgelopen, geanonimiseerde, dossiers DCB. Ontbrekende informatie of onduidelijkheden in de dossiers werden opnieuw opgevangen door een aanvullende mondelinge bevraging bij de diensten. De gegevens over het profiel van de jongere en de trajectkenmerken werden aangevuld met registratiegegevens uit BinC, DoMinO en INSISTO. Voor de interviews met de cliënten werden zes andere diensten geselecteerd. Zij gaven de contactgegevens door van 8 cliënten die een DCB hebben doorlopen en bereid waren om deel te nemen aan een interview. Naast cliënten werden ook de zestien diensten opnieuw geïnterviewd over hun ervaring met het proces van DCB. Een focusgroep met medewerkers van de gemeenschapsinstellingen (GI) liet toe om meer te weten te komen over hun ervaring over de samenwerking met de diensten in gedeelde trajecten. De verschillende onderzoeksmethoden in de derde stap van het onderzoek, maken het mogelijk om een beeld te schetsen van het profiel van de jongeren die instromen in DCB, de feiten die aanleiding gaven tot de aanmelding, de trajectkenmerken, de wijze van instroom, uitstroom en samenwerking bij gedeelde trajecten, het resultaat van de begeleiding en de ervaringen van de verschillende betrokkenen.

5. Resultaten

Methodieken en praktijken van DCB

Uit het verkennend onderzoek blijkt dat de meeste diensten voor de DCB elementen halen uit verschillende methodieken, modellen en benaderingen. De vaakst genoemde methodieken of modellen zijn het Goof Lives Model (dertien diensten), Nieuwe Perspectieven bij Terugkeer (tien diensten), Signs of Safety (acht diensten), Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet (zeven diensten), het Risk Need Responsivity-model (zeven diensten) en Signs of Success (vijf diensten). Multidimensionele Familietherapie, Multisysteem Therapie en Acceptance and Commitment Therapy (ACT) worden elk eenmaal vermeld. Slechts twee diensten geven aan dat zij volledige programma-integriteit van één methodiek nastreven. De overige veertien diensten combineren elementen uit bestaande methodieken, modellen én praktijkkennis tot hun eigen methodiek. Daarbij voeren zij één of meer reeds bestaande methodieken grotendeels uit zoals voorgeschreven of ze nemen slechts enkele elementen uit de voorgeschreven methodieken over.

De verschillen tussen de voorgeschreven methodieken en de praktijk van DCB hebben betrekking op alle elementen van de methodiek. De diensten richten zich tot ruimere problemen en een ruimere doelgroep dan waarvoor de methodieken of modellen bedoeld zijn. Daarnaast voegen zij soms doelstellingen toe aan het programma, wat zich vertaalt in verschillen op het vlak van inhoud van de methodiek. De voorgeschreven begeleidingsduur en intensiteit worden in de praktijk eveneens soms aangepast. Niet alle medewerkers blijken bovendien voldoende opgeleid te zijn in de methodieken die binnen een dienst worden ingezet.

Deze verschillen komen voort uit het gegeven dat de diensten grote inspanningen doen om een aanbod te voorzien voor alle jongeren die DCB opgelegd krijgen. Ze willen daarbij op maat van de cliënt werken en tegemoetkomen aan de verwachtingen uit het decreet over het delict- en herstelgericht werken en

het betrekken van de ouders. In de literatuur zijn er verschillende visies te vinden over de mate waarin programma-integriteit nagestreefd dient te worden. Enerzijds tonen bronnen aan dat er een verband bestaat tussen de mate van programma-integriteit en de effectiviteit van een interventie. Anderzijds wijzen andere bronnen erop dat behandeldifferentiatie bijkomende positieve effecten oplevert. De twee visies sluiten elkaar niet uit, maar wijzen op het belang om voldoende stil te staan bij de theoretische onderbouwing van de methodiek en om de werkzame, onmisbare elementen van de methodiek te identificeren.

Individuele trajecten DCB

Wat het **profiel** van de jongeren binnen DCB betreft, ging het de afgelopen jaren voornamelijk over jongens tussen 15 en 17 jaar. De meerderheid van hen was van Belgische origine (74 procent) en had het Nederlands (eventueel in combinatie met een andere taal) als thuistaal (81 procent). Er blijkt wel een stijging te zijn in het aantal jongeren dat instroomt in DCB en een andere thuistaal heeft dan het Nederlands. Op vlak van dagbesteding blijkt de meerderheid van de jongeren (74 procent) deeltijds of voltijds naar school te gaan. Zij doen dat voornamelijk in een BSO-richting (44 procent), gevolgd door deeltijds onderwijs of leertijd (21 procent), TSO (17 procent), BUSO (12 procent) en ASO (3 procent).

De gegevens die een beeld weergeven van de thuissituatie tonen dat een toenemend aandeel van de jongeren in het kerngezin (37 procent) of in een éénoudergezin bij de moeder (28 procent) verblijft. Bij een vierde van de jongeren zou sprake zijn van schulden binnen het gezin. Alle gezinsleden blijken bij 90 procent van de jongeren in goede lichamelijke en geestelijke gezondheid te verkeren. Bij het grootste deel van de cliënten bestaat de inkomensbron uit voltijdse (en deeltijdse) arbeid en voor een beperkter deel uit een vervangingsinkomen. Van de ouders behaalde tenslotte 60 procent minstens een diploma middelbaar onderwijs.

Uit de dossieranalyse bleek dat vaak een combinatie van meerdere feiten **aanleiding** gaf tot een aanmelding bij DCB. Bij 55 procent van de jongeren is er sprake van (een verdenking van) handel, gebruik of bezit van drugs. Deze feiten gaan al dan niet gepaard met eigendomsdelicten en persoonsdelicten.

De **trajectkenmerken** van DCB die dit onderzoek in kaart brengt zijn de wachttijd, de begeleidingsduur en de intensiteit en frequentie van de begeleiding. Uit de registratiegegevens en dossieranalyse blijkt dat er sprake is van een groeiende wachtlijst voor DCB, maar dat er grote verschillen bestaan tussen diensten en zelfs tussen dossiers. Ook de duur en de intensiteit van de trajecten blijkt te verschillen tussen diensten en tussen dossiers. Dossiers vanuit kortverblijf starten doorgaans sneller op dan een 'regulier' dossier en duren maximaal 6 maanden, wat beduidend korter is dan de gemiddelde begeleidingsduur van 205 dagen die uit de registratiegegevens voortkomt. De intensiteit van de begeleiding varieert eveneens tussen diensten en tussen dossiers, maar het decreet voorziet daarin ook geen concreet kader. Over het algemeen is er in de dossiers sprake van een intensieve begeleiding waarin de begeleider meerdere keren per week contact heeft met de jongere en zijn of haar context.

Uit de gegevens die betrekking hebben op de **gedeelde trajecten** en de samenwerking met de GI kunnen verschillende scenario's afgeleid worden waarin de GI betrokken is bij de DCB. Uit de registratiegegevens blijkt dat de DCB bij de meerderheid (64 procent) van de dossiers werd opgestart bij uitstroom uit de GI. In die dossiers ontvangen de diensten verslaggeving vanuit de GI waar zij op verder kunnen bouwen in de DCB. Daarnaast zijn er ook gedeelde trajecten waarbij de DCB opstart tijdens het traject in de GI of waarbij de jongere in de GI terechtkomt tijdens de DCB. Als er sprake is van een gedeeld traject, dan

bedraagt de overlap in 59 procent van de dossiers 30 dagen of meer. Het aantal gedeelde trajecten blijkt echter doorheen de jaren te dalen. In gedeelde trajecten is er over het algemeen sprake van een vlotte samenwerking tussen de diensten en de GI. De afstemming en informatiedeling gebeurt op vaste overlegmomenten in de GI, waar ook de jongere en eventueel zijn context bij aansluit.

Dit onderzoek laat niet toe om harde uitspraken te doen over de effectiviteit van DCB. De resultaten uit de derde stap van het onderzoek maken het echter wel mogelijk om enkele **indicaties van doelbereiking** weer te geven. Volgens de registratiegegevens in BinC worden in de meerderheid van de dossiers (68 procent) de doelstellingen (grotendeels) bereikt. Daar tegenover staat dat in 39 procent van de dossiers nog vervolghulp aangewezen blijkt. De doelstellingen vloeien enerzijds voort uit het decreet, maar anderzijds worden in het handelingsplan ook doelstellingen gesteld bij wat op dat moment relevant is voor de jongere en zijn of haar context. Vanuit het herstelgerichte aspect van DCB gaat er veel aandacht uit naar herstel binnen de context van de jongere. Ondanks dat sommige breuken niet meer te herstellen blijken, werden in de meerderheid van de dossiers wel indicaties gevonden die wijzen op een bepaalde mate van herstel tussen de jongere en zijn of haar context. Het delictgerichte aspect van de begeleiding houdt in dat de gevolgen van de feiten en slachtofferschap worden besproken en dat er wordt stilgestaan bij het gedrag van de jongere. De cliënten benoemden enkele voorbeelden die wijzen op indicaties van gedragsverandering, maar vaak blijkt meer tijd nodig dan er binnen DCB is om effectief tot gedragsverandering te komen. De dossiers doen vermoeden dat recidive voorkomen wordt, maar het blijkt moeilijk te achterhalen doordat men afhankelijk is van wat de jongere hierover vertelt en wat er boven water komt tijdens de begeleiding. Bovendien is er geen zicht op recidive na de begeleiding. Andere doelen die in de begeleiding opgenomen worden, hebben vaak te maken met school, (studenten)werk, drugsgebruik, vrije tijd of dagbesteding. Uit de dossiers bleek opnieuw dat er binnen de DCB vaak stappen richting doelbereiking werden gezet, maar dat de doelstellingen te ambitieus waren om binnen de vooropgestelde termijn te behalen.

Tenslotte werd er binnen dit onderzoek stilgestaan bij de **ervaringen** van de verschillende partijen die bij de DCB betrokken zijn. De samenwerking tussen de diensten en de GI wordt over het algemeen positief ervaren. De gedeelde informatie is een meerwaarde voor hen allebei. De accenten in deze informatiedeling verschillen naargelang het moment waarop het traject van de jongere opstart. De overlegmomenten in de GI maken het mogelijk om op maat van de jongere en transparant af te stemmen. De verbeterpunten die worden aangehaald voor deze samenwerking zouden grotendeels opgevangen kunnen worden door duidelijke afspraken te maken bij de start van elk traject. De cliënten die geïnterviewd werden, waren allen tevreden over de afgelopen begeleiding. De manier waarop de DCB werd aangepakt, en de mate waarin de ouders betrokken werden, verschilde tussen de cliënten. Aan het einde van de begeleiding merkten zij wel allemaal een zekere mate van verandering op. Een goede 'klik' tussen de begeleider en de cliënten is volgens de cliënten en de diensten belangrijk voor een goed verloop van de begeleiding. Uiteindelijk zal een zekere mate van bereidheid om te veranderen noodzakelijk zijn om enig resultaat te bereiken. Daar tegenover staat dat een gebrek aan motivatie, psychiatrische problematieken en een taalbarrière knelpunten kunnen vormen voor een goed verloop van de begeleiding en uiteindelijk ook doelbereiking.

6. Aanbevelingen

De resultaten uit dit onderzoek geven aanleiding tot enkele aanbevelingen met betrekking tot de methodiek en praktijk van DCB in Vlaanderen.

Daarbij worden de volgende aanbevelingen **naar het beleid** geformuleerd:

1. Voorzie in een duidelijk kader wie tot de doelgroep van DCB behoort.
2. Kijk erop toe dat de juiste doelgroep doorstroomt naar DCB en voorkom zo dat breuken in de trajecten ontstaan.
3. Informeer de besluitvormers goed over wat DCB inhoudt, wie tot de doelgroep behoort en hoe deze module zich verhoudt tot andere reacties (zoals herstellbemiddeling, leerproject, positief project, contextbegeleiding kortdurend intensief).
4. Blijf inzetten op het wegwerken van wachtlijsten in de jeugdhulp.
5. Voorkom dat (de duur van) vrijheidsberoving afhankelijk is van wachtlijsten.
6. Voorzie voldoende modules zodat er maximaal ingezet kan worden op re-integratie en een naadloze overgang voor jongeren in gesloten begeleiding
7. Wees ervan bewust dat de doelgroep binnen DCB vaak multiprobleemgezinnen betreft, waarbij er op verschillende levensdomeinen problemen zijn. Zet ook verder in op initiatieven die maatschappelijke problemen (o.a. armoede, discriminatie) aanpakken.
8. Zet praktijkonderzoek naar DCB verder, zodat diensten hun methodiek verder kunnen onderbouwen en daarmee bestaande praktijk kunnen verbeteren. Betrek daarbij de zeven diensten die sinds 2022 modules DCB aanbieden.
9. Onderzoek hoe doelrealisatie van DCB in kaart gebracht kan worden.

Daarnaast worden ook enkele aanbevelingen **naar de praktijk** geformuleerd:

10. Bouw een samenwerking uit met regionale partners uit andere sectoren (psychiatrie, drughulpverlening, huisvesting, arbeid, zorg voor personen met een handicap) en maak gebruik van deze samenwerking.
11. Maak gebruik van andere modules (bv. contextbegeleiding kortdurend intensief) wanneer de aangemelde jongere niet aansluit bij de doelgroep van DCB en voorkom zo dat breuken in de trajecten ontstaan.
12. Blijf voorzien in materialen, ondersteunende overlegmomenten en opleiding in de methodiek voor personeel om hun behandelcompetentie te optimaliseren.
13. Wissel *good practices* uit met andere DCB-diensten m.b.t. de aanpak bij specifieke feiten of een bepaalde doelgroep.
14. Vermijd onzekerheid voor de jongeren m.b.t. de termijnen van DCB en hou vast aan de termijnen bepaald in het decreet.
15. Zorg voor een toeleiding naar vervolgmodes of nazorg in die dossiers waarin er nog een vraag is naar of nood is aan vervolghulp.

16. Voorkom abrupte eindes in de trajecten op 18 jaar door, binnen de wettelijke grenzen, termijnen te laten afhangen van het risicoprofiel van de jongere en de methodiek.
17. Blijf onderzoek voeren naar de praktijk om deze met *practice based evidence* te kunnen onderbouwen.
18. Blijf inzetten op een goede, consistente registratie in de registratiesystemen.
19. Vermijd in gedeelde trajecten misverstanden over de betrokkenheid in overlegmomenten en informatiedeling door hierover duidelijke afspraken te maken - zij het overkoepelende afspraken, zij het aan de start van elk gedeeld traject.
20. Maak werk van meetbare/haalbare doelen in de handelingsplannen om verandering of doelbereiking te monitoren.
21. Voorzie in een aangepast aanbod, en eventueel een samenwerking met tolken, voor cliënten met een andere thuistaal of etnisch-culturele achtergrond.

Inhoud

Inleiding	17
1 Situering van de delictgerichte contextbegeleiding	17
2 Doel van het onderzoek	18
3 Onderzoeksvragen	19
Hoofdstuk 1 Begrippenkader	21
1 Interventie	21
2 Methodiek	22
3 Model	22
4 Techniek	22
5 Hiërarchische voorstelling	23
Hoofdstuk 2 Beschrijving en inventaris van methodieken en praktijken	25
1 Onderzoeksmethode	25
1.1 Documentenanalyse	25
1.2 Schriftelijke rondvraag	25
1.3 Aanvullende mondelinge bevraging	26
1.4 Focusgroep SDJ	27
2 Methodiekbeschrijving	27
2.1 Probleem, doelgroep, doelstelling	28
2.2 Opbouw van de interventie	35
2.3 Inhoud van de methodiek	39
2.4 Theoretische onderbouwing	42
2.5 Randvoorwaarden voor de uitvoering	47
2.6 Onderzoek naar de praktijk	48
Hoofdstuk 3 Procesevaluatie	51
1 Inleiding	51
2 Doelgroep en doelstellingen	52
3 Opbouw	54
3.1 Duur van de trajecten	54
3.2 Betrokkenheid van ouders of opvoedingsverantwoordelijken	55
4 Inhoud van de methodiek	55
5 Theoretische onderbouwing	56
6 Randvoorwaarden	57
7 Onderzoek naar de praktijk	57
8 Conclusie	59

Hoofdstuk 4	Analyse van (een selectie van) trajecten	61
1	Onderzoeksmethode	61
1.1	Dossieranalyse	61
1.2	Mondelinge bevragingen	62
1.3	Analyse van registratiegegevens	65
2	Profiel van de jongeren	66
2.1	Leeftijd	66
2.2	Geslacht	66
2.3	Etniciteit	67
2.4	Dagbesteding	67
2.5	Gezinssamenstelling	68
2.6	Gezinssituatie	69
3	Aanleiding van de aanmelding	71
4	Trajectkenmerken	71
4.1	Wachttijd	71
4.2	Duur van de trajecten	73
4.3	Contactmomenten	74
4.4	Uitstroom uit DCB	77
5	Samenwerking GI en DCB	79
5.1	Gedeelde trajecten en uitstroom GI	79
5.2	Delen van informatie	80
6	Indicaties van doelbereiking	82
6.1	Doelstellingen uit het decreet	82
6.2	Andere doelstellingen	86
Hoofdstuk 5	Besluit en aanbevelingen	89
1	Besluit	89
1.1	Methodieken en praktijken van DCB	89
1.2	Individuele trajecten DCB	91
2	Aanbevelingen	97
2.1	Aanbevelingen voor het beleid	97
2.2	Aanbevelingen voor de praktijk	97
Literatuurlijst		99
Bijlagen		103
1	Schriftelijke vragenlijst diensten DCB	103
2	Topiclijst focusgroep SDJ	139
3	Schriftelijke geïnformeerde toestemming bij focusgroep SDJ	142
4	Tabellen bij schriftelijke bevraging – theoretische onderbouwing	144
5	Overzicht methodieken op dienstniveau	146

6	Overzicht voorgeschreven methodieken	153
7	Topiclijst interviews diensten	155
8	Schriftelijke geïnformeerde toestemming diensten	156
9	Topiclijst interviews cliënten	158
10	Schriftelijke geïnformeerde toestemming voor cliënten	160
11	Schriftelijke geïnformeerde toestemming voor min 16-jarigen	162
12	Informatiebrief voor cliënten	164
13	Topiclijst focusgroep GI	166
14	Schriftelijke geïnformeerde toestemming bij focusgroep GI	169

Lijst met afkortingen

ACT	Acceptance and Commitment Therapy
CBAW	Contextbegeleiding in functie van Autonom Wonen
CBKI	Contextbegeleiding kortdurend intensief
DCB	Delictgerichte contextbegeleiding
FACT	Forensic Assertive Community Treatment
FFT	Functional Family Therapy
GI	Gemeenschapsinstelling(en)
GLM	Good Lives Model
HCA	Herstelgerichte en Constructieve Afhandeling
IPT	Intensieve Pedagogische Thuishulp
MDFT	Multidimensionele Familietherapie
MST	Multisysteem Therapie
NA/GV	Nieuwe Autoriteit/Geweldloos Verzet
NJi	Nederlands Jeugdinstituut
NPT	Nieuwe Perspectieven bij Terugkeer
RNR	Risk-Need-Responsivity
SDJ	Sociale Dienst Jeugdrechtbank
SORC	Stimulus/Situatie-Organisme-Respons-Consequentie
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
YAR	Youth At Risk

Lijst Figuren

Figuur 1	Hiërarchische voorstelling van het begrippenkader	23
----------	---	----

Lijst Tabellen

Tabel 1	Problemen waarop de DCB is gericht (N=16)	28
Tabel 2	Indicaties m.b.t. de doelgroep (N = 16)	30
Tabel 3	Contra-indicaties m.b.t. de doelgroep (N=16)	31
Tabel 4	Hoofddoelstellingen binnen de DCB (N=16)	33
Tabel 5	Verschillen van 'methodieken in de praktijk' t.o.v. 'voorgeschreven methodieken'	44
Tabel 6	Beïnvloedbare factoren (N=16)	46
Tabel 7	Inhoud van de dossiers	62
Tabel 8	Respondenten interviews met cliënten	64
Tabel 9	Aantal unieke jongeren naar dagbesteding	68
Tabel 10	Aantal unieke jongeren naar gezinssamenstelling	69
Tabel 11	Arbeidssituatie	70
Tabel 12	Reden einde begeleiding	78
Tabel 13	Modellen	144
Tabel 14	Methodieken	145

Inleiding

1 Situering van de delictgerichte contextbegeleiding

In het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht van 15 februari 2019 (hierna: Jeugddelinquentie-decreet) vormt ‘verantwoordelijkheid’ een belangrijk uitgangspunt. In de memorie van toelichting wordt meer duiding gegeven bij dit begrip. Er wordt uitgegaan van een gedeelde, gedragen verantwoordelijkheid, waarbij ouders, opvoedingsverantwoordelijken en kinderen samen verantwoordelijk kunnen zijn. Bovendien is het “de ambitie om ook effectief met de context van de minderjarige delictpleger aan de slag gaan”.¹ Deze ambitie vertaalt zich onder andere in artikel 18. De jeugdrechter of jeugdrechtbank wordt de mogelijkheid gegeven om een maatregel of sanctie aan de minderjarige verdachte of delictpleger op te leggen waarbij met de ouders of de opvoedingsverantwoordelijken delictgericht moet worden gewerkt.

De delictgerichte contextbegeleiding (DCB) krijgt verder vorm in artikel 24 en artikel 33 van het Jeugddelinquentiedecreet. In deze artikelen komt nog een tweede belangrijk uitgangspunt uit het decreet naar voren, namelijk het ‘*evidence based werken*’. Delictgericht werken moet een beroep doen op “onderbouwde methodieken die inwerken op het gedrag van de minderjarige, de gevolgen van het jeugddelict en die recidive moeten voorkomen”. Met de omzendbrief van 6 mei 2019 werden diensten opgeroepen om zich kandidaat te stellen voor modules DCB. In de formulieren kandidaatstelling werd aan de diensten gevraagd om verschillende methodieken voor te stellen. Daarbij werd opnieuw expliciet verwezen naar het principe van wetenschappelijk onderbouwd werken.

In het kader van deze oproep werden vijftig bijkomende modules gecreëerd. Daarnaast konden diensten die reeds jongeren begeleidden in modules ‘contextbegeleiding kortdurend intensief’ (CBKI) aanvragen om (een deel van) deze modules te laten ombouwen naar modules DCB indien deze exclusief ingezet worden voor de ambulante begeleiding van minderjarige delictplegers. Sinds september 2019 worden zestien Vlaamse diensten erkend voor modules DCB. De diensten worden gesubsidieerd voor in totaal 89 modules, waarbij wordt uitgegaan van een begeleidingsduur van 6 maanden. Dit betekent dat er volgens de voorziene modules op jaarbasis 178 jongeren begeleid kunnen worden. Deze modules kunnen ingezet worden in de vorm van een autonome, ambulante reactie op een jeugddelict, of in combinatie met een gesloten begeleiding in een gemeenschapsinstelling (GI). Het ‘draaiboek gedeelde trajecten’ schetst een kader hoe die samenwerking, in gedeelde trajecten van een gesloten verblijf en begeleiding in de GI met de DCB, vorm krijgt (Opgroeien, 2020b). Ook andere maatregelen of sancties kunnen door de jeugdrechter of jeugdrechtbank, op cumulatieve wijze, tegelijkertijd worden opgelegd.²

Op 1 juli 2020 ging, in het kader van de coronamaatregelen, het tijdelijke project kortverblijf van start. Na een verblijf in de GI van maximaal 14 dagen stromen jongeren uit naar andere vormen van begeleiding, waaronder de DCB. In het licht van dit project werden tijdelijk 60 bijkomende modules DCB gecreëerd.³ Een navraag bij het agentschap leert ons dat zowel in 2020 (50 procent, 49 jongeren) als in 2021 (47,8 procent, 86 jongeren) ongeveer de helft van de jongeren bij wie kortverblijf in de GI werd

¹ MvT, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 6-7.

² Art. 20, § 2 en art. 29, § 2 Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019.

³ *Vr. en Antw.* VI.Parl., Vr. nr. 478, 13 mei 2020 (A. BLANCOAERT, antw. W.BEKE).

opgelegd, uitstroomde naar DCB. Voor deze uitstroom wordt samengewerkt met twaalf diensten die DCB aanbieden.⁴ De tijdelijke middelen voor kortverblijf werden verlengd tot augustus 2022. De bedoeling zou zijn om kortverblijf vanaf september 2022 duurzaam te verankeren in fase 2 van de inwerkingtreding van het Jeugddelinquentiedecreet.⁵

De private aanbieders en betrokken personen vanuit het Agentschap Opgroeien komen op regelmatige tijdstippen samen om actuele thema's en regionale ontwikkelingen m.b.t. DCB te bespreken. Op die overlegmomenten gaven de onderzoekers ook een toelichting en terugkoppeling van voorliggend onderzoek. Doorheen dit onderzoek werd duidelijk dat de erkenning mogelijk verbreed zou worden naar negen andere diensten die jongeren begeleiden onder CBKI-modules vanuit de uitstroom uit de GI. Aangezien deze erkenning nog niet rond was op het moment dat de schriftelijke vragenlijst werd verspreid, werd beslist deze diensten niet mee te nemen in het verdere verloop van het onderzoek. Sinds 1 september 2022 zijn er zeven 'extra' diensten volledig operationeel. Het totale aanbod werd daarmee uitgebreid tot 107 modules DCB. Een groot deel van deze bijkomende modules komt voort uit de ombouw van modules CBKI naar DCB.

2 Doel van het onderzoek

Dit onderzoek omvat een exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding. In het onderzoek kunnen drie opeenvolgende stappen onderscheiden worden. In elke stap van het onderzoek is er aandacht voor de DCB als autonome reactie en voor de gedeelde trajecten in combinatie met een plaatsing in de GI.

De eerste stap van het onderzoek omvat een verkennend onderzoek waarin de werking en praktijk van de zestien diensten met een erkenning voor DCB wordt geïnventariseerd en beschreven. Op een exploratieve manier wordt in beeld gebracht welke verschillende methodieken de zestien diensten inzetten en op welke manier deze methodieken in de praktijk worden gebracht. Hierbij komen de verschillende elementen van een methodiek aan bod (Foolen et al., 2011, p.13; van Yperen et al., 2017, p.82).

De tweede stap in het onderzoek vloeit voort uit het verkennend onderzoek. Op basis van de verkregen informatie volgt een procesevaluatie. Daarin wordt stilgestaan bij de keuze van methodieken om de doelstellingen binnen de DCB te bereiken. Daarnaast is er aandacht voor de ruimere doelstellingen uit het decreet: in hoeverre zijn de gebruikte methodieken gebaseerd op wetenschappelijk onderbouwde evidentie (*evidence based*) dan wel op evidentie uit de praktijk (*practice based*). Op het vlak van de methodieken wordt nagegaan in welke mate de diensten programma-integriteit nastreven en in hoeverre dit wordt behaald. Er wordt m.a.w. bekeken in hoeverre de uitvoering van de methodieken in de praktijk conform de voorgeschreven methodiek gebeurt (van der Laan, 2013, p.215). Naast een beschrijving van 'wat' er gebeurt in de praktijk van DCB, wordt eveneens stilgestaan bij 'hoe' dat in de praktijk wordt uitgevoerd en 'waarom' dat zo gebeurt (of waarom juist niet) (van der Laan & Leertouwer, 2014, p.21). Zowel de sterktes en goede praktijken, als de valkuilen en uitdagingen in de praktijk worden belicht.

⁴ Vr. en Antw. VI.Parl. Vr. nr. 273, 23 november 2020 (A. BLANCAERT, antw. Z.DEMIR).

⁵ Vr. en Antw. VI.Parl. Vr. nr. 618, 30 april 2021 (A. BLANCAERT, antw. W.BEKE).

De derde, en laatste, stap van het onderzoek bestaat uit een grondige analyse van de afgeronde dossiers delictgerichte contextbegeleiding. Hierin worden (een selectie van) afgelopen trajecten in beeld gebracht. Met deze analyse krijgen we zicht op: het profiel van de jongeren die instromen; de feiten die aanleiding gaven tot de aanmelding; de trajectkenmerken zoals de duur en intensiteit van de begeleiding. Er wordt bekeken wat in de geanalyseerde trajecten de doelstellingen waren en wat er afgeleid kan worden m.b.t. het resultaat van de begeleiding. Dit onderzoek beoogt geen harde effectevaluatie, maar in deze derde stap wordt toch verkend of er indicaties zijn die duiden op doelbereiking.

Het onderzoek resulteert in een onderzoeksrapport en beleidsaanbevelingen met betrekking tot de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen.

3 Onderzoeksvragen

De drie opeenvolgende stappen in het onderzoek bieden elk een antwoord op een reeks onderzoeksvragen:

Stap 1: Beschrijving en inventaris van methodieken en praktijken

- Welke methodieken zetten de zestien diensten in voor de delictgerichte contextbegeleiding?
- Hoe worden deze methodieken in de praktijk gebracht? Wat zijn eventuele verschillen (en verklaringen daarvoor) tussen de methodiek 'zoals voorgeschreven' en de methodiek zoals 'uitgerold'?

Stap 2: Procesevaluatie

- Gebeurt de uitrol van de methodieken voor delictgerichte contextbegeleiding zoals bedoeld en beschreven? In hoeverre wordt dus programma-integriteit nagestreefd en behaald?
- Wat zijn op basis van de analyse en procesevaluatie, goede praktijken en aandachtspunten inzake de uitvoering van delictgerichte contextbegeleiding?

Stap 3: Analyse van (een selectie van) trajecten

- Wat is het profiel van de jongeren en de aanleiding (feiten) van aanmelding voor een delictgerichte contextbegeleiding?
- Wat zijn de trajectkenmerken (duurtijd tussen aanmelding en opstart; duur van de begeleiding; intensiteit en frequentie van begeleidingen)?
- Hoe verloopt de instroom/doorstroom/uitstroom bij gedeelde trajecten (combinatie GI/DCB en uitstroom GI/doorstroom DCB)?
- Hoe verloopt het delen van informatie in de gedeelde trajecten?
- Welke indicaties zijn er op vlak van doelbereiking/resultaat van de delictgerichte contextbegeleiding?
- Wat zijn de verwachtingen en ervaringen met betrekking tot het proces, bij cliënten (jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken), aanbieders (zestien diensten) en GI?

Hoofdstuk 1

Begrippenkader

Artikel 33 van het Jeugddelinquentedecreet stelt dat voor de delictgerichte contextbegeleiding een beroep gedaan dient te worden op “onderbouwde methodieken die inwerken op het gedrag van de minderjarige, de gevolgen van het jeugddelict en die recidive moeten voorkomen”. In de eerste stap van dit onderzoek worden deze onderbouwde methodieken geïnventariseerd en beschreven. Alvorens over te gaan tot een beschrijving, wordt in dit deel duiding gegeven bij de terminologie. Zowel in onderzoek als in de praktijk worden termen zoals ‘methodiek’, ‘interventie’, ‘model’ en ‘techniek’ door elkaar gebruikt. De zoektocht naar definities van de verschillende begrippen leverde verschillende, soms tegenstrijdige, resultaten op. Een duidelijk begrippenkader dringt zich bijgevolg op.

1 Interventie

Snellen en van der Drift (2014, p.62) stellen interventies gelijk aan technieken. Interventies worden beschouwd als de kleinste eenheid in het methodisch handelen. De meerderheid van de geraadpleegde bronnen zet een interventie echter op een meer abstract niveau.

In de handreiking van Foolen et al. (2011, p.11) wordt de term gebruikt als “een verzamelnaam voor programma’s, projecten, trainingsmethoden, behandel- en begeleidingsvormen, sancties etcetera”. Het Nederlandse Samenwerkingsverband Erkenning van Interventies, waar onder andere Movisie en het Nederlandse Jeugdinstituut (Nji) deel van uitmaken, omschrijft een interventie als “een planmatige (of systematische) en doelgerichte aanpak” (Kenniscentrum Sport & Beweging et al., 2021a; Spanjaard, Veerman, & van Yperen, 2015). Deze definitie van het Nederlandse Samenwerkingsverband wordt door het Nederlands Jeugdinstituut uitgebreid. Op de website van de Databank Effectieve Jeugdinterventies (Nederlands Jeugdinstituut, 2022) wordt een jeugdinterventie omschreven als “een theoretisch en praktisch weldoordachte, systematische aanpak voor preventie, ondersteuning en hulp bij specifieke risico’s en problemen” die bovendien “afgebakend is in tijd, met een omschreven tijdsduur en frequentie”.

Organisaties die een interventie willen laten beoordelen door de Nederlandse Erkenningscommissie Interventies, expliciteren en beschrijven de interventie met behulp van een werkblad en een handleiding (Kenniscentrum Sport & Beweging et al., 2021b). Een volledige beschrijving van een interventie omvat volgens deze documenten de volgende componenten: (1) de beoogde doelgroep, het doel van de interventie en de aanpak (in termen van opbouw en inhoud), (2) de uitvoering, (3) de onderbouwing, (4) onderzoek naar de uitvoering en naar behaalde effecten, (5) een samenvatting van werkzame elementen en (6) de aangehaalde literatuur.

In dit onderzoek worden die bronnen gevolgd waarin de interventie als het meest abstract niveau beschouwd wordt.

2 Methodiek

Binnen het Nederlandse Samenwerkingsverband Erkenning van Interventies en de documenten die daarbinnen zijn opgesteld, werden doorheen de jaren verschillende definities gehanteerd. Booijink et al. (2012, p.11) stellen dat de termen 'interventie', 'methode' en 'methodiek' allen gebruikt kunnen worden om naar hetzelfde te verwijzen. Andere bronnen verwijzen echter naar een methodiek als een onderdeel van interventies. Volgens de handreiking van Foolen et al. (2011, p.5) omvatten interventies een methodiek of een "theoretisch en praktisch weldoordachte, doelgerichte en systematische werkwijze". De essentiële elementen van een methodiek volgens het NJi worden vervolgens opgesomd: (1) probleem, doelgroep en doelstelling, (2) opbouw van de interventie, (3) inhoud van de methodiek, (4) theoretische onderbouwing, (5) randvoorwaarden voor de uitvoering en (6) beschikbare literatuur. De inhoud van de methodiek omvat zowel de doelen als de aanpak in termen van houding/attitude, middelen, activiteiten of technieken (Foolen et al., 2011, p.13).

Spanjaard, Veerman en van Yperen (2015, p.447) volgen de redenering dat de methodiek een onderdeel is van een interventie. Zij definiëren een methodiek als "een geheel van methoden, procedures en strategieën, hulpmiddelen en technieken dat is in te zetten in het kader van een interventie". Een interventie kan elementen uit één of meerdere methodieken combineren. Van Yperen et al (2017, p.82) specificeren deze definitie. De methodiek van een interventie kan volgens hen het best omschreven worden door de aanpak of werkwijze in termen van fasering, de activiteiten en technieken, de te gebruiken materialen, de locatie(s) van uitvoering, de tijdsduur, de frequentie en intensiteit van de contacten en de beschikbaarheid te beschrijven.

3 Model

Het model maakt vervolgens deel uit van de methodiek. Anderson, Lunnen en Ogles (2010, p.144) definiëren een model als "a collection of beliefs or a unifying theory about what is needed to bring about change with a particular client in a particular treatment context". Een model maakt deel uit van de onderbouwing van een interventie of van een methodiek, het omhelst het theoretische kader. Enerzijds kan het een verklaring bieden over hoe het probleemgedrag veroorzaakt en in stand gehouden wordt. Anderzijds kan een model inzicht geven in de wijze waarop beïnvloeding gebeurt. Modellen verklaren met andere woorden *waar* de methodiek zich op richt en *hoe* dat verandering teweeg brengt (Foolen et al., 2011).

4 Techniek

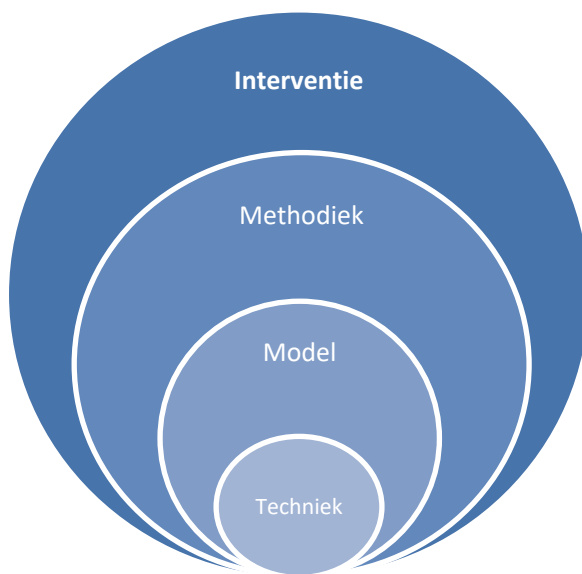
Wanneer er wordt gesproken over activiteiten, strategieën, middelen of technieken, verwijst dit naar het meest concrete niveau van handelen van de praktijkwerker. Technieken omschrijven de handelingen die een begeleider uitvoert, en op welke manier dat gebeurt, om de vooropgestelde doelen te bereiken (Foolen et al., 2011, p.13; Spanjaard et al., 2015, p.447). Deze handelingen vloeien voort uit het achterliggende model. In tegenstelling tot de methodiek of het model, zijn technieken direct waarneembaar wanneer de praktijkwerker geobserveerd zou worden.

Het scala aan bestaande technieken is zeer ruim. Enkele voorbeelden van technieken zijn gesprekstechnieken (bv. parafraseren), technieken die worden ingezet om de cliënt te motiveren (bv. motiverende gespreksvoering), om tot gedragsverandering te komen of vaardigheden te leren (bv. het

Stimulus/Situatie-Organisme-Respons-Consequentie- of SORC-schema) of technieken om het sociale netwerk in kaart te brengen (bv. genogram). Een techniek kan bestaan uit een combinatie van meerdere gedragingen van de begeleider. In punt 2.3.1. worden de technieken beschreven die de diensten inzetten in de DCB.

5 Hiërarchische voorstelling

In dit onderzoek volgen we de hiërarchische voorstelling van de verschillende termen, waarbij de interventie het meest abstracte en tevens hoogste niveau betreft en de technieken het meest concrete of laagste niveau. Figuur 1 stelt deze hiërarchie visueel voor.

Figuur 1 Hiërarchische voorstelling van het begrippenkader

In dit onderzoek wordt de delictgerichte contextbegeleiding als de *interventie* beschouwd. De invulling van de delictgerichte contextbegeleiding kan bestaan uit (elementen vanuit) verschillende (reeds bestaande) *methodieken* zoals Multisysteem Therapie (MST), Multidimensionele Familietherapie (MDFT) en Nieuwe Perspectieven bij Terugkeer (NPT). Deze methodieken omschrijven meer concreet hoe deze begeleiding wordt ingevuld en wat daarvoor nodig is. De onderbouwing van deze methodieken kan vervolgens gebaseerd zijn op verschillende theorieën of *modellen*, zoals Risk-Need-Responsivity (RNR) en het Good Lives Model (GLM), die het theoretisch kader bieden. Bij de contacten tussen cliënt en begeleider wordt ten slotte een veelheid aan *technieken* gehanteerd. Deze technieken vormen de inhoudelijke invulling van de methodiek. Modellen en technieken zijn beide een onderdeel van de methodiek.

Hoofdstuk 2

Beschrijving en inventaris van methodieken en praktijken

1 Onderzoeksmethode

In de eerste stap van het onderzoek wordt op een exploratieve manier een beeld geschetst van de verschillende methodieken die de zestien diensten met een erkenning voor modules delictgerichte contextbegeleiding (DCB) inzetten en van de uitrol van deze methodieken in de praktijk. Een goede beschrijving van de praktijk vormt een eerste stap om verder onderzoek naar de praktijk te kunnen voeren en deze praktijken te evalueren (Van Yperen et al., 2017, p.26; Hermans, 2014, p.45).

De beschrijving en inventaris van methodieken en praktijken gebeurt aan de hand van een analyse van beschikbare documenten en een schriftelijke bevraging bij de diensten. De schriftelijke bevraging werd gevolgd door een aanvullende mondelinge bevraging bij de contactpersonen van de zestien diensten. Daarnaast vond een focusgroep plaats met consultants van de sociale dienst jeugdrechtbank (SDJ).

1.1 Documentenanalyse

Met de rondzendbrief van 6 mei 2019 werden diensten opgeroepen om zich kandidaat te stellen om een aanbod delictgerichte contextbegeleiding te organiseren. Om erkenning te krijgen voor deze modules, dienden de diensten een formulier kandidaatstelling in bij het Agentschap Opgroeien. Een analyse van deze formulieren kandidaatstelling geeft een eerste beeld van de voorgestelde methodieken, modellen en algemene theoretische onderbouwing die door de diensten werd beschreven. Bovendien geven deze formulieren zicht op de beoogde doelgroep en de werkwijze waarop de diensten hun aanbod wilden organiseren.

1.2 Schriftelijke rondvraag

Voor de schriftelijke rondvraag bij de zestien diensten die delictgerichte contextbegeleiding aanbieden, werd gebruik gemaakt van een vragenlijst in Qualtrics (bijlage 1). De vragenlijst peilt naar welke methodieken de diensten inzetten voor delictgerichte contextbegeleiding en hoe deze methodieken in de praktijk worden gebracht.

De vragenlijst werd opgebouwd vanuit de verschillende elementen van een methodiek, zoals hierboven reeds omschreven door Foolen et al. (2011) en het Nederlandse Samenwerkingsverband Erkenning van Interventies. Achtereenvolgens kwamen het probleem, de doelgroep en de doelstelling; de opbouw van de interventie; de inhoud van de methodiek; de theoretische onderbouwing; de randvoorwaarden voor de uitvoering; en het onderzoek naar de praktijk aan bod. Voor de vragen werd inspiratie gehaald uit de handleiding die binnen dat samenwerkingsverband is ontwikkeld om diensten te helpen hun methodiek te beschrijven (Booijink et al., 2012).

De methodieken die als keuzemogelijkheden getoond worden bij de vragen over de theoretische onderbouwing, zijn de methodieken die uit de formulieren kandidaatstelling naar voren kwamen. De probleemstellingen, doelgroep en doelstellingen waaruit de diensten kunnen kiezen in de keuzemenu's,

zijn eveneens gebaseerd op de problemen, doelgroep en doelstellingen waar deze methodieken zich op richten.

Vooraleer de diensten per e-mail werden uitgenodigd om de vragenlijst in te vullen, werden het opzet en de doelstellingen van het onderzoek reeds toegelicht in een bestaand overlegmoment tussen de diensten die DCB aanbieden. Volgend op dit overleg werden de contactgegevens van de verschillende contactpersonen van de zestien diensten bezorgd aan de onderzoeker. De link naar de vragenlijst kon hierdoor rechtstreeks verstuurd worden naar een contactpersoon van elke dienst.

Zowel in de e-mail die verstuurd werd als op de startpagina van de vragenlijst werden het doel van het onderzoek, de methodologie en de elementen die in de vragenlijst aan bod zouden komen nogmaals toegelicht. Op een volgende pagina werd vermeld dat deelname vrijwillig is en dat de naam van de diensten enkel vermeld zou worden indien zij hiervoor expliciet toestemming zouden geven in de vragenlijst. Met een aankruisvakje konden de respondenten aangeven dat zij op de hoogte zijn van het opzet en de werkwijze van de bevraging en dat zij instemmen om deel te nemen aan het onderzoek. Wanneer zij hadden ingestemd om deel te nemen en doorklikten naar het vervolg van de vragenlijst, werd, opnieuw aan de hand van een aankruisvakje, expliciet gevraagd of zij ermee akkoord gaan dat de naam van hun dienst vermeld wordt bij de verwerking van de gegevens. Wanneer zij expliciete toestemming gaven, werd gevraagd om in een keuzemenu aan te duiden van welke dienst zij deel uitmaken.

Vanuit alle zestien diensten werd de toestemming gegeven om bij de verwerking van de gegevens de dienstnaam te vermelden. Dit maakt het mogelijk om in het rapport de resultaten uit de eerste stap van het onderzoek op dienstniveau te beschrijven en de verschillende werkwijzen van de diensten in beeld te brengen.

1.3 Aanvullende mondelinge bevraging

In de uitnodigingsmail voor de schriftelijke bevraging werden de respondenten er reeds van op de hoogte gebracht dat zij na het invullen van de vragenlijst opnieuw door de onderzoeker gecontacteerd konden worden voor een aanvullende mondelinge bevraging. Na de verwerking van de antwoorden van de schriftelijke bevraging werd beslist dat alle zestien diensten opnieuw gecontacteerd zouden worden voor een aanvullende bevraging. In deze interviews kon worden ingegaan op enkele onduidelijkheden en bijkomende vragen die voortkwamen uit de schriftelijke rondvraag. De gestelde vragen omvatten bijgevolg dezelfde elementen als, en vormen een aanvulling op, de schriftelijke bevraging. Daarnaast werd een aantal vragen toegevoegd over de rol van SDJ en van de GI in de trajecten DCB.

Er werd opnieuw rechtstreeks contact opgenomen met de contactpersonen van de verschillende diensten. Deze keer werden de respondenten in eerste instantie telefonisch benaderd. De contactpersonen die we telefonisch niet konden bereiken, werden per mail benaderd met de vraag of zij bereid waren om deel te nemen aan de aanvullende bevraging. Alle zestien diensten namen uiteindelijk deel aan de aanvullende bevraging. De geïnterviewde personen waren dezelfde personen als degenen die de vragenlijst hadden ingevuld. Bij een aantal diensten sloot bijkomend een collega aan die niet betrokken was bij het invullen van de vragenlijst maar die eveneens werkzaam is op de dienst die DCB aanbiedt.

1.4 Focusgroep SDJ

Als aanvulling op de schriftelijke bevraging en aanvullende mondelinge bevraging bij de zestien diensten, werd een focusgroep georganiseerd met consultants van SDJ. De topiclijst werd opnieuw gebaseerd op de verschillende elementen van een methodiek en peilt naar de rol die consultants in deze verschillende elementen opnemen binnen de DCB. De topiclijst is terug te vinden in bijlage 2.

De vraag tot deelname werd, op een reeds gepland intern overleg, door Nadine Aerts voorgelegd aan de regioverantwoordelijken binnen SDJ. Nadine Aerts is, naast lid van de stuurgroep van dit onderzoek, beleidsmedewerker bij de afdeling ondersteuningscentra en sociale diensten van de jeugdrechtbank en staat in nauw contact met de sociale diensten. De regioverantwoordelijken legden op hun beurt de vraag tot deelname voor aan de teamverantwoordelijken en consultants van de desbetreffende regio.

De contactgegevens van de consultants die bereid waren om deel te nemen aan de focusgroep werden door Nadine Aerts verzameld en doorgegeven aan de onderzoeker. Deze kandidaten werden vervolgens door de onderzoeker per e-mail alvast bedankt voor hun bereidheid om deel te nemen aan de focusgroep. In dezelfde e-mail werden het doel en de methodologie van het onderzoek en de focusgroep toegelicht en werd het moment van de focusgroep (dinsdag 22 maart 2022) bevestigd.

Aanvankelijk werden de namen van vier kandidaten doorgegeven aan de onderzoeker. Omwille van de beperkte respons werd overgeschakeld naar een digitale focusgroep in de hoop om op die manier meer kandidaten te vinden. Later werden nog twee namen van kandidaten doorgegeven. Eén geïnteresseerde teamverantwoordelijke nam rechtstreeks contact op met de onderzoeker. Uiteindelijk waren vier consultants beschikbaar en bereid om deel te nemen aan de online focusgroep. De focusgroep werd georganiseerd via Microsoft Teams omwille van de vertrouwelijkheid met het programma voor zowel de onderzoeker als de respondenten. De deelnemers ontvingen 6 dagen voorafgaand aan de focusgroep, een uitnodiging per e-mail met de digitale link naar de Teams-vergadering. Een formulier voor de geïnformeerde toestemming werd toegevoegd in bijlage van diezelfde e-mail (bijlage 3).

De focusgroep vond plaats op 22 maart 2022 en duurde 2 uur. Aan het begin van de focusgroep werd het doel van de focusgroep en van het onderzoek nogmaals toegelicht en de vrijwilligheid en vertrouwelijkheid benadrukt. Daarnaast werden enkele basisregels (zoals camera en microfoon laten aanstaan, elkaar laten uitspreken) overlopen en werd toestemming gevraagd aan alle deelnemers om een opname van het gesprek te maken ter ondersteuning van de transcriptie. Nadat de deelnemers de ruimte kregen om bijkomende vragen te stellen, werd even de tijd gegeven om het formulier met de geïnformeerde toestemming per kerende mail ondertekend terug te bezorgen aan de onderzoeker.

2 Methodiekbeschrijving

De resultaten die in dit hoofdstuk getoond worden, komen voort uit de schriftelijke bevraging en de aanvullende mondelinge bevraging bij de diensten en de focusgroep met consultants van SDJ. De resultaten met betrekking tot de doelgroep en de theoretische onderbouwing worden aangevuld met informatie uit de formulieren kandidaatstelling, om de evolutie in tijd te bespreken.

Dit hoofdstuk volgt dezelfde opbouw als de vragenlijst die werd verspreid onder de zestien diensten die DCB aanbieden. Achtereenvolgens komen het probleem, de doelgroep en de doelstelling, de opbouw van de interventie, de inhoud van de methodiek, de theoretische onderbouwing, de randvoorwaarden

voor de uitvoering en het onderzoek naar de praktijk aan bod. Een overzicht van een aantal van deze elementen op dienstniveau kan geraadpleegd worden in bijlage 5.

2.1 Probleem, doelgroep, doelstelling

2.1.1 Probleem

De problemen die met de DCB worden aangepakt en worden benoemd in de bevraging, kunnen onderverdeeld worden in drie categorieën. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen problemen bij de jongere, problemen die verband houden met de opvoeding of het gezin en problemen op sociaal-maatschappelijk niveau. Het aantal problemen waarop de diensten zich richten met de DCB varieert tussen 2 en 7, met een gemiddelde van 4 problemen. Tabel 1 geeft de gerapporteerde doelproblemen weer.

Tabel 1 Problemen waarop de DCB is gericht (N=16)

Probleemomschrijving	n
<u>Problemen bij de jongere</u>	
Gedragsproblemen van de jongere	11
Internaliserende problematiek van de jongere (bv. angst, depressie)	4
Verslavingsproblematiek (alcohol, drugs, gokken en/of gamen)	7
Criminaliteit, recidive van de jongere	16
Denkfouten en vaardigheidstekorten	1
<u>Problemen in de opvoeding of in het gezin</u>	
Gebrekkige opvoedingsvaardigheden bij de ouders	6
Relationele schade tussen ouders/netwerk en jongere	16
<u>Problemen op sociaal-maatschappelijk niveau</u>	
Blik van de samenleving op kwetsbare jongeren en gezinnen	1
Individueel schuldmodel op criminaliteit	1

Uit de schriftelijke bevraging blijkt dat alle zestien diensten zich met de DCB richten op de ‘criminaliteit of recidive van de jongere’ en op de ‘relationele schade tussen de ouders of het netwerk en de jongere’. Vier diensten geven bovendien aan dat dit de enige problemen zijn waarop de begeleiding zich richt.

De overige problemen waarop de diensten zich met de DCB richten, houden voornamelijk verband met problemen die zich stellen bij de aangemelde jongere. Elf diensten richten zich met de DCB bijvoorbeeld op gedragsproblemen van de jongere. Op gezinsniveau richten zes diensten zich, naast de relationele schade tussen de ouders of het netwerk en de jongere, op de gebrekkige opvoedingsvaardigheden van de ouders.

Twee diensten (vzw aPart en Jongeren centrum Cidar vzw) benaderen de problematiek ruimer. Zij geven aan dat hun dienst zich, naast problemen bij de jongere of problemen in de opvoeding of het gezin, eveneens richt op bredere, sociaal-maatschappelijke, problemen. Bij vzw aPart krijgt de blik van de samenleving op kwetsbare jongeren en gezinnen een plaats in de begeleiding. De begeleiders gaan samen met de jongeren naar scholen, vrije tijd, werkgevers ... om de blik van deze partners te verbreden

en te laten zien dat de jongere meer is dan de vooroordelen die er bestaan, zodat jongeren meer kansen krijgen. Jongeren Centrum Cidar vzw kaart daarnaast in de vragenlijst aan dat de medewerkers binnen hun begeleidingen criminaliteit niet benaderen als een individueel probleem maar wel als een sociaal-maatschappelijk probleem waarop zij zich als dienst richten. Dit vertaalt zich in de manier waarop zij met de jongere werken rond het delict.

In de praktijk zullen niet alle problematieken waarop een dienst zich richt in elk dossier (op dezelfde manier) aanwezig zijn. Zo wordt door één van de diensten opgemerkt dat de dossiers waarin zij werken meestal “een complexe samenhang tonen (...) en die complexe samenhang toont zich in elk dossier ook anders” (Jongeren Centrum Cidar vzw, schriftelijke bevraging).

2.1.2 Doelgroep

De beoogde doelgroep van de verschillende diensten wordt in beeld gebracht naar leeftijd, geslacht en andere relevante kenmerken of indicaties. De contra-indicaties bakenen de doelgroep verder af.

De diensten richten zich op jongeren met een *leeftijd* tussen 12 en 25 jaar en hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken. De minimumleeftijd van jongeren voor wie de diensten DCB aanbieden, varieert tussen 12 en 15 jaar. Tien diensten hanteren 12 jaar als minimumleeftijd. De overige zes diensten richten zich op een oudere doelgroep van minstens 14 jaar (vier diensten) of 15 jaar (twee diensten). De maximumleeftijd van de beoogde doelgroep varieert tussen 18 en 25 jaar. Zes diensten begeleiden jongeren tot aan de overgang naar meerderjarigheid en hanteren 18 jaar (vijf diensten) of 19 jaar (één dienst) als maximumleeftijd. De overige diensten bieden continuïteit voor jongvolwassenen tot 21 jaar (twee diensten), 23 jaar (drie diensten) of 25 jaar (vijf diensten). In hoofdstuk 3 wordt verder stilgestaan bij deze leeftijdsgrenzen.

De consulenten die deelnamen aan de focusgroep konden beamen dat binnen de DCB de brug naar meerderjarigheid wordt gemaakt. Een ervaring die gedeeld werd, toont dit aan:

Hier zie ik ook een trend waarin dat een jeugdrechter niet langer gaat twijfelen als ne gast bijvoorbeeld 17 jaar en 9 maanden is. Hij komt dicht bij die 18 maar toch wordt de delco nog ingezet. Vroeger was er daar een beetje een ander idee over van: ja, gaan we dat wel nog doen hé, die 18 jaar komt dicht bij hé, is dat dan wel nog de moeite? Maar ik zie op heden dat er daar vrij vlot in verder beslist wordt in feite. Als er nog veel werk aan de winkel is toch. (Respondent 3, focusgroep SDJ)

De diensten maken in theorie geen onderscheid naar *geslacht* en rekenen zowel jongens als meisjes tot hun doelgroep. In de praktijk blijken de diensten echter voornamelijk jongens te begeleiden binnen de DCB. Eén respondent gaf in de vragenlijst aan dat zijn dienst zich enkel tot jongens richt, maar nuanceerde in de aanvullende bevraging dat het in theorie ook mogelijk is dat zij meisjes zouden begeleiden. In de praktijk waren het tot dan toe echter enkel jongens geweest.

Jongeren kunnen rechtstreeks *instromen* in een ambulante traject DCB of vanuit een gedeeld traject. Bij een gedeeld traject wordt een jongere tijdens een verblijf in de GI eveneens begeleid door een dienst die DCB aanbiedt. Bij Jongeren Centrum Cidar vzw kan het traject daarnaast ook gedeeld worden met een forensisch-therapeutisch verblijf bij Fordulas dat werd opgestart n.a.v. een psychiatrische problematiek en grensoverschrijdend gedrag. Uit de schriftelijke bevraging blijkt dat vijftien diensten zowel jongeren begeleiden die ambulant instromen als jongeren die een gedeeld traject lopen. In de praktijk blijkt echter dat vijf van deze diensten (vzw Emmaüs Mechelen, Obra|Baken vzw, vzw CJGB, vzw VOT en De Patio vzw) weinig tot geen ervaring hebben met begeleidingen die starten vanuit gedeelde

trajecten. De jongeren die zij begeleiden zijn reeds vanuit de GI naar de eigen context teruggekeerd op het moment dat de DCB wordt opgestart.

Zowel de diensten als de consultants van SDJ die deelnamen aan de focusgroep ervaren dat de DCB voornamelijk opgelegd wordt in de voorbereidende rechtspleging. Een van de consultants benoemt enkele redenen: “(...) dat ze heel snel antwoord willen bieden op het gedrag van die jongere in het gezin maar zeker ook in de maatschappij. En dan wachten op de rechtspleging ten gronde dat is soms te ver vooruit denk ik” (respondent 2, focusgroep SDJ). De DCB als maatregel in de voorbereidende rechtspleging biedt de snelste reactie op de feiten, wat tevens het meest duidelijk is voor zowel de jongere als het gezin.

Tabel 2 geeft een overzicht van de frequentie van de verschillende kenmerken die werden aangeduid als *indicaties* dat iemand tot de beoogde doelgroep behoort. Hieruit blijkt dat de doelgroep voor de DCB het best omschreven kan worden als jongeren met een verhoogd risico op recidive (vijftien diensten), waarbij er problemen zijn op verschillende levensdomeinen (veertien diensten) en/of waarbij er sprake is van misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol (elf diensten). Tien diensten houden rekening met het aantal delicten dat een jongere heeft gepleegd, waarvan één dienst ook de zwaarte of ernst van die delicten in acht neemt. Een minderheid van de diensten rekent ook jongeren met (een vermoeden van) een beperking (vijf diensten), een VOS-dossier en forensisch risico of jongeren die grensoverschrijdend gedrag stellen vanuit een psychiatrische problematiek tot de beoogde doelgroep (telkens één dienst).

Tabel 2 Indicaties m.b.t. de doelgroep (N = 16)

Indicatie	n
Verhoogd risico op recidive	15
Jongere heeft meerdere delicten gepleegd	10
Problemen op verschillende levensdomeinen	14
Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol	11
(Vermoeden van) een beperking	5
VOS-dossier met een forensisch risico	1
Grensoverschrijdend gedrag vanuit psychiatrische problematiek	1

Een kanttekening die hierbij gemaakt dient te worden, is dat het eerder gaat over kenmerken dan over indicaties. De diensten stellen vast dat deze kenmerken vaak aanwezig zijn bij hun doelgroep, maar sluiten cliënten zonder deze kenmerken niet uit. De enige voorwaarde die alle diensten stellen aan hun doelgroep is dat de DCB een reactie is op feiten die de jongere pleegde. Vier diensten (vzw Oranjehuis, Alba vzw, De Patio vzw, De Wiekslag vzw) geven uitdrukkelijk aan dat zij zich met de DCB willen richten op veelplegers of jongeren die ernstige feiten hebben gepleegd. Ze zullen jongeren echter niet zomaar weigeren als er slechts sprake is van één, in hun ogen minder ernstig, feit. Een citaat van vzw Oranjehuis verduidelijkt hoe de diensten hiermee omgaan:

Ons streven is er om DCB vooral aan te bieden aan jongeren die meerdere feiten gepleegd hebben, omdat we denken dat we een soort van herhaling moeten hebben. Als we de ambitie hebben om inzicht te krijgen in het delictgedrag van een jongere, dan lijkt het ons interessanter om dat te doen voor een jongere die meerdere feiten heeft gepleegd. Om te zeggen dat we het

niet zouden doen voor jongeren die maar één delict hebben gepleegd, zo zit onze samenwerking niet in elkaar. (Vzw Oranjehuis, aanvullende mondelinge bevraging)

Uit de focusgroep met consultants van SDJ blijkt dat DCB wordt geadviseerd bij zeer uiteenlopende profielen. Het kan zowel gaan om jongeren die eenmalig feiten pleegden als veelplegers, vrij jonge minderjarigen of jongeren die de leeftijd van 18 jaar naderen, jongeren die impulsief handelen of sterk beïnvloed worden door vrienden ... De respondenten in de focusgroep stellen vast dat het vaak gaat om jongeren waarbij er op verschillende levensdomeinen problemen zijn en waarbij een combinatie van meerdere criminogene factoren aanwezig is. Daarnaast speelt de gezinscontext eveneens een rol. Zo wordt er aan DCB gedacht als er een ondersteuningsnood is bij de context, als de ouders geen zicht hebben op de vrienden en het netwerk van de jongere, als de jongere moeilijk grenzen aanneemt of als de draagkracht van de ouders overschreden wordt. De consultants uit de focusgroep ervaren dat de jeugdrechter hun advies daarin nagenoeg altijd volgt.

Naast indicaties duiden de diensten ook *contra-indicaties* aan (tabel 3). Een psychiatrische stoornis (zeven diensten) en een afhankelijkheids- of verslavingsproblematiek (vijf diensten) worden het vaakst vermeld. In tegenstelling tot de vijf diensten die aangeven dat jongeren met (een vermoeden van) een beperking net wel tot de beoogde doelgroep behoren, kan (een vermoeden van) een beperking voor vier diensten een reden zijn om de begeleiding niet op te starten. Vzw Emmaüs Mechelen, Cirkant vzw en vzw Jongerenwerking Pieter Simenon geven aan dat het moeilijk wordt om een jongere met (een vermoeden van) een beperking te begeleiden als hierdoor communicatie met de jongere of reflectie over bv. slachtofferschap onmogelijk wordt.

Tabel 3 Contra-indicaties m.b.t. de doelgroep (N=16)

Contra-indicatie	n
Afhankelijkheids- of verslavingsproblematiek	5
Psychiatrische stoornis	7
Suïcidaliteit	3
(Vermoeden van) een beperking	4
Gebrek aan motivatie	2
Jongere ontkent de feiten	3
Er is enkel sprake van zedenfeiten	3
'Over-kwalificatie' van de feiten	1
Geen	4

Ook hier dient genuanceerd te worden. In de vragenlijst waren er vier diensten die aanduiden dat zij geen uitsluitingscriteria hanteren, maar ook bij de andere diensten worden deze contra-indicaties eerder gezien als een aandachtspunt. De diensten gaan jongeren die aangemeld worden, zelden weigeren. Indien een jongere met een van deze kenmerken wordt aangemeld, zal op casusniveau bekeken worden wat mogelijk is en welke aanpak bij de jongere past. Indien een psychiatrische stoornis, een afhankelijkheidsproblematiek of suïcidaliteit sterk op de voorgrond staat en een opname aangewezen is, verwijzen de diensten door naar gespecialiseerde hulpverlening of vragen zij dat er tegelijkertijd andere hulpverlening (bv. drughulpverlening) wordt opgestart. Een aantal diensten die aanvankelijk contra-indicaties hadden vooropgesteld, merkte in de praktijk dat het niet zo vanzelfsprekend was om deze te hanteren en dat hierdoor veel jongeren uitgesloten werden. Onder

andere bij vzw Emmaüs Mechelen en vzw CJGB werd daardoor deels afgestapt van die uitsluitingscriteria. Ook de consultants die deelnamen aan de focusgroep ervaren de indicaties en contra-indicaties niet zo strikt. Diensten zullen eerder vragen dat eerst andere hulpverlening opgestart wordt of mee nadenken over een ander hulpverleningsvoorstel dan dossiers te weigeren. Zowel bij Jongeren Centrum Cidar vzw als bij vzw Emmaüs Mechelen wordt aangegeven dat na een eerste afstemming met de consultant weleens beslist wordt om een jongere te laten instromen in een module CBKI in plaats van in DCB. Ook bij De Patio vzw werd een aanmelding DCB al gewijzigd in een leerproject.

In sommige dossiers doen diensten een beroep op de expertise of het advies van gespecialiseerde teams zoals Pimento, I.T.E.R., Sensoa, of diensten die door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) erkend zijn. Een aantal diensten past de methodiek aan de gezinnen die zij begeleiden aan en beschouwt het als een uitdaging om ook voor cliënten met deze specifieke kenmerken een traject op maat op te zetten (in punt 2.4 wordt hier dieper op ingegaan). Wanneer een jongere enkel zedenfeiten pleegde, gaat een aantal diensten hier strikter mee om en kan het zijn dat een dienst de jongere niet zal begeleiden. Een aantal diensten geeft aan dat seksueel grensoverschrijdend gedrag een specifieke, meer gespecialiseerde, begeleiding vraagt dan de diensten kunnen bieden binnen DCB.

Om ervoor te zorgen dat de beoogde doelgroep bij de diensten wordt aangemeld, stemmen diensten op voorhand af met de verwijzers. In eerste instantie nemen de consultants contact op met de begeleidende diensten om te bekijken waar er ruimte is of waar er perspectief is om een begeleidingstraject op te starten. Zelden komt het voor dat zij zich in de 'luxepositie' bevinden om te bekijken welke jongere het best bij welke begeleidende dienst uit de regio zou passen. In dit eerste contact met de diensten wordt een korte schets gegeven over de minderjarige. Indien er aan DCB na kortverblijf wordt gedacht, wordt de dienst die de jongere zou kunnen begeleiden uitgenodigd om aanwezig te zijn bij het rondetafelgesprek dat in de GI wordt georganiseerd. Bij een aantal diensten (vzw VOT, vzw Emmaüs Mechelen en De Patio vzw) kan een verkennend gesprek georganiseerd worden met de jongere en zijn of haar ouders of opvoedingsverantwoordelijken vooraleer het traject wordt opgestart. Een aantal diensten (vzw VOT, vzw Emmaüs Mechelen, Wingerdbloei vzw, Alba vzw, De Patio vzw, vzw Oranjehuis) heeft de afspraak dat consultants (telefonisch) contact opnemen met de diensten om een mogelijke aanmelding te bespreken alvorens een jongere ook daadwerkelijk aangemeld wordt. In andere regio's (Limburg en Oost-Vlaanderen) vindt dan weer op regelmatige tijdstippen overleg plaats tussen de diensten en medewerkers van Afdeling Continuïteit en Toegang waarbij mogelijke aanmeldingen worden besproken om af te stemmen welke begeleidende dienst het meest geschikt is of ruimte heeft om een welbepaalde jongere te begeleiden.

Uit de schriftelijke bevraging blijkt dat vier diensten daadwerkelijk *instrumenten* gebruiken om vast te stellen of iemand al dan niet tot de doelgroep behoort. Er wordt zowel naar de stoplicht-indicatie uit de NPT-methodiek als naar de procedure volgens de MST- en de MDFT-methodiek verwezen. In de aanvullende bevraging horen we meer diensten de stoplicht-indicatie van de NPT-methodiek vermelden, maar geen enkele dienst hanteert deze indicatiestelling strikt. De kenmerken uit de stoplicht-indicatie die kunnen zorgen voor een 'rood licht' voor de begeleiding, worden eerder gezien als aandachtspunten waar zij tijdens de begeleiding rekening mee dienen te houden.

2.1.3 Doelstelling

De doelstellingen waarop de diensten zich binnen de DCB richten, vloeien voort uit de hierboven beschreven problemen en kenmerken van de doelgroep. Opnieuw kan een onderscheid gemaakt worden tussen doelstellingen die betrekking hebben op de jongere, op de ouders, op het gezin en

doelstellingen die deze niveaus overstijgen. De hoofddoelstellingen binnen de DCB worden weergegeven in tabel 4. Alle diensten richten zich op een combinatie van meerdere doelen over de verschillende niveaus. Het aantal doelen varieert per dienst tussen 3 en 12, met een gemiddelde van 7,4 doelen per dienst.

Tabel 4 Hoofddoelstellingen binnen de DCB (N=16)

Doelstellingen	n
<u>Doelen m.b.t. de jongere</u>	
Risico op recidive verminderen	15
Verslavingsgedrag afleren	7
Gedragsproblemen terugdringen	13
Welzijn verhogen	16
Jongere (nog meer) bewust keuzes leren maken	1
School en werk	1
Veilige/gezonde dagbesteding en vrije tijd	1
Motivatie om te veranderen verhogen	1
<u>Doelen m.b.t. de ouders</u>	
Opvoedingsvaardigheden verbeteren	8
Welzijn verhogen	11
Gevoel van machteloosheid verminderen	10
Ouders sterker maken in het opnemen van hun ouderrol	1
<u>Doelen m.b.t. het gezin</u>	
Gezinsrelaties verbeteren	15
Veilige opvoedsituatie creëren	12
Netwerk versterken (professioneel en privé)	2
<u>Overige doelen</u>	
Politisierend werken	1
Herstel naar zichzelf, de samenleving, het slachtoffer	3

De meeste doelen die geformuleerd worden, hebben betrekking op de situatie van de jongere. Op dit niveau zien we dat alle diensten het verhogen van het welzijn van de jongere als een doelstelling beschouwen binnen de DCB. Een aanzienlijk aandeel van de diensten beoogt daarbij ook een vermindering van het risico op recidive (vijftien diensten) of van gedragsproblemen (dertien diensten). Daarnaast wordt een aantal doelen zeer algemeen in termen van levensdomeinen beschreven, zoals 'school en werk' en 'veilige/gezonde dagbesteding en vrije tijd'.

Alba vzw duidde het verminderen van het recidiverisico niet aan in de schriftelijke bevraging, maar nuanceert dit in de aanvullende bevraging.

Het is niet wat wij als hoofddoel zien. Maar beetje raar om dat te zeggen, want natuurlijk is dat wat je wilt. We gaan veel meer op die verbinding inzetten, dan bijvoorbeeld te kijken naar wat zijn risico's hier, de beschermende factoren. Dat gaan wij minder doen en veel meer inzetten

op verbinding en verminderen van machteloosheid. (Alba vzw, aanvullende mondelinge bevraging)

De doelen met betrekking tot de ouders die de meeste diensten aanhalen, zijn het verhogen van het welzijn (elf diensten) en het verminderen van het gevoel van machteloosheid (tien diensten). De helft van de diensten (acht diensten) wil de opvoedingsvaardigheden verbeteren. Op het vlak van het gezin worden doelen zoals het verbeteren van de gezinsrelaties (vijftien diensten) en het creëren van een veilige opvoedsituatie (twaalf diensten) vaak genoemd. Misbruik of afhankelijkheid van drugs of alcohol werd door elf diensten als een indicatie beschouwd dat iemand tot de beoogde doelgroep behoort. Van deze elf zijn er zeven diensten die het afleren van verslavingsgedrag dan ook als een doelstelling binnen de DCB zien.

Drie diensten vermelden expliciet dat ze het herstel van de gevolgen van het jeugddelict als een doelstelling opnemen binnen de DCB. Het herstelgericht werken werd door vijftien diensten echter ook elders in de vragenlijst en in de aanvullende mondelinge bevraging vermeld. Herstel krijgt een ruimere invulling dan enkel herstel naar het slachtoffer.

Heel wat diensten geven aan dat zij in de begeleiding met de jongere stilstaan bij de gevolgen voor het slachtoffer en daarbij werken aan slachtofferinzicht. Voor een groot deel van de jongeren die binnen de DCB worden begeleid, wordt echter naast de DCB ook een traject opgestart bij dienst voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (HCA). De diensten die DCB aanbieden, ondersteunen de jongeren in het herstel naar het slachtoffer en gaan hierover in gesprek, maar willen voorkomen dat tweemaal hetzelfde besproken wordt. Wanneer de diensten over herstel spreken, gaat dit in de eerste plaats over herstel in de eigen context en in de relatie tussen de jongere en de ouders. Daarnaast wordt door een aantal (zes) diensten vermeld dat er ook aandacht moet zijn voor herstel naar de jongere zelf. Enerzijds kan de jongere zelf slachtoffer zijn van bepaalde situaties, anderzijds kan het ook nodig zijn om gevoelens van schaamte en schuld een plaats te kunnen geven. Ook herstel naar de ruimere omgeving, zoals de buurt of politie, of maatschappij krijgt bij een aantal diensten een plaats.

Bij een aanmelding stilstaan van wat is hier ooit gebeurd naar het slachtoffer toe, moet hier nog iets gebeuren naar het slachtoffer toe? Hoe is dat voor jou als dader? Op welke manier ben jij als dader ook slachtoffer van iets of iemand anders? Eigenlijk zit dat een beetje in onze werking, in onze manier van begeleiden, in onze manier van vragen stellen. (Cirkant vzw, aanvullende mondelinge bevraging)

De doelstellingen waaraan gewerkt wordt, zijn op maat van het gezin dat begeleid wordt. In eerste instantie zijn het de consulenten van SDJ die aangeven aan welke doelstellingen binnen de DCB gewerkt moet worden. Dit zijn de 'bodemeisen', de minimale verwachtingen waarmee volgens de consulent en de jeugdrechter aan de slag moet worden gegaan. Deze bodemeisen kunnen in voorwaarden worden gegoten, of worden door de consulent meegegeven bij het begin van het traject. De consulenten uit de focusgroep denken aan volgende doelstellingen binnen de DCB: de draagkracht van ouders verhogen, de communicatie en relatie tussen jongere en ouders/gezin verbeteren, herstel naar het slachtoffer en naar het hele gezinssysteem, vertrouwen herstellen tussen jongeren en ouders, recidive voorkomen, een zinvolle dagbesteding of een studentenjob vinden.

Uit het onderzoek dat in de GI gebeurt, kan eveneens blijken dat aan een bepaald thema gewerkt moet worden. Daarnaast kunnen in gesprekken met de jongere en ouders of opvoedingsverantwoordelijken eventuele bijkomende doelstellingen naar boven komen.

2.2 Opbouw van de interventie

In de opbouw van de interventie komen de volgende elementen aan bod: de totale duurtijd van de DCB, het type contactmomenten en de duur en frequentie van deze contacten, de locatie en de fasering van het traject.

Totale duurtijd van de begeleiding

Uit de schriftelijke bevraging blijkt dat de duurtijd van een volledig traject DCB verschilt per dienst en varieert tussen minimaal 1 en maximaal 24 maanden. Hierin bestaat een grote variatie tussen de diensten: de minimale duurtijd varieert tussen 1 en 12 maanden terwijl de maximale duurtijd varieert tussen 9 en 24 maanden. Een traject vanuit kortverblijf duurt altijd maximaal 6 maanden.

Bij elf diensten duurt een volledig, regulier, traject minstens 6 maanden of langer. Bovendien verschilt de duur van het traject bij vijf diensten naargelang het een autonoom dan wel een gedeeld traject betreft, waarbij de gedeelde trajecten telkens langer duren. De totale duurtijd van een begeleiding vanuit een gedeeld traject is onder andere afhankelijk van de duur van het verblijf in de GI. De diensten geven aan dat zij het belangrijk vinden om voldoende 'oefentijd' te hebben waarbij de jongere terug in de thuiscontext verblijft.

De meeste diensten houden bij aanvang van de begeleiding een bepaalde termijn (meestal 6 of 9 maanden) voor ogen. Deze termijn is ofwel gebaseerd op de termijn die in de beschikking vermeld staat of is gebaseerd op de termijn die vooropgesteld wordt in de methodiek die de dienst inzet. De trajecten bij vzw Emmaüs Mechelen gaan bijvoorbeeld, net zoals de MST-methodiek, uit van ongeveer 5 maanden.

Uit de bevragingen bij de diensten blijkt dat er weinig uniformiteit bestaat in de termijnen die in de beschikking worden vermeld. Bij de meeste diensten wordt DCB bij beschikking voor 6 maanden opgelegd, maar er zijn ook diensten die soms een termijn van 9 of 12 maanden in de beschikking lezen. Daarnaast wordt er gesproken over beschikkingen waarin geen einddatum vermeld wordt of waarin vermeld staat dat de DCB loopt tot de jongere de leeftijd van 18 jaar bereikt heeft. Trajecten van 18 of 24 maanden zijn echter uitzonderlijk. In deze trajecten was er sprake van nieuwe feiten en een verblijf in de GI en legde de jeugdrechter bij vonnis opnieuw DCB op. In de procesevaluatie (hoofdstuk 3) wordt dieper ingegaan op de termijnen binnen DCB.

Aan het einde van een traject maken de consulenten en diensten samen de inschatting of een traject afgesloten dan wel verlengd wordt. Eén consulent gaf in de focusgroep aan dat de begeleidende dienst best de inschatting maakt:

Eigenlijk vind ik het vooral belangrijk dat de dienst die inschatting maakt samen met de jongere en ouders, want zij zijn intensief aan de slag en consulenten staan er verder van af. Ik zou niet inzien waarom een consulent het in twijfel zou gaan trekken van een verlenging of stopzetting.
(Respondent 3, focusgroep SDJ)

Redenen die door de diensten genoemd worden om een traject te verlengen, zijn: als er nog een vraag is vanuit het gezin, als een jongere voor langere tijd in de GI heeft verbleven, als er omwille van ziekte of fugue begeleidingstijd is weggevallen, als doelstellingen niet behaald zijn, als er nog meer tijd nodig is om gedragsveranderingen te bestendigen ... De consulenten uit de focusgroep halen gelijkaardige redenen aan om een traject te verlengen: als er nog veel moet gebeuren in het traject, als jongeren of de context zelf vragen om verder begeleid te worden, als de doelstellingen niet behaald zijn, als wordt

ingeschat dat de kans op herval of op recidive groot is, als een jongere terug feiten pleegt of er een nieuwe plaatsing is...

Er zijn ook diensten die minder voorstander zijn van het verlengen van de trajecten. Zij vinden het belangrijker om duidelijkheid te geven aan de jongeren en de reactie in tijd af te bakenen of willen voorkomen dat de DCB overgaat in een zuivere contextbegeleiding. Na de DCB kan er doorverwezen worden naar een andere module, zoals CBKI of contextbegeleiding in functie van autonoom wonen (CBAW) binnen de eigen voorziening of kan een vrijwillige contextbegeleiding worden verdergezet. Een voorbeeld dat in de focusgroep werd aangehaald, schetst hoe een DCB naar een contextbegeleiding in vrijwilligheid kan overgaan:

Ik heb al gehad in een dossier dat wij zeggen: de reactie is voldoende. En dat de delictgerichte dan wel stopgezet wordt maar dat ze onder de rechtstreeks toegankelijke gewone contextbegeleiding blijven aanbieden. (...) het dossier was een delictgerichte, echt nog wel voor een stuk als reactie op de feiten, wat er gebeurd was. Maar wij hadden op dat moment iets van *bon* de reactie is gegeven, er zit nog wel wat verontrusting achter maar er is geen VOS-dossier, niet bij ons, niet bij andere diensten. De begeleiding, de dienst van de delictgerichte, zei zelf: we willen het eigenlijk nog niet loslaten. En ook de jongere was niet tegen, was niet voor. Dat hebben ze eigenlijk dan onderling zelf besloten, om het zonder ons nog verder te zetten. (Respondent 1, focusgroep SDJ)

Uit de bevragingen blijkt dat de duurtijd van de trajecten voor de diensten een moeilijke afweging blijft tussen enerzijds een reactie die afgebakend is in tijd en anderzijds het waarborgen van de continuïteit van de hulpverlening. Bovendien verschillen de diensten in hun houding ten aanzien van verlengingen. Bij sommige diensten wordt het traject slechts uitzonderlijk verlengd, terwijl bij andere diensten eerder uitzonderlijk geen verlenging gebeurt.

Tegenover de verlengingen staat dat trajecten ook vroeger stopgezet kunnen worden. Als het traject moeizaam verloopt kan de jeugdrechter een vervangende maatregel invoeren. Daarnaast kan een traject ook vroeger beëindigd worden als er snel veel inzicht aanwezig is bij de jongere en er voldoende tijd is geweest om over de feiten te spreken. Eén dienst ervaart dat dit voornamelijk gebeurt bij *first offenders* waarbij er niet veel problemen zijn op de verschillende levensdomeinen.

Contactmomenten

Wat het type contactmomenten betreft, zien we dat alle zestien diensten inzetten op individuele contacten met de jongere en op gezamenlijke contacten met de jongere en ouders of opvoedingsverantwoordelijken, zowel in de autonome als in de gedeelde trajecten. Sommige diensten nemen de jongere als uitgangspunt, terwijl bij andere diensten de focus meer op de ouders of opvoedingsverantwoordelijken ligt. Vzw CJGB geeft aan dat bij hen de hoofdfocus bij de jongere ligt, terwijl de nadruk bij vzw Emmaüs Mechelen erg op gezinsgesprekken ligt en Alba vzw dan weer aangeeft de focus meer bij de ouders te leggen.

De diensten hebben het meest frequent, vaak meermaals (tot drie keer) per week, individuele contacten met de jongeren die ze begeleiden. De individuele contacten met de jongere variëren in duur tussen 30 minuten en langer dan 2 uur. Bij tien diensten blijft het aantal contactmomenten tussen de jongere en de begeleider stabiel gedurende het volledige traject. Bij zes diensten zien we echter dat de contactfrequentie tussen de jongere en begeleider verschilt naargelang de fase en het type traject waarin men zich bevindt. Bij autonome trajecten wordt telkens het meest intensief gestart in fase 1,

terwijl bij de gedeelde trajecten de tweede fase, die bij veel diensten start wanneer de jongere de GI heeft verlaten, de meest intensieve fase is. Het aantal contacten tussen de jongere en de begeleider is bij elk van deze diensten het laagst in de derde fase. Bij vzw Jongerenwerking Pieter Simonon is er aan het einde van de trajecten geen wekelijks contact meer tussen de begeleider en de jongere.

Naast de individuele contacten met de jongere organiseren alle diensten gezamenlijke contacten waarbij zowel de ouders als de jongere aanwezig zijn. De duur van deze contacten varieert tussen 45 minuten en 2 uur en gaan bij de meeste diensten wekelijks of minder frequent door.

Daarnaast plannen alle diensten, op één dienst na, individuele contacten met de ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Eén dienst (De Patio vzw) laat deze contacten achterwege in autonome trajecten terwijl ze wel plaatsvinden in gedeelde trajecten. De duur van deze contacten varieert tussen 1 en 2 uur en gaan bij de meeste diensten wekelijks of minder frequent door.

Twee diensten organiseren naast de individuele en gezinsgesprekken ook groepsessies voor ouders/opvoedingsverantwoordelijken. Deze groepsessies duren telkens ongeveer 2 uur. Bij Cirkant vzw worden de groepsessies driewekelijks georganiseerd door collega's van de HCA-dienst. Bij Alba vzw worden de groepsessies maandelijks georganiseerd. Deze groepsessies worden thematisch opgebouwd. Ouders worden bij beide diensten aangemoedigd om deel te nemen, maar niet verplicht.

Vanuit SDJ wordt verwacht (en vertrouwt men erop) dat in de begeleiding die personen worden betrokken die belangrijk zijn in het kader van de gestelde doelstellingen. Het netwerk van de jongere en de ouders of opvoedingsverantwoordelijken wordt verkend. Vervolgens wordt samen met hen bekeken welke personen uit het persoonlijke of professionele netwerk belangrijk voor hen zijn of een rol kunnen opnemen in de begeleiding. Op één dienst na betrekken alle diensten anderen uit het persoonlijke en professionele netwerk van de jongere en/of de ouders bij de begeleiding. Iedereen die van betekenis is voor het gezin kan betrokken worden: vrienden van de jongere of van de ouders, personen vanuit de school, een trainer van de sportclub, familieleden, burens, andere hulpverleners of medewerkers van de GI... Eén dienst geeft aan dat ook slachtoffers bij de begeleiding betrokken kunnen worden.

De diensten proberen steeds context te betrekken bij de begeleiding, zonder hierin dwingend te zijn. Ze nemen de tijd om een vertrouwensband op te bouwen. Personen buiten de gezinscontext worden niet betrokken zonder dat daarvoor de toestemming is en zelden zonder dat de jongere of ouders aanwezig zijn. Uitzonderlijk wordt hiervan afgeweken. Als de jongere of ouders toch niet aanwezig zijn, wordt er transparant gehandeld. Er wordt voorbereid wat er gedeeld kan worden, achteraf wordt teruggekoppeld wat er besproken is, ze worden op de hoogte gebracht van telefoontjes of mailverkeer dat er is geweest en er gebeurt niets achter de rug tenzij er sprake is van onveiligheid. De diensten ervaren dat er, naarmate het traject vordert, meer personen uit het persoonlijke netwerk betrokken kunnen worden bij de begeleiding. "Van zodra ze dat toelaten, weet je dat je vertrouwenspersoon bent geworden." (jongeren centrum Cidar vzw, aanvullende mondelinge bevraging).

Over de verschillende fasen heen, vinden deze contacten met anderen uit de context maandelijks of minder dan maandelijks plaats en duren ze hoogstens 1 uur. De redenen om deze 'anderen' te betrekken zijn divers. Personen uit de persoonlijke omgeving kunnen praktische of emotionele steun bieden aan jongeren en ouders. Vrienden kunnen zowel voor de jongere als voor ouders een steun zijn wanneer het moeilijk gaat. Daarnaast kunnen vrienden een belangrijke invloed uitoefenen op de jongere of de jongere aanmoedigen in het opnemen van verantwoordelijkheden. Er kan ook contact zijn met vrienden indien een jongere enkel op die manier telefonisch bereikbaar is. In de begeleiding kunnen ook personen betrokken worden op wie de feiten een bepaalde impact hebben gehad. Met andere hulpverleners

wordt afgestemd wie welke rol kan opnemen, met scholen wordt samengezeten om te bekijken hoe er extra ondersteuning geboden kan worden aan de jongere. Familieleden worden betrokken om samen met de ouders te bekijken hoe ze kunnen ondersteunen in de opvoeding. Er wordt bovendien geprobeerd om het netwerk uit te breiden. Tijdens de begeleiding wordt bekeken in welke mate personen die in het verleden van betekenis waren voor het gezin opnieuw geactiveerd kunnen worden om een bepaalde rol op te nemen.

Doordat de begeleiding zich verbreedt naar de context, komen diensten bijna automatisch ook in contact met (stief-/half-)broers en zussen. Hoe zij in het traject betrokken worden, verschilt opnieuw per gezin. De diensten zullen broers en zussen informeren over de begeleiding en afhankelijk van de band die er is met de jongere wordt bekeken op welke manier zij een rol kunnen spelen. Broers of zussen kunnen een steunfiguur zijn of kunnen betrokken worden bij praktische zaken (bv. school opvolgen via smartschool, broer of zus naar de training brengen). Daarnaast kunnen zij betrokken worden als er thema's besproken worden die betrekking hebben op het gehele gezin of om inhoudelijk mee na te denken over hoe de jongere tot verandering kan komen. De diensten ervaren dat zij vaak in multiprobleemgezinnen aan de slag gaan en het gebeurt regelmatig dat de context ook (hulp)vragen stelt. Deze vragen worden niet zomaar naast zich neergelegd, maar de diensten bakenen wel af. Bij kleinere vragen (bv. inschrijving van broer of zus in een school) kan het zijn dat de begeleider zal helpen de drempel te verlagen. Bij grotere hulpvragen zal er eerder doorverwezen worden of wordt er gesignaleerd aan de consulent. Binnen de DCB ligt de focus, meer dan bij andere contextbegeleidingen, op de aangemelde jongere en zijn of haar ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

Locatie

De diensten stellen zich flexibel op wat de locatie betreft waar ze de cliënten treffen. De cliënt en begeleider ontmoeten elkaar meestal in de omgeving van de cliënt, daar waar de cliënten zich bevinden. Dit kan zowel bij de cliënt thuis zijn als bij iemand anders uit het netwerk, of buiten tijdens een wandeling, een autorit, een activiteit... Andere locaties zoals SDJ, de school of de GI worden eveneens genoemd.

Uit de focusgroep blijkt dat de consulenten van SDJ de diensten zelf laten bepalen waar de contacten plaatsvinden. Ze zullen inhoudelijk meegeven waaraan gewerkt dient te worden, maar de invulling (hoe, wat, waar, wanneer) kan gebeuren door de diensten. De consulenten ervaren dat de diensten hierin zeer creatief zijn en dat de begeleiding verder gaat dan gesprekken aan tafel.

Fasering

Vijf diensten geven aan dat de trajecten bij hen niet gefaseerd verlopen. De diensten die de trajecten wel opdelen in fasen, onderscheiden twee (één dienst), drie (negen diensten) of vier (één dienst) verschillende, opeenvolgende fasen. Wanneer het over een gedeeld traject gaat, zijn er drie diensten die aan het begin van de trajecten een extra fase toevoegen. De overgang tussen de eerste en tweede fase valt in deze trajecten dan samen met de overgang van de GI naar de eigen context.

De duur van de eerste fase varieert tussen 4 en 30 weken, met een gemiddelde duurtijd van 11,4 weken. De tweede fase varieert tussen 4 en 22 weken en duurt gemiddeld 12,7 weken. De derde fase varieert tussen 3 en 16 weken en duurt gemiddeld 9,2 weken. Eén dienst deelt het traject op in vier fasen en rekent nog 4 weken voor nazorg.

De overgang tussen fasen wordt bepaald aan de hand van de vooropgestelde duur van de fasen en/of de nood van de jongere en het gezin. Daarbij wordt een aantal keer aangegeven dat deze overgang

wordt gekenmerkt door een verslag (bv. handelingsplan na de eerste fase) en/of een rondetafelgesprek waarbij de jongere, de ouders of opvoedingsverantwoordelijken, de begeleider en de consultant aanwezig zijn. Tijdens deze gesprekken wordt er stilgestaan bij de stappen die gezet zijn in de afgelopen periode en de thema's die aan bod zijn gekomen en waarin vooruitgeblikt wordt naar de komende periode.

2.3 Inhoud van de methodiek

De inhoud van de methodiek omschrijft welke activiteiten, middelen en/of technieken worden ingezet om de vooropgestelde doelen te bereiken en welke houding de begeleider daarbij aanneemt.

2.3.1 Activiteiten, middelen en technieken

Bij de diensten die de trajecten opsplitsen in fasen, kunnen ruwweg drie fasen onderscheiden worden. Gelet op de inhoud van deze fasen, worden ze in dit rapport de kennismakingsfase, de begeleidingsfase en de eindfase genoemd.

De kennismakingsfase

De eerste fase omvat een kennismaking en beeldvorming. Er wordt ingezet op het opbouwen van een vertrouwensband en het in kaart brengen van de beschermende factoren en risicofactoren. Bij één dienst wordt het risico ingeschat aan de hand van taxatie-instrumenten.

De contacten met de cliënten bestaan uit een combinatie van gesprekken en activiteiten. De diensten sommen verschillende technieken op die zij gebruiken in de begeleiding. Deze technieken en activiteiten zijn in de eerste fase voornamelijk gericht op het in beeld brengen van de huidige situatie en het verleden. Een aantal gemeenschappelijke thema's of levensdomeinen kunnen hierin onderscheiden worden. Zo brengen bepaalde technieken het sociale netwerk in beeld (genogram, ecogram, sociogram, duplo's, netwerkwandeling). De contextfiguren die uit deze technieken naar voren komen, kunnen doorheen het traject bij de begeleiding betrokken worden. Daarnaast worden er technieken ingezet om de gezins- of familiale situatie in beeld te brengen (family road map, familiegeschiedenis, check ouderlijke vaardigheden), technieken om rond het delict te werken (relaas van de feiten, een tijdlijn, SORC, delictlijn, delictgeschiedenis) of technieken om de levensgeschiedenis in beeld te brengen (levenslijn, levensverhaal, tijdlijn). Andere technieken die vermeld worden, zijn motiveren en motiverende gespreksvoering, kwaliteitenkaarten en de koffer. De techniek 'goede pad slechte pad' uit de NPT-methodiek wordt door twee diensten vermeld. Daarnaast vermelden twee diensten dat ze in deze eerste fase op zoek gaan naar kernovertuigingen, zonder dat zij een specifieke methodiek vermelden. Eén dienst gaat in deze eerste fase na wie nood heeft aan herstel en hoe dit bereikt kan worden.

Vijf diensten vermelden expliciet dat zij in de eerste fase ervaringsgericht werken of activiteiten doen. Voorbeelden van activiteiten die genoemd worden, zijn: wandelen, voetballen, fietsen, op café gaan, op uitstap gaan, personen opzoeken, thaiboksen...

Het verloop van deze eerste fase verschilt volgens twee diensten bij gedeelde trajecten ten opzichte van ambulante trajecten, omdat het verblijf in de GI een invloed heeft op de bewegings- en locatiemogelijkheden. Bovendien ervaart één dienst dat de eerste fase in gedeelde trajecten veeleer in het teken staat van de terugkeer naar huis.

Deze eerste fase leidt tot een handelingsplan waarin doelen neergeschreven staan.

De begeleidingsfase

De tweede fase staat in het teken van begeleiding en verandering. Er wordt met de jongere en ouders gewerkt aan hun denkpatronen, vaardigheden en gedrag. Drie diensten geven daarbij expliciet aan dat het bredere netwerk en de steunfiguren in deze fase worden betrokken. Nieuwe handvatten, vaardigheden en informatie worden aangereikt, waarmee cliënten ondersteund worden om tot nieuwe inzichten te komen en om aan de slag te gaan. Dit gebeurt opnieuw, althans bij minstens vier diensten, door een combinatie van gesprek en ervaringsleren.

In deze fase wordt de verkenning uit de eerste fase bij een aantal diensten verdergezet. Eén dienst begint pas in de tweede fase met de verkenning en bespreking van de criminogene factoren. Indien nodig, geeft een andere dienst aan, wordt de risicotaxatie in deze fase afgewerkt.

De diensten vermelden verschillende thema's waaraan gewerkt wordt: criminogene factoren, communicatie, ouder-kindrelatie, ouderlijke vaardigheden, middelengebruik, delictgedrag, de-escalatie en het versterken of activeren van het netwerk. Eén dienst geeft aan herstelgericht te werken in deze tweede fase. Een andere dienst maakt samenwerkingsafspraken over school/werk/wonen.

Een aantal technieken wordt genoemd, zoals de SORC-analyse, 5G, goede pad slechte pad, een veiligheidsplan en situationeel leidinggeven. Motiverende gespreksvoering wordt door zes diensten ingezet.

Drie diensten verwijzen expliciet naar het handelingsplan dat in deze fase als leidraad dient. Er wordt gewerkt aan de doelen in het plan en indien nodig worden doelen bijgesteld. Eén dienst geeft aan dat hij stappenplannen opstelt om de cliënten te ondersteunen bij de alternatieve vaardigheden en gedragingen. Eén dienst monitort vanaf deze fase het middelengebruik van de jongere door wekelijkse testing.

Deze fase eindigt wanneer doelstellingen behaald zijn en er enige stabiliteit aanwezig is. Eén dienst haalt de mogelijkheid aan om fase twee te verlengen met één of meerdere cycli wanneer er onvoldoende doelstellingen en stabiliteit werden bereikt.

De eindfase (+ nazorg)

In de derde fase wordt toegewerkt naar een afronding van het traject. In deze fase wordt het contact afgebouwd en gaat het gezin zelfstandiger aan de slag. De focus ligt op reflectie en het bestendigen van aangeleerd gedrag. De gezinnen worden versterkt zodat zij zonder hulp van de begeleidende dienst verder kunnen. Indien nodig wordt vervolghulpverlening geïnstalleerd.

Er worden in deze eindfase minder technieken genoemd door de diensten. Eén dienst geeft expliciet aan dat de inhoud van deze fase lijkt op de inhoud van de voorgaande fase, maar dat er minder technieken worden gehanteerd. Vier diensten geven aan dat in deze fase een evaluatie van de doelstellingen uit het handelingsplan plaatsvindt. Bij twee diensten wordt bij afronding van deze fase een toekomstplan opgesteld. Bij één dienst krijgt dit vorm als een concreet netwerkplan waarin duidelijk staat aangegeven wie kan worden ingezet bij welke problemen.

De mogelijkheid tot nazorg wordt door meerdere diensten aangehaald. Eén dienst (Obra|Baken vzw) installeert hiervoor ook daadwerkelijk een bijkomende vierde fase die enkel gericht is op nazorg en opvolging vanuit de zijlijn. Deze vierde fase vindt plaats nadat het traject bij de jeugdrechtbank is afgerond. Er wordt opgemerkt dat jongeren nog vaak contact opnemen nadat hun traject is afgerond en dat een meer geleidelijke afronding vaak nodig is.

Niet-gefaseerde trajecten

Uit de schriftelijke bevraging blijkt dat de trajecten DCB bij Jongeren Centrum Cidar vzw, De Touter vzw, Alba vzw, De Wiekslag vzw en vzw Emmaüs Mechelen niet gefaseerd verlopen. Nochtans herkennen we bij de inhoudelijke beschrijving van de begeleiding die zij aanbieden, elementen uit de hierboven omschreven fasen. Alle diensten wijzen op het belang van een vertrouwensband met cliënten of engagement van het gezin. Deze vertrouwensband blijft gedurende het volledige traject belangrijk, maar krijgt zeker aan het begin van een begeleiding bijzondere aandacht. Daarnaast wordt door één dienst beschreven dat de criminogene factoren in kaart worden gebracht. Alle vijf de diensten aan dat er aan het begin van het traject doelen of thema's geïdentificeerd worden waar tijdens het traject op wordt ingezet.

De diensten maken eveneens gebruik van een combinatie van gesprekstechnieken en ervaringsgerichte activiteiten. In de beschrijving van deze trajecten lezen we dat op zoek wordt gegaan naar een ondersteunend netwerk voor de jongere en het gezin. Specifieke technieken, zoals een vragenlijst over criminogene factoren en het drie kolommenmodel, worden slechts door één van deze diensten genoemd. Twee diensten geven aan dat op maat van de jongere en het gezin wordt gewerkt, waardoor elke begeleiding inhoudelijk erg verschilt en die technieken en methodieken worden geselecteerd die passend zijn voor dat gezin. Op rondetafelgesprekken wordt teruggeblikt op hoe aan de verschillende thema's gewerkt werd en van daaruit verder gewerkt kan worden.

2.3.2 Begeleidershouding

Verschillende termen komen meermaals terug in de omschrijvingen van de begeleidershouding. Bij elf diensten lezen we dat de begeleider *samen* met de jongere en de context op zoek gaat en handelt. De begeleider staat naast de jongere, als gelijkwaardige. Een ander aspect dat door zes diensten expliciet wordt vermeld, is dat zij aanklappend werken.

Daarnaast worden volgende termen meermaals gebruikt om de begeleidershouding te omschrijven: vertrekken vanuit aanwezige krachten, circulaire sturing, motiverend werken, transparantie, presentie, authenticiteit, empathisch, betrokken en confronterend.

2.3.3 De rol van de consulent

Bijna alle diensten verwachten aanwezigheid van de consulent bij het intakegesprek. Tijdens dit gesprek wordt de werkwijze van de DCB uitgelegd aan de jongere en zijn of haar ouders, worden de verwachtingen, bezorgdheden en doelstellingen vanuit de jeugdrechtbank op tafel gelegd, wordt informatie overgedragen en worden de feiten op tafel gelegd. Het kader van de jeugdrechtbank wordt daar transparant besproken. Bij kortverblijf vindt een trajectoverleg plaats waarin dezelfde zaken overlopen worden. Bij Obra|Baken vzw kiezen ze er bewust voor om het gezin eerst afzonderlijk te spreken. Volgens hen helpt dit eerste afzonderlijke contact bij het opbouwen van de vertrouwensband en zorgt het ervoor dat jongeren hen niet zien als een verlengde van de jeugdrechtbank en de politie. Pas in een tweede gesprek wordt de consulent uitgenodigd.

De consulent wordt tussentijds op de hoogte gehouden van het verloop van de begeleiding, via rondetafelgesprekken of evolutiebesprekingen die op geregelde tijdstippen doorgaan en/of via mail, telefonisch of via verslaggeving. Bij rondetafelgesprekken schuiven de consulent, begeleider, jongere en zijn of haar ouders of opvoedingsverantwoordelijken samen aan tafel om het verloop van de begeleiding te bespreken. Er wordt teruggeblikt naar de voorbije periode en wat er al gebeurd is, maar ook

voortuitgeblijkt naar de komende periode en wat nog aan bod zal komen. De verschillende levensdomeinen en de perspectieven van alle aanwezigen komen aan bod in dit gesprek. De afname in intensiteit kan eveneens aan bod komen.

Zowel de diensten als de consulenten erkennen dat de consulent vaak het eerste aanspreekpunt is als het moeilijk loopt. In die trajecten die moeizamer verlopen, is er vaak meer contact met de consulent.

Wanneer het einde van het traject nadert, wordt met de consulent afgestemd of er nog nood is aan verdere begeleiding. Een aantal diensten plant een eindgesprek waarbij opnieuw de aanwezigheid van de consulent verwacht wordt en waarbij het afgelegde traject wordt overlopen.

2.4 Theoretische onderbouwing

Met theoretische onderbouwing worden die methodieken, modellen of theorieën bedoeld waarop de invulling van de DCB is gebaseerd. De wijze van onderbouwing verschilt per dienst. Op één dienst na, combineren alle diensten elementen uit verschillende (gemiddeld 5,4) methodieken, modellen en benaderingen tot een eigen, eclectische methodiek.

De vaakst genoemde methodieken of modellen zijn het GLM (dertien diensten), NPT (tien diensten), Signs of Safety (acht diensten), Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet (NA/GV, zeven diensten), het RNR-model (zeven diensten) en Signs of Success (vijf diensten). MDFT, MST en Acceptance and Commitment Therapy (ACT) worden elk eenmaal vermeld.

Bijlage 6 biedt een overzicht van de voorgeschreven methodieken. In dit overzicht worden de methodieken opgenomen die door de diensten worden ingezet binnen de DCB, zijnde NPT, MST, MDFT, ACT, Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet, Signs of Safety en Signs of Success. Voor een overzicht en diepgaandere vergelijking van ambulante methodieken zoals NPT, MST, MDFT en Functional Family Therapy (FFT), kan Steens (2018) geraadpleegd worden.

Eerder konden uit de formulieren kandidaatstelling dertien methodieken en modellen geïdentificeerd worden. Als we deze informatie vergelijken met de methodieken en modellen die vermeld worden in schriftelijke bevraging, dan zien we dat FFT, Forensic Assertive Community Treatment (FACT) en de Intensieve Pedagogische Thuishulp (IPT) niet meer vermeld worden door de diensten. Daarentegen blijken meer diensten elementen te halen uit de NPT-methodiek, Signs of Safety, Signs of Success, NA/GV en het GLM dan uit de formulieren kandidaatstelling afgeleid kon worden. Er worden bovendien elementen uit meer verschillende methodieken gecombineerd dan aanvankelijk voorgesteld werd.⁶

In de aanvullende mondelinge bevragingen werd dieper ingegaan op deze verschuiving in methodieken. Er kunnen meerdere verklaringen gegeven worden. Een eerste verklaring heeft te maken met wie het formulier kandidaatstelling destijds heeft opgesteld. Bij één dienst is er een personeelwissel geweest, waarbij de persoon die destijds de verantwoordelijke was van de desbetreffende dienst, intussen niet meer bij de organisatie werkt. De huidige verantwoordelijke was niet betrokken bij de aanvraag. Andere respondenten geven aan dat zij zelfs niet zouden weten wat een bepaalde methodiek inhoudt.

Een andere verklaring ligt in het gegeven dat een aantal diensten hun aanvraag indienden samen met partners uit de regio die reeds volgens een bepaalde methodiek werkten. Eén dienst (De Touter vzw)

⁶ De tabellen in bijlage 4 vatten deze informatie samen en geven een overzicht weer van de verschillende modellen en methodieken die de diensten aangaven te zullen gebruiken en van degene die ze daadwerkelijk gebruiken.

kwam tot de vaststelling dat het, in verhouding tot het aantal modules waarvoor ze erkenning kregen, te duur zou zijn om net zoals Wingerdbloei vzw volgens de MDFT-methodiek te werken en medewerkers de opleiding te laten volgen. Een andere dienst ervaarde in de praktijk dat zij het NPT-model te eng vonden en gingen daarom op zoek naar andere methodieken.

Meerdere diensten geven aan dat pas na het indienen van de aanvraag duidelijk werd dat Signs of Success het voornaamste kader zou worden binnen SDJ. Sindsdien namen medewerkers deel aan vormingen en *bootcamps* die over dit model werden georganiseerd. Vanuit de focusgroep klonk eveneens dat Signs of Safety en Signs of Success de kernmethodieken zijn binnen SDJ. Signs of Success staat echter nog in zijn kinderschoenen en wordt verder ontwikkeld. Er werd een Vlaamse Forumgroep opgericht waarin medewerkers van SDJ en private organisaties betrokken worden bij de vertaling van Signs of Success naar de Vlaamse praktijk. Terwijl de consultants uit de focusgroep betreurden dat voorzieningen pas laat 'mee' waren in Signs of Safety, worden private organisaties nu meer betrokken in de ontwikkeling en implementatie van Signs of Success.

Uit de aanvullende bevraging bleek dat diensten voor de DCB in de praktijk inspiratie halen uit wat in de organisatie reeds aanwezig is. Een aantal diensten geeft aan dat NA/GV en Signs of Safety al werd ingezet in andere contextbegeleidingen of dat zij verbonden zijn aan de visie van de organisatie. RNR geraakte als model wat meer op de achtergrond doordat diensten ervaren dat medewerkers meer aangesproken worden door GLM.

Naast deze methodieken of modellen wordt bij de onderbouwing een veelheid aan benaderingen genoemd, zoals het herstelgericht werken (vijf diensten), oplossingsgericht werken (vijf diensten), contextgericht/netwerkgericht werken (drie diensten) en het ervaringsgericht werken (twee diensten). Daarnaast is er telkens één dienst die zegt voor de DCB elementen te halen uit het krachtgericht werken, de contextuele systeemtherapie, het competentiemodel, de motiverende gespreksvoering, de Schaal voor Emotionele Ontwikkeling, de sociale pedagogie en institutionele pedagogie en de verbindende communicatie.

Tien diensten beschouwen één van de genoemde methodieken als 'kernmethodiek'. De kernmethodieken zijn NPT (vier diensten), GLM (twee diensten), MDFT (één dienst), MST (één dienst), Signs of Success (één dienst) en Geweldloos Verzet (één dienst). Vzw Emmaüs Mechelen en Wingerdbloei vzw geven aan dat zij, respectievelijk de MST-methodiek en de MDFT-methodiek, volledig uitvoeren zoals voorgeschreven. Bij vzw Emmaüs Mechelen worden daarnaast ideeën uit Nieuwe Autoriteit/Geweldloos Verzet overgenomen. De overige diensten voeren de kernmethodiek en andere methodieken of modellen grotendeels uit zoals voorgeschreven of nemen slechts bepaalde elementen over. Tabel 5 geeft een overzicht van de elementen waarin de uitvoering, volgens de diensten, in de praktijk verschilt van de voorgeschreven methodieken.

Indien de methodieken niet volledig worden uitgevoerd zoals voorgeschreven, heeft dit in eerste instantie invloed op de opbouw van de interventie en op de randvoorwaarden (tien diensten) zoals die door de methodiek worden voorgeschreven. Acht diensten geven aan dat ook de inhoud van de methodiek verschilt met hoe dit wordt voorgeschreven. Zes diensten passen de methodieken toe voor andere problemen, een andere doelgroep of om andere doelstellingen te bereiken dan staat voorgeschreven. Enkele van deze verschillen zijn een gevolg van de Covid-situatie, waardoor bijvoorbeeld de groepssessies voor ouders uitgesteld werden of fysieke contacten omgezet werden in digitale contacten. Verloop in personeel zorgt ervoor dat expertise in bepaalde methodieken verdwijnt. Vanuit verschillende diensten wordt aangegeven dat er nood is aan bijkomende vorming in bepaalde

methodieken. Bovendien wordt op verschillende diensten nog de oefening gemaakt hoe bepaalde methodieken of modellen (bv. GLM) in de praktijk vorm kunnen krijgen. Veel andere verschillen komen voort uit het gegeven dat de diensten op maat van de cliënten willen werken. Sommige diensten passen bestaande methodieken aan aan de doelgroep. Vzw Oranjehuis is bijvoorbeeld, in samenwerking met een groep studenten, bezig om de NPT-methodiek aan te passen zodat deze ook toegepast kan worden bij jongeren met een (vermoeden van een) beperking. Zij ervaren dat de NPT-methodiek voor deze jongeren vaak te moeilijk is, omdat het een zeer verbale methodiek is en jongeren in staat moeten zijn om verbanden te kunnen leggen. Andere diensten halen dan weer inspiratie uit meerdere methodieken om de begeleiding vorm te geven. Bij vzw aPart wordt er op de volgende manier naar het gebruik van verschillende methodieken gekeken: “We zien ons als hulpverlener met een rugzak vol methodieken. We switchen, het is zoeken naar wat past bij de jongere. Met sommigen kunnen we heel methodisch werken, met anderen lukt dat niet” (vzw aPart, aanvullende mondelinge bevraging).

Tabel 5 Verschillen van ‘methodieken in de praktijk’ t.o.v. ‘voorgeschreven methodieken’

Vershil met voorgeschreven methodiek	n
<u>Probleem, doelgroep en doelstelling</u>	
Ruimere doelgroep (op vlak van leeftijd, aantal en ernst van de feiten, ook VOS)	3
Geen uitsluitingscriteria	2
Bijkomende doelstellingen	2
Probleem ruimer gedefinieerd	1
<u>Opbouw van de interventie</u>	
Op maat van de cliënt	3
Langere duurtijd van het traject	2
Traject wordt verlengd bij recidive i.p.v. gestopt	1
Maatregel is beperkt in tijd	1
Niet volgens de voorgeschreven fasering	1
Fysieke contacten zijn vervangen door (beeld-)bellen	1
<u>Inhoud van de methodiek</u>	
Toevoeging van ervaringsgerichte activiteiten	1
Toevoeging van oefeningen uit Slachtoffer In Beeld	1
Er wordt geput uit elementen van verschillende methodieken	2
Concrete invulling gebeurt op maat van het gezin	4
Begeleidershouding wordt beïnvloed door het profiel en hulpvraag van de cliënt	1
<u>Randvoorwaarden</u>	
Diploma van de begeleiders en supervisor	1
Geen gecertificeerde begeleiders	1
Geen licentie	1
Niet elke begeleider is even goed opgeleid	4

In de aanvullende mondelinge bevraging werd dieper ingegaan op welke elementen de diensten juist uit de verschillende methodieken en modellen halen. Hieruit leren we dat de diensten aangeven zelf minder de focus te leggen op het RNR-model. Het zijn voornamelijk de GI die hiermee aan de slag (zullen) gaan bij de risicotaxatie. Vier diensten geven aan dat ze verder aan de slag gaan met deze risicotaxatie en erover in gesprek gaan met de jongere. Bij Obra|Baken vzw hanteren ze het RNR-model om de intensiteit van het traject en hun begeleidingsstijl aan te passen aan de risico's. Voor elke jongere wordt een inschatting gemaakt op een heel aantal risicofactoren en beschermende factoren.

Zoals eerder al bleek, geeft de meerderheid van de diensten aan elementen uit GLM te halen. Wanneer bevraagd wordt wat er precies uit het model wordt gehaald, worden telkens de 'levensbehoeften' genoemd. In overeenstemming met het GLM wordt op zoek gegaan naar wat voor de jongere nodig en belangrijk is om een goed leven te kunnen leiden. De behoeften van ouders kunnen eveneens aan bod komen in de begeleiding. Drie diensten (vzw Jongerenwerking Pieter Simenon, vzw Oranjehuis, Obra|Baken vzw) geven bovendien aan dat ze voor het handelingsplan aan de slag gingen met het *good lives plan*.

De NPT-methodiek wordt door een aantal diensten veeleer beschouwd als een verzameling van technieken die bruikbaar kunnen zijn in de begeleiding. Deze technieken worden voornamelijk ingezet wanneer er met de jongere rond het delict wordt gewerkt. Voorbeelden die genoemd worden, zijn: goede pad slechte pad, netwerkwandeling, SORC, familiegeschiedenis, delictgeschiedenis, de balans, coping-relapse, motiverende gespreksvoering ... Daarnaast worden er bij Jongerencentrum Cidar vzw ook elementen uit de basishouding gehaald en hanteren zij het principe van 'geraaktheid' uit de NPT-methodiek. Andere diensten, zoals vzw Jongerenwerking Pieter Simenon, baseren zich eveneens op vlak van termijnen en fasering op de NPT-methodiek.

Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet worden, in tegenstelling tot de NPT-methodiek, voornamelijk ingezet in de begeleiding van ouders. De manier waarop NA doorsijpelt in de DCB verschilt tussen de diensten. Enerzijds zijn er diensten die concreet aan de slag gaan met technieken vanuit NA, zoals de 'sit-in', relatiegebaren, de telefoonronde, de aankondiging of de techniek van de drie manden en het voorkomen van escalaties. Bij De Touter vzw werd een eigen vertaling gemaakt om ook met jongeren aan de slag te gaan met NA. Wanneer met ouders wordt gewerkt aan een bepaalde pijler of techniek van NA, wordt hierover eveneens in gesprek gegaan met de jongere en worden er aan de jongere opdrachten gegeven. Anderzijds zijn er diensten (Alba vzw, Wingerdbloei vzw) die aangeven dat NA en GV wel sterk vervat zit in hun basishouding en visie, maar waar weinig of geen concrete technieken vanuit NA en GV worden toegepast. De ouderlijke presentie en de overtuiging dat je geen controle hebt over het gedrag van een ander zijn voorbeelden van elementen die hierin centraal staan.

Ook vanuit Signs of Safety en Signs of Success worden verschillende elementen overgenomen. Zes diensten (vzw aPart, vzw Emmaüs Antwerpen, Jongerencentrum Cidar vzw, De Wiekslag vzw, Cirkant vzw, vzw Jongerenwerking Pieter Simenon) hebben uit Signs of Safety en Signs of Success het drie kolommenmodel overgenomen. Dit model komt onder andere terug in hun verslaggeving, zoals het evolutieverslag. In drie kolommen wordt ingevuld wat er goed loopt, wat niet goed loopt en waaraan gewerkt zal worden. Bij vzw Jongerenwerking Pieter Simenon en De Wiekslag vzw hebben ze ook het gebruik van schaalvragen en oplossingsgerichte vragen uit de methodiek overgenomen. De netwerktafels/-overleggen zijn een derde element dat door drie diensten wordt genoemd. De diensten halen inspiratie uit Signs of Safety en Signs of Success voor de manier waarop ze met het netwerk aan de slag kunnen gaan. De ruime benadering van deze methodieken met betrekking tot herstel is iets wat door drie diensten wordt benoemd. Voornamelijk het gegeven dat er naar herstel op verschillende

vlakken en naar de bredere omgeving wordt gezocht, wordt door De Patio vzw, De Wiekslag vzw en vzw CJGB meegenomen in de DCB. Tenslotte geeft men bij Jongerencentrum Cidar vzw aan dat het woord-beeld-verhaal vanuit Signs of Safety heel sterk lijkt op wat zij in hun begeleidingen ook doen.

Idealiter kunnen de consulenten afwegen welke jongere ze aan welke dienst matchen. Daarbij kan rekening gehouden worden met de gehanteerde methodieken, of de begeleidende dienst zich meer focust op de jongere of op de ouders en wat het best bij de jongere en zijn of haar context, de problematiek past. In de praktijk is dit vaak niet mogelijk. Er wordt gesproken van een 'luxepositie' als deze afweging gemaakt kan worden.

Ik denk gewoon begeleiding op zich, waar dat nodig is, dat we daar al heel tevreden mee zijn. Hoe dat dan eruit ziet, hoelang dat dan duurt... Of ja, de dag van vandaag met wachtlijsten moeten we blij zijn dat we mensen kunnen helpen op zo een manier dan. (Respondent 4, focusgroep SDJ)

Voor de consulenten die deelnamen aan de focusgroep is de specifieke methodiek die wordt gebruikt door een dienst van ondergeschikt belang aan de begeleiding op zich.

Als consulent heb ik, en ik denk mijn collega's ook, er alle vertrouwen in dat zij met eender welke methodiek aan de slag gaan met de jongeren en vooruit gaan ermee. Dat is voor mij het belangrijkste: dat ze geholpen worden, dat ze iemand naast hen hebben die hen kan helpen, aansturen, bijstaan, ondersteunen. Maar of dat nu met die methodiek of met die methodiek is... (Respondent 3, focusgroep SDJ)

Tabel 6 Beïnvloedbare factoren (N=16)

Beïnvloedbare factoren	n
Criminogene factoren, dynamische risicofactoren	10
Alle levensdomeinen	2
Vrienden en kennissen	1
Dagbesteding (school, werk)	4
Vrije tijd	4
Relaties met gezin/partner/familie en gezinsdynamieken	3
Gedrag en vaardigheden	2
Denkpatronen	4
Omgaan met geld	1
Omgaan met roesmiddelen	1
Delicten	2
Herstel (ten aanzien van slachtoffer, gezin, samenleving)	2
Onderliggende psychiatrische antecedenten	1
Opvoedingsvaardigheden	3
Verbinding met de context	4
Achterstelling en armoede	1
Probleemoplossend denken en handelen van jongere en ouders	1
Samenwerkingsverbanden	1

De vraag op welke beïnvloedbare factoren de DCB zich richt, werd door de diensten zeer ruim beantwoord. De meeste (tien) diensten geven daarbij aan dat zij zich richten op de criminogene factoren of dynamische risicofactoren, of 'alle levensdomeinen' (twee diensten). Een aantal diensten zijn concreter in hun omschrijving. Er wordt niet steeds gespecificeerd of een bepaalde factor betrekking heeft op zowel de jongeren als hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken of slechts op één van beide. Aangezien 'school' vermeld wordt onder de levensdomeinen, gaan we ervan uit dat er voornamelijk in de contacten met de jongere gewerkt wordt op de beïnvloeding van de verschillende levensdomeinen. Tabel 6 vat samen op welke beïnvloedbare factoren de diensten aangeven zich te richten.

2.5 Randvoorwaarden voor de uitvoering

De randvoorwaarden waarnaar gepeild werd in de schriftelijke bevraging zijn: opleidingsniveau en competenties van uitvoerende hulpverleners, beschikbare materialen, ondersteunende overlegmomenten, groepsgrootte, *caseload* en overige randvoorwaarden.

Opleidingsniveau en competenties

De meeste (veertien) diensten verwachten van begeleiders dat ze minimaal in het bezit zijn van een bachelordiploma in de menswetenschappen. Als voorbeeld worden richtingen genoemd zoals orthopedagogie, maatschappelijk werk, maatschappelijke veiligheid, pedagogie, criminologie, agogie en sociaal werk. Eén dienst vraagt bijkomend ervaring in de systeem- en cognitieve gedragstherapie en een andere dienst verwacht dat hulpverleners een opleiding MDFT volgen aan de Nederlandse MDFT Academie. Bij één dienst gelden er geen diplomavereisten en een andere dienst geeft aan dat een diploma secundair onderwijs volstaat omdat er wordt geselecteerd op een sterke basishouding.

De diensten voorzien allemaal in opleidingsmogelijkheden voor hun medewerkers, hetzij extern of intern, of door de mogelijkheid tot bij- of nascholing te bieden. Bij veertien diensten is minstens één opleiding specifiek gericht op de methodiek van DCB. Deze opleiding in de methodiek is bij tien diensten zelfs verplicht voor medewerkers die met deze methodiek wensen te werken. Op basis van de bevraging kan niet worden nagegaan of diensten die met een combinatie van meerdere methodieken werken ook een opleiding voorzien in al deze methodieken of dat er een keuze wordt gemaakt.

Dertien diensten stellen, naast de opleiding van hun medewerkers, bijkomende eisen met betrekking tot de ervaring en competenties van begeleiders. De competenties die genoemd worden komen grotendeels overeen met de begeleidershouding die eerder werd beschreven. Zaken die meermaals worden genoemd, zijn: een krachtgerichte kijk, ervaring met de doelgroep, motivatie om aan de slag te gaan met de doelgroep, aanklampend kunnen werken en kennis van oplossingsgericht werken. Twee diensten geven aan dat de competenties die zij verwachten van begeleiders DCB niet verschillen van wat zij van andere contextbegeleiders verwachten.

Materialen

De diensten hebben verschillende materialen ter beschikking voor de uitvoering van de methodiek. Bij de meeste diensten bestaat dit uit een handleiding of protocol van de methodiek (dertien diensten). De diensten die geen handleiding of protocol van de methodiek kunnen raadplegen, beschikken wel over literatuur of cursusmateriaal of over materiaal voor cliënten, zoals een werkboek.

Ondersteunende overlegmomenten

Alle diensten organiseren ondersteunende overlegmomenten voor de begeleiders DCB in de vorm van intervisie, werkbegeleiding (telkens vijftien diensten) en/of supervisie (veertien diensten). De frequentie van deze momenten verschilt per dienst, maar bij alle diensten vindt één van deze overlegmomenten minstens maandelijks plaats. Zes diensten vermelden andere vormen van ondersteuning die vanuit het eigen team worden geboden, zoals continue bereikbaarheid en beschikbaarheid van collega's, of ondersteuning die vanuit een externe organisatie wordt geboden en specifiek op de MDFT-methodiek is gericht.

Caseload

De caseload per voltijdse begeleider varieert volgens de resultaten uit de schriftelijke bevraging van 1 tot 6 dossiers, met een gemiddelde over de diensten heen van 4 dossiers per begeleider. Een aantal diensten biedt naast DCB ook andere begeleidingen aan. Bij vzw VOT bijvoorbeeld begeleiden de medewerkers naast DCB ook HCA-maatregelen. Bij andere diensten zoals Cirkant vzw, De Touter vzw en vzw Jongerenwerking Pieter Simenon, nemen medewerkers naast DCB ook andere vormen van contextbegeleidingen op. De vergelijking in caseload kan bijgevolg niet zomaar gemaakt worden. Een voltijdse begeleider wordt niet steeds voltijds ingezet op DCB en de caseload per begeleider met DCB kan variëren naargelang de instroom van dossiers.

Groepsgrootte

Wat de maximale groepsgrootte betreft, zien we dat de oudergroepen georganiseerd worden voor maximaal tien of twaalf personen.

Overige

Andere randvoorwaarden die de diensten noemen, hebben betrekking op de kwaliteitsbewaking. Twee diensten, waar gewerkt wordt met de MDFT- en met de MST-methodiek, geven aan dat de volledige implementatie van de methodiek slechts mogelijks is mits de nodige certificering of licentie. Voor de dienst die werkt met de MDFT-methodiek geldt bovendien een verplichte deelname aan supervisies, verplichte wekelijkse schriftelijke voorbereidingen van de sessies en een evenwicht in jongeren-, ouder- en gezinssessies om de methodiek te mogen uitvoeren in de praktijk. Bij de uitvoering van de MST-methodiek wordt verwacht dat begeleiders en supervisoren naast de basisopleiding vier keer per jaar deelnemen aan themagerichte boostersessies.

Eén dienst vult aan dat een grote flexibiliteit van de begeleiders noodzakelijk is om in elke begeleiding de methodiek aan te passen aan het gezin. Bij twee diensten geldt een 24/7-permanentie.

2.6 Onderzoek naar de praktijk

Uit de bevraging blijkt dat bijna alle diensten die DCB aanbieden, onderzoek voeren naar de uitvoering van de methodiek in de praktijk. De zaken die het meest geëvalueerd worden, zijn: de waardering en ervaring van de begeleiders (elf diensten), de mate waarin vooropgestelde doelen bereikt worden (tien diensten) en de waardering en ervaring van cliënten (negen diensten). De mate waarin de methodiek in de praktijk wordt uitgevoerd zoals voorgeschreven (de behandelintegriteit) wordt door zes diensten onderzocht. Er zijn tenslotte vijf diensten waar geëvalueerd wordt in welke mate de doelgroep bereikt wordt.

De evaluatie van de verschillende aspecten gebeurt bij de meeste diensten aan de hand van mondelinge bevestigingen (dertien diensten) en in mindere mate door middel van schriftelijke bevestigingen (zeven diensten), een analyse van administratieve gegevens (zeven diensten) of observaties (vijf diensten).

Bij alle diensten die een evaluatie inbouwen, gebeurt dit intern door de eigen dienst of organisatie. Vier diensten benoemen daarnaast externe evaluaties, namelijk: een evaluatie met de stakeholders, in supervisie met de andere diensten DCB, door de MDFT Academie of MST Nederland om accreditatie te behouden. Twee diensten geven aan dat er geen systematisch onderzoek gebeurt, maar bij één van deze diensten zouden de verschillende aspecten wel aan bod komen tijdens teamvergaderingen, interviews en werkbesprekingen.

In de aanvullende bevestiging werd gepeild naar de mate waarin en de manier waarop verandering wordt gemonitord doorheen het traject. Er kunnen twee manieren onderscheiden worden: enerzijds zijn er vijf diensten die specifieke instrumenten (bv. schaalvragen) gebruiken om doorheen het traject de evolutie bij cliënten op te volgen, anderzijds zullen de overige elf diensten eerder in gesprek met cliënten nagaan of er sprake is van verandering. Een combinatie van beide kan ook. Tussentijdse verslaggeving naar de verwijzer is vaak een aanleiding om bewust stil te staan bij die verandering. Nochtans geven de diensten aan dat dit gedurende het hele traject wordt besproken met de cliënten. Een citaat vanuit De Touter vzw geeft weer hoe de monitoring van verandering of opvolging van de doelstellingen zowel op formele als op informele momenten gebeurt:

Ge hebt de officiële dingen, dus ge hebt ofwel de tussentijdse evaluatie of het eindgesprek waar dat ge op een officiële manier die doelstellingen gaat bekijken en evalueren. Maar soms is dat zo, dat is dan onofficieel, laat ons zeggen. Ge doet dat op een manier dat dat menselijk overkomt. Dat is niet dat ge er stress van gaat krijgen, dat is niet met een vragenlijst en met een papiertje. Dat is gewoon zo spontaan dat ge dat bevestigt, dat ge er oog voor hebt, altijd die doelstellingen voor ogen houden. (De Touter vzw, aanvullende mondelinge bevestiging)

Hoofdstuk 3

Procesevaluatie

1 Inleiding

De procesevaluatie vloeit voort uit het verkennend onderzoek dat in het voorgaande hoofdstuk beschreven wordt. In hoofdstuk 2 werd een beeld geschetst van ‘wat’ er in de praktijk van DCB gebeurt en ‘hoe’ dat in de praktijk wordt uitgevoerd. In de tweede stap van het onderzoek wordt dieper op deze gegevens ingegaan en komt eveneens de ‘waarom’-vraag aan bod (van der Laan & Leertouwer, 2014, p.21). Er wordt nagegaan in welke mate de praktijk binnen DCB conform de uitgangspunten van het decreet en de voorgeschreven methodieken gebeurt. Als er wordt afgeweken van de uitgangspunten in het decreet of van de voorgeschreven methodieken, is het eveneens zinvol om te weten waarom dat zo is. Daarnaast wordt nagegaan in hoeverre de methodieken, waarop de diensten zich baseren voor de invulling van DCB, gebaseerd zijn op wetenschappelijk onderbouwde (*evidence based*) en praktijkonderbouwde (*practice based*) evidentie. In de procesevaluatie wordt ook nagegaan in hoeverre programma-integriteit wordt nagestreefd en behaald, d.w.z. in hoeverre de uitrol van de methodieken gebeurt zoals bedoeld en beschreven (Manning, 2011, p.170; Nas et al., 2011, p.11; van der Laan, 2013, p.215). Zowel de goede praktijken als aandachtspunten bij de uitvoering van de DCB worden in dit hoofdstuk belicht.

Een belangrijk uitgangspunt van het decreet is het *evidence based* werken. Interventies die voldoen aan de ‘What Works’-beginselen blijken effectiever in het bewerkstelligen van gedragsverandering en het voorkomen van recidive (van der Laan, 2013, p.214). Eén van deze beginselen is het beginsel van programma-integriteit (ook wel behandelintegriteit genoemd). Onderzoek toont aan dat de kwaliteit van uitvoering significant samenhangt met de effectiviteit van een interventie. Indien een interventie wordt uitgevoerd zoals bedoeld, wanneer met andere woorden de programma-integriteit hoog is, hangt dit samen met o.a. een verlaging van het recidiverisico en middelenmisbruik (Lipsey, 2009, p.144; Goense et al., 2016, p. 111). Programma-integriteit kan gedefinieerd worden als “de mate waarin de implementatie van een programma in de praktijk overeenstemt met het oorspronkelijke programma” (Przybylski & Orchowsky, 2015, p.3). Het begrip omvat twee elementen, namelijk behandeltrouw en behandelcompetentie (Perepletchikova, 2011, p.150; Boendermaker & Goense, 2017, p.376). Behandeltrouw verwijst naar de mate waarin de interventie wordt uitgevoerd zoals bedoeld en voorgeschreven, terwijl behandelcompetentie verwijst naar de vaardigheden van de praktijkwerker. De behandelcompetentie sluit bovendien aan bij het professionaliteitsbeginsel vanuit de ‘What Works’-benadering. Praktijkwerkers dienen goed opgeleid te zijn en voldoende ondersteund te worden om de methodiek correct uit te kunnen voeren of juist flexibel aan te passen op maat van de cliënt (van der Laan & Slotboom, 2008, p.120).

De realiteit is complexer dan de condities in experimenteel onderzoek. Niet alle richtlijnen zijn in elke situatie toepasbaar en verschillende factoren kunnen de implementatie, uitvoering en bijgevolg de effectiviteit van interventies beïnvloeden. Deze beïnvloedende factoren kunnen zowel verband houden met de doelgroep als met de praktijkwerker, de interne organisatiecultuur, de samenleving en de overheid (Hermans, 2014, p.38; Brown et al., 2011, p.34; Lange et al., 2017, p.456). Een ruime invulling van *evidence based* werken houdt in dat er ook ruimte wordt gegeven aan deze complexiteit (Hermans, 2014, p.38; Sutton et al., 2022, p.14). Naast het trouw uitvoeren van de methodiek dient er ook ruimte

te zijn voor flexibel en op maat werken. Wanneer er geen ruimte is voor flexibiliteit, kan dit een negatieve invloed hebben op de vertrouwensband tussen de cliënt en de praktijkwerker en kan dit zelfs weerstand oproepen (Wampold & Imel, 2015, p.274).

In de literatuur wordt gewezen op de mogelijkheid van behandeldifferentiatie. Behandeldifferentiatie houdt in dat de methodiek aangepast kan worden aan veranderende omstandigheden en individuele noden van cliënten. Elementen die oorspronkelijk niet tot de methodiek behoren, of die tot een andere methodiek behoren, kunnen toegevoegd worden wanneer die aansluiten bij de individuele behoeften van de cliënt (Goense et al., 2016, p.112; Perepletchikova, 2011, p.150). Deze flexibiliteit van de praktijkwerker om op maat te werken, kan zelfs bijkomende positieve effecten hebben (Wampold, 2015, p.274; Owen & Hilsenroth, 2014, p.284). Om een hoge mate van programma-integriteit te kunnen nastreven maar toch ruimte te laten voor deze behandeldifferentiatie, is het belangrijk dat de kernelementen van een bepaalde methodiek worden geïdentificeerd. Deze kernelementen zijn concrete activiteiten, procedures en technieken die worden uitgevoerd vanuit een theoretisch onderbouwing over het ontstaan van criminaliteit. Het achterwege laten van één of enkele van deze kernelementen zou dan tot gevolg hebben dat de interventie minder effectief is (Boendermaker & Goense, 2017, p. 381; Schoenwald et al., 2011, p.35; van der Laan & Slotboom, 2008, p.120).

Uit de bevragingen blijkt dat de diensten met verschillende uitdagingen te maken krijgen op het vlak van programma-integriteit. Daarnaast kiezen zij er soms bewust voor om elementen uit verschillende methodieken te combineren en om af te wijken van de voorgeschreven methodiek. In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij de mate van programma-integriteit en de uitdagingen en keuzes waar de diensten voor komen te staan. Er wordt weergegeven op welke manier de praktijk van de diensten overeenkomt met of verschilt van de uitgangspunten van de voorgeschreven methodieken en de uitgangspunten in het decreet.

2 Doelgroep en doelstellingen

Uit de schriftelijke bevraging blijkt dat zes diensten aangaven dat ze zich met de DCB richten op andere problemen, een andere doelgroep of andere doelstellingen dan de voorgeschreven methodiek.

Een aantal van de reeds bestaande methodieken die binnen de DCB worden ingezet, richt zich op een bepaalde doelgroep die wordt afgelijnd door inclusie- en exclusiecriteria. Andere methodieken vertrekken dan weer niet vanuit een specifieke doelgroepomschrijving. De groep van jongeren die volgens het decreet DCB opgelegd kan krijgen, is ruimer dan de doelgroep waar sommige methodieken voor bedoeld zijn. Uit het Jeugddelinquentedecreet volgt dat DCB opgelegd kan worden aan minderjarige verdachten of delictplegers die op het moment van de feiten tussen 12 en 18 jaar waren.⁷ De maatregel of sanctie eindigt ten laatste op de leeftijd van 23 jaar.⁸ Andere (contra-)indicaties worden niet vermeld. Uit de bevragingen blijkt dat diensten de contra-indicaties vanuit de verschillende methodieken niet (strikt) hanteren. Bovendien worden instrumenten die volgens de methodiek gebruikt dienen te worden om vast te stellen of iemand tot de doelgroep behoort, slechts door enkele diensten gebruikt. De diensten willen, en kunnen, cliënten niet weigeren. Op het vlak van leeftijd is het wel opvallend dat vijf diensten 25 jaar als maximumleeftijd aanduiden in de vragenlijst, gezien dit buiten de

⁷ Art. 4 Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, BS 26 april 2019.

⁸ Art. 6 Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, BS 26 april 2019.

grenzen van het decreet valt. Het is wettelijk niet mogelijk om DCB op te leggen of uit te voeren bij 23-, 24- of 25-jarigen. Mogelijk komt deze leeftijdsgrens van 25 jaar voort uit het gegeven dat, bij een aantal diensten, een ander type contextbegeleiding (bv. CBKI, CBAW) kan voortvloeien uit een traject DCB. Deze typemodules kunnen wel ingezet worden tot de leeftijd van 25 jaar (Opgroeien, 2019).

Daarnaast is er ook de realiteit van het plaatsgebrek. Er wordt door de consulenten in de focusgroep gesproken van een 'luxepositie' wanneer zij de mogelijkheid hebben om voor een bepaalde jongere te kiezen voor de dienst waarbij de werking het beste aansluit bij de noden van die jongere en context. Een gevolg hiervan kan zijn dat iemand begeleid wordt volgens een bepaalde methodiek terwijl deze persoon niet tot de beoogde doelgroep van deze methodiek behoort. De begeleiding zal daardoor mogelijk niet het gewenste effect hebben, waardoor doelstellingen niet (allemaal) bereikt worden. Wat de diensten echter wel aangeven, is dat zij de inhoud van de methodieken regelmatig aanpassen op maat van de cliënt, zeker wanneer het gaat om cliënten waarbij contra-indicaties aanwezig zijn. Dit zou een tegemoetkoming kunnen zijn, maar het is onduidelijk in welke mate deze aanpassingen ervoor zorgen dat ook cliënten die buiten de beoogde doelgroep van de methodiek vallen, kunnen profiteren van dezelfde effecten. Wanneer diensten voor de DCB verschillende methodieken combineren die elk een andere doelgroep beogen, is het bovendien maar de vraag wie uiteindelijk tot de doelgroep behoort. Indien de diensten sterk vast zouden houden aan een bepaalde doelgroep, zou dit echter kunnen betekenen dat er voor bepaalde jongeren in de praktijk geen aanbod DCB gerealiseerd kan worden.

Op het vlak van doelstellingen wordt door de decreetgever verwacht dat de diensten onderbouwde methodieken inzetten "die inwerken op het gedrag van de minderjarige, de gevolgen ervan en die recidive moeten voorkomen".⁹ De doelstellingen die de diensten in de vragenlijst aanduiden, komen niet altijd overeen met de doelstellingen van de methodiek(en) waarop zij de invulling van de DCB baseren. De diensten voegen binnen de DCB nog heel wat doelstellingen toe aan het programma. De meeste diensten geven, in overeenstemming met het decreet, aan dat zij trachten om met de DCB recidive te voorkomen en werken aan het gedrag van de minderjarige.

Weinig diensten vermelden in de schriftelijke bevraging herstel, of het werken op de gevolgen van de feiten, als doelstelling van de begeleiding. Als verder gekeken wordt naar de inhoudelijke invulling van de begeleidingen, blijkt echter dat binnen de begeleidingen bijna steeds aandacht is voor herstel, op verschillende niveaus. Het is echter geen hoofddoel bij de meeste diensten, maar één van de aspecten waar inhoudelijk mee aan de slag wordt gegaan binnen de begeleidingen. Slechts bij één dienst kon deze focus op herstel niet teruggevonden worden.

⁹ Art. 24 en 33 Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, BS 26 april 2019.

3 Opbouw

3.1 Duur van de trajecten

Het jeugddelinquentedecreet is duidelijk over de maximumduur van de ambulante maatregel en sanctie. De voorbereidende rechtspleging duurt maximaal 9 maanden vanaf de vordering. Deze fase kan uitzonderlijk verlengd worden tot 12 maanden of 2 jaar (en uitzonderlijk zelfs nog langer) als het onderzoek naar de feiten nog niet is afgerond en/of als het feiten betreft waar bij meerderjarigen een opsluiting van 5 jaar of meer tegenover kan staan.¹⁰ De duur van de uitvoering van de ambulante maatregel, of DCB, wordt door de jeugdrechter bepaald in de beschikking, maar kan maximaal 1 jaar bedragen.¹¹ De maatregel kan verlengd worden, rekening houdend met de maximale duur van de voorbereidende rechtspleging. Een verlenging bestaat telkens uit maximaal 3 maanden (of 1 maand indien de voorbereidende rechtspleging langer duurt dan 2 jaar).¹² Voor de ambulante sanctie geldt dat de maximale duur voor de uitvoering 2 jaar bedraagt. In het vonnis bepaalt de jeugdrechtbank de duur.¹³

De duur van de trajecten DCB werd eerder in dit rapport, in hoofdstuk 2 onder punt 2.2, al beschreven. Er bestaat op het vlak van duur een grote variatie tussen de diensten, maar ook tussen de verschillende voorgeschreven methodieken. De termijnen die sommige methodieken vooropstellen zijn niet altijd verenigbaar met de termijnen die in het decreet staan of met rechterlijke beslissingen. De NPT-methodiek gaat bijvoorbeeld uit van een traject van 9 maanden, maar jongeren die vanuit kortverblijf uitstromen naar DCB lopen een traject van 6 maanden. De MST-methodiek gaat daarentegen uit van een aanzienlijk kortere termijn van 3 à 5 maanden.

In de praktijk blijkt bovendien dat zowel de jongeren als de diensten moeten omgaan met onzekerheid omtrent de totale duur van het traject, gezien er regelmatig sprake is van verlengingen. Of trajecten verlengd worden blijkt bovendien afhankelijk te zijn van verschillende factoren, waaronder de visie van de begeleidende dienst op verlengingen. Enerzijds weerspiegelen de verschillen in duurtijd dat er op maat van de cliënt wordt gewerkt. Trajecten kunnen vroeger afgerond of verlengd worden afhankelijk van de mate waarin doelstellingen bereikt werden. Anderzijds weerspiegelen deze verschillen een verschil in visie en methodiek tussen de diensten. Ook op het vlak van de gedeelde trajecten met de GI stellen we vast dat de praktijk soms verschilt met de voorgeschreven methodiek. De NPT-methodiek schrijft bijvoorbeeld voor dat de eerste fase in gedeelde trajecten 3 maanden duurt. Soms zijn de gedeelde trajecten echter korter of is er geen gedeeld traject meer mogelijk omwille van bijvoorbeeld wachtlijsten. Deze onzekerheid gaat in tegen de ambitie van het decreet om een duidelijke reactie te voorzien.¹⁴

¹⁰ Art. 21, Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019.

¹¹ Art. 24, Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019.

¹² Art. 21, §4, Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019.

¹³ Art. 33, derde lid, Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019.

¹⁴ MvT, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 7.

3.2 Betrokkenheid van ouders of opvoedingsverantwoordelijken

Een andere ambitie van het decreet bestaat erin om ouders of opvoedingsverantwoordelijken actief te betrekken.^{15,16} Uit de bevragingen blijkt dat bij sommige diensten de jongere meer centraal staat in de begeleiding, terwijl bij andere diensten de focus eerder ligt bij de ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Daarnaast zijn er ook diensten waarbij het aantal contacten met de jongeren en met de ouders of opvoedingsverantwoordelijken min of meer gelijk verdeeld wordt of diensten die hier flexibel mee omgaan, afhankelijk van de context van de jongere. Er zijn twee diensten waarbij individuele contacten met de ouders of opvoedingsverantwoordelijken geen deel uitmaken van het programma. Bij deze diensten vinden echter wel gezamenlijke contacten met de jongere en zijn of haar ouders of opvoedingsverantwoordelijken plaats. Dit verschil komt eveneens naar voren in de voorgeschreven methodieken. NA/GV is een methodiek waar de focus ligt op de ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Nochtans blijkt dat er ook bij diensten die deze methodiek inzetten individuele contacten met de jongere zijn. Hoewel bij alle diensten zowel ouders als jongeren worden betrokken, verschilt de mate waarin ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden betrokken per dienst. Zij worden echter wel bij elke dienst, in meer of mindere mate, betrokken in de DCB.

4 Inhoud van de methodiek

Zoals onder punt 2.4 van het vorige hoofdstuk reeds werd beschreven, gaven acht diensten in de schriftelijke bevraging aan dat de inhoudelijke invulling die zij geven aan de DCB, verschilt met wat de methodiek voorschrijft. Slechts één dienst gaf aan dat de inhoudelijke invulling volledig conform de methodiek gebeurt. Om een volledig zicht te krijgen op de inhoudelijke invulling van de DCB, en de overeenkomsten met de voorgeschreven methodieken, zou een meer uitgebreide omschrijving of observatie nodig zijn en dat valt buiten de ambitie van dit onderzoek.

Opnieuw komt het ‘op maat’ werken hier naar voren. In de bevraging gaf een aantal diensten aan dat het niet evident is om een omschrijving te geven van de inhoud van de methodiek omdat de invulling steeds op maat van de cliënt gebeurt. Diensten passen technieken aan de cliënt en diens leerstijl en mogelijkheden aan, wat past binnen het ‘What Works’-principe van responsiviteit (Brown et al., 2011, p.31; van der Laan, 2013, p.215).

Concrete technieken en middelen worden uit de verschillende methodieken en modellen gehaald. De NPT-methodiek blijkt de diensten concrete technieken te geven om rond het delict aan de slag te gaan. Het *good lives plan* vanuit het GLM geeft een aantal diensten dan weer een concreet format om doelen en thema’s voor de begeleiding te bepalen. Bij methodieken zoals NPT ligt de focus erg op de jongere. Een aantal van de diensten die deze methodiek inzetten, gaf aan in deze methodiek handvatten te missen om ook met de ouders aan de slag te gaan. Methodieken zoals NA/GV geven diensten concrete technieken om ook met de ouders aan de slag te gaan. Er zijn echter ook diensten die geen concrete technieken uit deze methodiek halen maar wel een basishouding of een visie voor het werken met de ouders.

Bovendien krijgt het thema herstel, zoals eerder aangegeven, bij vijftien diensten een plaats in de begeleiding. Herstel is echter geen thema dat in elke methodiek aan bod komt. Signs of Safety en Signs

¹⁵ MvT, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 6-7.

¹⁶ Art.18 Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019.

of Success blijken de meest genoemde methodieken te zijn waar de diensten inspiratie halen voor de invulling van het thema herstel. Daarnaast worden ook concrete technieken, zoals het drie kolommenmodel en het gebruik van schaalvragen, uit deze methodieken gehaald.

Ondanks dat de schriftelijke bevraging en aanvullende mondelinge bevraging geen volledig beeld kunnen geven over de inhoudelijke invulling van de DCB, kan opgemerkt worden dat een aantal diensten technieken uit verschillende methodieken combineert. Enerzijds om op maat van de cliënt te werken, anderzijds om zowel met de jongere als met de ouders aan de slag te gaan.

5 Theoretische onderbouwing

Diensten baseren de invulling van hun methodiek op één of meerdere methodieken en modellen. Enerzijds zijn er diensten die ervoor kiezen om een reeds bestaande, *evidence based* methodiek trouw te implementeren. Anderzijds zijn er diensten die, op basis van reeds bestaande praktijken en geïnspireerd door een of meerdere methodieken en modellen, een eigen methodiek ontwikkelen. Van Yperen et al. (2017, p.29) spreekt van een top-down versus bottom-up benadering.

Zoals blijkt uit de schriftelijke bevraging, streven slechts twee diensten ernaar om de gekozen methodiek volledig uit te voeren zoals voorgeschreven. Zij worden hierin begeleid door een externe organisatie en de programma-integriteit wordt gemonitord. De vaststelling dat de meeste diensten voor de DCB verschillende modellen en methodieken combineren, sluit aan bij wat Snellen en van der Drift (2014, p.62) de “eclectisch-integratieve benadering” noemen. Elementen uit verschillende modellen en methodieken worden gecombineerd tot een nieuwe, eigen methodiek. De invulling van de DCB vanuit de verschillende methodieken wordt bovendien aangevuld met praktijkkennis die voortkomt uit de ervaring die de diensten reeds hebben in het begeleiden van jongeren en gezinnen. Daarnaast zijn er ook diensten die kiezen voor een kernmethodiek en aanvullen met elementen uit andere methodieken of diensten die geen kernmethodiek hebben.

Volgens het principe van behandeldifferentiatie, hoeft een eclectisch-integratieve benadering geen probleem te vormen voor de programma-integriteit, wanneer alle kernelementen van de kernmethodiek worden uitgevoerd. Volgens deze visie is er ruimte om elementen (bv. technieken) uit verschillende methodieken toe te voegen als dit op een onderbouwde manier gebeurt en past bij de situatie en noden van de cliënt. Op basis van de verzamelde informatie van dit onderzoek kan echter niet geoordeeld worden of de diensten alle kernelementen van de voorgeschreven kernmethodiek ook daadwerkelijk in de praktijk brengen.

Anderen zullen pleiten voor een striktere invulling van programma-integriteit. In de beschrijving van de MST-methodiek staat bijvoorbeeld te lezen dat “het niet is toegestaan MST gedeeltelijk in te zetten of een MST-‘light’ variant te ontwikkelen” (MST-Nederland, 2015). MST wordt ofwel volledig toegepast, ofwel niet. Hierin wordt minder ruimte gelaten voor behandeldifferentiatie.

Elke goed onderbouwde methodiek omvat een theoretisch kader, een model, dat verklaart *waar* de methodiek zich op richt en *hoe* dat verandering teweegbrengt (Foolen et al., 2011). In het vorige hoofdstuk werd reeds aangehaald dat het GLM een populair kader is waar dertien diensten zich op baseren. Nochtans komt enkel in Signs of Success het GLM naar voren als een model binnen de theoretische onderbouw. Terwijl het RNR-model minder vaak aangeduid werd, maakt het wel deel uit van de onderbouwing van de NPT- en MST-methodiek. In de aanvullende bevragingen vernamen we echter dat een aantal van de diensten die de NPT-methodiek hanteren, werken aan een

doorontwikkeling van de methodiek. Hierbij wordt getracht om, naast RNR, het GLM te integreren in de NPT-methodiek. Dit kan een mogelijke verklaring bieden waarom NPT-diensten ook het GLM hanteren.

6 Randvoorwaarden

Om een methodiek juist te kunnen uitvoeren in de praktijk of om flexibel aan te passen op maat van de cliënt, is een degelijke opleiding in de methodiek nodig (Lange et al., 2017, p.456; Brown et al., 2011, p.34; Perepletchikova, 2011, p.150). Het is belangrijk dat de praktijkwerker de technieken voldoende beheerst en kan overbrengen naar de cliënt.

Zoals in het vorige hoofdstuk reeds beschreven stond, voorzien alle diensten in opleidingsmogelijkheden voor hun medewerkers. Uit de bevestigingen bleek dat een aantal diensten nog zoekende is naar bijkomende opleidingen om zich verder te bekwamen in de methodieken. Een aantal teams kreeg te kampen met een verloop in personeel waardoor niet alle medewerkers opgeleid zijn in de methodiek. Soms werd er bewust voor gekozen om slechts één of enkele medewerkers een externe opleiding in de methodiek te laten volgen, aansluitend bij de interesse van de medewerkers. Hierdoor zijn er enkele teams waarbij verschillende teamleden expertise hebben in een andere methodiek en vervolgens hun kennis met de andere teamleden delen. De coronapandemie heeft er daarnaast voor gezorgd dat bepaalde opleidingen geannuleerd werden. Een aantal diensten geeft bovendien aan dat er wel een opleiding is gevolgd, maar dat ze nog bezig zijn om de methodieken naar de praktijk om te zetten. Het blijkt niet altijd evident om de vertaalslag naar de praktijk te maken. Enerzijds spreken diensten over een gebrek aan tijd of dossiers, anderzijds zijn diensten soms zoekende hoe ze een bepaalde methodiek kunnen toepassen bij cliënten die niet tot de beoogde doelgroep van de methodiek behoren.

Het volgen van opleidingen in de methodiek is één manier om bij te dragen aan de behandelcompetentie van praktijkwerkers. Daarnaast kunnen handleidingen, coaching en supervisie eveneens ondersteunend zijn en een aanvulling vormen (Patterson, 2018, p.40; Lange et al., 2017, p.456; Brown et al., 2011, p.34; Perepletchikova, 2011, p.150). Uit de bevestigingen bleek dat alle diensten over materialen beschikken voor de uitvoering van de methodiek (handleidingen, literatuur, cursusmateriaal) en dat alle diensten inzetten op ondersteunende overlegmomenten voor medewerkers.

7 Onderzoek naar de praktijk

Evidence based werken impliceert dat de meest effectieve interventies worden uitgevoerd (Gray & Webb, 2013, p.177). De methodieken die binnen de DCB worden ingezet verschillen in de mate waarin ze effectief zijn gebleken. De methodiek Signs of Safety en de MST- en MDFT-methodiek zijn opgenomen in de databank van het NJi. In deze databank worden methodieken ('jeugdinterventies') opgenomen wanneer het minstens, op basis van een goede theoretische onderbouwing, aannemelijk is dat zij effectief zijn (Nederlands Jeugdinstituut, 2022b). De MST- en MDFT-methodiek worden beoordeeld als "effectief volgens goede aanwijzingen", Signs of Safety wordt erkend als een "goed onderbouwde" methodiek.

Van alle methodieken die binnen DCB ingezet worden, is het meeste onderzoek te vinden over de MST-methodiek. Een meta-analyse van Van der Stouwe et al. (2014) en een overzicht van Henggeler & Schaeffer (2016) toonden aan dat MST effectief is in het verminderen van delinquentie. MST bleek daarnaast ook effectief in het verminderen van onder andere psychopathologie, middelenmisbruik,

gezinsproblematieken, uithuisplaatsing en omgang met verkeerde vrienden. Een recente systematische review van Littell et al. (2021) moest echter vaststellen dat de kwaliteit van effectstudies varieert en dat de studies wisselende resultaten opleveren m.b.t. de effectiviteit van MST. Ook voor de MDFT-methodiek zijn er meta-analyses beschikbaar waarin de effectiviteit van de methodiek wordt aangetoond op vlak van middelenmisbruik, delinquentie en gedragsproblemen (Van der Pol et al. 2017; Filges et al., 2018). Er moest vastgesteld worden dat er, ondanks de populariteit voor het model, maar weinig kwaliteitsvol effectonderzoek naar Signs of Safety gevonden kan worden (Baginsky et al., 2019; Isokuortti et al., 2020).

NPT, ACT, NA/GV en Signs of Success zijn niet (meer) opgenomen in de databank van het NJi. Dat wil niet meteen zeggen dat deze methodieken minder 'goed' zijn en niet effectief kunnen zijn, maar wel dat er volgens de beoordelaars nog te weinig geweten is over hun theoretische onderbouwing of effectiviteit. Eerder onderzoek vond inderdaad dat de NPT-methodiek delictgerelateerde denkpatronen, gedrag en vaardigheden niet lijkt te beïnvloeden op korte termijn (James et al., 2016). Zo haalt Steens (2018, p.9) aan dat er vanuit onderzoek bedenkingen zijn bij de effectiviteit van de NPT-methodiek, maar dat de ervaring in de praktijk er nochtans op wijst dat de methodiek wel veelbelovend is. Onderzoek naar ACT geeft aan dat de methodiek waarschijnlijk effectief is bij de behandeling van klinische problemen zoals chronische pijn, tinnitus, angst en depressie (Öst, 2014; Hacker et al., 2015). Er kon echter geen onderzoek terug gevonden worden naar de toepassing van ACT bij jongeren of bij gedragsproblemen en delinquentie. Attwood et al. (2020) voerden vrij recent onderzoek naar de effectiviteit van een groepsprogramma Geweldloos Verzet voor ouders van jongeren die kampen met middelenmisbruik en andere (psychische) problemen. Uit dit onderzoek blijkt dat ouders het groepsprogramma ondersteunend vonden en dat het hun vertrouwen in hun eigen bekwaamheid (*self-efficacy*) vergrootte. Uit eerder onderzoek komt naar voren dat Geweldloos Verzet zorgt voor een verminderd gevoel van machteloosheid bij ouders, een vermindering van escalaties in het gezin en een verbetering van gedragsproblemen van jongeren (Weinblatt & Omer, 2008; Ollefs et al., 2009). De zoektocht naar onderzoek over de effectiviteit van Signs of Success leverde geen resultaten op.

Uit de bevragingen in de eerste stap van het onderzoek blijkt dat, op twee diensten na, de diensten zelf ook onderzoek voeren naar de praktijk van DCB of dat een externe organisatie dat onderzoek uitvoert. Bij methodieken zoals MST en MDFT is het meten van de programma-integriteit een onderdeel van het programma en wordt dit regelmatig nagegaan (Boendermaker & Goense, 2017, p.377). Boendermaker en Goense (2017, p.383) pleiten voor de ontwikkeling van instrumenten om ook de programma-integriteit van andere methodieken te kunnen nagaan. Enerzijds levert het informatie op over de effectiviteit van een methodiek, anderzijds kan het bijdragen aan de behandelcompetentie doordat het een zicht geeft op de nood aan ondersteuning bij praktijkwerkers en hen leerkansen biedt. De diensten kunnen de waardevolle informatie die voortkomt uit hun eigen praktijkonderzoek gebruiken om hun methodiek te onderbouwen en om hun bestaande praktijk te verbeteren. Door dit praktijkonderzoek toe te voegen aan de theoretische onderbouwing van de bestaande praktijk kan *practice based evidence* ontstaan (van Yperen et al., 2017, p.29).

8 Conclusie

Zoals reeds bleek uit het verkennend onderzoek, kiest de meerderheid van de diensten niet voor een top-down implementatie van één methodiek. Er zijn slechts twee diensten die aangeven dat ze een methodiek volledig uitvoeren zoals voorgeschreven, waarbij één dienst aangeeft daarnaast ook nog geïnspireerd te worden door een tweede methodiek.

De mate waarin diensten afwijken van de voorgeschreven methodieken verschilt. Er zijn diensten die meerdere methodieken combineren en één van deze methodieken als kernmethodiek beschouwen. Dit wil zeggen dat de invulling van de DCB voornamelijk gebaseerd is op één van de gekozen methodieken. Het was niet de ambitie van dit onderzoek om na te gaan in welke mate de kernelementen van de kernmethodiek effectief in de praktijk worden gebracht, waardoor de programma-integriteit niet volledig beoordeeld kan worden. Daarnaast zijn er ook diensten die meerdere methodieken combineren maar geen methodiek als kernmethodiek beschouwen. De diensten laten zich inspireren door bestaande methodieken om hun eigen eclectisch-integratieve methodiek te construeren. Deze diensten zullen bijgevolg minder vasthouden aan de voorgeschreven methodieken en een lagere programma-integriteit nastreven. Doordat er in Vlaanderen sprake is van een, nog lopende, doorontwikkeling van Signs of Success en van NPT, is het bovendien bij deze methodieken ook maar de vraag wat als de 'voorgeschreven' methodiek beschouwd kan worden.

Zoals uit deze procesevaluatie blijkt, wordt er afgeweken van het voorgeschreven programma van de gekozen methodiek(en) omwille van verschillende redenen. Ten eerste willen diensten op maat werken van de cliënt. Dit hoeft niet haaks te staan op het nastreven van programma-integriteit aangezien er ruimte kan zijn voor behandeldifferentiatie. Daarbij is het evenwel belangrijk dat de kernelementen, of de werkzame elementen, van een methodiek overgenomen worden en dat de voorgeschreven methodiek ruimte laat voor aanpassingen of toevoegingen. Op basis van de bevragingen in dit onderzoek is het niet mogelijk om hier een volledig beeld van weer te geven. Als er technieken of elementen van andere methodieken worden toegevoegd aan een bestaande methodiek, is het bovendien moeilijker te bepalen aan welke elementen de uitkomsten toe te schrijven zijn (Evans-Chase & Zhou, 2014, p.456; Goense et al., 2016, p.111; Perepletchikova, 2011, p.149). Ten tweede begeleiden de diensten een ruimere doelgroep dan de doelgroep waarvoor de methodieken bedoeld zijn. Als een methodiek ontwikkeld werd voor een bepaalde doelgroep en effectief blijkt voor deze doelgroep, wil dit niet zeggen dat het effect ook geldt voor andere cliënten buiten de doelgroep. Ten derde vullen diensten de invulling van de DCB aan met technieken of elementen van andere methodieken om tegemoet te komen aan de uitgangspunten van het decreet. Om handvatten te hebben voor zowel de begeleiding van jongeren als ouders worden methodieken gecombineerd. Daarnaast halen diensten inspiratie uit andere methodieken om het herstelgerichte aspect binnen te brengen in hun begeleidingen.

Een kanttekening die bij deze resultaten gemaakt dient te worden, is dat voor een aantal diensten de procesevaluatie mogelijk nog wat te vroeg komt. Omwille van onder andere de coronapandemie en personeelsverloop zijn niet alle medewerkers (voldoende) opgeleid in de methodieken die ingezet worden. Daarnaast geven een aantal diensten aan dat ze nog niet veel dossiers DCB hebben begeleid en zoekend zijn naar manieren waarop zij methodieken en modellen in hun werking kunnen implementeren. Wanneer er nog geen sprake is van volledige implementatie, kunnen er in een procesevaluatie eigenlijk ook nog geen uitspraken gedaan worden over de programma-integriteit (Nas et al., 2011, p.36).

Hoofdstuk 4

Analyse van (een selectie van) trajecten

1 Onderzoeksmethode

De derde stap van het onderzoek bestaat uit een grondige analyse van (een selectie van) trajecten DCB. Op basis van een dossieranalyse, een analyse van registratiegegevens en mondelinge bevestigingen, wordt een antwoord geboden op een reeks onderzoeksvragen. De onderzoeksvragen hebben betrekking op het profiel van de jongeren die DCB krijgen, de aanleiding van de aanmelding, de trajectkenmerken, de instroom/doorstroom/uitstroom en het delen van informatie bij gedeelde trajecten, indicaties op het vlak van doelbereiking en de verwachtingen en ervaringen van de betrokkenen met betrekking tot het proces van DCB.

1.1 Dossieranalyse

Er werd een selectie gemaakt van zes diensten die inzage verschaffen in geanonimiseerde dossiers. Deze selectie werd gemaakt op basis van vier selectiecriteria: regionale spreiding, type dienst (HCA of Organisatie voor Bijzondere Jeugdzorg), de gebruikte methodiek en de grootte van de dienst. Voorafgaand aan deze selectie vond een overleg plaats tussen de diensten DCB waarop de onderzoekers aansloten. Tijdens dit overleg gaven de onderzoekers o.a. toelichting bij de dossieranalyse. Enkele diensten gaven reeds aan dat het, in het programma waarin de dossiers worden bijhouden, niet mogelijk zou zijn om de volledige dossiers te anonimiseren. Daarom werden alle diensten na dit overleg via e-mail geïnformeerd over de elementen uit de dossiers die relevant zouden zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Op die manier konden de diensten intern reeds bekijken welke delen van de dossiers relevant waren en hoe de inzage op anonieme wijze kon gebeuren.

De zes geselecteerde diensten werden opnieuw via e-mail benaderd met de vraag tot medewerking bij de dossieranalyse. Vijf diensten werden gevraagd om inzage te geven in de geanonimiseerde versie van 5 dossiers. Eén dienst werd gevraagd om inzage te geven in 10 dossiers, omwille van het groter aantal modules dat deze dienst op jaarbasis begeleidt. Er werd gevraagd om inzage te geven in de geanonimiseerde versie van die dossiers die het laatst werden beëindigd. Dit konden zowel stopgezette als afgeronde dossiers zijn. Daarbij werd herhaald dat de onderzoekers voornamelijk geïnteresseerd waren in die delen van de dossiers waarin informatie gevonden kan worden over: het profiel van de jongere (bv. geslacht, leeftijd, dagbesteding, opleidingsniveau, etniciteit, gezinssituatie/-samenstelling), de aanleiding van de aanmelding (de feiten), de trajectkenmerken (duurtijd tussen aanmelding en opstart, duur van de begeleiding, intensiteit en frequentie van de begeleidingen), het verloop van instroom/doorstroom/uitstroom, de wijze waarop informatie wordt gedeeld in gedeelde trajecten en indicaties op vlak van doelbereiking of resultaat.

Uiteindelijk bezorgden de diensten verslaggeving en informatie uit 38 dossiers. De input die volgde, verschilde per dienst. Tabel 7 geeft een overzicht weer van de verkregen informatie. Een eerste dienst gaf inzage in vijf geanonimiseerde, papieren dossiers. Deze dossiers bestonden uit maandelijks verslagen naar de jeugdrechter, rondetafelverslagen (die ook fungeren als handelingsplan), begeleidingsverslagen en verslagen van teamvergaderingen, verslagen van een overleg met de school en eindverslagen. Ontbrekende informatie of bepaalde onduidelijkheden werden opgevangen door een

bijkomende mondelinge bevraging bij de coördinatoren van de dienst. Twee diensten bezorgden de onderzoeker een document met een eigen overzicht van de profiel- en trajectkenmerken van de 5 dossiers die het laatst beëindigd waren. Nadat de onderzoeker deze diensten contacteerde over een aantal zaken die in dit overzicht ontbraken, werd aanvullende verslaggeving uit deze dossiers bezorgd. Bij één dienst ging het om doelenplannen en eind- of evaluatieverslagen uit deze dossiers, de andere dienst bezorgde ter aanvulling de veiligheidsplannen die aan het einde van de begeleiding waren opgesteld. Een vierde dienst gaf aan dat het niet haalbaar was om 5 dossiers te anonimiseren. Uiteindelijk werd één handelingsplan/eindverslag bezorgd. Enkele bijkomende vragen m.b.t. dit dossier werden per mail beantwoord door de dossierbeheerder. De vijfde en zesde dienst bezorgden beide informatie uit meer dossiers dan gevraagd. Eén dienst bezorgde de geanonimiseerde eindverslagen van 15 dossiers (er werd inzage in 10 dossiers gevraagd). Een bijkomende vraag werd per e-mail beantwoord door de teamcoördinator. De zesde dienst bezorgde een Excel-overzicht waarin de profiel- en trajectkenmerken waren opgelijst van de laatste 7 dossiers (terwijl de vraag werd gesteld naar 5 dossiers). Bijkomende vragen over de instroom en indicaties van doelbereiking werden eveneens per mail beantwoord door de verantwoordelijke van de dienst.

Tabel 7 Inhoud van de dossiers

	Aantal dossiers		Inhoud
	Gevraagd	Ontvangen	
Dienst 1	5	5	Maandelijkse verslagen naar jeugdrechter Rondetafelverslagen, handelingsplannen Begeleidingsverslagen, verslag van schooloverleg Verslagen van teamvergadering, overleg in GI Eindverslagen
Dienst 2	5	5	Eigen overzicht van profiel- en trajectkenmerken Doelenplannen Eind-/evaluatieverslagen
Dienst 3	5	5	Eigen overzicht van profiel- en trajectkenmerken Veiligheidsplannen
Dienst 4	10	15	Eindverslagen
Dienst 5	5	1	Handelingsplan/eindverslag
Dienst 6	5	7	Eigen overzicht van profiel- en trajectkenmerken
Totaal	35	38	

1.2 Mondelinge bevragingen

De mondelinge bevragingen in deze stap van het onderzoek, hebben tot doel meer te weten te komen over de verwachtingen en ervaringen met betrekking tot het proces van DCB, van zij die betrokken zijn bij deze begeleidingen: de zestien diensten, jongeren en ouders of opvoedingsverantwoordelijken en de GI. De manier van selectie en werving van deelnemers wordt hieronder beschreven.

1.2.1 Interviews diensten

De zestien diensten werden, net als voor de schriftelijke bevraging bij de eerste stap van dit onderzoek, rechtstreeks via e-mail benaderd met de vraag tot deelname aan een interview. Hierbij werd gebruik gemaakt van dezelfde contactgegevens als voor de verspreiding van de schriftelijke bevraging in de eerste stap van het onderzoek. De keuze werd bij de diensten gelaten wie het meest geschikt werd geacht of ruimte had om vragen over hun ervaring met de DCB te beantwoorden. Bijlage 7 bevat een topiclijst met de thema's die aan bod kwamen in het interview. In tegenstelling tot de eerste stap van het onderzoek, namen nu naast coördinatoren (drie diensten) en supervisors (drie diensten), ook begeleiders (zeven diensten) of begeleiders samen met de coördinator (drie diensten) deel aan de interviews. Twee interviews vonden op locatie bij de dienst zelf plaats, de andere interviews werden digitaal via Microsoft Teams georganiseerd. Aangezien de respondenten niet bij elke dienst dezelfde waren als degene die in de eerste stap van het interview werden geïnterviewd en omdat de gegevens die verzameld werden in deze stap van het onderzoek anoniem verwerkt zouden worden, werd opnieuw schriftelijke toestemming gevraagd. Een voorbeeld van schriftelijke geïnformeerde toestemming voor de interviews met de diensten kan teruggevonden worden in bijlage 8. Aan het begin van elk interview werd het doel van het onderzoek nogmaals toegelicht. Er werd benadrukt dat deelname vrijwillig was en dat alle gegevens anoniem verwerkt zouden worden.

1.2.2 Interviews cliënten

Naast de bevragingen van de professionelen, werden eveneens cliënten (zowel jongeren als hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken) bevraged in dit onderzoek. De interviews peilden naar hun ervaringen m.b.t. het proces van de DCB die zij hebben doorlopen. In bijlage 9 kan de topiclijst gevonden worden die voor deze interviews werd gebruikt. De jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken werden in eerste instantie benaderd door de diensten of dossierbeheerders die met hen hebben gewerkt en met wie ze een vertrouwensband hebben opgebouwd. Op basis van dezelfde selectiecriteria als bij de dossieranalyse (nl. regionale spreiding, type dienst, gebruikte methodiek en grootte van de dienst) werd een selectie gemaakt van zes diensten. Er werd bovendien op gelet dat de geselecteerde diensten andere waren dan de diensten die geselecteerd waren voor de dossieranalyse, zodat een overlap in dossiers vermeden werd en de inspanningen die aan de diensten werden gevraagd in het kader van dit onderzoek gespreid werden. In hetzelfde overleg als waar toelichting werd gegeven bij de dossieranalyse, werden de diensten eveneens op de hoogte gebracht dat zes andere diensten geselecteerd zouden worden met de vraag tot medewerking aan de werving van cliënten voor de interviews.

Op 21 april 2022 werden zes diensten per e-mail benaderd en om hun medewerking gevraagd bij de werving van cliënten voor de interviews. Er werd gevraagd om eerst de bereidheid tot medewerking na te gaan bij cliënten die het meest recent hun traject hebben beëindigd. Zowel stopgezette als afgeronde dossiers konden in aanmerking komen en per dienst zouden maximaal drie jongeren en drie ouders of opvoedingsverantwoordelijken bevraged worden. Bij deze e-mail naar de diensten werd een leidraad toegevoegd die zij konden gebruiken om cliënten voldoende te informeren over het doel, de inhoud en de praktische kant van de interviews.

Indien cliënten bereid waren om deel te nemen aan het onderzoek, werden hun contactgegevens aan de onderzoeker bezorgd. Een aantal diensten gaf aan dat het niet evident was om cliënten die zij begeleid hadden, te bereiken. Ze kregen geen gehoor of de contactgegevens die zij hadden waren soms niet meer in gebruik. Eén coördinator van een dienst gaf aan dat het team omwille van overdruk slechts

één cliënt kon contacteren met de vraag tot medewerking. De contactgegevens van zeven ouders en zes jongeren werden doorgegeven aan de onderzoeker. Van deze cliënten behoorden slechts één ouder en één jongere tot hetzelfde gezin. Omwille van de beperkte respons werd aan een zevende dienst, die niet bij de dossieranalyse betrokken was, gevraagd of zij eveneens cliënten konden bevragen. Dit leverde geen bijkomende kandidaten op. Tabel 8 geeft het aantal kandidaten en uiteindelijke respondenten voor de interviews weer.

De onderzoeker nam rechtstreeks contact op met de cliënten om verdere praktische afspraken te maken. Bij één ouder werd de onderzoeker samen met de begeleider thuis uitgenodigd om het doel van het interview toe te lichten en de bereidheid tot deelname af te toetsen. Op dat moment was een interview niet mogelijk voor deze ouder. Er werden contactgegevens uitgewisseld zodat eventueel later verdere afspraken gemaakt konden worden. Voor één jongere werd de afspraak voor het interview via de begeleider gemaakt die met de cliënt had gewerkt. De locatie voor het interview werd onderling met de cliënten afgesproken. Naargelang hun voorkeur ging het interview digitaal of bij hen thuis door.

Tabel 8 Respondenten interviews met cliënten

	Toont bereidheid		Deelname aan interview	
	Jongere	Ouder	Jongere	Ouder
Dienst 1	0	2	0	2
Dienst 2	1	1	0	1
Dienst 3	3	2	2	2
Dienst 4	0	1	0	0
Dienst 5	1	0	1	0
Dienst 6	1	1	1	0
Dienst 7	0	0	0	0
Totaal	6	7	4	4

Uiteindelijk kon met vier ouders een interview doorgaan. Eén ouder liet aan de onderzoeker weten dat er geen ruimte meer was om deel te nemen aan een interview omwille van een moeilijke situatie waarin het gezin zich op dat moment bevond. Eén ouder werd meermaals gecontacteerd door de onderzoeker, maar kon niet meer bereikt worden. De contactgegevens van een laatste ouderpaar werd pas midden augustus aan de onderzoeker bezorgd. Omwille van een taalbarrière zou voor het interview een beroep gedaan worden op een tolk. De tolk waarmee de dienst werkte was echter niet beschikbaar in de eerstvolgende weken, waardoor geen interview meer gepland kon worden omwille van een gebrek aan resterende tijd.

Van de zes jongeren die aanvankelijk bereid waren om deel te nemen aan een interview, vond met vier jongeren ook daadwerkelijk een interview plaats. Bij één jongere konden de gemaakte afspraken zeven keer niet doorgaan. Na de laatste gemiste afspraak was deze jongere niet meer bereikbaar voor de onderzoeker. Met een andere jongere was het omwille van zijn drukke agenda aanvankelijk moeilijk om een afspraak te maken. Toen er uiteindelijk een afspraak gemaakt werd, was hij niet aanwezig op de afspraak. Nadien was hij eveneens onbereikbaar voor de onderzoeker.

Bij de start van elk interview werd eerst een mondelinge toelichting gegeven van het doel van de bevraging en werd vrijwilligheid en vertrouwelijkheid benadrukt. Daarnaast werd toestemming gevraagd om een opname van het gesprek te maken. Nadat de respondenten de ruimte kregen om bijkomende vragen te stellen, werd een formulier geïnformeerde toestemming voorgelegd om schriftelijk te ondertekenen. Voor deelnemers onder 16 jaar zou gekozen worden voor een bijkomende actieve *informed consent* van hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Gezien alle geïnterviewde cliënten ouder dan 16 jaar waren, bleek toestemming van de ouders niet nodig. Alle cliënten ontvingen een informatiebrief met toelichting over de manier waarop hun persoonsgegevens verwerkt zouden worden in het kader van het onderzoek. Bij de interviews die digitaal plaatsvonden werden het formulier geïnformeerde toestemming en de informatiebrief op voorhand per post of per mail verstuurd. Een voorbeeld van schriftelijke geïnformeerde toestemming voor de jongeren en ouders of opvoedingsverantwoordelijken, alsook van de informatiebrief, werd toegevoegd als bijlagen 10, 11 en 12.

1.2.3 Focusgroep GI

De thema's die aan bod kwamen in de focusgroep peilden naar de verwachtingen en ervaringen van medewerkers van de GI met de gedeelde trajecten en jongeren die vanuit de GI uitstromen naar DCB. De topiclijst werd toegevoegd als bijlage 13.

Voor de organisatie van de focusgroep nam de onderzoeker rechtstreeks contact op met de campusdirecteurs van de verschillende GI in Vlaanderen. Zij werden per e-mail gecontacteerd met de vraag of vanuit hun campus een medewerker bereid was om deel te nemen aan de focusgroep omtrent DCB. In dezelfde e-mail werden het doel en de methodologie van het onderzoek en de focusgroep toegelicht, werd reeds een moment voorgesteld (dinsdag 28 juni 2022) en werd gevraagd of zij de voorkeur gaven aan een digitale of fysieke focusgroep. Aangezien vanuit een aantal campussen de voorkeur voor een digitale focusgroep werd aangegeven, ging de focusgroep door via Microsoft Teams.

De deelnemers ontvingen 6 dagen voor de focusgroep een uitnodiging per e-mail met de digitale link naar de Teams-vergadering. Een formulier voor de geïnformeerde toestemming werd toegevoegd in bijlage van diezelfde e-mail (bijlage 14).

De focusgroep vond plaats op 28 juni 2022 en duurde 2 uur. Aan het begin van de focusgroep werd het doel van de focusgroep en van het onderzoek nogmaals toegelicht en de vrijwilligheid en vertrouwelijkheid benadrukt. Daarnaast werden enkele basisregels (zoals camera en microfoon laten aanstaan, elkaar laten uitspreken) overlopen en werd toestemming gevraagd aan alle deelnemers om een opname van het gesprek te maken ter ondersteuning van de transcriptie.

1.3 Analyse van registratiegegevens

Als aanvulling op de mondelinge bevragingen en dossieranalyse werd een analyse uitgevoerd op registratiegegevens die voortkomen uit BinC, INSISTO en DoMinO. In een overleg met Wederik De Meersman en Johan Peeters (Opgroeien) werd afgestemd welke parameters uit de registratiesystemen een interessante aanvulling zouden zijn voor dit onderzoek en wat daarbij mogelijk was.

De gegevens uit de registratiesystemen maken het mogelijk om het beeld over de profielkenmerken en de trajectkenmerken aan te vullen. De tabellen die werden aangeleverd, bevatten voornamelijk gegevens die voortkomen uit BinC (het registratiesysteem waarin de private voorzieningen in de jeugdhulp registreren). In 2019 werden 33 dossiers DCB geregistreerd in BinC, in 2020 werden 152

dossiers geregistreerd en in 2021 waren dat 167 dossiers. Het betreft per jaar het aantal unieke cliënten waarbij de typemodule DCB in dat jaar werd opgestart. Uit INSISTO (het registratiesysteem van de intersectorale toegangspoort) kon de wachttijd tussen aanmelding en opstart worden afgeleid. De overlap tussen DCB en een traject in de GI kon worden bepaald aan de hand van gegevens uit DoMinO (het registratiesysteem dat gebruikt wordt binnen SDJ en de GI). De kwaliteit van de gegevens varieert. Niet alle velden zijn verplicht in te vullen door de diensten. Daarnaast wordt bij een aanzienlijk aantal parameters 'niet opgegeven', 'niet bevraagd' of 'onbekend' opgegeven.

Een weergave op dienstniveau bleek niet mogelijk, ook al gaven de diensten hiervoor toestemming. Ongeacht of het over persoonsgebonden gegevens gaat, mogen rapporten die gegevens bevatten van minder dan 5 dossiers (wat in dit onderzoek het merendeel van de gegevens betreft) niet doorgegeven worden.

2 Profiel van de jongeren

Op basis van de dossieranalyse en registratiegegevens kan een beeld geschetst worden van het profiel van de jongeren die een traject DCB lopen. Achtereenvolgens komen leeftijd, geslacht, etniciteit, dagbesteding, gezinssamenstelling en gezinssituatie aan bod.

2.1 Leeftijd

De registratiegegevens uit BinC tonen dat een grote meerderheid van de jongeren die een DCB hebben doorlopen, tussen de 15 en 17 jaar was bij instroom (91 procent in 2019 en 2020, 86 procent in 2021). Het aandeel jongeren dat tussen 12 en 14 jaar en tussen 18 en 20 jaar is, ligt beduidend lager. Terwijl het aandeel jongeren tussen 12 en 14 jaar relatief stabiel blijft doorheen de jaren (6 procent van de jongeren in 2019, 5 procent in 2020 en 2021), zijn er wel steeds meer jongeren die tussen de 18 en 20 jaar oud zijn wanneer ze in DCB instromen. In 2019 ging het over 6 procent van de jongeren en dit aandeel steeg naar 9 procent in 2020 en 11 procent in 2021.

De leeftijden van de jongeren wiens dossier werd ingekeken komen overeen met de gegevens uit BinC. Hun leeftijd varieert tussen 14 en 19 jaar oud. De gemiddelde leeftijd over alle dossiers is 16,9 jaar en het gemiddelde per dienst schommelt telkens rond de 16 à 17 jaar. Bij deze cijfers dient ermee rekening gehouden te worden dat bij twee diensten een geboortedatum werd meegegeven, terwijl de andere diensten de leeftijd van de jongere doorgaven. De exacte leeftijd kon bijgevolg niet voor iedereen berekend worden en er kan niet met zekerheid worden gesteld of de leeftijd die werd doorgegeven de leeftijd bij instroom of bij uitstroom betreft.

2.2 Geslacht

Uit de registratiegegevens van BinC blijkt dat de meeste jongeren die een traject DCB hebben doorlopen, jongens zijn. In 2020 werden er bijvoorbeeld slechts drie meisjes (2 procent van het totaal) en in 2021 slechts zes meisjes (4 procent) begeleid binnen DCB. Dit hoge aandeel jongens weerspiegelt zich ook in de dossiers die geanalyseerd werden. Alle dossiers waarin inzage werd verkregen, waren van jongens. Ook de vier jongeren die geïnterviewd werden, waren jongens.

2.3 Etniciteit

Volgens de BinC-handleiding verwijst ‘origine’ naar de nationaliteit van de (groot)ouders: “Indien minstens één ouder of twee grootouders een andere nationaliteit hebben dan de Belgische, noteert men deze nationaliteit (indien verschillende nationaliteiten kiest men deze van de (groot)moeder)” (Opgroeien, 2020a, p.12).

Uit de registratiegegevens blijkt dat de meeste jongeren binnen de DCB van Belgische origine zijn. Dit aandeel steeg de voorbije jaren bovendien van bijna 70 procent van alle jongeren in 2019, naar bijna 73 procent in 2020 en bijna 78 procent in 2021. De tweede grootste groep betreft jongeren van Europese origine, Belgische origine niet meegerekend. Hun aandeel bedroeg 18 procent in 2019, 12 procent in 2020 en ruim 8 procent in 2021. De voorbije jaren waren er meerdere jongeren van Nederlandse (zestien jongeren), Slovaakse (zes jongeren), Poolse (vijf jongeren), Portugese (vier jongeren) en Franse origine (twee jongeren).

Het aantal jongeren dat van Aziatische (Afghanistan, Irak, Pakistan, Syrië en Turkije), Afrikaanse (Togo, Somalië, Senegal, Mauritius, Marokko, Liberia, Kameroen, Guinee, Ghana, Ethiopië, Eritrea, DR Congo en Angola) of Zuid-Amerikaanse (Brazilië, Colombia, Suriname) origine is, ligt aanzienlijk lager. Het gaat elk jaar over telkens 1 à 6 procent van alle jongeren.

Het aantal niet-begeleide minderjarigen wordt apart geregistreerd in BinC. Uit de gegevens blijkt dat het om een zeer laag aantal gaat: twee in 2020 en één in 2021. In 2021 is er wel een stijging in het aantal jongeren waarbij ‘niet opgegeven’ wordt of het een niet-begeleide minderjarige betreft. Terwijl dit aandeel in 2019 en 2020 slechts 3 procent en 2 procent van het aantal dossiers betrof, werd deze parameter in 2021 bij 9,6 procent van de dossiers niet geregistreerd.

Uit de dossieranalyse komt een vergelijkbaar beeld naar voren, al moeten deze cijfers met enige voorzichtigheid bekeken worden. Slechts bij 11 dossiers kan de nationaliteit van beide ouders afgeleid worden. Deze dossiers zijn afkomstig van dezelfde dienst, waar de nationaliteit van de ouders in de eindverslagen vermeld staat. Vier jongeren zijn van Belgische origine. Daarnaast is er telkens één jongere van Nederlandse, Spaanse, Chileense, Marokkaanse, Tunesische, Angolese en Nigeriaanse origine. Bij de overige 4 dossiers is er voor drie jongeren enkel informatie bekend over de nationaliteit van één van beide ouders (telkens Belgisch), en bij 1 dossier is over beide ouders geen informatie bekend. Deze ontbrekende informatie komt voort uit het overlijden van een ouder of omdat er geen contact meer was en de ouder bijgevolg niet bij de begeleiding betrokken werd.

De andere diensten gaven de etniciteit van de jongere zelf door. Er kan echter niet met zekerheid gezegd worden of ze hiervoor dezelfde definitie hanteerden als de definitie voor ‘origine’ in BinC. De overgrote meerderheid van deze (23) jongeren zou van Belgische etniciteit zijn (vijftien jongeren of 65 procent). Daarnaast zijn er twee jongeren van Marokkaanse etniciteit, twee van Congolese etniciteit en telkens één jongere van Mauritaanse, Surinaamse, Dominicaanse en Portugese etniciteit.

2.4 Dagbesteding

Tabel 9 geeft een weergave van de verdeling over de verschillende vormen van dagbesteding. De meerderheid van de jongeren (58 procent) die een traject DCB hebben doorlopen en van wie de dagbesteding werd geregistreerd, waren op het moment van de begeleiding voltijds schoolgaand. Als

daarbij jongeren worden geteld die deeltijds school en werken combineren, dan schommelt dit aandeel de voorbije jaren rond de 74 procent.

Tabel 9 Aantal unieke jongeren naar dagbesteding

	2019	2020	2021
Schoolgaand	18	88	86
Deeltijds onderwijs of leertijd	4	27	24
Nog niet schoolgaand	1	6	7
Georganiseerde dagbesteding als alternatief voor school	4	9	7
Geen georganiseerde dagbesteding	1	4	6
Spijbelen	3	10	9
Werk			2
Werkzoekend	1	3	4
Andere		2	5
Niet bevraagd		2	3
Niet opgegeven	1	3	16
Totaal	33	152	167

Bron: BinC

In BinC wordt dieper ingegaan op het opleidingsniveau van de jongeren. Ook voor jongeren die niet (meer) naar school gaan omdat ze bijvoorbeeld spijbelen, reeds werken of werkzoekend zijn, wordt geregistreerd welke richting zij volgden op school. Uit deze gegevens blijkt dat de jongeren waarvoor tussen 2019 en 2021 een DCB werd opgestart en een studierichting werd geregistreerd, vaak uit een BSO-richting komen (44 procent), gevolgd door deeltijds onderwijs of leercontract (21 procent), TSO (17 procent), BUSO (12 procent) en ASO (3 procent). Deze parameter werd echter bij een groot aantal dossiers niet bevraagd (gemiddeld 11 procent van alle dossiers op jaarbasis) of niet opgegeven (5 procent). Uit de dossieranalyse komt een gelijkaardig beeld naar voren. Van de 38 jongeren volgde 47 procent (of achttien jongeren) een BSO-richting en 24 procent (negen jongeren) volgde deeltijds onderwijs of leercontract. In tegenstelling tot de cijfers uit BinC volgden de jongeren uit dossiers vaker een BUSO-richting (zes jongeren of bijna 16 procent) en minder vaak een TSO-richting (vier jongeren of 10,5 procent). Van één jongere was niet bekend welk opleidingsniveau hij had.

2.5 Gezinsamenstelling

Zoals tabel 10 weergeeft, komen de jongeren die DCB kregen uit diverse gezinsamenstellingen. Het grootste aandeel van de jongeren woont bij beide ouders, in het kerngezin. Bovendien bleef dit aandeel de afgelopen jaren stijgen (van 34 procent in 2019, naar 37 procent in 2020 en 41 procent in 2021). In 2019 woonde een vierde van de jongeren bij een alleenstaande moeder. Dit aantal groeit eveneens verder en steeg naar 27 procent in 2020 en 32 procent in 2021. Het aantal jongeren in co-ouderschap of dat in een nieuw-samengesteld gezin bij moeder verbleef, daalt daarentegen aanzienlijk. Van de jongeren die DCB kregen, zat in 2019 16 procent in co-ouderschap. In 2020 en 2021 was dit aandeel aanzienlijk lager en betrof het respectievelijk 7 en 8 procent van de jongeren. De daling in het aantal jongeren dat in een nieuw-samengesteld gezin bij moeder verblijft zette zich verder door tot 2021. In 2019 woonde nog 22 procent van de jongeren in een nieuw-samengesteld gezin bij moeder, maar dit

aandeel zakte in 2020 naar 16 procent en naar 9 procent in 2021. Mogelijk geven de cijfers uit 2019 een vertekend beeld, gezien de opstart van DCB pas in september gebeurde en bijgevolg slechts een klein aantal dossiers werd opgestart.

Een kanttekening bij deze cijfers uit de registratiegegevens is dat de gezinssamenstelling voor heel wat jongeren niet geregistreerd werd. In 2019 en 2020 betrof het nog niet erg veel jongeren (drie en twee procent), maar in 2021 werd de gezinssamenstelling voor 9,6 procent van de jongeren niet opgegeven.

Tabel 10 Aantal unieke jongeren naar gezinssamenstelling

	2019	2020	2021
Gezinssamenstelling	Aantal unieke cliënten	Aantal unieke cliënten	Aantal unieke cliënten
Kerngezin	11	55	62
Eenoudergezin moeder	8	40	49
Eenoudergezin vader		7	10
Bi-locatieregeling (co-ouderschap)	5	11	12
Familie		4	1
Nieuw-samengesteld gezin moeder	7	24	13
Nieuw-samengesteld gezin vader	1	8	4
Woont zelfstandig (eventueel met partner)			1
Andere		1	
Niet opgegeven	1	3	16
Totaal	33	152	167

Bron: BinC

Uit de dossieranalyse komt een vergelijkbaar beeld naar voren. De meeste jongeren wonen bij beide ouders of enkel bij hun moeder. Het aandeel jongeren dat enkel bij moeder verblijft was echter groter dan op basis van de registratiegegevens in BinC verwacht zou worden. Het merendeel van de jongeren van wie hun dossier deel uitmaakte van de dossieranalyse, woont in een kerngezin (11 dossiers of 29 procent) of in een éénoudergezin bij moeder (16 dossiers of 42 procent). Daarnaast waren er telkens drie jongeren (of bijna 8 procent) die in een nieuw-samengesteld gezin bij moeder, een éénoudergezin bij vader of bij een familielid wonen. Eén jongere zat in co-ouderschap en één jongere woonde zelfstandig.

De gezinssamenstelling van de cliënten die geïnterviewd werden, is eveneens vergelijkbaar. De helft van de cliënten behoorde tot een traditioneel gezin of kerngezin, waarbij beide ouders en kind in dezelfde woning wonen. Bij twee van de acht cliënten die geïnterviewd werden, woonde de jongere enkel bij moeder. Bij de overige twee cliënten die geïnterviewd werden, woonde één jongere zelfstandig en woonde één ervan in een nieuw-samengesteld gezin bij moeder.

2.6 Gezinsituatie

Aan de hand van de parameters 'schuldenlast', 'opleidingsniveau van de opvoedingsfiguren', 'gezondheid', 'arbeidsituatie', 'huisvesting' en 'thuisstaal' tracht men in BinC een beeld te schetsen van de gezinsituatie. Bij deze parameters valt opnieuw op hoeveel ontbrekende gegevens er zijn.

Zowel bij 'schuldenlast' als 'opleidingsniveau van de opvoedingsfiguren' ontbreekt het merendeel van de cijfers. Van de jongeren waarvoor deze parameter wel werd ingevuld (slechts 25 procent), zou er bij bijna één vierde sprake zijn van een schuldenlast. Het opleidingsniveau van de opvoedingsfiguren werd voor 21 procent van de jongeren binnen DCB ingevuld. Bij degene voor wie deze gegevens werden aangevuld in BinC, heeft telkens 30 procent van de ouders een diploma hoger secundair onderwijs of een diploma hoger onderwijs. Bij 19 procent onder hen beschikt minstens één van de ouders over een diploma lager secundair onderwijs en 12 procent van de ouders over een diploma lager onderwijs. 'Slechts' 9 procent van de ouders, voor wie deze parameter werd ingevuld, heeft geen lager onderwijs genoten.

De arbeidssituatie of inkomensbron van de opvoedingsfiguren wordt weergegeven in tabel 11. Opnieuw is er een substantieel aandeel ontbrekende of onbekende gegevens. Volgens de beschikbare gegevens bestaat de inkomensbron voor het grootste deel van de cliënten uit voltijdse (en deeltijdse) arbeid en voor een beperkter deel uit een vervangingsinkomen.

Tabel 11 Arbeidssituatie

Arbeidssituatie ouders	2019	2020	2021
	Aantal unieke cliënten	Aantal unieke cliënten	Aantal unieke cliënten
Geen	1	0	0
Geen + Inkomen uit arbeid voltijds			1
Geen + Vervangingsinkomen	1	1	
Inkomen uit arbeid deeltijds	1	9	4
Inkomen uit arbeid deeltijds + Inkomen uit arbeid voltijds	1	6	9
Inkomen uit arbeid deeltijds + Onbekend			1
Inkomen uit arbeid deeltijds + Vervangingsinkomen	1	2	4
Inkomen uit arbeid deeltijds + Wisselende arbeidssituatie		1	2
Inkomen uit arbeid voltijds	14	68	55
Inkomen uit arbeid voltijds + Onbekend	1	3	3
Inkomen uit arbeid voltijds + Vervangingsinkomen	1	5	5
Inkomen uit arbeid voltijds + Wisselende arbeidssituatie			2
Vervangingsinkomen	3	17	15
Vervangingsinkomen + Wisselende arbeidssituatie		2	2
Wisselende arbeidssituatie		4	9
Onbekend + Vervangingsinkomen		1	1
Onbekend	8	27	34
Niet opgegeven	1	3	16
Totaal	33	152	167

Bron: BinC

De parameter 'gezondheid' werd beter geregistreerd. Volgens de BinC-handleiding wordt deze parameter als 'negatief' geregistreerd indien "één of meerdere kenmerken aanwezig zijn: zwakke lichamelijke en/of geestelijke gezondheid van de gezinsleden die het normale functioneren verstoren, aanwezigheid van chronische ziektes en/of handicaps in het gezin die het normale functioneren verstoren of gebrek aan kennis en deelname aan de gezondheidszorg" (Opgroeien, 2020a, p.29). Indien deze kenmerken niet aanwezig zijn binnen het gezin, kan 'positief' geregistreerd worden. Bij bijna 90 procent van de jongeren die DCB doorlopen, wordt de gezondheid van de gezinsleden positief ingeschat.

Uit de parameter 'thuis taal' blijkt dat een grote meerderheid van de jongeren het Nederlands (eventueel samen met een andere taal) als thuis taal heeft. Dit aandeel daalt echter over de jaren van bijna 91 procent in 2019, naar 82 procent in 2020 en 70 procent in 2021. Op basis van de registratiegegevens kan niet afgeleid worden om welke talen het gaat. Bij deze parameter steeg het aantal ontbrekende gegevens van 3 procent in 2019 naar bijna 10 procent in 2021.

Voor de parameter 'huisvesting' werden geen cijfergegevens beschikbaar gesteld. De kenmerken m.b.t. de gezinssituatie kunnen bovendien niet afgeleid worden uit de dossiers en de interviews met cliënten.

3 Aanleiding van de aanmelding

Uit de registratiegegevens kan niet afgeleid worden welke feiten aanleiding gaven tot een aanmelding bij DCB. In de dossiers die geanalyseerd werden, kon wel nagegaan worden welke feiten voorafgingen aan de DCB. In 21 van de 38 dossiers was er sprake van (vermoedelijke) drugsfeiten, namelijk drugsbezit of drugshandel, al dan niet in combinatie met andere feiten. In 15 dossiers was er sprake van eigendomsdelicten (waaronder inbraak, diefstal met geweld en vandalisme) en in 14 dossiers gaven persoonsdelicten (waaronder poging doodslag, opzettelijke slagen en verwondingen en belaging) aanleiding tot de aanmelding. Zoals deze aantallen reeds doen vermoeden, is er in de meerderheid van de dossiers sprake van een combinatie van kwalificaties die aanleiding geeft tot DCB. Bovendien is er vaak sprake van eerdere feiten in het verleden. In 1 dossier zou de DCB, ondanks dit binnen het wettelijk kader niet kan, opgelegd zijn binnen een VOS-statuut zonder dat er sprake was van een jeugddelict.

4 Trajectkenmerken

4.1 Wachtijd

De cijfers vanuit INSISTO wijzen erop dat de gemiddelde wachttijd, tussen het moment dat een jongere op de wachtlijst van een organisatie komt en de effectieve opstart van de DCB, de afgelopen jaren steeds langer werd. Terwijl de wachttijd in 2019 nog 'maar' 55 dagen bedroeg, is dat in 2020 al 105 dagen en in 2021 126 dagen. Uit contacten met de diensten en met de personen vanuit het agentschap die de cijfers aanleverden, blijkt echter dat de opstartdatum niet steeds correct en tijdig geregistreerd wordt. Deze cijfergegevens dienen bijgevolg met enige voorzichtigheid gelezen te worden.

Ook uit de dossiers die geanalyseerd werden, kon de wachttijd niet altijd afgeleid worden. De datum van het eerste contact staat genoteerd, maar de datum van aanmelding werd soms niet bijgehouden. Bij één dienst zijn hierover helemaal geen gegevens beschikbaar. Uit de dossieranalyse bleek dat de wachttijd in de dossiers varieert tussen 0 en 152 dagen. De gemiddelde wachttijd over de diensten heen bedraagt 30 dagen. Er zijn echter verschillen merkbaar zowel tussen de diensten als binnen eenzelfde

dienst, en tussen reguliere trajecten en trajecten vanuit kortverblijf. De wachttijd na kortverblijf is over het algemeen korter. Gemiddeld duurde het 10 dagen vooraleer de DCB werd opgestart vanuit kortverblijf. De maximale wachttijd die in deze dossiers teruggevonden kon worden, is 28 dagen. Bij reguliere trajecten bedraagt de maximale wachttijd in deze dossiers 152 dagen. De gemiddelde wachttijd over de diensten heen bedraagt 38 dagen. Daarnaast zijn er soms (grote) verschillen tussen dossiers binnen eenzelfde dienst. Bij één dienst kon een regulier traject onmiddellijk opstarten, terwijl een ander regulier traject pas na 152 dagen opstartte. Bij een andere dienst bedroeg de wachttijd in 2 dossiers respectievelijk 39 en 63 dagen, terwijl een andere DCB pas na 119 dagen opgestart kon worden. Bij een derde dienst waren er tenslotte 2 dossiers waarin er geen wachttijd was, terwijl andere jongeren 23 of 69 dagen moesten wachten tot de opstart van de DCB.

Vanuit de focusgroep met de GI worden gelijkaardige ervaringen gedeeld. Na kortverblijf is er zelden sprake van een wachtlijst voor DCB, terwijl er bij langdurigere trajecten in de GI structureel rekening gehouden moet worden met wachtlijsten. Daarbij merken ze dat er regionale verschillen zijn in de wachttijd. Zowel de diensten als de medewerkers vanuit de GI merken dat jeugdrechters steeds vaker beslissen dat een jongere de GI pas mag verlaten op het moment dat de DCB kan opstarten. Soms houdt dit in dat een jongere daardoor langer in de GI moet verblijven. Op het moment dat de DCB kan opstarten, kan de jongere de GI dan verlaten. Een bijkomend pijnpunt dat door de medewerkers van de GI genoemd wordt, is het gegeven dat er zowel naar de jeugdrechter als naar de jongere geen perspectief gegeven kan worden over de duur van de wachttijd. Om ervoor te zorgen dat een jongere toch kan uitstromen uit de GI, wordt er soms gezocht naar combinaties van andere maatregelen en hulpverlening zoals reguliere contextbegeleiding in combinatie met een leerproject. DCB wordt voornamelijk geadviseerd bij jongeren waarbij ingeschat wordt dat ze de wachttijd zelfstandig thuis kunnen overbruggen. Een respondent uit de focusgroep zegt hierover het volgende:

Als je in een structurele realiteit zit waarin de wachtlijsten bijna een regel zijn, dan zorgt dat er natuurlijk ook voor dat je na verloop van tijd begint anders te gaan denken. Dat je meer gaat zoeken naar trajecten die misschien kwalitatief gezien minder aansluiten bij wat dan nodig is, maar die praktisch sneller te implementeren zijn. (Respondent 6, focusgroep GI)

Lange wachtlijsten zorgen er soms voor dat er, wanneer de DCB uiteindelijk kan opstarten, geen hulpvraag meer aanwezig is. Eén van de diensten deelt hierover de volgende ervaring:

En dan zien we soms jongeren die soms wel meer dan zes maanden feitenvrij zijn, waar dat het eigenlijk supergoed gaat, en dan wordt het ook niet altijd zo makkelijk voor ons om ons te gaan positioneren. Dan komen wij daar plots ten tonele op het moment dat die jongeren en soms ook de context het gevoel hebben "Ja, wat komen jullie eigenlijk nog doen, want eigenlijk loopt het wel goed". (Dienst 4)

De geïnterviewde cliënten schetsen een gelijkaardig beeld: bij één jongere werd de DCB al opgestart tijdens zijn verblijf in de GI, terwijl drie van de vier geïnterviewde jongeren een wachttijd ervaarden vooraleer de DCB werd opgestart. Bij twee van hen werd de DCB pas 3 à 4 maanden na hun verblijf in de GI opgestart. Ze stroomden eerst door naar een andere maatregel of vorm van hulpverlening vooraleer de DCB opgestart werd. De ene jongere rondde eerst een leerproject af en moest vervolgens ongeveer een maand wachten voor de opstart van de DCB. De andere jongere stroomde van de GI uit naar residentiële drughulpverlening, waarbij de DCB aan het einde van zijn verblijf werd opgestart. De DCB van een derde jongere startte een maand nadat hij uit de GI was op. De ouders die geïnterviewd

werden herinnerden zich geen wachttijd. Eén van de jongeren geeft aan dat hij het lastig vond dat hij tijdens die periode niet goed wist wat hem te wachten stond:

Misschien vind ik van de jeugdrechter dat hij misschien iets meer uitleg kan geven over de begeleiding, hoe de begeleiding in elkaar zit. Op voorhand, zodat die jongeren echt goed weten waar het over gaat, wat er met hen gaat gebeuren enzo. (Jongere 3)

Alle cliënten, zowel jongeren als ouders, geven aan dat zij wel goed geïnformeerd werden van zodra de begeleiding kon starten. De begeleider kwam op huisbezoek om zichzelf voor te stellen en uitleg te geven bij hun manier van werken. “We hebben eerst een afspraak gehad zodat die mensen hun konden voorstellen en een beetje konden uitleggen hoelang het duurt en wat het inhoudt en zo” (ouder 3).

4.2 Duur van de trajecten

Eens de DCB kan opstarten, verschilt de duur van deze trajecten. De registratiegegevens uit BinC geven een beeld van de begeleidingsduur van dossiers die werden afgerond in 2019, 2020 en 2021. De gemiddelde doorlooptijd wordt berekend vanaf de startdatum van de DCB, of de eerste effectieve begeleidingsdag, tot aan de einddatum, na eventuele verlengingen. De gemiddelde doorlooptijd van dossiers die in 2019 werden afgesloten, bedraagt 49 dagen. Gezien de modules DCB pas in september 2019 van start gingen, gaat het hier mogelijk grotendeels om afgebroken trajecten. De gemiddelde doorlooptijd van dossiers die werden afgesloten in 2020, bedraagt 163 dagen, terwijl dat in 2021 205 dagen was.

Uit de dossieranalyse blijkt een verschil tussen diensten, maar ook tussen dossiers te bestaan. De gemiddelde trajectduur van de dossiers is 239 dagen (272 dagen zonder uitval). Bij één dienst zijn de trajecten doorgaans korter dan bij andere diensten en bedraagt de gemiddelde duur 178 dagen. Nochtans bestaat bij deze dienst eveneens een verschil tussen dossiers. Eén dossier werd al afgerond na 97 dagen, terwijl een ander dossier pas beëindigd werd na 260 dagen. Bij een andere dienst valt een nog groter verschil tussen dossiers op. De gemiddelde trajectduur over dertien dossiers zonder uitval, bedraagt 310 dagen. Het kortste dossier dat waartoe inzage werd verschaft, had een duur van 126 dagen. Dit dossier werd afgesloten nadat de jongere na kortverblijf nieuwe feiten pleegde, opnieuw in de GI werd geplaatst en vervolgens een nieuwe DCB opgelegd kreeg die onder een nieuw dossier opgestart zou worden. Het dossier met de langste duur waartoe inzage werd verschaft door deze dienst, duurde 812 dagen. In dit dossier werd de jongere tijdens de DCB eveneens opnieuw in de GI geplaatst omwille van nieuwe feiten. De begeleiding werd vervolgens verlengd doordat er nieuwe voorwaarden werden opgelegd door de jeugdrechter omwille van bezorgdheden over dagbesteding en een verdenking bij de correctionele rechtbank.

Deze vaststellingen m.b.t. de verschillende begeleidingsduur liggen in lijn met de resultaten die werden besproken in hoofdstuk 2. Uit de beschrijvende resultaten kon al afgeleid worden dat de diensten een verschillende duur voor hun trajecten DCB voor ogen hadden. Daarbij werden verschillende redenen aangehaald om een traject te verlengen.

De cliënten verschillen in mening over de duur van hun traject. Vijf cliënten (twee jongeren en drie ouders) vonden dat de begeleiding voldoende lang had geduurd. Er werd samen met de begeleider beslist dat de begeleiding stopgezet kon worden. De geschatte duur van hun trajecten varieerde tussen 5 en 8 maanden. Eén van deze jongeren legt uit waarom hij tevreden is over de duur van zijn traject:

Je ziet die persoon dan wel veel. Dus hoe meer je die ziet, hoe meer je met hen over bepaalde *dinges* gaat kunnen praten enzo. Dus dat is wel een pluspunt aan de begeleiding, dat die lang duurt. (Jongere 3)

Een andere jongere, die aangeeft dat de begeleiding ongeveer 2 jaar heeft geduurd, vond dat de begeleiding te lang duurde. Een vierde jongere, die naar eigen zeggen 7 à 9 maanden begeleid werd, vond daarentegen dat de begeleiding niet lang genoeg duurde. De begeleiding werd niet verlengd door de jeugdrechtbank omdat hij 18 jaar werd. Hij zegt hierover het volgende:

Dat duurde zo lang omdat er veel aan het gebeuren was en dan hielp hij [de begeleider] daarbij. Ik vond dat zelfs niet lang genoeg. We waren met iets bezig en dan werd ik voorgeleid bij de jeugdrechter om dat te verlengen en dan beslisten ze om dat niet te verlengen. (Jongere 2)

Hoewel DCB volgens de leeftijdsgrenzen in het decreet kan blijven verderlopen, komt ook uit de dossieranalyse naar voren dat de trajecten soms worden stopgezet op het moment dat de jongere 18 jaar wordt. In 1 dossier staat vermeld dat de begeleiding op de leeftijd van 18 jaar en ondertoezichtstelling kunnen stoppen indien de jongere zich houdt aan de verwachtingen vanuit de jeugdrechtbank. Bij een andere jongere besliste de jeugdrechter op een jaarlijkse zitting, net als bij de geïnterviewde jongere, om het dossier bij de jeugdrechtbank af te sluiten vanwege zijn meerderjarigheid. Uit een ander dossier kan afgeleid worden dat de DCB werd opgelegd tot de leeftijd van 18 jaar, waardoor de DCB werd afgesloten en er werd overgeschakeld naar een vrijwillige begeleiding.

4.3 Contactmomenten

4.3.1 Intensiteit en frequentie van de begeleiding

In hoofdstuk 2 werd reeds beschreven welke frequentie van contacten de diensten als uitgangspunt nemen. Om de intensiteit en frequentie van de begeleiding na te gaan, wordt het aantal contactmomenten tussen de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken, andere contextfiguren en de begeleider nagetrokken. Het aantal contactmomenten wordt niet geregistreerd in de registratiesystemen, waardoor enkel de interviews met cliënten en de dossieranalyse hiervan een beeld kunnen schetsen. Uit de dossieranalyse en interviews valt op dat er sprake is van een eigenheid op dienstniveau. Enerzijds zijn er diensten waarbij het aantal contacten relatief stabiel blijft, anderzijds zijn er diensten waarbij de intensiteit gefaseerd varieert. De vergelijking tussen diensten wordt bemoeilijkt doordat er diensten zijn die in termen van uren rekenen en diensten die in termen van aantal contactmomenten rekenen. Uit de dossieranalyse blijkt dat de begeleider minstens één keer (twee diensten) of twee keer (twee diensten) per week contact heeft met de jongere, waarbij één contact 1 à 3 uur duurt. Het is minder duidelijk hoe intensief het contact met de context is. Bij twee diensten kan afgeleid worden dat er eveneens wekelijks of tweewekelijks contact is met (een van) beide ouders. Als de jongere in de GI verblijft, dan is er bij twee diensten minder intensief contact met de jongere. Terwijl er in autonome trajecten twee of drie keer per week contact is, zoekt de begeleider de jongere één keer per week op in de GI. Met de context van de jongere is er in die weken eveneens één keer per week contact.

Bij één dienst komt een duidelijke fasering naar voren en wisselen meer en minder intensieve periodes elkaar af. Er is intensiever contact wanneer de jongere opstart in de thuiscontext of wanneer de jongere terug naar huis gaat. In de meest intensieve periodes is er twee à drie keer per week contact. De

intensieve periode duurt in de meeste dossiers tevens het langst. Aan het einde van de trajecten wordt afgebouwd naar één à twee contacten per week, tenzij het traject plots afbreekt of stopgezet/niet verlengd wordt.

Alle jongeren die geïnterviewd werden, zagen hun begeleider in het begin van hun traject twee of drie keer per week. Naar het einde toe werden deze contacten bij hen allemaal afgebouwd tot één keer per week. Soms maakte de begeleider extra tijd vrij als het nodig was. De jongere die opstartte vanuit een gedeeld traject met de GI herinnert zich dat hij de begeleider vaker zag toen hij in de GI verbleef. Ze gingen dan samen naar buiten en naar familie. Ze gaven allemaal aan tevreden te zijn over het aantal contacten. Eén jongere geeft aan dat zijn mening hierover veranderde doorheen de begeleiding:

In het begin gaat dat *geïrriteerd* voelen, die komt wéér. Na een tijdje gaat ge inzien dat die dat doet voor u te helpen. Dus die twee keer in de week is zeker niet te veel. (Jongere 2)

4.3.2 Betrokkenheid van jongere en context

Naast de intensiteit van de begeleidingen kan een onderscheid gemaakt worden tussen diensten waarbij één begeleider de contacten met zowel de jongere als met de context opneemt en diensten waarbij er twee begeleiders per dossier worden ingezet. Bij de meerderheid van de diensten staat één begeleider in voor zowel het contact met de jongere als met de ouders of opvoedingsverantwoordelijken en ruimere context. Twee diensten werken met duo-begeleidingen, waarbij één begeleider instaat voor de contacten met de jongere en een andere begeleider de contacten met de context op zich neemt. Een derde dienst ging op het moment van het interview een eerste duo-begeleiding opstarten, bij wijze van experiment.

Uit de interviews met de medewerkers van de verschillende diensten blijkt dat er voor- en nadelen worden ervaren aan beide manieren van aanpak. Een voordeel van één begeleider, dat door meerdere diensten benoemd wordt, is dat de begeleider eenvoudiger de brug kan maken tussen jongere en ouders, doordat er met beiden een vertrouwensrelatie is en (een blijk van) partijdigheid wordt voorkomen. Soms merken diensten echter wel dat jongeren wantrouwig zijn doordat de begeleider ook veelvuldig contact heeft met de ouders. Duidelijke afspraken over wat er wel of niet gedeeld wordt, zijn dan erg belangrijk. De diensten die werken met duo-begeleidingen ervaren dat een duidelijkere scheiding zorgt voor minder wantrouwen van de jongeren. Bovendien ervaren ze het als een voordeel dat de andere begeleider vanuit een ander perspectief naar hetzelfde gezin kijkt en daardoor soms andere dingen ziet. Een ander voordeel dat benoemd wordt is de continuïteit die gewaarborgd kan blijven voor de gezinnen bij verlof of ziekte van collega's. De diensten die met duo-begeleidingen werken, benoemden geen nadelen van deze aanpak.

De diensten vinden het om verschillende redenen belangrijk om de context van de jongere te betrekken bij de begeleiding: de jongere is onlosmakelijk verbonden met zijn context, een ander perspectief geeft nieuwe inzichten, contextfiguren kunnen de jongere ondersteunen bij de uitvoering van zijn plan, ouders zijn belangrijke signaalgevers, het geeft hen de mogelijkheid om de gezinsdynamiek te observeren. Eén van de diensten geeft de volgende reden mee: "Wat voor mij zeer belangrijk is, is om net niet die jongeren te beschuldigen. Want als je enkel met de jongere werkt is dat impliciet wel je boodschap" (dienst 4).

De mate waarin ouders betrokken worden bij de begeleiding, verschilt per dienst. Bovendien merken zij dat sommige ouders heel erg betrokken willen zijn, terwijl andere ouders zich eerder afzijdig houden of zich zelfs verzetten tegen de begeleiding. Eén dienst geeft aan dat het lijkt dat ouders zich bij een eerste

gesprek soms op het matje geroepen voelen omdat hun kind feiten heeft gepleegd. Uit de interviews met de cliënten blijkt dat de ouders soms inderdaad ervaren dat er in hun richting wordt gewezen. Eén ouder deelde haar ervaring met de jeugdrechtbank en de politie:

Als ik met mijn zoon naar de rechtbank moest, dat was juist alsof ik moest voorkomen. Dat voelt dan zo hè. Ik heb dat ook gevoeld aan die rechter bijvoorbeeld, aan de jeugdrechter. Na een tijdje, als ze bezig waren met de begeleiding, heeft ze helemaal met een ander oog naar mij gekeken dan bijvoorbeeld in het begin. Natuurlijk, ze gaan er altijd van uit als een kind zo is dan is dat de schuld van de ouders. Ja dat is zo hè, want de politie zegt dat ook altijd hè. (Ouder 2)

Eén jongere ervaaarde eveneens dat er in de richting van zijn ouders gewezen werd, wat aanleiding gaf tot frustratie:

De jeugdrechter geeft ook mijn ouders de schuld. Dat heb ik nooit graag gehad en daar was ik altijd boos op. Hoe kunnen mijn ouders weten wat ik doe en waar ik ben? Als ik niet eerlijk ben, hoe gaan mijn ouders dat weten... Zij rekenen op mijn woord, dat alles in orde is, dat ik bij mijn vriendin ben als ik zoiets zeg. Ze weten niet dat ik die dingen ga doen achter hun rug. (...) Wat ik heb gedaan, dat is mijn schuld. Ik heb die keuzes gemaakt, niet mijn ouders hebben die keuzes gemaakt. (Jongere 1)

De betrokkenheid van de dienst bij zijn ouders ervaaarde hij daarentegen als een meerwaarde en als steun: "Toen ik binnen zat had die [de begeleider] contact met mijn mama, met mijn vader. Daar was ik niet bij, maar die was er wel om hen te steunen. Want mijn moeder was een beetje kapot van verdriet." (jongere 1).

Ook de geïnterviewde ouders ervaren voornamelijk oprechte interesse en steun van de begeleiders wanneer er ook met hen aan de slag werd gegaan. Eén ouder was hierover aangenaam verrast:

De begeleiders waren echt geïnteresseerd, benoemden ook het positieve. Ik dacht zo van het gerecht uit, dat gaan mensen zijn die komen om vragen te stellen. Maar die waren er echt wel mee bezig, die vonden sommige dingen die we deden goed. (...) Ze hebben vragen gesteld en ze hebben geprobeerd een oplossing te zoeken. Het was geen ondervraging. Het was gewoon om meer te weten te komen. Met de eerste ontmoeting wist ik al, dit wordt iets. (Ouder 4)

Bij twee jongeren die geïnterviewd werden, was er een aparte begeleider voor hun ouders. Eén van de geïnterviewde ouders had enkele (een zestal) individuele gesprekken met een andere begeleider dan zijn zoon. Bij de andere cliënten had dezelfde begeleider gesprekken met de jongere en met de ouders. Bij één jongere gingen er bijna enkel gezamenlijke gesprekken door. Drie ouders geven aan dat de begeleider voornamelijk contact had met hun zoon. Aan het begin van het traject werden ze geïnformeerd in een gezamenlijk gesprek en ook tijdens het traject werd enkele keren een gezamenlijk (evaluatie)gesprek georganiseerd. Op dit gezamenlijk gesprek werd ook de consulent uitgenodigd en werd besproken hoe de begeleiding tot dan is verlopen, wat aan bod kwam in de gesprekken en waar in de komende periode aan gewerkt zal worden. Hoe vaak dit evaluatiemoment doorgaat, lijkt te variëren tussen driewekelijks en driemaandelijks.

Eén ouder gaf aan dat ze voornamelijk voor praktische afspraken betrokken werd bij de begeleiding. Ze ervaaarde de gezamenlijke evaluatiemomenten als de (enige) momenten waarop zij inspraak kon hebben en waarop er ruimte werd gemaakt voor haar bezorgdheden. In de periode voorafgaand aan het eerste evaluatiemoment voelde ze zich niet altijd gehoord:

Ze willen zodanig het beste voor het kind ofzo, dat zelfs als we zeiden we denken dat er iets mis is, dat ze zeiden “maar ja, hij is al veel verbeterd, we denken dat hij zich nu goed voelt”. En wij vroegen dan “Maar moet er niks gedaan worden aan de dingen die niet goed gaan?”. Het was altijd nee nee, het is veel beter aan het worden. Het is alsof je zegt “de auto werkt niet meer”, maar dat ik zeg “het is wel een mooie auto”. Maar hij rijdt niet, dus je bent er niks mee. (Ouder 3)

Uit de interviews en de dossieranalyse blijkt dat per dossier verschilt welke contextfiguren betrokken worden. In sommige dossiers beperkt zich dit tot de aangemelde jongere en zijn of haar ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Eén ouder gaf in het interview aan dat hij dit ook liefst zo wou houden:

Dat waren feiten en zaken waar je eigenlijk niet te koop mee loopt. Dus ik vond het niet nodig dat andere mensen daarbij betrokken werden en ik zou ook niet weten wie ze daar nog meer bij zouden kunnen betrekken. Moesten ze mij dat voorgesteld hebben, zou ik daar niet op ingegaan zijn eigenlijk. (Ouder 4)

Een andere ouder ging ervan uit dat de school automatisch op de hoogte gebracht zou worden van de DCB en ervaarde het als een gemis toen dit niet gebeurde, omdat de school niet op de hoogte was dat er gewerkt werd aan de problemen die zich voordeden.

De context betrekken brengt echter ook uitdagingen met zich mee. Diensten krijgen soms te maken met ouders die zich verzetten tegen de begeleiding of er niet voor open staan, waardoor het moeilijk wordt om hen te betrekken. Daarnaast hebben ouders soms hun eigen problemen en noden, maar binnen DCB is er onvoldoende tijd om hiermee aan de slag te gaan. Een bijkomende uitdaging is dat het praktisch soms een uitdaging vormt op vlak van beschikbaarheid van de ouders. Een aantal diensten geeft bovendien aan dat bij DCB, in tegenstelling tot bij andere contextbegeleidingen, de focus meer ligt bij de jongere. Eén van de diensten omschrijft de balans als volgt: “Het is een begeleiding voor de jongeren en je gaat aan de slag met het gezin maar ge zijt geen contextbegeleiding.” (dienst 11).

Vaak verbreedt de begeleiding zich naar zowel familieleden (grootouders, tantes en nonkels, zussen of broers) als vrienden en personen uit het formele netwerk van de jongere. Eén jongere beschrijft in het interview dat zijn vrienden betrokken werden bij de begeleiding “om met hun te praten over hoe zij mij zien en hoe zij mij zouden kunnen helpen. Dat was wel nuttig.” (jongere 2).

In de dossiers die werden geanalyseerd, werden regelmatig personen betrokken vanuit school of werk (bv. CLB, klastitularis, zorgcoördinator, NAFT, VDAB, een jobcoach), een *Youth At Risk* (YAR)-coach, medewerkers van de GI, begeleiders van pleegzorg, CBAW of HCA-diensten of de consultant. Dit gebeurt telkens in overleg met de jongere. Uit de dossieranalyse blijkt dat deze contacten met anderen buiten de gezinscontext nagenoeg altijd in aanwezigheid van de jongere plaatsvonden, zoals de diensten in de eerste stap van het onderzoek reeds aangaven. Sporadisch was er contact met de consultant of met familieleden zonder dat de jongere hierop aanwezig was, omdat de jongere niet kwam opdagen op het geplande gesprek of in de GI verbleef.

4.4 Uitstroom uit DCB

Bij de eindregistratie in BinC wordt ingevuld of er sprake is van uitval of wat de reden was dat de begeleiding werd beëindigd. Deze eindregistratie wordt echter pas ingevuld na de laatste schakeling in een bepaalde voorziening. Na DCB zou er binnen dezelfde voorziening ‘geschakeld’ kunnen worden naar een andere module, waardoor de eindregistratie niet onmiddellijk na de DCB wordt ingevuld maar pas

bij afronding van de daaropvolgende module. Om de reden voor het einde van de DCB te achterhalen, werd enkel naar de cijfers gekeken van de dossiers waarbij DCB deel uitmaakte van de laatste schakeling.

Tabel 12 geeft de diverse redenen weer voor het beëindigen van de begeleiding. In 2020 betrof het aandeel jongeren dat de begeleiding volledig doorlopen heeft 76,8 procent. In 2021 steeg dit tot 89,6 procent van de jongeren bij wie DCB tot de laatste schakeling behoorde.

Tabel 12 Reden einde begeleiding

	2020	2021
Reden einde begeleiding	Aantal unieke cliënten	Aantal unieke cliënten
Uitval	13	12
Ontvluchting	4	3
Onwerkbare hulpverleningsrelatie	5	5
Zwaar incident	4	4
Geen uitval	43	103
Bereiken van leeftijdsgrens	5	2
Bereiken van maximale begeleidingsduur	11	35
Beslissing werd niet verlengd	6	20
Geen verdere hulp in eigen voorziening noodzakelijk	15	31
Hulpverlening wordt verdergezet op naam van ander gezinslid		1
Meer aangepast aanbod is noodzakelijk	5	5
Verhuis buiten werkingsgebied organisatie		1
Opstart begeleiding in andere voorziening		1
DCB na kortverblijf	1	1
Geen hulpvraag of verontrusting meer, doelstellingen bereikt		1
Gebrek aan responsiviteit		1
Jongere wordt (opnieuw) toevertrouwd aan GI		2
Nieuw delict		1
Andere		1
Geen eindregistratie	2	
Totaal	58	115

Bron: BinC

Van de 38 dossiers die geanalyseerd werden, was er bij 7 dossiers sprake van uitval. De redenen dat deze trajecten eerder werden stopgezet, zijn: een gebrek aan responsiviteit (drie jongeren), opname in de psychiatrie (twee jongeren) en plaatsing in de GI omwille van nieuwe feiten (twee jongeren).

Uit bovenstaande tabel kan eveneens afgeleid worden dat een beëindiging van DCB niet uitsluit dat er nog vervolghulpverlening wordt opgestart. Uit de dossieranalyse bleek dat bij drie diensten (6 dossiers in totaal) de DCB voortvloeide in een CBKI. Ook uit de registratiegegevens uit BinC blijkt dat er in 39 procent van de dossiers uit 2020 en 2021 nog vervolghulp aangewezen is, waarbij het in 23 procent van die dossiers gaat om vervolghulp binnen de jeugdhulp. Bij deze gegevens moet echter opnieuw de kanttekening gemaakt worden dat heel wat gegevens ontbreken. Heel vaak werd niet gespecificeerd

welke vervolghulp aangewezen was, of de vervolghulp gerealiseerd werd of de jongere ook daadwerkelijk op de wachtlijst geplaatst werd.

5 Samenwerking GI en DCB

5.1 Gedeelde trajecten en uitstroom GI

Op het vlak van samenwerking tussen de GI en de diensten DCB zijn vier scenario's mogelijk: de DCB kan al lopen wanneer de jongere in de GI wordt geplaatst (bv. bij nieuwe feiten); de DCB kan opgestart worden tijdens de plaatsing in de GI; de DCB kan volgen op een traject in de GI (bij uitstroom); DCB kan voortvloeiën uit kortverblijf. In de eerste twee scenario's is er sprake van een 'gedeeld traject', in de twee andere scenario's betreft het eerder uitstroom uit de GI dan effectief een gedeeld traject waarin de diensten en de GI samen op pad gaan.

De meerderheid van de DCB wordt opgelegd aan jongeren die uitstromen uit de GI. Uit de registratiecijfers van BinC blijkt dat bijna 64 procent van alle dossiers DCB uitstroom uit de GI betreft. Van de 31 geanalyseerde dossiers waarin informatie beschikbaar was over een eventueel traject in de GI, waren er slechts 6 dossiers waarbij de jongere *geen* traject in de GI heeft doorlopen voorafgaand aan of tijdens de DCB. Bij alle cliënten die geïnterviewd werden, liep de jongere een traject in de GI voorafgaand aan de DCB.

In BinC kan geregistreerd worden of er in een dossier sprake is van een gelijktijdig aanbod buiten de voorziening die DCB aanbiedt. Het kan gaan over een traject bij een centrum voor geestelijke gezondheidszorg (CGG), CLB, een crisishulpprogramma, CBAW, NAFT, de GI... Bij 78 tot 79 procent van de dossiers die in 2020 en 2021 afgesloten werden, werd geregistreerd dat er geen gelijktijdig aanbod was voor de cliënt. Van de jongeren voor wie een gelijktijdig aanbod geregistreerd werd, werd er bij 14 procent (acht jongeren) in 2020 tot 15 procent (zeventien jongeren) in 2021 een gelijktijdig traject in de GI geregistreerd.

Uit een vergelijking van de registratiegegevens uit BinC en uit DoMinO blijkt dat het aantal dossiers waarin sprake is van (minstens 1 dag) overlap met de GI in 2021 drastisch gedaald is ten opzichte van 2020. Terwijl er in 2020 nog bij 63 procent van de dossiers sprake was van een overlap tussen DCB en een traject in de GI, daalde dit percentage in 2021 tot 35 procent. Dit zou, zoals hierboven reeds werd besproken, een gevolg kunnen zijn van de langere wachtlijsten.

Ondanks dat er aanzienlijk minder dossiers zijn waarin er sprake is van overlap, blijft de duur van de gedeelde trajecten de afgelopen jaren vrij stabiel. In 2021 was er in bijna 80 procent van de dossiers waarin er sprake is van overlap, een overlap van 1 week of langer. In ruim 70 procent ging het zelfs over een overlap van minstens 14 dagen en in meer dan de helft van de dossiers (bijna 58 procent) was er een overlap van 30 dagen of meer. Ter vergelijking: in 2019 was er in ruim 79 procent van de dossiers met overlap sprake van een overlap van minstens 1 week, in bijna 71 procent ging het over een overlap van minstens 14 dagen en in bijna 63 procent van de dossiers bedroeg de overlap 30 dagen of meer. In 2020 daalde de duur van de overlap, waarbij er in bijna 73 procent van de dossiers sprake is van minstens 1 week overlap, bij bijna 65 procent gaat het om 14 dagen overlap en in 57 procent van de dossiers bedroeg de overlap 30 dagen of meer. Uit de gegevens kan echter niet worden afgeleid hoe lang de jongere al in de GI was vooraleer de DCB opstartte.

In het 'draaiboek gedeelde trajecten' wordt een kader geschetst voor gedeelde trajecten waarbij het gesloten verblijf en de begeleiding in de GI gecombineerd wordt met een privaat begeleidingsaanbod, zoals de DCB. Daarin wordt gesteld dat, indien er nog geen traject DCB lopende is, "het gedeeld traject idealiter start op de eerste dag van de residentiële opname in de GI" (Opgroeien, 2020b, p.33). Gedeelde trajecten maken een geleidelijke, naadloze overgang mogelijk, doordat er samen ingezet kan worden op de terugkeer naar de eigen context en een re-integratie in de samenleving. Uit de interviews met de diensten en de focusgroep met medewerkers van de GI blijkt echter dat er bij vijf diensten en twee campussen van de GI weinig tot geen ervaring is met dergelijke gedeelde trajecten. Bij één van de diensten klinkt het volgende: "Twee of drie weken is eerder een warme overdracht dan een gedeeld traject. We merken dat de jeugdrechter meer en meer zegt 'naar huis zodra DCB start', 'in GI in afwachting van...'" (dienst 10). De invloed van wachtlijsten op gedeelde trajecten werd onder punt 4.1 reeds beschreven.

5.2 Delen van informatie

De wijze van informatiedeling en afstemming die door de diensten en de medewerkers van de GI wordt beschreven, komt overeen met de processtappen die in het 'draaiboek gedeelde trajecten' beschreven staan (Opgroeien, 2020b). Vanuit de diensten en vanuit de GI klinkt dat er over het algemeen sprake is van een goede samenwerking en een cultuur van openheid. Indien de jongere tijdens de DCB in de GI terecht komt, dan kan de GI voor de beeldvorming over de jongere een beroep doen op informatie van de dienst. Wanneer de DCB opstart vanuit de GI, dan ervaren de diensten andersom eveneens dat relevante informatie gedeeld wordt. Deze informatiedeling maakt het mogelijk om verder te bouwen op het traject dat reeds met de jongere is gelopen en voorkomt dat cliënten twee keer hun verhaal moeten doen. Ook wanneer de DCB opstart na het traject in de GI kunnen diensten voortbouwen op informatie die vanuit de GI wordt gedeeld. De informatie wordt over het algemeen vlot gedeeld. Eén dienst mist echter informatiedoorstroming vanuit de GI in dossiers kortverblijf. Eén medewerker van de GI mist, bij dossiers waarin de DCB pas start nadat het traject in de GI is afgerond, de vraag van de diensten om meer toelichting te krijgen over het traject of de verslaggeving van een bepaalde jongere.

In de gedeelde trajecten wordt maximaal ingezet op transparantie, zowel tussen de diensten en de GI als naar de cliënten. In trajecten waarbij de jongere in de GI wordt geplaatst tijdens de DCB, en waarbij er al een vertrouwensrelatie werd opgebouwd tussen de jongere en de begeleider, vraagt dit soms de nodige verduidelijking aan de jongere dat informatie openlijk gedeeld zal worden met de GI. Soms merken ze dat jongeren daardoor meer terughoudend zijn om bepaalde zaken te delen.

Afstemming en overleg vindt liefst in aanwezigheid van de cliënten plaats, op de voorziene overlegmomenten in de GI. Daarnaast kan er tussentijdse afstemming zijn, telefonisch of per mail. Uit de focusgroep en de interviews met de diensten blijkt dat er zowel verschillen tussen de diensten als tussen de GI bestaan over hoe en op welke momenten er informatie wordt gedeeld. Dit zorgt soms voor onduidelijkheid. Afhankelijk van de (medewerker in de) GI wordt informatie mondeling gedeeld of wordt schriftelijke verslaggeving doorgestuurd. Sommige DCB-begeleiders vragen expliciet naar verslaggeving en geplande overlegmomenten, andere begeleiders verwachten dan weer dat deze informatie automatisch doorstroomt en ervaren dat ze niet altijd uitgenodigd worden bij overlegmomenten in de GI. Daarnaast werden enkele voorbeelden genoemd waaruit een verschil in visie blijkt. Eén dienst merkt op dat de ouders niet in elke campus bij de overlegmomenten worden uitgenodigd, terwijl zij dat net erg belangrijk vinden. Vanuit de GI merken ze dat er soms een verschil is in hoe met druggebruik van de

jongere wordt omgegaan. Daarnaast verschillen de afspraken die er bestaan over roken. Dankzij de goede verstandhouding die er is tussen de diensten en de GI wordt er doorgaans echter wel een manier gevonden om over deze verschillen in gesprek te gaan.

De diensten en de GI gaan samen op pad in een gedeeld traject. Wie welk aspect opneemt of opvolgt, wordt afgesproken op de rondetafels en trajectoverleggen. Minstens maandelijks wordt een trajectoverleg georganiseerd. De medewerkers uit de GI ervaren dat de begeleiders van de DCB hier vrijwel altijd op aanwezig zijn. Tijdens deze overlegmomenten wordt onder andere het handelingsplan van de jongere besproken. Er worden actiepunten of volgende stappen bepaald en afspraken gemaakt over wie wat op zich neemt. Deze afspraken worden geïntegreerd in het plan. Tot op heden is er geen sprake van één, gezamenlijk, handelingsplan. De medewerkers van de GI werken in DoMinO en de diensten hebben vaak hun eigen format, waardoor twee instrumenten naast elkaar bestaan. Uit de focusgroep met de GI bleek dat de medewerkers dit jammer vinden, maar niet het belangrijkste: "Het is niet zozeer dat handelingsplan als instrument dat we nodig hebben, maar vooral die goede verstandhouding met elkaar om ons werk te kunnen doen" (respondent 3, focusgroep GI).

Er is geen sprake van een vaste taakverdeling, maar per casus wordt gezocht wat er nodig is. De medewerkers van de GI zagen dit unaniem als een voordeel. Op die manier kan het best ingespeeld worden op wat het beste werkt voor een bepaalde context. Binnen de gedeelde trajecten hebben de diensten DCB vaak meer ruimte om regelmatige contacten met de thuiscontext te onderhouden en extramuraal zaken op te nemen, zoals de contacten met de school, vrije tijdsinvulling, dagbesteding ... Naar het einde van het traject in de GI vindt volgens hen een 'logische kanteling' plaats, waarbij de diensten DCB meer gaan opnemen in functie van de terugkeer naar huis. Dit is echter voor een groot deel ook afhankelijk van wanneer de DCB start:

Het is afhankelijk van wanneer zij in het traject stappen hè, want soms staan ze [de jongeren] ook op een wachtlijst voor de delictgerichte contextbegeleiding en zijn wij al een aantal stappen aan het zetten naar buiten. Bijvoorbeeld naar extern schoollopen of een gemeenschapdienst vanuit HCA. (Respondent 5, focusgroep GI)

Niet in elk traject is er voldoende tijd om zich gezamenlijk over het handelingsplan te buigen. De diensten geven aan dat zij, in trajecten waarbij maar een beperkte overlap is of waarbij sprake is van uitstroom uit de GI, verder gaan op het plan dat in de GI werd opgesteld. Er wordt door de diensten opgemerkt dat de intenties die de jongere in de GI had niet altijd even realistisch blijken eenmaal terug in de eigen context. De informatie vanuit de GI wordt meegenomen om de thema's te bepalen die aan bod zullen komen in de verdere DCB of om vervolgens een nieuw doelenplan op te stellen.

Uit enkele dossiers uit de dossieranalyse, waarin er een gedeeld traject was, kon eveneens afgeleid worden dat er informatie met de GI werd gedeeld. Enkele dossiers bevatten verslagen van overlegmomenten in de GI. In andere dossiers werd melding gemaakt dat door de GI schriftelijke verslaggeving werd doorgegeven. In 1 dossier werd melding gemaakt van een intakegesprek in de GI waarop een medewerker van de GI aanwezig was.

6 Indicaties van doelbereiking

Naast het gegeven dat er relatief weinig uitval is in de trajecten DCB, registreren de diensten dat bij de meeste dossiers (64 procent in 2020 en 72 procent in 2021) de vooropgestelde doelen (grotendeels) bereikt worden. Daartegenover staat dan wel dat in 2020 in 36 procent en in 2021 in 28 procent van de dossiers de vooropgestelde doelen (eerder) niet bereikt worden.

Er werd voor deze parameter opnieuw gekeken naar de dossiers waarbij DCB deel uitmaakte van de laatste schakeling, inclusief degene waarbij sprake was van uitval. Het aandeel jongeren waarbij de doelen (eerder) niet bereikt werden, is echter groter dan het aandeel waarbij sprake was van uitval. Dossiers waarbij een andere begeleidingsvormen voorafging aan de DCB worden hier eveneens bijgerekend. Bovendien is er volgens de registratiegegevens in BinC in bijna 52 procent van de dossiers sprake van een samenwerking op vlak van onder andere onderwijs, welzijn en huisvesting. Mogelijk is de mate van doelbereiking voor een aantal dossiers dus niet enkel te wijten aan de DCB.

Dit proces van doelbereiking staat niet stil. Enkele diensten geven in de interviews aan dat zij soms na het traject nog contact hebben met cliënten. Er zijn cliënten bij wie ze tijdens het traject het idee hadden dat de begeleiding weinig impact had, maar waar een aantal maanden later blijkt dat ze toch 'in actie geschoten zijn' met zaken die tijdens de begeleiding werden aangereikt:

Zaadjes planten is voor ons heel belangrijk. Want op het moment zelf ga je in gesprek en we gaan ervan uit dat er wel een paar dingen blijven hangen. En die kunnen misschien niet meteen tot uiting komen, en die jongere kan misschien terug hervallen in drugshandel of in een vechtpartij of in eender wat, maar wie weet komt hij binnen een jaar terug in een situatie waarin hij de keuze krijgt (...) en dat hij dan de keuze niet maakt. (Dienst 7)

6.1 Doelstellingen uit het decreet

Uit artikel 18, 24 en 33 van het Jeugddelinquentiedecreet werden vier elementen gehaald waar in de interviews met cliënten en met de diensten dieper op in werd gegaan, namelijk: de relationele en materiële gevolgen van het delict, het herstellen van breuken, het gedrag van de minderjarige en het voorkomen van recidive. Daarnaast werd onderzocht in hoeverre deze elementen in de dossiers aan bod kwamen.

6.1.1 Gevolgen van de feiten

Uit de interviews met de diensten blijkt dat zij de focus tijdens de DCB voornamelijk leggen op de relationele gevolgen van de feiten en dan voornamelijk de gevolgen binnen het gezin of binnen de familie. Elf diensten geven aan dat de materiële gevolgen voornamelijk worden opgenomen door de HCA-dienst. Er wordt aangegeven dat veel van de jongeren die een DCB opgelegd krijgen, tegelijkertijd een herstelbemiddeling, leerproject of gemeenschapsdienst hebben lopen. Als dat het geval is, dan ondersteunen de diensten hen door bijvoorbeeld aanwezig te zijn op een kennismakingsgesprek of te helpen bij het schrijven van een brief naar het slachtoffer. Twee jongeren gaven in het interview aan dat zij naast de DCB ook een leerproject hadden. Eén van hen ging eveneens in op een aanbod tot herstelbemiddeling. Bij de andere jongere zou de begeleider van de DCB nagevraagd hebben of hij zijn excuses wou aanbieden aan het slachtoffer, maar dat zag hij niet zitten. Bij de dossieranalyse kon in 20 dossiers afgeleid worden dat de jongere tegelijkertijd met de DCB een gemeenschapsdienst, leerproject en/of een herstelbemiddeling had. Er was echter geen zekerheid of ze voor dezelfde feiten als de DCB

werden opgelegd. Uit de dossiers kwam naar voren dat de DCB-begeleider de stand van zaken en soms ook de afspraken van de gemeenschapsdienst, het leerproject of de herstelbemiddeling opvolgt. De begeleiders van HCA en DCB hadden in een aantal dossiers contact wanneer de jongere zijn afspraken niet nakwam of zaten samen met de jongere om de trajecten op elkaar af te stemmen. In 1 dossier was de DCB-begeleider effectief aanwezig bij bemiddelingsgesprekken en in een ander dossier stelde de begeleider samen met de jongere een afbetalingsplan op voor de boetes. In 16 dossiers kon bovendien teruggevonden worden dat er tijdens het traject werd stilgestaan bij de gevolgen van de feiten, slachtofferschap, het opnemen van verantwoordelijkheid en herstel naar slachtoffers. Wat op dit vlak bereikt werd doorheen het traject kan slechts uit enkele dossiers afgeleid worden. In enkele dossiers werd genoteerd dat de jongere aan het einde van het traject een verhoogd inzicht heeft in de gevolgen van de feiten, in een aantal andere dossiers staat beschreven dat de jongere de gevolgen (nog steeds) minimaliseert.

Twee jongeren vonden het aanvankelijk vervelend dat er over de gevolgen van de feiten gesproken werd, maar zij vonden het 'normaal' dat dit aan bod kwam. Eén van hen geeft aan dat hij het uiteindelijk wel nuttig vond dat dit aan bod kwam: "Als ge daarover begint te spreken, weet ge wel wat de gevolgen kunnen zijn later als ge dat weer doet. Dus ik vond dat wel nuttig om daarover te spreken." (jongere 4).

In tegenstelling tot de jongeren, konden twee ouders zich niet herinneren dat dit besproken werd in de begeleiding. Eén van hen werd enkel betrokken bij evaluatiemomenten of bij het maken van praktische afspraken. Het zou kunnen dat de feiten met haar zoon besproken werden, maar ze was niet op de hoogte van de inhoud van de gesprekken. Een andere ouder geeft aan dat zijn zoon er niet over in gesprek wou gaan met hem. Dit werd in de begeleiding ook niet verder opgenomen: "Tot op de dag van vandaag weet ik eigenlijk niet wat er gebeurd is. Allé, in grote lijnen wel, maar de details weet ik niet." (ouder 4). De impact van de feiten op hem als ouder werd daarentegen wel opgenomen in de DCB. Een andere ouder kon zich wel herinneren dat de gevolgen van de feiten werden besproken in de DCB en gaf aan dat zij dat een erg belangrijk punt vond in de begeleiding.

6.1.2 Herstellen van breuken

Zoals bij het vorige punt reeds werd aangehaald, merken de diensten dat er binnen DCB vaak ingezet wordt op de relationele gevolgen van de feiten en dan voornamelijk op de breuken die binnen het gezin, of tussen de jongere en zijn of haar ouders, zijn ontstaan. De vertrouwensbreuk bij ouders, als gevolg van de feiten, wordt zowel door de diensten als door de cliënten (drie jongeren en twee ouders) aangehaald als één van de elementen waaraan gewerkt werd. Zij ervaren dat hieraan gewerkt is tijdens de begeleiding, maar dat het vertrouwen nog niet volledig hersteld is en misschien nooit meer volledig zal herstellen. Eén ouder omschrijft hoe dit vertrouwen voorzichtig verbeterde doorheen de begeleiding. Ze merkte dat haar zoon na verloop van tijd kleine stapjes van toenadering naar hen toe zette, door bijvoorbeeld 'slaapwel' te komen zeggen:

Dat was iets waaraan ze, denk ik, veel gewerkt hebben. En tips gegeven om stapjes naar elkaar toe te maken. De begeleiding heeft wel gemaakt dat, zonder dat we het wisten en met die tips, dat er iets in gang is geschoten. Maar het is nog altijd, het minste dat er iets gaat gebeuren, dat we terugvallen. (Ouder 3)

Een andere ouder merkte dat haar zoon al eens sorry kwam zeggen nadat hij met de begeleider een gesprek had over een incident dat zich thuis had afgespeeld.

Soms was er al langere tijd een breuk tussen de jongere en ouders en woont de jongere daarom bijvoorbeeld zelfstandig. In dat geval geven de diensten aan dat het vaak niet meer mogelijk is om deze breuk te herstellen, of alleszins niet binnen de termijn van de DCB. Bij één van de geïnterviewde jongeren was er sprake van een breuk met zijn moeder en met de vriendin van zijn vader. Hij geeft aan dat er tijdens de begeleiding veel geprobeerd is om de band tussen hem en de vriendin van zijn vader te herstellen. Zo werden er bijvoorbeeld gezamenlijke gesprekken georganiseerd. Maar zoals met zijn moeder bleek het onmogelijk om deze breuk nog te herstellen.

Dit herstel van vertrouwen kwam ook naar voren in de dossieranalyse. Uit 15 dossiers kon afgeleid worden dat er rond de band en het vertrouwen tussen de jongere en ouders of andere gezinsleden werd gewerkt. Door regels en afspraken in huis na te komen, kon de jongere in een aantal dossiers het vertrouwen herstellen. Ook wanneer de jongere negatieve drugtesten aflegde, droeg dit bij aan het herstel van vertrouwen. In 3 dossiers werd het contact tussen de jongere en één of beide (groot)ouders hersteld. In 2 dossiers werd bovendien melding gemaakt van een herstelgesprek in schoolse context. Uit 2 dossiers bij één dienst kon afgeleid worden dat er eveneens met de ouders gewerkt werd aan dit herstel door hen te stimuleren relatiegebaren naar hun kind te stellen.

6.1.3 Gedrag van de minderjarige

Uit de interviews en de dossieranalyse blijkt dat de diensten op verschillende manieren aan de slag gaan met het gedrag van de minderjarige. Enerzijds zijn er diensten die voornamelijk gespreksmatig aan de slag gaan. Er wordt gewerkt aan het verhogen van het inzicht in de gevolgen van het eigen gedrag, maar ook waar het gedrag uit voortkomt en de voor- en nadelen van gedrag worden afgewogen ... Anderzijds zijn er diensten die met het gedrag aan de slag gaan met behulp van rollenspelen, concrete technieken of oefeningen uit Rots en Water. Met de ouders wordt gewerkt aan het opleggen van structuur en regels en het vasthouden aan consequenties.

Uit de dossieranalyse blijkt dat er in meerdere dossiers met de jongere gewerkt werd aan impulsiviteit, beïnvloedbaarheid, weerbaarheid en assertiviteit, denkfouten, omgaan met moeilijke situaties en kwaadheid, conflicthantering en zelfcontrole. Zoals onder het vorige punt reeds werd beschreven, wordt in verschillende dossiers ook ingezet op regels en afspraken in de thuiscontext. Bij één dienst werden in 3 dossiers ook effectief doelen gesteld voor de ouders over het aangeven van grenzen en het verhogen van de ouderlijke aanwezigheid en betrokkenheid. In de meeste dossiers kan enkel afgeleid worden dat er aan deze thema's gewerkt werd met de jongere maar niet in welke mate er ook sprake was van verandering. In enkele dossiers wordt aan het einde van het traject besloten dat het gedrag van de jongere in de klas verbeterd is of dat er nog enkele conflicten waren, dat de jongere rustiger reageert in moeilijke situaties, dat ouders meer consequent zijn en beter op de hoogte zijn waar hun zoon naartoe gaat en met wie en dat sommige jongeren zich wel en anderen zich niet aan de afspraken met hun ouders houden.

Uit de interviews met de diensten blijkt dat gedragsverandering soms meer tijd vraagt dan er binnen DCB is. De diensten ervaren dat ze met de jongeren in gesprek kunnen gaan over verschillende thema's. Inzicht en intrinsieke motivatie dragen er volgens vijf diensten toe bij of er uiteindelijk ook sprake is van effectieve gedragsverandering. Bovendien merken begeleiders dat ze wel met de jongere kunnen werken aan hun gedrag, maar dat ze geen invloed hebben op externe zaken zoals een vriendengroep die niet verandert, ouders die niet consequent reageren of het opgegeven hebben, of bredere maatschappelijke zaken waardoor het gedrag in stand wordt gehouden of een jongere terug in oude patronen vervalt:

Iemand die je wilt laten stoppen met druggebruik maar vertoeft in een vriendengroep waar iedereen gebruikt. Dan is dat ook een extra uitdaging. Dan kan die jongere misschien zelf wel goed reflecteren over stoppen, de nadelen van gebruik, verschillende stapjes die je kan zetten om te minderen of te stoppen, welke hulp hij kan inroepen, dat het helpt om meer thuis te blijven en de grens te aanvaarden van zijn ouders... Maar om dat effectief in uitvoering te brengen. Dat is nog een ander paar mouwen. (Dienst 2)

Uit de interviews blijkt dat zowel de jongeren als ouders verandering opmerkten. Twee jongeren ervaren dat ze rustiger zijn geworden, minder agressief reageren en meer nadenken voor ze iets doen. Twee van de geïnterviewde ouders herkenden dit ook bij hun zoon. Een andere jongere merkte dan weer voornamelijk op dat de communicatie tussen hem en zijn ouders verbeterde. Zijn ouders zijn nu steeds op de hoogte waar hij naartoe gaat en met wie. Eén ouder lichtte in het interview toe dat zij merkte dat er verandering was, maar dat haar zoon toch terug in oude patronen herviel:

Er zijn zeker wel stappen gezet geweest, maar jammer genoeg blijft het nooit hangen. En we voelden het soms wel dat het een heel stuk vooruit was hè, dat hij heel veel verbeterd was. Maar ik zeg het: één telefoon, één berichtje van een foute vriend en hij was terug vertrokken. En dan was dat weer terug naar af. (Ouder 1)

6.1.4 Voorkomen van herhaling

Zoals in hoofdstuk 2 reeds werd aangehaald, was het voorkomen van recidive een doelstelling waar de meeste diensten zich met de DCB op richten. De diensten geven aan dat zij het idee hebben dat zij daar regelmatig in slagen, maar niet altijd. Soms krijgen ze van ouders, wanneer er sprake is van recidive, het verwijt dat de aanpak niet werkt. Bovendien hebben ze er niet altijd zicht op in hoeverre deze doelstelling ook bereikt wordt. Drie diensten geven aan dat het belangrijk is dat de jongere zelf ook wil veranderen of de 'klik' gemaakt heeft. Twee diensten vermelden dat er specifieke feiten zijn waarbij een andere aanpak nodig lijkt en waarbij ze merken dat jongeren minder geneigd zijn om voor verandering te kiezen. Uit enkele dossiers die geanalyseerd werden, kwam naar boven dat er tijdens het traject ingezet werd op die motivatie tot gedragsverandering door samen met de jongere bijvoorbeeld de gevolgen en de voor- en nadelen af te wegen. Daarnaast gaven enkele diensten in de interviews aan dat ze op een indirecte manier werken aan het voorkomen van recidive. Door aan andere domeinen te werken zoals een zinvolle dagbesteding, school, werk, afspraken in huis, stoppen met drugs, kan uiteindelijk ook dat doel bereikt worden. Enkele diensten geven in de interviews aan dat ze bij recente fenomenen zoals *drill rap* echter de kennis en ervaring missen om in deze dossiers de juiste aanpak te vinden. Ook bij jongeren die drugs dealen merken ze dat de voordelen vaak blijven opwegen tegen de nadelen.

Twee diensten geven aan dat ze op vlak van recidive in sommige dossiers 'kleine idealen' nastreven. Het zou kunnen dat een jongere dankzij de DCB misschien minder (ernstige) feiten pleegt dan voorheen. Dat kan echter niet aangetoond worden. Eén dienst haalt aan dat het profiel van de jongere ook een factor is die meespeelt. Sommige jongeren krijgen DCB opgelegd na een eenmalig feit en botsen op weinig moeilijkheden op de andere levensdomeinen. De begeleider van deze dienst is ervan overtuigd dat ze deze jongeren meestal feitenvrij krijgen na de begeleiding. Daarnaast wordt DCB ook opgelegd aan veelplegers, waarbij er bovendien soms sprake is van een schrijnende thuissituatie. Uit de interviews met de diensten blijkt dat zij in dergelijke dossiers botsen op zaken die verder reiken dan wat binnen de DCB opgenomen kan worden. Het gaat dan om situaties waarbij jongeren feiten plegen omwille van maatschappelijke problemen zoals armoede, discriminatie op vlak van werk of huisvesting, families waar

iedereen in het criminele milieu zit ... In dat geval spreekt de dienst al van een succesverhaal wanneer er bepaalde stappen gezet zijn op andere levensdomeinen, maar waar er nog wel feiten zijn gepleegd. Een begeleider zegt hierover het volgende:

Je mag ook niet verwachten dat jongeren die jarenlang feiten plegen ineens gaan stoppen omdat er daar een delictgerichte contextbegeleider aan de deur staat die hem gaat helpen om geen feiten meer te plegen. (Dienst 14)

De jongeren die geïnterviewd werden, geven alle vier aan dat zij geen nieuwe feiten meer hebben gepleegd sinds de begeleiding en dat het ook niet meer zal gebeuren. Drie ouders geven aan dat zij er eveneens in vertrouwen dat hun zoon geen nieuwe feiten meer zal plegen. Eén ouder geeft aan zelfs zeker te zijn dat dit niet opnieuw zal gebeuren. Bij twee ouders die geïnterviewd werden, verbleef hun zoon in de gevangenis op het moment van het interview. Bij één van hen pleegde de zoon nieuwe feiten tijdens de DCB, maar omdat hij toen al 18 jaar was geworden werd hij naar de gevangenis overgebracht. De moeder van de andere jongere gaf aan dat haar zoon onterecht in de gevangenis zat. Ze heeft het gevoel dat hij nog steeds geïnterviewd wordt omdat hij in het verleden vaak in contact kwam met de politie. Eén jongere, die aangeeft dat hij vastberaden is dat hij geen nieuwe feiten meer zal plegen, herkent dit:

Ik word er nog altijd uitgepikt, omdat ze mij kennen van toen en mijn beeld blijft behouden daar. Ik weet niet waarom, maar ze geven mij geen kans. (...) Mijn wilskracht is sowieso volop honderd procent dat ik niet meer terug wil vallen. (Jongere 1)

Twee ouders betreuren dat de DCB niet eerder werd opgelegd. Nog voor de feiten werden gepleegd die aanleiding gaven tot de DCB, zochten zij hulp. De feiten hadden volgens hen kunnen voorkomen als ze niet telkens op deuren gebotst zouden zijn. Ze kregen te horen dat de situatie niet ernstig genoeg was voor andere hulpverlening of dat er geen plaats was.

Van de 38 dossiers die geanalyseerd werden, werd in 11 dossiers melding gemaakt van (een verdenking van) nieuwe feiten tijdens de begeleiding. Bij de andere dossiers was er geen weet van nieuwe feiten tijdens het begeleidingstraject.

6.2 Andere doelstellingen

Zoals in hoofdstuk 2 van dit rapport reeds werd beschreven, komen naast de hierboven beschreven doelstellingen uit het decreet ook andere doelstellingen aan bod binnen de DCB. Deze doelstellingen kunnen zowel betrekking hebben op de jongere, op de ouders, op het gezin of kunnen deze niveaus overstijgen.

In elke DCB wordt een handelingsplan opgesteld. In overleg met de jongere, de ouders, de verwijzers, de DCB-begeleider, en in gedeelde trajecten ook met de begeleiders vanuit de GI, worden thema's of doelen bepaald waar tijdens de begeleiding op wordt ingezet. Uit de dossieranalyse en de interviews kunnen verschillende doelen of thema's afgeleid worden die regelmatig terugkomen. Gezien de DCB wordt opgelegd aan de jongere, hebben de meeste doelen betrekking op de jongere of de relatie van de jongere met zijn of haar ouders of bredere context.

In de dossieranalyse werden bij één dienst ook doelstellingen voor de ouders teruggevonden in de handelingsplannen. In de dossiers waarin een handelingsplan werd opgesteld, worden op het niveau van de jongere het vaakst doelen teruggevonden m.b.t. het inschrijven in een school, stipt schoollopen of het behalen van een A-attest of diploma (28 dossiers), (studenten)werk vinden (18 dossiers), stoppen

met drugsgebruik (12 dossiers), een zinvolle vrijetijdsbesteding of hobby vinden (9 dossiers) of dagbesteding in het algemeen (6 dossiers) en het behalen van een (voorlopig) rijbewijs (8 dossiers). In elk dossier worden meerdere doelen gecombineerd. Het naleven van de voorwaarden die door de jeugdrechter werden opgelegd, wordt ook regelmatig als doel gesteld binnen de DCB. Wat de doelstellingen m.b.t. school betreft, kan uit de dossiers afgeleid worden dat er tijdens de begeleiding wisselvallige parcours worden afgelegd. In 13 van de 28 dossiers waarbij er een doel was rond school, ging de jongere vrij stipt naar school op het einde van de begeleiding. Soms ging daar echter een parcours met schorsingen, meerdere onwettige afwezigheden of schoolwissels aan vooraf. In 2 dossiers waarbij dit een doel was, kon geen informatie gevonden worden over het schools functioneren aan het einde van het traject. Op het vlak van werk vond de jongere in 13 dossiers (studenten)werk. In 5 dossiers werd door de jongere een CV opgesteld, interimkantoren gecontacteerd of gesolliciteerd, maar geen werk gevonden. Van de twaalf jongeren die als doel hadden om geen drugs meer te gebruiken, slaagden er vijf jongeren in om volledig te stoppen, al dan niet aangetoond met drugstesten, en één jongere slaagde erin om zijn gebruik te minderen. Voor twee jongeren die dit als doel hadden, was er geen informatie terug te vinden over de stand van zaken aan het einde van de begeleiding.

De thema's die de geïnterviewde cliënten aanhalen, komen overeen met de thema's die reeds besproken werden. Bij vier jongeren werd tijdens de begeleiding ingezet op het vinden van een studentenjob. Ze stelden samen met de begeleider een CV op, gingen deze CV tijdens begeleidingsmomenten rondbrengen of gingen samen met de begeleider naar interimkantoren. Eén jongere geeft aan dat het hem hielp dat de begeleider dit samen met hem deed, omdat hij zelf nooit de stap zette om dat zelf te gaan doen. Eén ouder geeft aan dat school en werk ook thema's waren in de begeleiding van haar zoon en dat er veel over gesproken is, maar dat er uiteindelijk niets veranderde op dat vlak.

Uit de interviews kwamen een aantal zaken naar voren die het volgens de cliënten zelf soms lastiger maakten in de begeleiding. Twee ouders geven aan dat er bij hun zoon sprake was van een psychiatrische problematiek, waardoor zij impulsief handelen. Het was bijgevolg moeilijk om hier tijdens de begeleiding verandering in te brengen. Twee ouders haalden aan dat het gebrek aan motivatie bij hun zoon het traject bemoeilijkte. Dit gebrek aan motivatie kwam volgens één ouder voort uit het gegeven dat de begeleiding verplicht was. De andere jongere was tijdens de begeleiding 18 jaar geworden en besliste vanaf dat moment om niet meer mee te werken vanuit het idee dat de jeugdrechter daar geen gevolg meer aan kon geven. Deze barrières zijn vergelijkbaar met de barrières die de diensten aanhaalden in de interviews. Volgens hen wordt het lastiger om gezinnen of jongeren te begeleiden wanneer er sprake is van weerstand, zware psychiatrische problematieken of een taalbarrière.

Alle cliënten die geïnterviewd werden gaven aan dat er volgens hen, op één of meer vlakken, sprake was van verandering. Als in de interviews gepeild werd naar wat volgens hen deze verandering teweeg heeft gebracht, dan wijten zes cliënten dit aan de goede "klik" die er was tussen hen en de begeleider. De begeleider luisterde zonder oordeel, was bereikbaar als het nodig was, vormde een steun in een moeilijke tijd en kon vertrouwd worden. Eén ouder apprecieerde het bovendien dat de begeleider op maat van haar zoon, die verbaal minder sterk was, een systeem had bedacht om toch zaken te bespreken. Hierdoor kon veel, zo niet alles, besproken worden tijdens de begeleiding. Eén andere ouder geeft aan dat de momenten waarop ze als gezin samen rond de tafel werden gebracht zeer zinvol waren en vermoedt dat ze zonder begeleiding zulke momenten nooit gecreëerd zouden hebben. Twee jongeren geven tenslotte aan dat de begeleiding volgens hen voornamelijk goed is verlopen, omdat zij zelf ook hebben beseft dat ze verkeerd bezig waren. Zonder dat inzicht zou er geen sprake zijn geweest

van verandering, vermoeden ze. Uit de interviews met de diensten komen vergelijkbare zaken naar boven. Volgens de meeste diensten is een goede werkrelatie en uiteindelijk enige bereidheid van de jongere om te willen veranderen wel noodzakelijk om uiteindelijk iets te kunnen bereiken.

Hoofdstuk 5

Besluit en aanbevelingen

De inwerkingtreding van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht van 15 februari 2019 vormde het startpunt voor de uitvoering van de delictgerichte contextbegeleiding (DCB) in de praktijk. Sinds september 2019 worden zestien diensten erkend voor in totaal 89 modules DCB. Dit onderzoek ving 2 jaar na de start van de uitrol van DCB in de praktijk aan en omvat naast een verkennend onderzoek en procesevaluatie, een analyse van trajecten DCB. De drie opeenvolgende stappen in dit onderzoek beantwoorden elk een set van onderzoeksvragen. In dit laatste hoofdstuk worden de resultaten samengebracht door een antwoord te formuleren op de verschillende onderzoeksvragen. De krachten en beperkingen van het onderzoek worden daarbij belicht. Dit onderzoeksrapport wordt afgesloten met enkele aanbevelingen naar zowel het beleid als de praktijk.

1 Besluit

Uit de resultaten van het exploratief onderzoek dat in de eerste stap werd uitgevoerd en de onderzoeksmethoden die daarbij werden gehanteerd, vloeide de procesevaluatie voort. Gezien de nauwe samenhang van stap 1 en stap 2 in het onderzoek, worden de antwoorden op de onderzoeksvragen uit beide stappen hier samengebracht. Een antwoord op de onderzoeksvragen uit stap 3 in het onderzoek, namelijk de analyse van trajecten, volgt daarna.

1.1 Methodieken en praktijken van DCB

Het onderzoek vangt aan met een verkennend onderzoek naar de methodieken die de verschillende diensten inzetten binnen DCB en de uitvoering daarvan in de praktijk.

De formulieren kandidaatstelling maakten het mogelijk om een beeld te krijgen van de verschillende methodieken die de diensten voor ogen hadden alvorens de DCB daadwerkelijk een uitvoering kende in de praktijk. De verschillende methodieken die hierin terugkwamen, werden vervolgens meegenomen naar de keuzemogelijkheden bij de theoretische onderbouwing in de schriftelijke vragenlijst. Aan de hand van de schriftelijke en aanvullende mondelinge bevraging beschreven de diensten de verschillende elementen van hun methodiek, zijnde: het probleem, de doelgroep en de doelstelling, de opbouw van de interventie, de inhoud van de methodiek, de theoretische onderbouwing, de randvoorwaarden voor de uitvoering en het onderzoek naar de praktijk. De focusgroep met medewerkers van SDJ leverde bijkomende informatie op m.b.t. de doelgroep, de inhoudelijke invulling en de keuze van methodieken binnen DCB.

De resultaten uit al deze bevragingen maken het mogelijk om een eerste onderzoeksvraag, namelijk welke methodieken de diensten binnen DCB inzetten, te beantwoorden. Dit antwoord kent echter zowel een enge als een ruime invulling. Vanuit een enge benadering kan deze vraag beantwoord worden door te verwijzen naar de zeven, reeds bestaande, methodieken die in de schriftelijke bevraging werden aangeduid, namelijk: NPT, MST, MDFT, ACT, NA/GV, Signs of Safety en Signs of Success. De resultaten uit de bevragingen tonen echter aan dat de werkelijkheid complexer is dan dat. De methodiekbeschrijvingen tonen meer verschillen tussen de diensten dan wat zou voortkomen uit een andere keuze

in reeds bestaande methodieken. Slechts twee diensten, Wingerdbloei vzw en vzw Emmaüs Mechelen, geven aan dat zij de gekozen methodiek volledig uitvoeren zoals voorgeschreven. Daartegenover staat dat veertien diensten eerder een eclecticisch-integratieve benadering hanteren (Snellen & van der Drift, 2014, p.62). Zij combineren elementen uit verschillende methodieken en modellen en komen zo tot een eigen methodiek. Een ruimere, en tevens meer correcte, invulling van het antwoord houdt rekening met deze complexiteit. Dit biedt ook meteen een antwoord op een vraag die in de procesevaluatie aan bod kwam, namelijk in hoeverre programma-integriteit wordt nagestreefd en behaald. Voor Wingerdbloei vzw en vzw Emmaüs Mechelen kan verwezen worden naar de MDFT- en MST-methodiek, gezien zij aangeven volledige programma-integriteit van deze methodieken na te streven. Gezien het meten en nastreven van programma-integriteit bovendien een onderdeel uitmaakt van beide methodieken, kan ervan uitgegaan worden dat dit ook zoveel als mogelijk behaald wordt. De resultaten uit de bevraging laten het echter niet toe hier zelf een antwoord op te formuleren. Voor de overige veertien diensten is het antwoord complexer. Een deel van deze diensten gaf aan één of meer, reeds bestaande, methodieken grotendeels uit te voeren zoals voorgeschreven, terwijl een aantal diensten dan weer aangaf slechts bepaalde elementen uit de voorgeschreven methodieken over te nemen. Voor deze diensten biedt de methodiekbeschrijving die voortkomt uit de schriftelijke bevraging een beter antwoord. Gebaseerd op bestaande methodieken, modellen én praktijkkennis bouwden zij hun eigen methodiek op.

Een derde onderzoeksvraag peilde naar wat de verschillen dan juist zijn tussen de voorgeschreven methodieken en de methodieken zoals die in de praktijk worden uitgevoerd en wat daar verklaringen voor zijn. Uit het verkennend onderzoek blijkt dat de verschillen zich bevinden op alle elementen van een methodiek, zoals die door Foolen et al. (2011) wordt beschreven. Ten eerste richten de diensten zich tot ruimere problemen, een ruimere doelgroep en ruimere doelstellingen dan waarvoor de methodieken bedoeld zijn. Dit komt onder andere voort uit het gegeven dat de doelgroep van het decreet ruimer is dan de doelgroep die door eender welke bestaande methodiek wordt vooropgesteld en dat de problemen waar zij tegenaanlopen eveneens ruimer zijn. Bovendien voegen de diensten doelstellingen toe aan het programma om tegemoet te komen aan de verwachtingen vanuit het decreet. Dit vertaalt zich vervolgens in verschillen op het vlak van de inhoud van de methodiek. Diensten halen technieken uit verschillende methodieken om tegelijk delictgericht en herstelgericht te werken en daarbij met de ouders aan de slag te gaan. Op vlak van de opbouw duiken verschillen op tussen de voorgeschreven methodieken en de praktijk, doordat de termijnen die sommige methodieken vooropstellen niet verenigbaar zijn met de termijnen in het decreet of termijnen die worden opgelegd aan de jongeren of doordat diensten merken dat maatwerk soms een andere begeleidingsduur of intensiteit impliceert. Bovendien leggen bepaalde methodieken de focus bij de jongere of bij de ouders, terwijl binnen DCB verwacht wordt dat met beide aan de slag wordt gegaan. Ook op het vlak van de theoretische onderbouwing duiken er verschillen op doordat meerdere methodieken gecombineerd worden. Tenslotte zijn er eveneens verschillen ten opzichte van de voorgeschreven methodieken op vlak van de randvoorwaarden en het onderzoek dat de diensten uitvoeren naar hun eigen praktijk. Verloop in personeel, de coronapandemie of een gebrek aan tijd zorgen ervoor dat niet alle medewerkers (voldoende) opgeleid zijn in de methodieken die binnen een dienst worden ingezet. Systematisch praktijkonderzoek kan bijdragen tot meer practice based evidence en meer inzicht in de effectiviteit van de methodieken, maar ontbreekt bij twee diensten.

Een laatste onderzoeksvraag die aan de hand van het verkennend onderzoek en de daaropvolgende procesevaluatie beantwoord wordt, betreft de goede praktijken en aandachtspunten inzake de

uitvoering van DCB. Ten eerste blijkt uit de bevragingen dat de diensten grote inspanningen doen om in een aangepast aanbod te voorzien voor alle jongeren die DCB opgelegd krijgen. Ten tweede wordt daarbij een aanbod ontwikkeld dat zowel de jongere als de ouders betreft en waarbij delict- en herstelgericht wordt gewerkt. De manier waarop dat conform de voorgeschreven methodieken gebeurt, verschilt tussen de diensten. In de literatuur bestaan verschillende visies met betrekking tot programma-integriteit. Zoals in hoofdstuk 3 reeds staat beschreven zijn er enerzijds bronnen te vinden die aantonen dat de mate van programma-integriteit samenhangt met de effectiviteit van een interventie en dat een hoge mate van programma-integriteit bijgevolg nagestreefd dient te worden (Boendermaker & Goense, 2017, p.377; Goense et al., 2016, p. 111; Lipsey, 2009, p.144). Volgens deze visie zouden diensten aangemoedigd moeten worden om de methodieken die effectief zijn gebleken zo getrouw mogelijk uit te voeren. Dit kunnen enerzijds bestaande methodieken zijn, maar anderzijds stimuleert het de diensten om onderzoek te voeren naar de effectiviteit van hun eigen methodieken, hun praktijk waar mogelijk nog te verbeteren, en vervolgens instrumenten te ontwikkelen om de programma-integriteit na te gaan. Anderzijds zijn er bronnen die net de behandeldifferentiatie willen stimuleren doordat het op maat werken bijkomende positieve effecten zou opleveren (Owen & Hilsenroth, 2014, p.284; Sutton et al., 2022, p.14; Wampold, 2015, p.274). Deze behandeldifferentiatie sluit het nastreven van programma-integriteit echter niet uit. Wanneer een set van concrete activiteiten, procedures en technieken voortvloeit uit een theoretische onderbouwing, dan is het aannemelijk dat een interventie effectief is zolang al deze zogenaamde 'kernelementen' of werkzame elementen van de interventie worden uitgevoerd. Daarnaast is echter ruimte om andere elementen toe te voegen die aansluiten bij de behoeften van de cliënt. Zonder in dit onderzoek zelf een oordeel te vellen over wat 'beter' is, worden diensten gestimuleerd om voldoende stil te staan bij de theoretische onderbouwing van hun methodiek.

De uitgebreide beschrijving van de methodieken en praktijk was maar mogelijk dankzij de medewerking van de diensten bij dit onderzoek. Om hun zoveel als mogelijk te betrekken bij het onderzoek, werd op een bestaand overlegmoment tussen de diensten DCB, toelichting gegeven bij het opzet en de doelstellingen van het onderzoek. Hun betrokkenheid van bij de start resulteerde in een maximale responsgraad doorheen het ganse onderzoek. Het verkennend onderzoek en de procesevaluatie kennen echter ook enkele beperkingen. Ten eerste dient er rekening mee gehouden te worden dat de inventarisatie en beschrijving van de methodieken gebaseerd is op schriftelijke en mondelinge bevragingen. Ondanks dat de diensten de praktijk van DCB zo goed en zo duidelijk mogelijk trachtten te schetsen in deze bevragingen, werd aangegeven dat het niet altijd evident was om de complexe werkelijkheid te vatten in deze bevragingen. Intensieve observaties bij de verschillende diensten zouden een vollediger en waarheidsgetrouw beeld kunnen schetsen van wat er zich effectief in de praktijk afspeelt. Ten tweede is de praktijk van DCB nog volop in ontwikkeling en komt de procesevaluatie mogelijk wat te vroeg. Onder andere door de coronapandemie, maar ook door een beperkt aantal dossiers, zijn diensten nog bezig met zich verder te verdiepen in de methodieken en ze om te zetten in de praktijk. Bovendien worden soms ook methodieken ingezet die zelf nog aan verdere ontwikkelingen en evoluties onderhevig zijn, wat maakt dat het niet voor elke methodiek al even duidelijk is wat exact 'voorgeschreven' wordt.

1.2 Individuele trajecten DCB

Na de beschrijving in stap 1 en stap 2 van het onderzoek, worden in de trajectanalyse individuele dossiers van naderbij bekeken en geanalyseerd. Om de onderzoeksvragen over het profiel van de jongeren, de aanleiding van de aanmelding en de trajectkenmerken te beantwoorden, werd een analyse uitgevoerd op registratiegegevens uit BinC en werd een selectie van individuele dossiers geanalyseerd.

De combinatie van registratiegegevens en een dossieranalyse leverde rijke informatie op over het profiel van de jongeren en de trajectkenmerken. Bij een aantal kenmerken zorgden de registratiegegevens voor een bevestiging op grotere schaal van datgene wat uit de dossiers kwam. Bij een aantal kenmerken kon de dossieranalyse dan weer voor nuancering bij de cijfers zorgen of was het zelfs de enige bron die hier inzage in kon geven. De mondelinge bevestigingen bij de diensten en GI vormden een interessante aanvulling op een aantal van deze kenmerken en lieten toe om meer informatie te verzamelen over hun samenwerking in gedeelde trajecten. Net als in de eerste twee stappen van het onderzoek, uitte de betrokkenheid van de diensten zich opnieuw in een hoge responsgraad. De diensten deden hun best om dossiers en cliënten aan te dragen voor het onderzoek en om zelf opnieuw geïnterviewd te worden. Een hoge responsgraad vanuit de GI maakte het mogelijk om een beeld vanuit alle campussen te verkrijgen.

De onderzoeksmethoden in de derde stap van het onderzoek brengen echter opnieuw een aantal beperkingen met zich mee. Ten eerste dienen de registratiegegevens met enige voorzichtigheid gelezen te worden, omwille van de wisselende kwaliteit van de gegevens. De afgelopen jaren steeg het aantal ontbrekende gegevens. Zeker de parameters die verband houden met de gezinssituatie blijken in zeer veel dossiers te ontbreken. Ook de gegevens uit INSISTO met betrekking tot de wachttijd zouden niet erg correct geregistreerd worden. Bovendien dient er rekening mee gehouden te worden dat DCB pas in september 2019 startte, waardoor de cijfers uit dat jaar een veel kleiner aantal dossiers betreft en bijgevolg mogelijk een vertekend beeld weergeven. Aangezien een aantal kenmerken pas geregistreerd wordt bij het einde van het traject, en de trajecten die binnen datzelfde jaar al afgesloten werden mogelijk grotendeels afgebroken dossiers betreft, zouden deze cijfers weleens een vertekend beeld kunnen weergeven. Ten tweede verschilt ook de kwaliteit van de gegevens uit de geanalyseerde dossiers. Aangezien het niet voor elke dienst evident bleek om volledige dossiers te anonimiseren, werd door een aantal diensten zelf een overzicht gemaakt van de profiel- en trajectkenmerken. Dit wil zeggen dat de kwaliteit van deze gegevens afhankelijk is van de interpretatie van bepaalde kenmerken, bijvoorbeeld origine, door degene die dit overzicht maakte. Ten derde was er sprake van een zeer beperkte responsgraad bij cliënten. Doordat er slechts acht cliënten bevestigd konden worden in dit onderzoek kunnen de resultaten uit deze interviews geenszins veralgemeend worden naar alle cliënten die een traject DCB hebben doorlopen. Hun input maakt het echter wel mogelijk om vaststellingen uit de andere onderzoeksmethoden aan te vullen met voorbeelden vanuit dit cliëntperspectief. Een laatste beperking is van toepassing op het volledige onderzoek. In september 2019 werden zestien diensten erkend voor modules DCB. Bij de start van dit onderzoek werd echter duidelijk dat deze erkenning uitgebreid zou worden naar andere diensten die reeds erkend zijn voor modules CBKI. Gezien deze erkenning nog niet rond was op het moment van de schriftelijke bevestiging, werd besloten verder te gaan met de zestien diensten. Dit betekent echter wel dat dit onderzoek enkel een beeld geeft van de DCB zoals die wordt aangeboden door die diensten. Er werd geen zicht verkregen op de werking en ervaringen van de negen andere diensten die sinds 2022 een aanbod DCB hebben.

Profiel van de jongeren en aanleiding van aanmelding

Uit de registratiegegevens blijkt dat de meeste jongeren die de afgelopen jaren instroomden in DCB jongens zijn tussen de 15 en 17 jaar oud. Uit de dossieranalyse komt een gemiddelde leeftijd van 16,9 jaar naar voren. De meerderheid van hen is bovendien van Belgische origine (bijna 74 procent) of heeft zijn origine in andere Europese landen (bijna 13 procent). De dossiers gaven een vergelijkbaar beeld weer, al waren daar niet altijd gegevens beschikbaar over de nationaliteit van beide (groot)ouders. Hieruit volgt dat bij de meerderheid van de jongeren (81 procent) het Nederlands (eventueel in

combinatie met een andere taal) de thuistaal is. De gegevens van de afgelopen 3 jaar vertoonden echter een dalende trend in het aandeel jongeren waarvan het Nederlands de thuistaal is. Op vlak van dagbesteding blijkt eveneens zowel uit de registratiegegevens als de dossieranalyse dat de meeste jongeren (ongeveer 74 procent) deeltijds of voltijds naar school gaan. Zij doen dat voornamelijk in een BSO-richting (44 procent), gevolgd door deeltijds onderwijs of leertijd (21 procent), TSO (17 procent), BUSO (12 procent) en ASO (3 procent). Tenslotte werd het beeld over het profiel van de jongeren binnen DCB vervolledigd door dossier- en registratiegegevens over de thuissituatie. Op vlak van gezinssamenstelling bleek dat een groot deel van de jongeren in het kerngezin verbleef (37 procent) of in een éénoudergezin bij moeder (28 procent). Terwijl het aandeel jongeren binnen DCB die in deze gezinssamenstellingen woont, doorheen de jaren toenam, daalde het aandeel jongeren dat in een nieuw-samengesteld gezin bij moeder woonde of in co-ouderschap zat. Daarbij kwam uit de registratiegegevens uit BinC dat er bij een vierde van de jongeren sprake zou zijn van een schuldenlast in de thuiscontext. Bij de grote meerderheid (90 procent) van de jongeren zouden alle gezinsleden in goede lichamelijke en geestelijke gezondheid verkeren. Volgens de beschikbare gegevens bestaat de inkomensbron voor het grootste deel van de cliënten uit voltijdse (en deeltijdse) arbeid en voor een beperkter deel uit een vervangingsinkomen. Van de ouders behaalde tenslotte 60 procent minstens een diploma middelbaar onderwijs.

Enkel de dossiers konden een zicht geven op de aanleiding tot de aanmelding, of de feiten die de jongere pleegde waarna de DCB werd opgelegd. Daaruit bleek dat de meerderheid van de jongeren (55 procent) betrappt waren op, of verdacht werden van, drugsfeiten. Dit betrof zowel feiten van handel, gebruik of bezit van drugs. In de meerderheid van de dossiers gaat het om een combinatie van meerdere feiten of waren er reeds feiten in het verleden. Naast drugsfeiten kwamen ook eigendomsdelicten en persoonsdelicten meermaals terug in de dossiers.

Trajectkenmerken

In een tweede onderzoeksvraag werd de vraag gesteld wat de trajectkenmerken zijn van dossiers DCB, en meer bepaald wat de wachttijd, de duur en de intensiteit en frequentie van de begeleidingen betreft. De dossieranalyse resulteerde in gegevens over al deze trajectkenmerken. Voor de wachttijd en duur kan een antwoord gevonden worden in de registratiegegevens uit BinC en INSISTO. De focusgroep met medewerkers van de GI kon tenslotte voor enkele aanvullingen zorgen met betrekking tot de wachttijd. Gegevens uit INSISTO wijzen op een groeiende wachtlijst voor DCB, in die mate dat het in sommige gevallen de uitstroom uit de GI zou vertragen. De gemiddelde wachttijd in 2021 bedraagt 126 dagen. Een inzage in dossiers laat echter zien dat er een grote variëteit bestaat tussen de diensten en tussen dossiers. Terwijl sommige dossiers onmiddellijk opgestart kunnen worden, dienen andere jongeren maanden te wachten op een opstart. Hetzelfde werd opgemerkt door de medewerkers van de GI, voor de dossiers DCB die vanuit de GI opstarten. Naast de verschillen naar type dossiers, vanuit kortverblijf of vanuit een regulier traject in de GI, en regionale verschillen werden geen andere verklaringen opgeworpen. Ook de dossieranalyse leverde geen andere verklaringen op. De bevindingen over de duur van de trajecten DCB zijn erg gelijkaardig. Ook daar lijkt de totale duur van DCB afhankelijk te zijn van de dienst die de begeleiding opneemt, maar zijn er ook verschillen tussen dossiers binnen eenzelfde dienst. De gemiddelde duur van de trajecten bedraagt volgens de registratiegegevens in 2021 205 dagen. Uit de dossiers kwam een gemiddelde trajectduur van 239 dagen, of 272 dagen wanneer dossiers waarin sprake is van uitval niet worden meegeteld. Enkel de dossieranalyse kon een zicht geven op de intensiteit en frequentie van de begeleidingen. Zoals uit de eerste stap in het onderzoek reeds bleek, bestaan er ook op vlak van de opbouw van DCB verschillen tussen de diensten. In sommige dossiers

kwam een duidelijke fasering naar voren waarin intensieve periodes en minder intensieve periodes elkaar afwisselen. In dossiers van andere diensten bleef het aantal contacten dan weer vrij stabiel over de hele begeleidingsduur. Hoe dan ook is er in alle dossiers sprake van een vrij intensieve begeleiding waarin de begeleider meerdere keren per week contact heeft met de jongere en/of de context.

Instream/doorstroom/uitstroom uit GI en delen van informatie

Twee volgende onderzoeksvragen hadden specifiek betrekking op die dossiers waarin de GI betrokken zijn. Allereerst wordt hier kort samengevat hoe de instroom, doorstroom en uitstroom verloopt bij gedeelde trajecten om vervolgens de manier van informatiedeling in die dossiers te schetsen. Deze informatie werd voornamelijk verkregen uit de interviews met de diensten en de focusgroep met medewerkers van de GI. Registratiegegevens uit BinC en DoMinO vullen aan over hoeveel dossiers het telkens gaat. Uit dit onderzoek bleek dat er verschillende scenario's bestaan waarin de GI op een bepaalde manier betrokken is bij de DCB. Enerzijds zijn er trajecten waarbij jongeren uitstromen uit de GI, vanuit kortverblijf of vanuit een gesloten begeleiding en vervolgens starten met een DCB. Anderzijds zijn er eveneens dossiers waarbij de DCB opstart tijdens een traject in de GI of waarbij de jongere tijdens een traject DCB in de GI terechtkomt. Uit de registratiegegevens van BinC en INSISTO blijkt dat de meerderheid van de jongeren (64 procent) die een DCB doorlopen, uitstroomden uit de GI. Voor de DCB na kortverblijf kan, op basis van de ervaringen die de medewerkers van de GI deelden in de focusgroep en de dossieranalyse, afgeleid worden dat het advies voor DCB aan het einde van het kortverblijf wordt opgesteld. Wanneer de jeugdrechter dit advies volgt en vervolgens een beschikking opmaakt, kunnen deze trajecten doorgaans aansluitend aan het verblijf in de GI opstarten. Zoals eerder werd aangehaald is in deze dossiers namelijk zelden sprake van een wachttijd. Voor de andere dossiers waarin de GI betrokken is kan, vanuit de informatie uit de registratiegegevens, de dossieranalyse en de mondelinge bevestigingen, niet afgeleid worden wanneer de DCB in deze trajecten effectief opgelegd wordt. In dossiers waarbij de DCB opstart nadat de jongere uitstroomt uit de GI, kunnen de diensten meestal beroep doen en verder bouwen op verslaggeving vanuit de GI.

Het aantal dossiers waarin sprake is van een daadwerkelijk gedeeld traject met de GI blijkt doorheen de jaren te dalen. De eerdere vaststellingen over de wachtlijsten en de resultaten uit de focusgroep met medewerkers van de GI, doen echter vermoeden dat DCB soms al tijdens het traject in de GI wordt opgelegd, maar omwille van wachtlijsten pas na het traject in de GI opgestart kan worden. Als er wel sprake is van overlap tussen de DCB en een traject in de GI, dan gaat het in meer dan de helft van de dossiers (59 procent) over een overlap van 30 dagen of meer. In die dossiers gaan de GI en de diensten effectief samenwerken en op elkaar afstemmen om een gedeeld traject voor de jongere uit te stippelen. Rond welke thema's er aan de slag wordt gegaan, wat er moet gebeuren en wie welk aspect op zich neemt, is in elk traject weer anders en wordt tijdens de overlegmomenten in de GI afgesproken in samenspraak met de jongere en zijn of haar context. Opnieuw kan vanuit de beschikbare informatie niet met zekerheid afgeleid worden wanneer, en om welke redenen, de beslissing gemaakt wordt dat de jongere binnen gedeelde trajecten de GI mag verlaten. De medewerkers van de GI gaven in de focusgroep echter aan dat zij als gevolg van de wachtlijsten zien dat een eerste termijn in de GI soms verlengd wordt tot wanneer de DCB kan opstarten.

Indicaties van doelbereiking of resultaat

Hoewel deze studie niet toelaat om harde uitspraken te doen over de effectiviteit van DCB, maken de verschillende onderzoeksmethoden in de derde stap van het onderzoek het wel mogelijk om na te gaan in hoeverre er indicaties van doelbereiking te vinden zijn. Uit de registratiegegevens blijkt dat in het

merendeel van de dossiers (68 procent van de dossiers in 2020 en 2021) de doelstellingen (grotendeels) bereikt worden. In de interviews met cliënten en diensten en aan de hand van de dossieranalyse werd hier dieper op ingegaan. Er werd onderzocht of er indicaties zijn van doelbereiking op vlak van de doelstellingen van DCB die uit het decreet voortkomen. In de interviews met de diensten werd bovendien teruggegrepen naar de doelstellingen die voortkwamen uit de eerste stap van het onderzoek. In de dossiers werd achterhaald welke doelstellingen gesteld werden en hoe deze zaken evolueerden doorheen het traject. De doelstellingen die voor DCB afgeleid werden uit het decreet, blijken voor heel wat jongeren zeer ambitieus om binnen de vooropgestelde termijnen te kunnen bereiken. Uit de registratiegegevens in BinC blijkt dan ook dat in 39 procent van de dossiers nog vervolghulp aangewezen is.

Het herstelgerichte aspect binnen de DCB omvat voor een groot deel herstel binnen de context van de jongere. Uit de dossiers en de interviews met de cliënten blijkt dat er veel aandacht ging naar dit aspect en dat er in de meerderheid van de dossiers stappen in de goede richting werden gezet. Begeleiders komen echter soms in contexten waar al langere tijd breuken zijn. In die situaties is het vaak erg moeilijk, en ook niet altijd de wens, om tot herstel te komen binnen de DCB. Doordat met de jongere delictgericht gewerkt wordt, worden eveneens de gevolgen van de feiten en slachtofferschap besproken en wordt stilgestaan bij het gedrag van de jongere. Om tot gedragsverandering te komen blijkt eveneens vaak meer tijd nodig dan dat er is binnen DCB. De cliënten die in dit onderzoek geïnterviewd werden, konden toch enkele veranderingen opnoemen ('rustiger', 'minder agressief reageren', 'meer nadenken', 'betere communicatie met ouders',...). Ten slotte blijkt de doelstelling op vlak van het voorkomen van herhaling moeilijk na te gaan. Diensten zijn hiervoor afhankelijk van wat zij te weten komen tijdens de begeleiding. Op basis van de dossieranalyse zou gesteld kunnen worden dat er indicaties zijn die doen vermoeden dat deze doelstelling in een groot deel van de dossiers wel bereikt wordt, of toch alleszins tijdens de duur van de begeleiding, maar deze vaststelling is eveneens onderhevig aan wat de cliënten hierover verteld hebben aan hun begeleider of wat uit is gekomen.

Naast de doelstellingen die uit het decreet afgeleid kunnen worden, kunnen in de DCB heel wat thema's en doelstellingen aan bod komen die op dat moment relevant zijn voor de jongere en zijn of haar context. In dit onderzoek kwam naar voren dat in de meeste dossiers doelen over school, (studenten)werk, druggebruik, vrije tijd of dagbesteding terug te vinden zijn. Al deze doelstellingen tijdens de DCB bereiken, blijkt opnieuw voor heel wat jongeren (te) ambitieus. Ondanks dat doelstellingen niet altijd behaald worden, worden wel telkens stappen gezet. Voor jongeren die niet stipt schoollopen worden bijvoorbeeld contacten met CLB of NAFT gelegd. Jongeren die geen werk vonden, hebben wel een CV opgesteld met de begeleider waarmee ze ook na de DCB kunnen solliciteren. Bovendien moet vastgesteld worden dat uit de dossiers niet altijd afgeleid kon worden of doelstellingen uiteindelijk al dan niet bereikt werden.

Ervaringen m.b.t. het proces

Om een laatste onderzoeksvraag te beantwoorden, werden cliënten, diensten en medewerkers van de GI bevraagd over hun ervaringen met het proces van DCB. Behalve een beeld over indicaties van de mate van doelbereiking, leverden ze ook informatie op over hoe de verschillende betrokken partijen de DCB ervaren. Hun ervaringen werden in dit rapport onder de verschillende titels in hoofdstuk 4 verweven met de bevindingen uit de registratiegegevens en de dossieranalyse.

Met de diensten werd onder andere stilgestaan bij hun samenwerking met de GI in gedeelde trajecten. Uit de bevragingen blijkt dat de samenwerking over het algemeen positief ervaren wordt en gekenmerkt wordt door op maat werken en transparantie. De diensten ervaren het als een meerwaarde indien de

informatie over de beeldvorming van de jongeren doorstroomt vanuit de GI. In de begeleidingen kan verder gebouwd worden op deze informatie. De GI ervaren de betrokkenheid van de diensten in de trajecten bovendien als een meerwaarde doordat de diensten meer in de mogelijkheid zijn om de brug naar buiten te maken. De overlegmomenten worden door alle partijen positief beoordeeld. Enkele verbeterpunten die aangehaald werden, blijken voort te komen uit een verschillende aanpak tussen medewerkers, diensten en campussen. De doorstroom van informatie en de betrokkenheid bij overlegmomenten gebeurt soms automatisch en soms enkel op vraag van de dienst. Meer duidelijkheid over hoe dit gebeurt, kan wellicht enkele misverstanden hierover opvangen.

De cliënten die geïnterviewd werden, waren allen tevreden over de begeleiding die zij hebben doorlopen. Zoals de verschillen in methodieken reeds duidelijk maakten, verschilde de manier waarop ouders en jongeren betrokken werden. Dit blijkt ook een punt te zijn dat bij een aantal diensten leeft, hoe zij zowel jongeren als ouders bij de begeleiding kunnen betrekken en of dat door één of twee begeleiders gebeurt. Het decreet voorziet geen concreet kader hoe intensief de ouders betrokken moeten worden om delictgericht met hen te werken. Eén ouder werd meer intensief begeleid dan de andere geïnterviewde ouders doordat het ging om een duo-begeleiding. Deze ouder was zeer tevreden over deze manier van aanpak. De overige ouders zagen de begeleider voornamelijk tijdens kortstondige contacten wanneer deze een afspraak had met hun zoon. Ze hadden echter wel het idee dat zij de begeleider steeds konden bereiken. Zij waren eveneens tevreden over de aanpak. Eén ouder gaf wel aan aanvankelijk het idee te hebben dat zij niet gehoord werd. Dit veranderde uiteindelijk doorheen de begeleiding doordat er gezamenlijke evaluatiemomenten werden ingebouwd.

Tenslotte raken de interviews met de cliënten en diensten enkele helpende factoren en enkele knelpunten aan die een invloed hebben op de begeleiding en de mate waarin doelen bereikt worden binnen DCB. De tevredenheid van de geïnterviewde cliënten kwam in de eerste plaats voort uit de 'klik' die zij hadden met de begeleider. Ook vanuit de diensten klonk het belang van een goede werkrelatie met de cliënten. Een gevolg van een opgelegde maatregel of sanctie is dat cliënten niet steeds van bij het begin gemotiveerd zijn. Volgens zowel de cliënten als de diensten is deze motivatie echter een belangrijke bepalende factor. Tijdens de begeleiding kan hierop ingezet worden, maar soms botsen diensten op jongeren bij wie die motivatie afwezig blijft. Psychiatrische problematieken kunnen een invloed hebben op het functioneren of het gedrag van de jongere waardoor de aanpak binnen de DCB niet altijd volstaat om tot verandering te komen. In de bespreking van de methodieken kwam reeds naar voren dat er binnen de DCB over heel wat zaken in gesprek wordt gegaan. Uit de interviews met diensten blijkt dat een taalbarrière er bijgevolg voor kan zorgen dat dit bemoeilijkt wordt. Gelet op de registratiegegevens waarin aangegeven werd dat er de voorbije jaren een stijging was in het aantal cliënten waar er sprake is van een andere thuistaal, verdient het de nodige aandacht van de diensten om hierin manieren te vinden die in die gevallen wel werken.

2 Aanbevelingen

Tot slot wordt dit onderzoeksrapport afgesloten met aanbevelingen om tegemoet te komen aan enkele knelpunten binnen DCB die in dit onderzoek naar voren kwamen of om de praktijk te optimaliseren. Op basis van de resultaten uit de verschillende stappen van dit onderzoek, wordt eerst een aantal aanbevelingen naar het beleid geformuleerd, gevolgd door aanbevelingen naar de praktijk.

2.1 Aanbevelingen voor het beleid

1. Voorzie in een duidelijk kader wie tot de doelgroep van DCB behoort.
2. Kijk erop toe dat de juiste doelgroep doorstroomt naar DCB en voorkom zo dat breuken in de trajecten ontstaan.
3. Informeer de besluitvormers goed over wat DCB inhoudt, wie tot de doelgroep behoort en hoe deze module zich verhoudt tot andere reacties (zoals herstelbemiddeling, leerproject, positief project, CBKI).
4. Blijf inzetten op het wegwerken van wachtlijsten in de jeugdhulp.
5. Voorkom dat (de duur van) vrijheidsberoving afhankelijk is van wachtlijsten.
6. Voorzie voldoende modules zodat er maximaal ingezet kan worden op re-integratie en een naadloze overgang voor jongeren in gesloten begeleiding
7. Wees ervan bewust dat de doelgroep binnen DCB vaak multiprobleemgezinnen betreft, waarbij er op verschillende levensdomeinen problemen zijn. Zet ook verder in op initiatieven die maatschappelijke problemen (o.a. armoede, discriminatie) aanpakken.
8. Zet praktijkonderzoek naar DCB verder, zodat diensten hun methodiek verder kunnen onderbouwen en daarmee bestaande praktijk kunnen verbeteren. Betrek daarbij de zeven diensten die sinds 2022 modules DCB aanbieden.
9. Onderzoek hoe doelrealisatie van DCB in kaart gebracht kan worden.

2.2 Aanbevelingen voor de praktijk

10. Bouw een samenwerking uit met regionale partners uit andere sectoren (psychiatrie, drughulpverlening, huisvesting, arbeid, VAPH) en maak gebruik van deze samenwerking.
11. Maak gebruik van andere modules (bv. CBKI) wanneer de aangemelde jongere niet aansluit bij de doelgroep van DCB en voorkom zo dat breuken in de trajecten ontstaan.
12. Blijf voorzien in materialen, ondersteunende overlegmomenten en opleiding in de methodiek voor personeel om hun behandelcompetentie te optimaliseren.
13. Wissel *good practices* uit met andere DCB-diensten m.b.t. de aanpak bij specifieke feiten of een bepaalde doelgroep.
14. Vermijd onzekerheid voor de jongeren m.b.t. de termijnen van DCB en hou vast aan de termijnen bepaald in het decreet.

15. Zorg voor een toeleiding naar vervolgmodes of nazorg in die dossiers waarin er nog een vraag is naar of nood is aan vervolghulp.
16. Voorkom abrupte eindes in de trajecten op 18 jaar door, binnen de wettelijke grenzen, termijnen te laten afhangen van het risicoprofiel van de jongere en de methodiek.
17. Blijf onderzoek voeren naar de praktijk om deze met *practice based evidence* te kunnen onderbouwen.
18. Blijf inzetten op een goede, consistente registratie in de registratiesystemen.
19. Vermijd misverstanden in gedeelde trajecten over de betrokkenheid in overlegmomenten en informatiedeling door hierover duidelijke afspraken te maken. Zij het overkoepelende afspraken, zij het aan de start van elk gedeeld traject.
20. Maak werk van meetbare/haalbare doelen in de handelingsplannen om verandering of doelbereiking te monitoren.
21. Voorzie in een aangepast aanbod, en eventueel een samenwerking met tolken, voor cliënten met een andere thuistaal of etnisch-culturele achtergrond.

Literatuurlijst

- Aerts, N. (z.d.). *Op weg naar een succesvolle toekomst voor jongeren met delinquent gedrag*. Opgroeien. Geraadpleegd op 1 juni 2022, van <https://www.opgroeien.be/interventiedatabank/de-bibliotheek/op-weg-naar-een-succesvolle-toekomst-voor-jongeren-met>
- Anderson, T., Lunnen, K. M., & Ogles, B. M. (2010). Putting models and techniques in context. In B. L. Duncan, S. D. Miller, B. E. Wampold, & M. A. Hubble (Eds.), *The heart and soul of change: Delivering what works in therapy* (pp. 143–166). American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/12075-005>
- Attwood, J., Butler, C., Rogers, L., Batterham, M., Cousins, L., & Wilson, R. (2020). Non Violent Resistance parent training and adolescent substance misuse. *Journal of Family Therapy*, 42(2), 222–251. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12257>
- Baginsky, Moriarty, J., & Manthorpe, J. (2019). Signs of Safety: lessons learnt from evaluations. *Journal of Children's Services*, 14(2), 107–123. <https://doi.org/10.1108/JCS-11-2018-0028>
- Boendermaker, L., & Goense, P. (2017). Hoofdstuk 17: Meten van behandelintegriteit. In: T. van Yperen, J. W. Veerman, & B. Bijl (Reds.), *Zicht op effectiviteit: Handboek voor resultaatgerichte ontwikkeling van interventies in de jeugdsector* (pp. 375-384). Rotterdam: Lemniscaat.
- Booijink, M., Kuiper, C., & Lammersen, G. (2012). *Hoe schrijf ik een handboek?: een schrijfwijzer om succesvolle interventies schriftelijk overdraagbaar te maken*. Utrecht: Movisie.
- Brown, S. Giller, H., & Stephenson, M. (2011). *Effective practice in youth justice* (2nd ed.). Routledge.
- Evans-Chase, M., & Zhou, H. (2014). A Systematic Review of the Juvenile Justice Intervention Literature. *Crime and Delinquency*, 60(3), 451–470. <https://doi.org/10.1177/0011128712466931>
- Filges, T., Andersen, D. & Jorgensen, A.K. (2018). Effects of Multidimensional Family Therapy (MDFT) on nonopioid drug abuse: A systematic review & Meta-analysis. *Research on Social Work practice*, 28(1), 68-83. <https://doi.org/10.1177/1049731515608241>
- Foolen, N., van der Steege, M., & de Lange, M. (2011). *Beschrijven van methodisch handelen. Handreiking om te komen tot een overdraagbare interventie*. NJI.
- Goense, P.B., Assink, M., Stams, G.-J., Boendermaker, L., & Hoeve, M. (2016). Making ‘what works’ work: A meta-analytic study of the effect of treatment integrity on outcomes of evidence-based interventions for juveniles with antisocial behavior. *Aggression and Violent Behavior*, 31, 106–115. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2016.08.003>
- Gray, M., & Webb, S. A. (2013). *Social work theories and methods* (2nd ed.). SAGE.
- Hacker, T., Stone, P., & MacBeth, A. (2015). Acceptance and commitment therapy – Do we know enough? Cumulative and sequential meta-analyses of randomized controlled trials. *Journal of Affective Disorders*, 190, 551-565. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2015.10.053>
- Harris, R. (2020). *ACT in de praktijk. Een heldere en toegankelijke introductie op Acceptatie- en commitmenttherapie*. Hogrefe Uitgevers.

- Hermans, K. (2014), Methodiekontwikkeling, evaluatieonderzoek en de body of knowledge van het sociaal werk. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 23(1), 33–52
- Henggeler, S.W. & Schaeffer, C.M. (2016). Multisystemic Therapy: Clinical overview, outcomes & implementation research. *Family Process*, 55, 514-528.
- Isokuorrti, N., Aaltio, E., Laajasalo, T., & Barlow, J. (2020). Effectiveness of child protection practice models: a systematic review. *Child Abuse & Neglect*, 108, 104632–104632. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104632>
- James, C., Asscher, J.J., Stams, G. J. J. M., & van der Laan, P. H. (2016). The effectiveness of aftercare for juvenile and young adult offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 60(10), 1159–1184. <https://doi.org/10.1177/0306624X15576884>
- Kenniscentrum Sport & Bewegen, Movisie, Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, Nederlands Jeugdinstituut, RIVM, Trimbos-instituut, & Vilans. (2021). *Erkenning van interventies: Criteria voor gezamenlijke kwaliteitsbeoordeling 2019–2022*. Geraadpleegd van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-07/Notiti-Criteria-erkenning-2019-2022.pdf>
- Kenniscentrum Sport & Bewegen, Movisie, Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, Nederlands Jeugdinstituut, RIVM, Trimbos-instituut, & Vilans. (2021b). *HANDLEIDING: Werkblad beschrijving interventie*. Geraadpleegd van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Handleiding-werkblad-beschrijving-interventie-februari-2020.pdf>
- Lange, van der Rijken, R., van Busschbach, J., Delsing, M., & Scholte, R. H. J. (2017). It's not just the Therapist: Therapist and Country-Wide Experience Predict Therapist Adherence and Adolescent Outcome. *Child & Youth Care Forum*, 46(4), 455–471. <https://doi.org/10.1007/s10566-016-9388-4>
- Lipsey, M.W. (2009) The Primary Factors that Characterize Effective Interventions with Juvenile Offenders: A Meta-Analytic Overview, *Victims and Offenders*, 4(2), 124-147, DOI: 10.1080/15564880802612573
- Littell, J.H, Pigott, T. D., Nilsen, K. H., Green, S. J., & Montgomery, O. L. K. (2021). Multisystemic Therapy® for social, emotional, and behavioural problems in youth age 10 to 17: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 17(4). <https://doi.org/10.1002/cl2.1158>
- Manning, M. (2011). Establishing an Evidence Base Program Evaluation. In A. Stewart, T. Allard, & S. Dennison (Eds.) *Evidence based policy and practice in youth justice* (pp.169-186). Federation Press.
- MST-Nederland (2015). *Databank effectieve jeugdinterventies, beschrijving 'Multisysteem Therapie (MST)'*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 26 oktober 2021 van www.nji.nl/jeugdinterventies
- Nas, C. N., van Ooyen-Houben, M. M. J., & Wieman, J. (2011). Interventies in uitvoering. Wat er mis kan gaan bij de uitvoering van justitiële (gedrags)interventies en hoe dat komt. WODC.
- Nederlands Jeugdinstituut (2022). *Wat is een jeugdinterventie?* Geraadpleegd op 24 februari 2022 van <https://www.nji.nl/interventies/wat-is-een-jeugdinterventie>
- Nederlands Jeugdinstituut (2022b). *Werken aan effectiviteit*. Geraadpleegd op 24 februari 2022 van <https://www.nji.nl/effectieve-jeugdhulp/werken-aan-effectiviteit>

- Ollefs, B., A. von Schlippe, H. Omer & J. Kriz (2009). Jugendliche mit externalem Problemverhalten: Effekte von Elterncoaching. *Familiendynamik, zeitschrift für Systemische Praxis und Forschung*, 34(3): 256-265.
- Omer, H., & Wiebenga, E. (2015). *Geweldloos verzet in gezinnen. Een nieuwe benadering van gewelddadig en zelfdestructief gedrag van kinderen en adolescenten*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Opgroeien (2019, 3 april). *Het actieplan jongvolwassenen: een stand van zaken*. Jeugdhulp. Geraadpleegd op 24 augustus 2022, van <https://www.jeugdhulp.be/actua/nieuwsberichten/het-actieplan-jongvolwassenen-een-stand-van-zaken>
- Opgroeien (2020a). *Binc: Handleiding*. https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/handleiding_binc_2_totaal_mei_2020.pdf
- Opgroeien (2020b). *Generiek draaiboek gedeeld forensisch traject gemeenschapsinstelling-private partner BJB* (editie 2020). https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/Draaiboek-GT-Editie-20200219_55784.pdf
- Öst, L. (2014). The efficacy of Acceptance and Commitment Therapy: An updated systematic review and meta-analysis. *Behaviour Research and Therapy*, 61, 105–121. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2014.07.018>
- Owen, J., & Hilsenroth, M. J. (2014). Treatment Adherence: The Importance of Therapist Flexibility in Relation to Therapy Outcomes. *Journal of Counseling Psychology*, 61(2), 280–288. <https://doi.org/10.1037/a0035753>
- Patterson, G.T. (2018). Chapter 3 - An Overview of Implementation Fidelity. In *Clinical Interventions in Criminal Justice Settings* (pp. 37–48). Elsevier Inc. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-811381-3.00003-2>
- Perepletchikova, F. (2011). On the topic of treatment integrity. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 18, 148-153.
- Przybylski, R., & Orchowsky, S. (2015). *Implementing evidence-based practices*. Justice Research and Statistics Association, Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice, National Criminal Justice Association.
- Rigter, H. (2015). *Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Multidimensionele famietherapie (MDFT)'*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 26 oktober 2022 van www.nji.nl/jeugdinterventies.
- Schoenwald, S.K., Garland, A.F., Southam-Gerow, M.A., Chorpita, B.F., & Chapman, J.E. (2011). Adherence measurement in treatments for disruptive behavior disorders: Pursuing clear vision through varied lenses. *Clinical Psychology Science and Practice*, 18, 331-341.
- Snellen, A., & van der Drift, R. (2014). *Basismodel voor methodische hulp- en dienstverlening in het sociaal werk: Een eclecticisch-integratieve aanpak*. Coutinho.
- Spanjaard, H., Veerman, J.W., & van Yperen, T. (2015). De kern van effectieve jeugdhulp. Van erkende interventies naar werkzame elementen, *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 54 (10), 441-455.
- Steens, R. (2018). Zicht op ambulante methoden jeugddelinquentie: een verdieping en verbreding van de praktijkervaring met NPT. Antwerpen: Jongerenwelzijn.

Sutton, C.E., Monaghan, M., Case, S., Greenhalgh, J., & Wright, J. (2022). Contextualising Youth Justice Interventions: Making the Case for Realist Synthesis. *Sustainability*, 14(2), 854.

<https://doi.org/10.3390/su14020854>

van der Laan, P.H. (2013). Het Nederlandse jeugdstrafrecht in het teken van effectiviteit. *Tijdschrift Jeugd- En Kinderrechten*, 2013(3), 208-224.

van der Laan, A.M., & Leertouwer, E. (2014). *Monitoring en Evaluatie adolescentenstrafrecht. Een onderzoeksprogramma*, WODC.

van der Laan, P. H., & Slotboom, A. (2008). Wat werkt? In I. Weijers (Ed.), *Justitiele Interventies: Voor jeugdige daders en risicjongeren* (pp. 113-124). Boom Juridische uitgevers.

Van der Pol, T.M., Hoeve, M., Noom, M.J., Stams, G.J.J.M., Doreleijers, T.A.H., van Domburgh, L. & Vermeiren, R.R.J.M. (2017). Research Review: The effectiveness of multidimensional family therapy in treating adolescents with multiple behavior problems – a meta-analysis. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 58(5), 532-545. doi:10.1111/jcpp.12685

Van der Stouwe, T., Asscher, J.J., Stams, G.J.M., Dekovic, M. & Van der Laan, P.H. (2014). The effectiveness of Multisystemic Therapy (MST): A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 34, 468-481.

van Yperen, T., Veerman, J.W., & Bijl, B. (2017). Hoofdstuk 1: Naar meer effect: Resultaatgerichte ontwikkeling van interventies. In: T. van Yperen, J.W. Veerman, & B. Bijl (Reds.), *Zicht op effectiviteit: Handboek voor resultaatgerichte ontwikkeling van interventies in de jeugdsector* (pp.17-52). Lemniscaat.

van Yperen, T., Bijl, B., & Veerman, J.W. (2017). Hoofdstuk 3: Op weg naar veelbelovend. In: T., van Yperen, J.W. Veerman, & B. Bijl (Reds.), *Zicht op effectiviteit: Handboek voor resultaatgerichte ontwikkeling van interventies in de jeugdsector* (pp. 77-114). Lemniscaat.

Vogelvang, B.O., Struijk, M., Schut, J., & Symons, B. (2015). *NPT – Nieuwe Perspectieven bij Terugkeer. Begeleiding van jongeren na vrijheidsbeneming in Vlaanderen* [Programmahandleiding]. Jeugdzorg Emmaüs, Van Montfoort/Collegio & Spirit.

Wampold. (2015). How important are the common factors in psychotherapy? An update. *World Psychiatry*, 14(3), 270–277. <https://doi.org/10.1002/wps.20238>

Wampold, B.E., & Zimel, Z.E. (2015). *The Great Psychotherapy Debate: The Evidence for What Makes Psychotherapy Work* (2de ed). Routledge.

Wiggerink, J., & Vogel, M. (2019). *Signs of safety*. Movisie. Geraadpleegd op 23 oktober 2022 van <https://www.movisie.nl/interventie/signs-safety>

Weinblatt, U. & Omer, H. (2008). Nonviolent resistance: A treatment for parents of children with acute behavior problems. *Journal of Marital and Family Therapy*, 34(1), 75-92.

Bijlagen

1 Schriftelijke vragenlijst diensten DCB

Beste

Deze schriftelijke bevraging kadert in de eerste stap van een *'exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht'*. Het onderzoek, in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, wil de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding (DCB) in Vlaanderen in beeld brengen. Het onderzoek wordt uitgevoerd binnen het Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC, KU Leuven), door Sofie Mathieu (onderzoekster) en Stefaan Pleysier en Johan Put (promotoren).

De vragenlijst wordt verspreid onder de zestien diensten die delictgerichte contextbegeleiding aanbieden en moet ons, samen met een aanvullende mondelinge bevraging, in staat stellen om de methodieken en praktijken van delictgerichte contextbegeleiding te inventariseren en te beschrijven. In een latere stap van het onderzoek wordt een selectie van individuele dossiers geanalyseerd en worden interviews georganiseerd met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken en met professionelen (diensten DCB en medewerkers van SDJ) om de afgelopen trajecten in beeld te kunnen brengen en te analyseren.

Het onderzoek zal resulteren in een onderzoeksrapport en beleidsaanbevelingen over de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding. De resultaten zullen niet alleen voordelig zijn voor de betrokken jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken, maar ook voor de diensten die delictgerichte contextbegeleiding aanbieden en naar best vermogen invulling geven in de praktijk.

Het invullen van de vragenlijst neemt **ongeveer 20 minuten** in beslag.

Alvast bedankt voor uw bereidheid om deel te nemen aan dit onderzoek.

Met vriendelijke groeten

Sofie Mathieu

Leuvens Instituut voor Criminologie, KU Leuven

Klik onderaan deze pagina op 'Volgende' om verder te gaan.

Uw privacy en geïnformeerde toestemming

De resultaten van deze schriftelijke bevraging kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en kunnen gepubliceerd worden. Uw naam wordt daarbij niet gepubliceerd, de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd. De naam van de dienst waarvoor u werkt, wordt enkel vermeld indien u daarvoor expliciet toestemming geeft.

Deelname aan deze vragenlijst is vrijwillig. Op elk moment kan het invullen van de vragenlijst stopgezet worden, zonder dat hiervoor een reden gegeven moet worden.

Voor verdere vragen kan u terecht bij:

Sofie Mathieu (sofie.mathieu@kuleuven.be)

Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)

Johan Put (johan.put@kuleuven.be)

Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan u contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be

- Ja, ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.
- Nee, ik wens niet deel te nemen. *(Dit zal de vragenlijst beëindigen.)*

Om de verschillende werkwijze van de diensten in beeld te kunnen brengen, zouden we bij de verwerking van de gegevens nota willen maken van welke informatie verkregen werd van welke dienst.

De naam van de dienst waarvan ik deel uitmaak mag, waar relevant, vermeld worden.

- Ja
- Nee

Ik maak deel uit van de organisatie/dienst:

- Vzw Oranjehuis – Team Dynamoh
- Vzw centrum voor jongeren- en gezinsbegeleiding – COHEsie
- De Patio vzw – BAAB
- Begeleidingscentrum Bethanie vzw
- Vzw Vereniging Ons Tehuis – DIVAM
- Vzw aPart – De Pion
- Obra|Baken vzw – Present
- Cirkant vzw
- De Touter vzw
- Wingerdbloei vzw
- Vzw Emmaüs Antwerpen – Raidho
- Vzw Emmaüs Mechelen – MST
- Alba vzw – Bascule
- Jongerencentrum Cidar vzw – De Vuurvogel
- Vzw Jongerenwerking Pieter Simenon – CANO Pieter Simenon
- De Wiekslag vzw

De opbouw van deze vragenlijst is gebaseerd op de verschillende elementen van een 'methodiek' of 'jeugdinterventie', zoals die worden beschreven door het Nederlandse Samenwerkingsverband Erkenning van Interventies, waarvan onder andere het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en Movisie deel uitmaken.

In de vragenlijst zullen de volgende elementen achtereenvolgens aan bod komen:

- (1) probleem, doelgroep en doelstelling;
 - (2) opbouw van de interventie (duur en intensiteit, fasering, beschrijving van de sessies);
 - (3) inhoud van de methodiek (technieken, middelen, activiteiten);
 - (4) theoretische onderbouwing (uitgangspunten, theoretische achtergrond);
 - (5) randvoorwaarden voor de uitvoering;
 - (6) onderzoek naar de praktijk.
-

Probleem, doelgroep en doelstelling

Een methodiek richt zich op een specifieke doelgroep met een bepaald risico of probleem en wordt ingezet om een of meerdere doelen te bereiken. In dit eerste luik peilen we naar specifieke kenmerken van de cliënten voor wie uw dienst DCB aanbiedt. Daarnaast willen we een zicht krijgen op de problemen of risico's die aangepakt worden in de begeleiding en welke doelen daarbij worden gesteld.

Probleemstelling

Op welk probleem of risico richt de delictgerichte contextbegeleiding zich in essentie? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Gedragsproblemen van de jongere
- Internaliserende problematiek van de jongere (bv. angst, depressie)
- Gebrekkige opvoedingsvaardigheden bij de ouders
- Relationale schade tussen ouders/netwerk en jongere
- Verslavingsproblematiek (alcohol, drugs, gokken en/of gamen)

Criminaliteit, recidive van de jongere

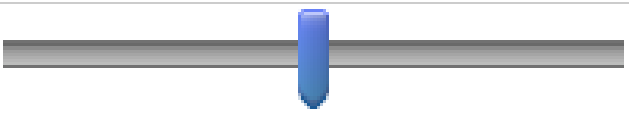
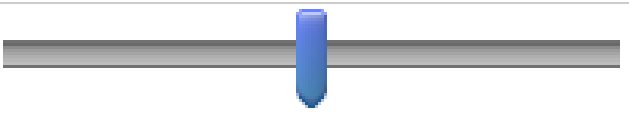
Andere, namelijk: _____

Doelgroep

Wat is de minimum- en maximumleeftijd van de jongeren voor wie uw dienst DCB aanbiedt?

Leeftijd

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

Minimum	
Maximum	

Geslacht (*meerdere antwoorden mogelijk*)

Jongens

Meisjes

Wat zijn andere relevante kenmerken of indicaties dat iemand tot de doelgroep behoort? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Verhoogd risico op recidive
- Jongere heeft minstens drie delicten gepleegd
- Problemen op verschillende levensdomeinen
- Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol
- (Vermoeden van) een beperking
- Andere, namelijk: _____

Wat zijn contra-indicaties? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Afhankelijkheids- of verslavingsproblematiek
- Psychiatrische stoornis
- Suïcidaliteit
- (Vermoeden van) een beperking
- Gebrek aan motivatie
- Jongere ontkent de feiten
- Er is enkel sprake van zedenfeiten
- Andere, namelijk: _____

⊗ Geen

Worden er op uw dienst instrumenten gebruikt om vast te stellen of iemand al dan niet tot de doelgroep behoort?

Zo ja, welke?

Ja, namelijk: _____

Nee

Doelstelling

Op welke doelstelling(en) richt de DCB zich? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

Risico op recidive verminderen

Verslavingsgedrag van de jongere afleren

Terugdringen van gedragsproblemen

Opvoedingsvaardigheden van ouders verbeteren

Gezinsrelaties verbeteren

Verhogen van welzijn van de jongere

Verhogen van welzijn van de ouders

Creëren van een veilige opvoedsituatie

Gevoel van machteloosheid bij ouders/opvoedingsverantwoordelijken verminderen

Anders, namelijk: _____

Biedt uw dienst DCB aan in autonome en/of in gedeelde trajecten (in combinatie met een traject in de GI)?

- Autonome trajecten
- Gedeelde trajecten
- Beide

Opbouw van de interventie

In dit tweede luik peilen we naar de wijze waarop DCB bij uw dienst is opgebouwd. We willen een beeld krijgen van de duur, frequentie en locatie van de contacten, wie op welke manier bij de begeleiding wordt betrokken en hoe lang een volledig traject duurt.

Indien DCB op uw dienst volgens een bepaalde fasering verloopt, dan zullen we u vragen om de opbouw van deze verschillende fasen te beschrijven.

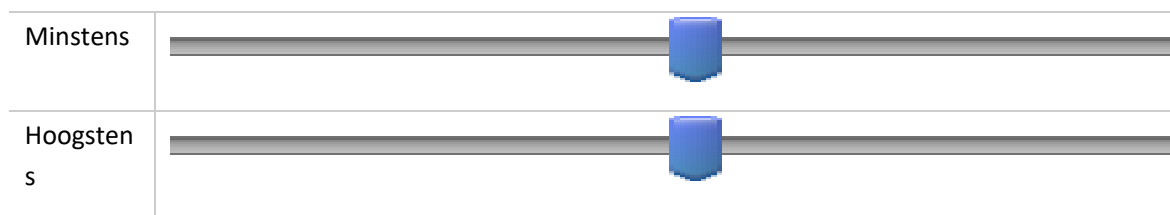
Als de gevraagde elementen per traject of per jongere kunnen verschillen, geef dan weer wat gebruikelijk is.

Welke zaken m.b.t. de opbouw van de begeleiding verschillen tussen autonome en gedeelde (in combinatie met GI) trajecten? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Duur van het traject
- Type contactmomenten (met wie, in groep of individueel)
- De opdeling in fasen (aantal fasen, duur van fasen)
- Duur en frequentie van contactmomenten
- Locatie van de contacten
- ☒ Bovenvermelde zaken verschillen niet (standaard) naargelang het type traject

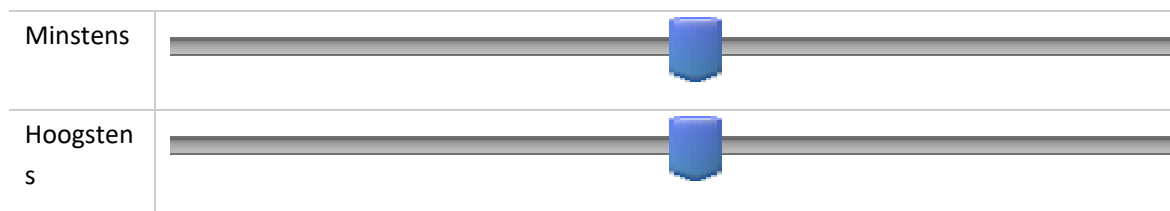
Een volledig traject delictgerichte contextbegeleiding duurt... (in maanden)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

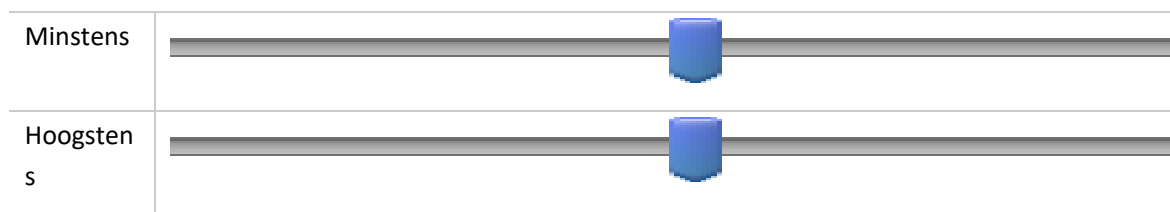
Een volledig **autonoom** traject delictgerichte contextbegeleiding duurt... (in maanden)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

Een volledig **gedeeld** traject delictgerichte contextbegeleiding duurt... (in maanden)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

De begeleiding bestaat uit... *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- individuele contacten met de jongere
 - individuele contacten met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - gezamenlijke contacten met de jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - groepsessies met jongeren
 - groepsessies met ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - groepsessies met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - contacten met anderen, namelijk:
-

De begeleiding bestaat bij een **autonoom** traject uit... *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- individuele contacten met de jongere
 - individuele contacten met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - gezamenlijke contacten met de jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - groepsessies met jongeren
 - groepsessies met ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - groepsessies met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - contacten met anderen, namelijk:
-

De begeleiding bestaat bij een **gedeeld** traject uit... *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- individuele contacten met de jongere
 - individuele contacten met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - gezamenlijke contacten met de jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - groepsessies met jongeren
 - groepsessies met ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - groepsessies met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken
 - contacten met anderen, namelijk:
-

Bestaat het traject uit verschillende, opeenvolgende fasen?
(Met fasering bedoelen we een stapsgewijze opbouw, waarbij o.a. de doelstelling(en) en frequentie van de contacten per fase kunnen verschillen.)

- Ja
- Nee

Uit hoeveel fasen bestaat een traject?

- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- meer

(indien meer) Uit hoeveel fasen bestaat het traject?

Uit hoeveel fasen bestaat een **autonoom** traject?

- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- meer

(indien meer) Uit hoeveel fasen bestaat het **autonoom** traject?

Uit hoeveel fasen bestaat een **gedeeld** traject?

- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- meer

(indien meer) Uit hoeveel fasen bestaat het **gedeeld** traject?

Hoe wordt bepaald dat de volgende fase kan starten? En hoe verloopt de overgang tussen fasen?

Duid aan hoe lang elke fase duurt:

	Duur (in weken)
Fase 1	1-52 weken
Fase 2	1-52 weken
Fase 3	1-52 weken
Fase 4	1-52 weken
Fase 5	1-52 weken
Fase 6	1-52 weken
Volgende fase(n)	1-52 weken

Duid aan hoe lang elke fase duurt in een **autonoom** traject:

	Duur (in weken)
Fase 1	1-52 weken
Fase 2	1-52 weken
Fase 3	1-52 weken
Fase 4	1-52 weken
Fase 5	1-52 weken
Fase 6	1-52 weken
Volgende fase(n)	1-52 weken

Duid aan hoe lang elke fase duurt in **gedeelde** trajecten:

	Duur (in weken)
Fase 1	1-52 weken
Fase 2	1-52 weken
Fase 3	1-52 weken
Fase 4	1-52 weken
Fase 5	1-52 weken
Fase 6	1-52 weken
Volgende fase(n)	1-52 weken

(Gefaseerde trajecten)

Individuele contacten met de jongere

	Frequentie (per week)								Duur (per contact)											
	Niet wekelijks	1	2	3	4	5	6	7	n.v.t.	15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30	1u45	2u	> 2u	n.v.t.	
Fase 1																				
Fase 2																				
Fase 3																				
Fase 4																				
Fase 5																				
Fase 6																				
Volgende fase(n)																				

Individuele contacten met de jongere in een **autonoom** traject

	Frequentie (per week)								Duur (per contact)											
	Niet wekelijks	1	2	3	4	5	6	7	n.v.t.	15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30	1u45	2u	> 2u	n.v.t.	
Fase 1																				
Fase 2																				

Fase 3

Fase 4

Fase 5

Fase 6

Volgende
fase(n)

Individuele contacten met de jongere in een **gedeeld** traject

	Niet wekelijks	Frequentie (per week)							n.v.t.	Duur (per contact)						n.v.t.			
		1	2	3	4	5	6	7		15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30		1u45	2u	> 2u
Fase 1																			
Fase 2																			
Fase 3																			
Fase 4																			
Fase 5																			
Fase 6																			
Volgende fase(n)																			

Individuele contacten met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken

	Niet wekelijks	Frequentie (per week)							n.v.t.	Duur (per contact)						n.v.t.			
		1	2	3	4	5	6	7		15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30		1u45	2u	> 2u
Fase 1																			
Fase 2																			
Fase 3																			
Fase 4																			
Fase 5																			
Fase 6																			
Volgende fase(n)																			

Individuele contacten met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken in een **autonoom** traject

	Niet wekelijks	Frequentie (per week)							n.v.t.	Duur (per contact)						n.v.t.			
		1	2	3	4	5	6	7		15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30		1u45	2u	> 2u
Fase 1																			
Fase 2																			

Fase 3
 Fase 4
 Fase 5
 Fase 6
 Volgende
 fase(n)

Individuele contacten met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken in een **gedeeld** traject

	Frequentie (per week)										Duur (per contact)								
	Niet wekelijks	1	2	3	4	5	6	7	n.v.t.	15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30	1u45	2u	> 2u	n.v.t.
Fase 1																			
Fase 2																			
Fase 3																			
Fase 4																			
Fase 5																			
Fase 6																			
Volgende fase(n)																			

Gezamenlijke contacten met de jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken

	Frequentie (per week)										Duur (per contact)								
	Niet wekelijks	1	2	3	4	5	6	7	n.v.t.	15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30	1u45	2u	> 2u	n.v.t.
Fase 1																			
Fase 2																			
Fase 3																			
Fase 4																			
Fase 5																			
Fase 6																			
Volgende fase(n)																			

Gezamenlijke contacten met de jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken in een **autonoom** traject

	Frequentie (per week)										Duur (per contact)								
	Niet wekelijks	1	2	3	4	5	6	7	n.v.t.	15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30	1u45	2u	> 2u	n.v.t.
Fase 1																			
Fase 2																			
Fase 3																			

Bijlagen

Fase 4

Fase 5

Fase 6

Volgende
fase(n)

Gezamenlijke contacten met de jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken in een **gedeeld** traject

	Frequentie (per week)								Duur (per contact)										
	Niet wekelijks	1	2	3	4	5	6	7	n.v.t.	15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30	1u45	2u	> 2u	n.v.t.
Fase 1																			
Fase 2																			
Fase 3																			
Fase 4																			
Fase 5																			
Fase 6																			
Volgende fase(n)																			

Groepsessies met jongeren

	Frequentie					Duur (per contact)											
	wekelijks	tweewekelijks	driewekelelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																	
Fase 2																	
Fase 3																	
Fase 4																	
Fase 5																	
Fase 6																	
Volgende fase(n)																	

Groepsessies met jongeren in een **autonoom** traject

	Frequentie					Duur (per contact)											
	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																	
Fase 2																	
Fase 3																	
Fase 4																	
Fase 5																	
Fase 6																	
Volgende fase(n)																	

Groepsessies met jongeren in een **gedeeld** traject

	Frequentie					Duur (per contact)											
	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																	
Fase 2																	
Fase 3																	
Fase 4																	
Fase 5																	
Fase 6																	
Volgende fase(n)																	

Groepsessies met ouders/opvoedingsverantwoordelijken

	Frequentie					Duur (per contact)											
	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																	
Fase 2																	
Fase 3																	
Fase 4																	
Fase 5																	
Fase 6																	
Volgende fase(n)																	

Groepssessies met ouders/opvoedingsverantwoordelijken in een **autonoom** traject

	Frequentie					Duur (per contact)											
	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																	
Fase 2																	
Fase 3																	
Fase 4																	
Fase 5																	
Fase 6																	
Volgende fase(n)																	

Groepssessies met ouders/opvoedingsverantwoordelijken in een **gedeeld** traject

	Frequentie					Duur (per contact)											
	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																	
Fase 2																	
Fase 3																	
Fase 4																	
Fase 5																	
Fase 6																	
Volgende fase(n)																	

Groepssessies met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken

	Frequentie					Duur (per contact)											
	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																	
Fase 2																	
Fase 3																	
Fase 4																	
Fase 5																	
Fase 6																	
Volgende fase(n)																	

Groepssessies met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken in een **autonoom** traject

	Frequentie					Duur (per contact)											
	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																	
Fase 2																	
Fase 3																	
Fase 4																	
Fase 5																	
Fase 6																	
Volgende fase(n)																	

Groepssessies met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken in een **gedeeld** traject

	Frequentie					Duur (per contact)											
	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																	
Fase 2																	
Fase 3																	
Fase 4																	
Fase 5																	
Fase 6																	
Volgende fase(n)																	

Contacten met anderen

	Frequentie						Duur (per contact)												
	meermaals per week	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	< 1u	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																			
Fase 2																			
Fase 3																			
Fase 4																			
Fase 5																			
Fase 6																			
Volgende fase(n)																			

Contacten met anderen in een **autonoom** traject

	Frequentie							Duur (per contact)											
	meermaals per week	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	< 1u	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																			
Fase 2																			
Fase 3																			
Fase 4																			
Fase 5																			
Fase 6																			
Volgende fase(n)																			

Contacten met anderen in een **gedeeld** traject

	Frequentie							Duur (per contact)											
	meermaals per week	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	n.v.t.	< 1u	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u	n.v.t.
Fase 1																			
Fase 2																			
Fase 3																			
Fase 4																			
Fase 5																			
Fase 6																			
Volgende fase(n)																			

(Niet-gefaseerde trajecten)

Duid de frequentie en duur aan van de verschillende type contacten

	Niet wekelijks	Frequentie (per week)							Duur (per contact)										
		1	2	3	4	5	6	7	15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30	1u45	2u	> 2u		
Individuele contacten met de jongere																			
Individuele contacten met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken																			
Gezamenlijke contacten met de jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken																			

Duid de frequentie en duur aan van de verschillende type contacten

	Frequentie					Duur (per contact)											
	meermaals per week	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	minder dan 1u	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u
Groepsessies met jongeren																	
Groepsessies met ouders/opvoedingsverantwoordelijken																	
Groepsessies met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken																	
Contact met anderen																	

Duid de frequentie en duur aan van de verschillende type contacten in een **autonoom** traject

	Frequentie (per week)							Duur (per contact)								
	Niet wekelijks	1	2	3	4	5	6	7	15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30	2u	> 2u
Individuele contacten met de jongere																
Individuele contacten met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken																
Gezamenlijke contacten met de jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken																

Duid de frequentie en duur aan van de verschillende type contacten in een **autonoom** traject

	Frequentie					Duur (per contact)											
	meermaals per week	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	minder dan 1u	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u
Groepsessies met jongeren																	
Groepsessies met ouders/opvoedingsverantwoordelijken																	

Bijlagen

Groepsessies met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken	
Contact met anderen	

Page Break

Duid de frequentie en duur aan van de verschillende type contacten in een **gedeeld** traject

	Frequentie (per week)							Duur (per contact)								
	Niet wekelijks	1	2	3	4	5	6	7	15 min	30 min	45 min	1u	1u15	1u30	2u	> 2u
Individuele contacten met de jongere																
Individuele contacten met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken																
Gezamenlijke contacten met de jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken																

Duid de frequentie en duur aan van de verschillende type contacten in een **gedeeld** traject

	Frequentie							Duur (per contact)									
	meermaals per week	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder frequent	minder dan 1u	1u	1u15	1u30	1u45	2u	2u15	2u30	2u45	3u	> 3u
Groepsessies met jongeren																	
Groepsessies met ouders/opvoedingsverantwoordelijken																	
Groepsessies met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken																	
Contact met anderen																	

Waar vinden de contacten tussen cliënt en begeleider plaats? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Bij de cliënt thuis
- Op de dienst
- In de gemeenschapsinstelling
- Op een andere plaats, namelijk:
-

Waar vinden de contacten tussen cliënt en begeleider plaats in een **autonoom** traject? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Bij de cliënt thuis
- Op de dienst
- Op een andere plaats, namelijk:
-

Waar vinden de contacten tussen cliënt en begeleider plaats in een **gedeeld** traject? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Bij de cliënt thuis
- Op de dienst
- In de gemeenschapsinstelling
- Op een andere plaats, namelijk:
-

Inhoud van de methodiek

In dit luik van de vragenlijst willen we dieper ingaan op de inhoudelijke aanpak bij DCB. De inhoudelijke aanpak bestaat zowel uit de concrete activiteiten, middelen of technieken die worden ingezet, als de houding die de begeleider aanneemt tegenover cliënten.

Welke zaken m.b.t. de inhoudelijke aanpak van de begeleiding verschillen tussen autonome en gedeelde (in combinatie met GI) trajecten? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Doelstelling van de begeleiding of van afzonderlijke fasen
- Activiteiten, middelen en technieken die worden ingezet
- Houding van de begeleider
- Bovenvermelde zaken verschillen niet (standaard) naargelang het type traject

Welke activiteiten, middelen en technieken worden ingezet om de vooropgestelde doelen te bereiken? Maak, indien nodig, een onderscheid naargelang het type traject.

Welke activiteiten, middelen en/of technieken worden ingezet om de vooropgestelde doelen te bereiken? Maak, indien nodig, een onderscheid naargelang het type traject.

- Fase 1 _____
- Fase 2 _____
- Fase 3 _____
- Fase 4 _____
- Fase 5 _____
- Fase 6 _____
- Volgende fase(n) _____

Wat is kenmerkend voor de houding die de begeleider aanneemt tegenover cliënten? Maak, indien nodig, een onderscheid naargelang het type traject.

Theoretische onderbouwing

De volgende vragen zullen peilen naar de theoretische onderbouwing van DCB. Mogelijks werd op uw dienst een bestaande methodiek geïmplementeerd voor DCB, maar het is even goed mogelijk dat er voor de invulling van DCB in de praktijk inspiratie wordt gehaald uit (elementen van) bepaalde methodieken, modellen of theorieën. We trachten hier in dit luik een duidelijker beeld van te krijgen.

Wordt er op uw dienst met een bepaalde, reeds bestaande, methodiek gewerkt voor DCB?

- Ja, namelijk: _____
- Nee

Is de begeleiding op een of meerdere van onderstaande methodieken en modellen gebaseerd? Duid aan. *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Nieuwe Perspectieven bij Terugkeer (NPT)
- Multidimensionele familietherapie (MDFT)
- Multi-Systeem Therapie (MST)
- Functional Family Therapy (FFT)
- Acceptance and Commitment Therapy (ACT)
- Good Lives Model (GLM)
- Risk-Need-Responsivity model (RNR)
- Nieuwe Autoriteit
- Geweldloos verzet
- Signs of Safety
- Signs of Success
- Forensic Assertive Community Treatment (FACT)
- Intensieve Pedagogische Thuishulp (IPT)
- Andere, namelijk: _____
- De begeleiding is niet gebaseerd op een reeds bestaande methodiek of model.

Beschouwt u een van deze methodieken als de 'kernmethodiek' voor DCB op uw dienst?
Met 'kernmethodiek' bedoelen we de methodiek of het model waarop de invulling van DCB voornamelijk gebaseerd is.

- Ja
- Nee

Welke methodiek of welk model beschouwt u als de 'kernmethodiek' voor DCB op uw dienst?

- Nieuwe Perspectieven bij Terugkeer (NPT)
- Multidimensionele familietherapie (MDFT)
- Multi-Systeem Therapie (MST)
- Functional Family Therapy (FFT)
- Acceptance and Commitment Therapy (ACT)
- Good Lives Model (GLM)
- Risk-Need-Responsivity model (RNR)
- Nieuwe Autoriteit
- Geweldloos verzet
- Signs of Safety
- Signs of Success
- Forensic Assertive Community Treatment (FACT)
- Intensieve Pedagogische Thuishulp (IPT)
- Andere, namelijk: _____
-

In welke mate wordt nagestreefd dat de methodiek wordt uitgevoerd zoals voorgeschreven?

- De methodiek wordt volledig uitgevoerd zoals voorgeschreven
 - De methodiek wordt grotendeels uitgevoerd zoals voorgeschreven
 - Er worden bepaalde elementen uit deze methodiek overgenomen
-

In welke mate wordt nagestreefd dat de methodieken worden uitgevoerd zoals voorgeschreven?

- Alle methodieken worden volledig uitgevoerd zoals voorgeschreven
 - Een van deze methodieken wordt volledig uitgevoerd zoals voorgeschreven
 - De methodieken worden grotendeels uitgevoerd zoals voorgeschreven
 - Er worden bepaalde elementen uit deze methodieken overgenomen
-

In welke mate wordt nagestreefd dat de 'kernmethodiek' wordt uitgevoerd zoals voorgeschreven?

- De 'kernmethodiek' wordt volledig uitgevoerd zoals voorgeschreven
 - De 'kernmethodiek' wordt grotendeels uitgevoerd zoals voorgeschreven
 - Er worden bepaalde elementen uit de 'kernmethodiek' overgenomen
-

In welke mate wordt nagestreefd dat de andere methodiek(en) worden uitgevoerd zoals voorgeschreven?

- De andere methodiek(en) worden volledig uitgevoerd zoals voorgeschreven
 - De andere methodiek(en) worden grotendeels uitgevoerd zoals voorgeschreven
 - Er worden bepaalde elementen uit de andere methodiek(en) overgenomen
-

Welke elementen verschillen tussen de methodiek(en) 'zoals voorgeschreven' en de daadwerkelijke uitrol van de methodiek(en) in de praktijk?

Duid aan welke elementen verschillen en licht het verschil toe.

Probleem, doelgroep en doelstelling

Opbouw (duur, frequentie, locatie, type contacten, fasering)

Inhoud (activiteiten, middelen, technieken, houding van begeleider)

Randvoorwaarden voor de uitvoering (opleiding en begeleiding medewerkers, licentie, certificering, caseload...)

Op welke beïnvloedbare factoren richt DCB zich?

Randvoorwaarden voor de uitvoering

De vragen in dit luik gaan over de voorwaarden die vervuld moeten zijn voor de uitvoering van DCB in de praktijk. Enerzijds zullen we peilen naar de benodigde opleiding en competenties van begeleiders en de manier waarop de kwaliteit van de begeleiding wordt bewaakt, anderzijds komen meer praktische randvoorwaarden aan bod zoals de maximale caseload en de maximale groepsgrootte wanneer cliënten in groep worden begeleid.

Aan welke diplomavereisten moet een begeleider (minstens) voldoen?

- Secundair onderwijs
- Bachelordiploma
- Masterdiploma
- Geen diplomavereisten

Specificeer de diplomavereisten.

Welke opleiding krijgen (nieuwe) medewerkers? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Externe opleiding
- Interne opleiding
- Mogelijkheid tot bij- of nascholing
- Geen van bovenstaande

Is de interne opleiding specifiek gericht op de methodiek van DCB?

- Ja
- Nee

Is de externe opleiding specifiek gericht op de methodiek van DCB?

- Ja
 - Nee
-

Is een opleiding in de methodiek verplicht voor medewerkers die met deze methodiek wensen te werken?

- Ja
- Nee

Zijn er bijkomende eisen met betrekking tot ervaring en competenties (vaardigheden, attitude, kennis, inzicht, persoonskenmerken) van begeleiders?

- Ja, namelijk: _____
- Geen specifieke vereisten

Welke materialen zijn beschikbaar? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Een handleiding of protocol van de methodiek
- Materiaal voor cliënten (bv. een werkboek)
- Materiaal voor onderzoek naar de praktijk (bv. vragenlijsten)
- Andere, namelijk: _____
- Er is geen materiaal beschikbaar.

Welke ondersteuning is er voor begeleiders? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Supervisie
- Intervisie
- Werkbegeleiding
- Andere, namelijk: _____
- Geen

Frequentie van deze begeleiding:

	Frequentie				
	wekelijks	tweewekelijks	driewekelijks	maandelijks	minder vaak
Supervisie					
Intervisie					
Werkbegeleiding					
Andere					

Indien cliënten in groep samenkomen, wat is dan het maximum aantal deelnemers?
(we houden hierbij even geen rekening met eventuele restricties t.g.v. Covid-19)

1 -20

Het maximum aantal dossiers per voltijdse begeleider, bedraagt ...

1 -10

Zijn er nog andere voorwaarden voor de uitvoering van de methodiek? (meerdere antwoorden mogelijk)

Certificering

Licentie

24/7 permanentie

Andere, namelijk: _____

Niet van toepassing

Onderzoek naar de praktijk

In dit laatste deel van de vragenlijst zullen we nagaan in welke mate en op welke manier er reeds onderzoek wordt gedaan naar de praktijk van DCB op uw dienst. Dit onderzoek kan zowel gaan over de uitvoering als over de effecten van de begeleiding.

Welke zaken worden op uw dienst geëvalueerd? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Mate waarin de methodiek wordt uitgevoerd zoals voorgeschreven (behandelintegriteit)
 - Waardering en ervaring van begeleiders
 - Waardering en ervaring van cliënten
 - Mate waarin de doelgroep wordt bereikt
 - Mate waarin vooropgestelde doelen worden bereikt
 - Andere, namelijk: _____
 - Er gebeurt geen onderzoek naar de praktijk.
-

Welke methoden worden gebruikt om de praktijk te onderzoeken? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Mondelinge bevraging (bv. interviews, gesprekken)
 - Schriftelijke bevraging (bv. vragenlijsten)
 - Analyse van administratieve gegevens (bv. registratie)
 - Observaties
 - Andere, namelijk: _____
-

Door wie gebeurt het onderzoek naar de praktijk? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

Intern, door de eigen dienst of organisatie

Een extern (onderzoeks-)bureau

Hogeschool of universiteit

Andere, namelijk: _____

Heeft u nog opmerkingen of vragen bij deze vragenlijst?

Ja, namelijk: _____

Nee

Uw antwoorden werden geregistreerd. Hartelijk bedankt voor uw deelname.

2 Topiclijst focusgroep SDJ

Inleiding

Om te beginnen wil ik jullie bedanken voor de bereidheid om deel te nemen aan deze focusgroep die kadert binnen het exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht. Dit onderzoek is er gekomen op vraag van de Vlaamse overheid in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en wordt uitgevoerd door mezelf als onderzoeker en prof. dr. Stefaan Pleysier en prof. dr. Johan Put als promotoren, binnen het Leuvens Instituut voor Criminologie aan de KU Leuven.

Aan de hand van een schriftelijke bevraging bij de zestien Vlaamse diensten die DCB aanbieden en deze focusgroep willen we de methodieken en de uitrol daarvan in de praktijk in beeld brengen en evalueren. Er worden in deze focusgroep geen individuele dossiers besproken.

In een latere stap van het onderzoek worden trajecten in beeld gebracht door een analyse van dossiers en interviews met professionelen en cliënten.

Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig, wat inhoudt dat jullie ervoor kunnen kiezen om zonder gevolg jullie deelname te stoppen en niet verplicht zijn om op alle vragen te antwoorden. De gegevens worden anoniem verwerkt, jullie naam wordt niet vermeld. We zouden graag dit groepsgebesprek opnemen, zodat we het achteraf makkelijker kunnen verwerken voor de onderzoeksresultaten. De opname wordt onmiddellijk na transcriptie verwijderd. Gaan jullie akkoord met een opname?

Zoals eerder gezegd verwachten we om binnen 2,5u af te ronden. Aangezien we elkaar digitaal spreken, wil ik nog een aantal basisregels afspreken. We zouden willen vragen om de camera tijdens het gesprek op te laten staan. De microfoons mogen op blijven staan, zodat je niet telkens moet unmuten, tenzij er achtergrondlawaai is. We willen wel vragen om elkaar steeds te laten uitspreken.

Op het formulier geïnformeerde toestemming dat ik jullie per mail heb verstuurd, staat al deze informatie nogmaals genoteerd. Zouden jullie hierop jullie naam, handtekening en de datum van vandaag (22 maart 2022) kunnen invullen indien jullie hiermee akkoord gaan?

Hebben jullie nog vragen alvorens we van start gaan?

We zouden kort willen starten met een voorstellingsronde zodat iedereen weet wie aanwezig is, misschien dat we ons kunnen beperken tot de naam, functie binnen SDJ en de regio waarvoor jullie werken. Ik zal starten en dan mag de volgende zelf het woord nemen.

Topiclijst

1. Instroom en doelgroep

Kunnen jullie schetsen hoe een jongere in een DCB terecht komt?

- Wanneer wordt DCB geadviseerd door de consultants? (Bij welke doelgroep en met welke problemen?)
 - Hebben jullie het gevoel dat het advies gevolgd wordt door JR?

- Wordt DCB voornamelijk geadviseerd in de voorbereidende rechtspleging of bij de rechtspleging ten gronde? (+ eventuele motivering)
- Wordt er voorafgaand aan de beslissing van de JR al contact opgenomen met de diensten?
- Hoe gebeurt de koppeling van een jongere aan een bepaalde dienst?
 - Wie bepaalt dit? (JR, consulent, afspraken met diensten?)
 - Wordt er rekening gehouden met (contra-)indicaties?
 - Kan een dienst weigeren? Wanneer gebeurt dit?

2. Doelstellingen

Naast de doelstellingen die in het decreet worden genoemd, geven de diensten ook andere doelstellingen aan waar de DCB zich op richt.

- Wie bepaalt de doelstellingen waaraan gewerkt wordt binnen de DCB?
- In welke mate hebben consulenten inspraak? Hoe gebeurt dit?
- Op welke manier worden consulenten op de hoogte gehouden van het verloop van de begeleiding?
- Hoe, en op welke momenten in de begeleiding, krijgen jullie zicht op eventuele verandering of behaalde doelstellingen?

3. Opbouw van de interventie

Duur van het traject

Uit de schriftelijke bevraging leiden we af dat een traject DCB tussen de verschillende diensten varieert tussen 1 en 24 maanden.

- Hoe wordt bepaald of een traject afgerond kan worden? Wie bepaalt dit?
- Wordt er gewerkt met verlengingen?
 - Wat kunnen redenen zijn om het traject te verlengen?
 - Wie neemt deze beslissing? Hoe gebeuren deze verlengingen?

Type contactmomenten

We lezen dat consulenten aanwezig zijn op intakegesprekken, rondetafelgesprekken of tussentijdse gesprekken bij de overgang tussen fasen of bij de evaluatie van doelstellingen.

- Bij welke activiteiten/momenten in de DCB worden consulenten betrokken?
- Wat gebeurt er inhoudelijk tijdens deze contacten?

Diensten geven aan dat de opbouw van de begeleiding en wie bij de begeleiding betrokken wordt, soms wordt afgestemd met het verwijzend kader.

- In welke mate hebben consulenten inspraak in wie uit de context van de jongere bij de begeleiding wordt betrokken?
 - Wat kan een motivering zijn om bepaalde personen bij de begeleiding te betrekken?
 - Over wie gaat het dan meestal?
- In welke mate hebben consulenten inspraak in de intensiteit, de frequentie of de locatie van deze contacten?
 - Wat kan een motivering zijn voor een bepaalde intensiteit/frequentie/locatie?

4. Methodieken

De diensten maken voor de DCB gebruik van verschillende methodieken. We merken dat er binnen het agentschap wordt ingezet op de methodieken van Signs of Safety en Signs of Success (bv. bootcamps, voorgesteld aan de diensten...).

- Klopt het dat binnen SDJ voornamelijk met deze methodieken wordt gewerkt?
 - Zo ja: motivering?
- Werken de consulenten ook vanuit andere methodieken? (Welke?)

Er zijn diensten die ook met Signs of Safety en Signs of Success werken, maar ook diensten die met andere methodieken of modellen werken (bv. NPT, MST, MDFT ...).

- Hoe verhouden SDJ en diensten zich tegenover elkaar indien er bij de dienst ook met SOS wordt gewerkt?
- En als de diensten met andere methodieken werken?
 - Weten jullie steeds met welke methodieken of vanuit welke modellen de diensten werken?

3 Schriftelijke geïnformeerde toestemming bij focusgroep SDJ

Geïnformeerde toestemming focusgroep met medewerkers SDJ

Titel van het onderzoek:

Exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht

Naam + contactgegevens promotor en onderzoekers:

Promotor: Stefaan Pleysier
Herbert Hooverplein 10 (bus 3418) te Leuven / lokaal 00.50
stefaan.pleysier@kuleuven.be / 016 32 52 67

Copromotor: Johan Put
Blijde-Inkomststraat 19 (bus 03409) te Leuven / lokaal 01.04
johan.put@kuleuven.be / 016 32 54 14

Onderzoeker: Sofie Mathieu
Herbert Hooverplein 9 (bus 3418) te Leuven / lokaal 03.50
sofie.mathieu@kuleuven.be / 016 37 95 79

Doel en methodologie van het onderzoek:

Dit onderzoek wil de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen in beeld brengen en evalueren. Er worden interviews gehouden met verschillende professionelen (medewerkers van diensten die delictgerichte contextbegeleiding aanbieden en medewerkers van de Sociale dienst jeugdrechtbank). Op die manier kunnen we een zicht krijgen op de ingezette methodieken en de uitrol van deze methodieken in de praktijk, op de mate waarin programma-integriteit wordt nagestreefd en behaald, en op de aanwezigheid van goede praktijken en aandachtspunten. Er worden geen individuele dossiers besproken.

Duur van het gesprek:

Maximaal 2,5 uur

- Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek.
- Ik weet dat ik zal deelnemen aan een focusgroep.
- Ik zal de in groep gedeelde informatie vertrouwelijk behandelen.
- Ikzelf of anderen kunnen baat bij dit onderzoek hebben op volgende wijze:
Het onderzoek zal resulteren in een onderzoeksrapport en beleidsaanbevelingen met betrekking tot de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen. De resultaten zullen niet alleen voordelig zijn voor de betrokken jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken, maar ook voor de professionelen die delictgerichte contextbegeleiding aanbieden en naar beste vermogen toepassen in de praktijk.
- Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik heb het recht om mijn deelname op elk moment stop te zetten. Daarvoor hoef ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel voor mij kan ontstaan.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres:

.....
- Voor vragen evenals voor de uitoefening van mijn rechten (inzage gegevens, correctie ervan,...) weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij:
Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)
Johan Put (johan.put@kuleuven.be)
Sofie Mathieu (sofie.mathieu@kuleuven.be)

Meer informatie met betrekking tot privacy in onderzoek kan ik terugvinden op www.kuleuven.be/privacy.
Verdere vragen over privacyaspecten kan ik richten tot de data protection officer: dpo@kuleuven.be

- Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.

Datum:

Naam en handtekening deelnemer

Naam en handtekening onderzoeker

4 Tabellen bij schriftelijke bevraging – theoretische onderbouwing

Tabel 13 Modellen

Formulieren kandidaatstelling			Dienst	Schriftelijke bevraging		
RNR	GLM	IPT		RNR	GLM	IPT
			Emmaüs Antwerpen			
			Emmaüs Mechelen			
			Wingerdbloei			
			De Touter			
			Cirkant			
			Jongerenwerking Pieter Simenon			
			De Wiekslag			
			Alba			
			Cidar/De Vuurvogel			
			aPart/Team De Pion			
			Obra Baken/ 4Hobo			
			Oranjehuis			
			CJGB/HCA COHEsie			
			De Patio/HCA Baab			
			Begeleidingscentrum Bethanie			
			VOT/HCA DIVAM			

	geen kernmodel, zowel in formulier kandidaatstelling als schriftelijke bevraging vermeld
	geen kernmodel, enkel in formulier kandidaatstelling vermeld
	geen kernmodel, enkel in schriftelijke bevraging vermeld
	kernmodel, zowel in formulier kandidaatstelling als schriftelijke bevraging vermeld
	kernmodel, enkel in formulier kandidaatstelling vermeld
	kernmodel, enkel in schriftelijke bevraging vermeld

Tabel 14 Methodieken

Formulieren kandidaatstelling									Schriftelijke bevraging										
NPT	MST	MDFT	ACT	FFT	NA/ GV	Signs of Safety	Signs of Success	FACT	Dienst	NPT	MST	MDFT	ACT	FFT	NA/ GV	Signs of Safety	Signs of Success	FACT	
									Emmaüs Antwerpen										
									Emmaüs Mechelen										
									Wingerdbloei										
									De Touter										
									Cirkant										
									Jongerenwerking Pieter Simenon										
									De Wiekslag										
									Alba										
									Cidar/De Vuurvogel										
									aPart/Team De Pion										
									Obra Baken/ 4Hobo										
									Oranjehuis										
									CJGB/HCA COHESIE										
									De Patio/HCA Baab										
									Begeleidingscentrum Bethanie										
									VOT/HCA DIVAM										

	geen kernmethodiek, zowel in formulier kandidaatstelling als schriftelijke bevraging vermeld
	geen kernmethodiek, enkel in formulier kandidaatstelling vermeld
	geen kernmethodiek, enkel in schriftelijke bevraging vermeld
	kernmethodiek, zowel in formulier kandidaatstelling als schriftelijke bevraging vermeld
	kernmethodiek, enkel in formulier kandidaatstelling vermeld

5 Overzicht methodieken op dienstniveau

Provincie		Antwerpen		
Dienst		vzw Emmaüs Antwerpen (Raidho)	vzw Emmaüs Mechelen (MST)	Wingerdbloei vzw
Methodiek ¹⁷		<u>NPT</u> , Signs of Success	<u>MST</u> , NA/GV	<u>MDFT</u>
Model		GLM	/	/
Doelgroep	Leeftijd	14-25 jaar	12-18 jaar	12-25 jaar
	Indicaties	Verhoogd risico op recidive Jongere heeft minstens drie delicten gepleegd Problemen op verschillende levensdomeinen	Verhoogd risico op recidive Jongere heeft minstens drie delicten gepleegd Problemen op verschillende levensdomeinen Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol (Vermoeden van) een beperking	Verhoogd risico op recidive Problemen op verschillende levensdomeinen Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol
	Contra-indicaties	Afhankelijkheids- of verslavingsproblematiek/ psychiatrische stoornis die op de voorgrond staat Jongere ontkent de feiten	Suïcidaliteit	Afhankelijkheids- of verslavingsproblematiek Psychiatrische stoornis Suïcidaliteit (Vermoeden van) een beperking
Doelstelling		Risico op recidive verminderen Terugdringen van gedragsproblemen Verhogen van welzijn van de jongere	Risico op recidive verminderen Verslavingsgedrag van de jongere afleren Terugdringen van gedragsproblemen Opvoedingsvaardigheden van ouders verbeteren Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Creëren van een veilige opvoedsituatie Gevoel van machteloosheid bij ouders verminderen	Risico op recidive verminderen Verslavingsgedrag van de jongere afleren Terugdringen van gedragsproblemen Opvoedingsvaardigheden van ouders verbeteren Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Creëren van een veilige opvoedsituatie Gevoel van machteloosheid bij ouders verminderen Veilige/gezonde dag- en vrijetijdsbesteding
Opbouw	Duur	9-24 maanden	4-6 maanden	6-12 maanden
	Intensiviteit	Jongere: 3x/w in fase 1 (in GI: 1x) en fase 2, 2x/w in fase 3 Ouders: niet wekelijks (1x/w in gedeeld traject in fase 1) Gezamenlijk: 1x/w in fase 1 en 2 (niet wekelijks in fase 3)	Jongere: niet wekelijks Ouders: 2x/week Gezamenlijk: 2x/week	Jongere: 1x/week Ouders: 1x/week Gezamenlijk: 1x/week (niet wekelijks in fase 3)
Inhoud		Fase 1: gesprekken en activiteiten, NPT-technieken, risicotaxatie Fase 2: werken aan doelstellingen en stabiliteit Fase 3: afronding	methodiek MST	Fase 1: alliëren en motiveren, in kaart brengen RF en BF Fase 2: verandering, aanleren alternatief gedrag Fase 3: afronding, bestendigen van aangeleerd gedrag

¹⁷ De kernmethodiek is telkens onderlijnd.

Provincie		Antwerpen	
Dienst		De Touter vzw	Cirkant
Methodiek		ACT, NA/GV, Signs of Safety	NA/GV, Signs of Safety
Model		GLM	GLM, RNR
Doelgroep	Leeftijd	12-25 jaar	12-18 jaar
	Indicaties	Verhoogd risico op recidive Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol	Verhoogd risico op recidive Jongere heeft minstens drie delicten gepleegd Problemen op verschillende levensdomeinen Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol
	Contra-indicaties	Geen	Afhankelijkheids- of verslavingsproblematiek Psychiatrische stoornis (Vermoeden van) een beperking
Doelstelling		Risico op recidive verminderen Terugdringen van gedragsproblemen Opvoedingsvaardigheden van ouders verbeteren Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Creëren van een veilige opvoedsituatie Gevoel van machteloosheid bij ouders verminderen Afhankelijk van opdracht jeugdrechter en vraag van jongere en ouders Inzetten op verbreding en activering van het netwerk Inzetten op school en werk	Risico op recidive verminderen Verslavingsgedrag van de jongere afleren Terugdringen van gedragsproblemen Opvoedingsvaardigheden van ouders verbeteren Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Creëren van een veilige opvoedsituatie Gevoel van machteloosheid bij ouders verminderen Inzicht verhogen in gevolgen van delict naar slachtoffer, maatschappij, eigen context, toekomst en wijze waarop verantwoordelijkheid genomen kan worden Ouders sterker maken in het opnemen van hun ouderrol
Opbouw	Duur	6-9 maanden	6-9 maanden
	Intensiviteit	Jongere: 3x/week Ouders: 2x/week Gezamenlijk: niet wekelijks	Jongere: 1x/week Ouders: 1x/week in fase 1 en 2, niet wekelijks in fase 3 Groepssessies ouders: maandelijks Gezamenlijk: 1x/week in fase 1, niet wekelijks in fase 2 en 3
Inhoud		Individuele begeleiding in de leefomgeving van de jongere, ouder-begeleiding, gezinsgesprekken	Fase 1: kennismakingsfase, opmaak doelenplan, opstart ouderwerking Fase 2: inzetten op criminogene factoren, aanreiken van nieuwe handvatten, vaardigheden, info voor jongere en ouders, inzetten op positievere ouder-kindrelatie, inzicht vergroten in oorzaken en gevolgen van delict en opnemen van verantwoordelijkheid Fase 3: terugblik en opstellen van netwerkplan: wie kan ingezet worden bij welke problemen

Provincie		Limburg	
Dienst		De Wiekslag	vzw Jongerenwerking Pieter Simenon (CANO Pieter Simenon)
Methodiek		Signs of Success, Signs of Safety, NA/GV	NPT, Signs of Safety
Model		/	RNR, GLM
Doelgroep	Leeftijd	12-18 jaar	15-23 jaar
	Indicaties	Verhoogd risico op recidive Jongere heeft minstens drie delicten gepleegd Problemen op verschillende levensdomeinen Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol	Verhoogd risico op recidive Jongere heeft minstens drie delicten gepleegd Problemen op verschillende levensdomeinen Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol (Vermoeden van) een beperking
	Contra-indicaties	Geen	Psychiatrische stoornis (Vermoeden van) een beperking Er is enkel sprake van zedenfeiten
Doelstelling		Risico op recidive verminderen Opvoedingsvaardigheden van ouders verbeteren Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Creëren van een veilige opvoedsituatie Gevoel van machteloosheid bij ouders verminderen	Risico op recidive verminderen Verslavingsgedrag van de jongere afleren Terugdringen van gedragsproblemen Opvoedingsvaardigheden van ouders verbeteren Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Creëren van een veilige opvoedsituatie Gevoel van machteloosheid bij ouders verminderen
Opbouw	Duur	3-18 maanden	6-12 maanden
	Intensiviteit	Jongere: 1x/week Ouders: 1x/week Gezamenlijk: niet wekelijks	Jongere: 1x/week in fase 1, 3x/week in fase 2, niet wekelijks in fase 3 Ouders: niet wekelijks in fase 1 en 3, 1x/week in fase 2 Gezamenlijk: niet wekelijks
Inhoud		Gesprekken met ouders en netwerk, iets samen doen met de jongere Vragenlijst criminogene factoren aan jongere en ouders Op zoek gaan naar netwerk die jongere en ouders kunnen ondersteunen Netwerkoverleg, 3-kolommenmodel, opmaak veiligheidsplan	Fase 1: kennismaking en beeldvorming Fase 2: verkenning en bespreking criminogene factoren, motiverende gespreksvoering Fase 3: consolidatie en evaluatie

Provincie		Vlaams-Brabant	
Dienst		Alba vzw (Bascule)	Jongeren centrum Cidar vzw (De Vuurvogel)
Methodiek		NA/GV	NPT, Signs of Safety
Model		GLM	GLM
Doelgroep	Leeftijd	12-23 jaar	14-21 jaar
	Indicaties	Ook ouders, die zoekende zijn om om te gaan met het delict en het gezin na de feiten, behoren tot de doelgroep	Verhoogd risico op recidive Jongere heeft minstens drie delicten gepleegd Problemen op verschillende levensdomeinen Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol (Vermoeden van) een beperking Jongeren die grensoverschrijdend, maatschappelijk onaanvaardbaar gedrag stellen vanuit een psychiatrische problematiek
	Contra-indicaties	Geen	Over-kwalificatie van de feiten om via DCB perspectief te hebben op vervolghulp
Doelstelling		Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Gevoel van machteloosheid bij ouders verminderen	Risico op recidive verminderen Verslavingsgedrag van de jongere afleren Terugdringen van gedragsproblemen Opvoedingsvaardigheden van ouders verbeteren Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Creëren van een veilige opvoedsituatie Gevoel van machteloosheid bij ouders verminderen Herstel voor wat naar jongeren nagelaten werd (slachtofferschap) Herstel van de jongeren t.o.v. anderen
Opbouw	Duur	6-24 maanden	12-24 maanden
	Intensiviteit	Jongere: 1x/week Ouders: 1x/week Groepssessies ouders: maandelijks Gezamenlijk: niet wekelijks	Jongere: 2x/week Ouders: niet wekelijks Gezamenlijk: 1x/week
Inhoud		Verschilt heel erg per gezin, op maat: combinatie van gespreksvaardigheden en ervaringsgerichte activiteiten	Opbouwen van een werkrelatie, dieper ingaan op delicten, antisociale cognities en hoe die ontstaan. Omstandigheden zoeken en creëren waarbinnen jongeren zelf tot initiatieven kunnen komen om verantwoordelijkheid op te nemen en om in verbinding te komen met de wereld op vlak van vrije tijd, school, werk, relaties, netwerk...

Provincie		Oost-Vlaanderen	
Dienst		Obra Baken vzw (Present)	vzw aPart (De Pion)
Methodiek		NPT	NPT, NA/GV, Signs of Safety
Model		RNR, GLM	RNR, GLM
Doelgroep	Leeftijd	12-23 jaar	12-25 jaar
	Indicaties	Verhoogd risico op recidive Problemen op verschillende levensdomeinen (Vermoeden van) een beperking VOS met forensisch risico	Verhoogd risico op recidive Jongere heeft minstens drie delicten gepleegd Problemen op verschillende levensdomeinen Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol (Vermoeden van) een beperking
	Contra-indicaties	"We moeten ermee aan de slag kunnen"	Primaire afhankelijkheids- of verslavingsproblematiek Primaire psychiatrische stoornis
Doelstelling		Risico op recidive verminderen Terugdringen van gedragsproblemen Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Creëren van een veilige opvoedsituatie Het installeren van een netwerk (zowel professioneel als privé)	Risico op recidive verminderen Verslavingsgedrag van de jongere afleren Terugdringen van gedragsproblemen Opvoedingsvaardigheden van ouders verbeteren Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Creëren van een veilige opvoedsituatie Gevoel van machteloosheid bij ouders verminderen Motivatie verhogen om te veranderen
Opbouw	Duur	3-24 maanden	6-15 maanden
	Intensiviteit	Jongere: 1x/week Ouders: 1x/week Gezamenlijk: 1x/week	Jongere: 2x/week Ouders: 1x/week Gezamenlijk: niet wekelijks
Inhoud		Fase 1: outreach, verbinden en mandaat krijgen Fase 2: handelingsplanning, outreach, contextbegeleiding, presentie Fase 3: outreach, herstel, contextbegeleiding, fluctueren tussen presentie en interventie Fase 4: nazorg, presentie, vinger aan de pols, vanuit de zijlijn	Fase 1: opstartfase, analyse criminogene factoren, motiverende gespreksvoering, zoeken van en werken met kernovertuigingen, opmaak van handelingsplan Fase 2: trajectfase, patronen van delictgedrag en pro sociaal gedrag in kaart brengen en hiermee aan de slag gaan, handelingsplan als leidraad Fase 3: afronding, eventuele vervolghulp installeren, toekomstplan, benoemen van risico's en sterktes van jongere, evalueren doelstellingen Nazorg

Provincie		West-Vlaanderen		
Dienst		vzw Oranjehuis (Dynamoh)	vzw CJGB (HCA COHEsie)	De Patio vzw (HCA BAAB)
Methodiek		NPT	NPT, Signs of Safety, Signs of Success	NPT, Signs of Success
Model		RNR, GLM	RNR, GLM	GLM
Doelgroep	Leeftijd	14-21 jaar	12-19 jaar	15-18 jaar
	Indicaties	Verhoogd risico op recidive Jongere heeft minstens drie delicten gepleegd Problemen op verschillende levensdomeinen Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol	Verhoogd risico op recidive Problemen op verschillende levensdomeinen Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol	Verhoogd risico op recidive Problemen op verschillende levensdomeinen Meerdere en/of zware feiten
	Contra-indicaties	Jongere ontkent de feiten	Geen	Afhankelijkheids- of verslavingsproblematiek Psychiatrische stoornis Gebrek aan motivatie Jongere ontkent de feiten Er is enkel sprake van zedenfeiten
Doelstelling		Risico op recidive verminderen Terugdringen van gedragsproblemen Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Gevoel van machteloosheid bij ouders verminderen	Risico op recidive verminderen Terugdringen van gedragsproblemen Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Creëren van een veilige opvoedsituatie	Risico op recidive verminderen Terugdringen van gedragsproblemen Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Creëren van een veilige opvoedsituatie
Opbouw	Duur	6-9 maanden	6-12 maanden	1-9 maanden
	Intensiviteit	Jongere: 2x/week in fase 1 en 2, 1x/week in fase 3 Ouders: 1x/week Gezamenlijk: niet wekelijks in fase 1, 1x/week in fase 2 en 3	Jongere: 3x/week in fase 1, 1x/week in fase 2 Ouders: 1x/week in fase 1, niet wekelijks in fase 2 Gezamenlijk: niet wekelijks	Jongere: 3x/w in fase 1 (2x/w in GI) en 2, 1x/w in fase 3 Ouders: niet wekelijks Gezamenlijk: niet wekelijks
Inhoud		Fase 1: opbouw relatie jongere, ervaringsgerichte activiteiten, onderzoek naar criminogene domeinen, kernovertuigingen, kennismaking context, check ouderlijke vaardigheden Fase 2: motiverende gespreksvoering, GLM toetsing, veranderingsproces, vernieuwde connectie met context, afspraken en acties rond school/werk/wonen, werken aan ouderlijke vaardigheden, check motivatie-cirkel Fase 3: afbouwfase, bestendigen, bijsturen, hernemen, verder opvolgen en motiveren, regie aan netwerk	Ervaringsgericht en oplossingsgericht werken vanuit GLM, RNR, Signs of Safety/Success, NPT	Fase 1: netwerkwandeling, goede pad/slechte pad, doelenkaarten, kansen/risico's, kwaliteitskaarten, motiverende gespreksvoering, gesprekken met ouders/context Fase 2: motiverende gespreksvoering om tot keuzes te komen, situationeel leidinggeven bij gemaakte keuzes, activeren van steunfiguren Fase 3: opvolging en behoud van bereikte doelstellingen door gespreksvoering

Provincie		West-Vlaanderen	
Dienst		Begeleidingscentrum Bethanie	vzw VOT (HCA DIVAM)
Methodiek		NPT, NA/GV, Signs of Safety, Signs of Success	NPT
Model		GLM	RNR, GLM
Doelgroep	Leeftijd	12-25 jaar	14-18 jaar
	Indicaties	Verhoogd risico op recidive Problemen op verschillende levensdomeinen	Verhoogd risico op recidive Jongere heeft minstens drie delicten gepleegd Problemen op verschillende levensdomeinen Misbruik of afhankelijkheid van drugs en/of alcohol
	Contra-indicaties	Geen	Psychiatrische stoornis Suïcidaliteit (Vermoeden van) een beperking Gebrek aan motivatie Er is enkel sprake van zedenfeiten
Doelstelling		Risico op recidive verminderen Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Verhogen van welzijn van de ouders Jongeren (nog meer) bewust keuzes leren maken Komen tot herstel	Risico op recidive verminderen Verslavingsgedrag van de jongere afleren Terugdringen van gedragsproblemen Gezinsrelaties verbeteren Verhogen van welzijn van de jongere Creëren van een veilige opvoedsituatie
Opbouw	Duur	3-12 maanden	6-9 maanden
	Intensiviteit	Jongere: 3x/w in fase 1, 1x/w in fase 2 -> Gedeelde trajecten: 2x/w in fase 1, 3x/w in fase 2, 1x/w in fase 3 Ouders: n.v.t. Gezamenlijk: 1x/week in fase 1, niet wekelijks in fase 2 -> Gedeelde trajecten: niet wekelijks in fase 1 en 3, 1x/w in fase 2	Jongere: 3x/w in fase 1 (2x/w in GI), 3x/w in fase 2, 1x/w in fase 3 Ouders: niet wekelijks Gezamenlijk: niet wekelijks
Inhoud		Fase 1: kennismaking, samen dingen doen (bv. plaatsen of personen opzoeken, wandelen) Fase 2: focus op denkpatronen, gedrag en vaardigheden van de jongere, motiverende gespreksvoering, ervaringsgerichte activiteiten, schriftelijke opdrachten Fase 3: focus op bestendingig, reflectie-opdrachten	Fase 1: Kennismaking, delictbespreking, handelingsplan opstellen Fase 2: Motiverende gespreksvoering, ervaringsgerichte activiteiten, versterken van netwerk, doelen bijsturen en eraan werken, contextgericht en herstelgericht werken Fase 3: Samen met de jongere op zoek naar (vervolg)hulpverlening, met de context inzetten op herkennen van eventuele alarmbellen en manier waarop ze hiermee kunnen omgaan in de toekomst

6 Overzicht voorgeschreven methodieken

Methodiek	NPT	MST	MDFT	NA/GV	Signs of Safety	Signs of Success	ACT	
Doelgroep	Leeftijd	16-23 jaar	12-18 jaar	12-19 jaar	4-25 jaar	Niet gespecificeerd	12-23 jaar	Niet gespecificeerd
	Indicaties	Min. 3 delicten Gemiddeld tot hoog recidiverisico Gemiddelde tot ernstige problemen in vaardigheden, denkpatronen en gedrag	Ernstig antisociaal of grensoverschrijdend gedrag Problemen op minstens 2 levensdomeinen	Meervoudig probleemgedrag (o.a. criminaliteit en/of verslaving)	Gedragsproblemen Machteloosheid bij de ouders	Vermoeden of signalisatie van kindermishandeling	Delict gepleegd (of hiervan verdacht)	Niet gespecificeerd
	Contra-indicaties	IQ < 75 Geen zicht op verblijfsvergunning Ernstige psychiatrische en/of drugsproblematiek	IQ < 70 (MST-LVB) Enkel sprake van zedendelicten (MST-PSB) Suïcidaal, homocidaal of psychotisch gedrag Autismespectrumstoornis waarin ondersteuning vereist is	Opname noodzakelijk o.w.v. verslaving, suïcideneiging of psychiatrische stoornis Jongere kan niet thuis wonen o.w.v. onveilige thuissituatie	Levensbedreigende situaties Als het op geen enkele manier lukt de escalaties te stoppen Overbelasting door andere problemen (bv. schulden, verslaving)	Geen	Geen	Niet gespecificeerd
	Focus	Jongere	Gezin	Jongere, ouders, gezin	Ouders	Ouders, netwerk	Jongere, netwerk	Persoon met klachten
Doelstelling	Recidive voorkomen Delictgerelateerde denkpatronen, gedrag en vaardigheden verbeteren Verbetering of aanpassing van alle kenmerken en omstandigheden van de jongere die denkpatronen, gedrag en vaardigheden in negatieve zin beïnvloeden	Ernstige gedragsproblemen terugdringen Ervoor zorgen dat het gezin en zijn omgeving eventuele toekomstige problemen zelfstandig het hoofd kan bieden	Terugdringen van recidive/terugval Verslavingsgedrag afleren Afwakking van comorbiditeit Minder spijbelen Betere communicatie en grotere cohesie in gezin	Gewelddadig of destructief gedag van het kind stoppen zonder dat dit tot escalatie leidt	Creëren van een veilige (opvoed-) situatie voor het kind	Ervaren van successen en afzien van criminaliteit	Psychologische flexibiliteit: flexibel omgaan met gedachten, gevoelens en situaties	
Opbouw	minimaal 9 maanden Fase 1: 2x/week Fase 2: 3x per week Fase 3: afbouw tot 1x/week	3-5 maanden; doorgaans meermaals per week (o.b.v. criminogene behoefte en risico op terugval)	6 maanden; 2-3x/week Fase 1: 1 maand Fase 2: 4 maanden Fase 3: 1 maand	3-6 maanden	3 maanden – 2 jaar	niet gespecificeerd	niet gespecificeerd	

Vervolg op volgende pagina

Vervolg van vorige pagina

Methodiek	NPT	MST	MDFT	NA/GV	Signs of Safety	Signs of Success	ACT
Inhoud	Fase 1: Voorbereiding terugkeer naar de context, kennismaking en opbouw werkrelatie Fase 2: Intensieve begeleiding in de context, werken aan doelen Fase 3: Afronding Follow-up	Behandelstappen-cyclus (do-loop): 1. Doelen formuleren die samenhangen met verwijsgedrag 2. Onderzoeken hoe gedrag past in de omgeving van de jongere 3. Benoemen van in stand houdende factoren en strategieën bedenken: tussendoelen formuleren 4. Toepassing strategieën en barrières identificeren 5. Afronding als gewenste effect behaald is; nieuwe hypothesen en strategieën als gewenste effect niet behaald is	Fase 1: Leggen van een basis: motiveren, therapeutische alliantie ontwikkelen, behalen van eerste successen, planvorming Fase 2: Werken aan verandering: realiseren van behandeldoelen Fase 3: Bestending van de bereikte veranderingen, terugvalpreventieplan Beperkte nazorg	Concrete technieken vanuit waakzame zorg, gericht op oplettendheid, aanwezigheid en bescherming: - het oplossingsverzoek - het geheim doorbreken - relatiegebaren - de aankondiging - de sit-in - bevelen weigeren - de telefoonronde - volgen van het kind - de staking - herstelgebaren	1. Kennismaking + directe veiligheid installeren 2. Netwerk in kaart brengen + analyse zorgen en krachten van het gezin 3. Veiligheidsdoelen formuleren 4. Gesprek met kinderen: zorgen, krachten, wensen? 5. Gedachten en wensen van kinderen met ouders bespreken 6. Woord- en beeldverhaal voor het kind: wat gebeurt er en waarom is professional betrokken? 7. Netwerkbijeenkomst: inbreng van ouders, (in)formeel netwerk 8. Veiligheidsplan 9. Monitoren van afspraken in veiligheidsplan 10. Evaluatie, veiligheidsplan bijstellen indien nodig	Fase 1: Voorbereiding Fase 2: Werkrelatie opbouwen en informatie delen Fase 3: Ieders analyse: Wat is er aan de hand? Fase 4: Ieders oordeel: Waar staan we nu? Fase 5: Plan van de jongere: Hoe gaan we de doelen behalen? Fase 6: Uitvoering Fase 7: Evaluatie en reflectie Fase 8: Einde van de begeleiding/opvolging	6 kernprocessen: - Acceptatie van de klachten - Defusie of afstand nemen van gedachten - Contact met het hier-en-nu - Zelf-als-context of zelfobservatie - Waarden - Toegewijde actie
Theoretische onderbouwing	RNR, coping-relapse model	sociaal-ecologische theorie van Bronfenbrenner, RNR	sociaal-ecologische theorie van Bronfenbrenner	theorieën van G. Sharp over Geweldloos Verzet	Solution Focused Brief Therapy, Resolutions family therapy, Family group conference	desistance-theorie, GLM, RNR, Signs of Safety	Relational Frame Theory

Bronnen:

- NPT Vogelvang et al. (2015)
- MST: MST-Nederland (2015)
- MDFT: Rigter (2015)
- NA/GV: Omer & Wiebenga (2015)
- Signs of Safety: Wiggerink & Vogel (2019)
- Signs of Success: Aerts (z.d.)
- ACT: Harris (2020)

7 Topiclijst interviews diensten

Instroom in DCB

- Uitstroom of gedeeld traject GI

Hoe ervaart u de overgang van GI naar delictgerichte contextbegeleiding? (Wat is een meerwaarde? Wat kan beter?)

Ervaring met delen van informatie (En op het vlak van informatie die gedeeld wordt?)

Begeleiding

- Inhoud

Hoe ervaart u het werken met zowel de jongere als de ouders/context binnen de delictgerichte contextbegeleiding? (wat loopt goed, wat kan beter?)

Wat is er nodig om jongeren en hun ouders/opvoedingsverantwoordelijken zo goed mogelijk te kunnen begeleiden?

Doelstellingen decreet: Hoe ervaart u het werken rond:

- a. de (relationele en materiële) gevolgen van de feiten*
- b. het herstellen van breuken*
- c. het gedrag van de minderjarige*
- d. het voorkomen van herhaling*

- Doelbereiking/resultaat

Uit de vragenlijst leiden we af dat jullie dienst met de DCB volgende doelstellingen wil bereiken:

- *(doelstellingen uit schriftelijke bevragingen)*

Hoe ervaart u het werken rond deze doelstellingen? Worden ze steeds bereikt? Wat zijn redenen dat het resultaat niet/wel bereikt wordt?

Einde van de begeleiding

Wat zorgt er volgens u voor of het gewenste resultaat wordt bereikt met de delictgerichte contextbegeleiding?

Wat maakt, volgens u, een "goede" begeleiding? Wat kunnen knelpunten zijn in een begeleiding?

8 Schriftelijke geïnformeerde toestemming diensten

Geïnformeerde toestemming interviews met professionelen

Titel van het onderzoek:

Exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht

Naam + contactgegevens promotoren en onderzoeker:

Promotor: Stefaan Pleysier
Herbert Hooverplein 10 (bus 3418) te Leuven / lokaal 00.50
stefaan.pleysier@kuleuven.be / 016 32 52 67

Copromotor: Johan Put
Blijde-Inkomststraat 19 (bus 03409) te Leuven / lokaal 01.04
johan.put@kuleuven.be / 016 32 54 14

Onderzoeker: Sofie Mathieu
Herbert Hooverplein 9 (bus 3418) te Leuven / lokaal 03.50
sofie.mathieu@kuleuven.be / 016 37 95 79

Doel en methodologie van het onderzoek:

Dit onderzoek wil de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen in beeld brengen en evalueren. Om te weten hoe het er in de praktijk aan toe gaat, worden er interviews afgenomen met jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken en verschillende professionelen (medewerkers van diensten die delictgerichte contextbegeleiding aanbieden, van gemeenschapsinstellingen en medewerkers van Sociale dienst jeugdrechtbank). Op deze manier willen we meer te weten komen over hun verwachtingen van en ervaringen met delictgerichte contextbegeleiding.

In dit interview zal gepeild worden naar uw verwachtingen van en ervaringen met de delictgerichte contextbegeleiding.

Duur van het gesprek:

Ongeveer 1 uur

- Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek.
- Ik weet dat ik zal deelnemen aan een interview.
- Ikzelf of anderen kunnen baat bij dit onderzoek hebben op volgende wijze:
Het onderzoek zal resulteren in een onderzoeksrapport en beleidsaanbevelingen met betrekking tot de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen. De resultaten zullen niet alleen voordelig zijn voor jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken die in de toekomst delictgerichte contextbegeleiding krijgen, maar ook voor de professionelen die delictgerichte contextbegeleiding in de praktijk toepassen.
- Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik heb het recht om mijn deelname op elk moment stop te zetten. Daarvoor hoef ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel voor mij kan ontstaan.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres:

.....
- Voor vragen evenals voor de uitoefening van mijn rechten (inzage gegevens, correctie ervan,...) weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij:
Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)
Johan Put (johan.put@kuleuven.be)
Sofie Mathieu (sofie.mathieu@kuleuven.be)
Meer informatie met betrekking tot privacy in onderzoek kan ik terugvinden op www.kuleuven.be/privacy. Verdere vragen over privacyaspecten kan ik richten tot de data protection officer: dpo@kuleuven.be

- Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.

Datum:

Naam en handtekening deelnemer

Naam en handtekening onderzoeker

9 Topiclijst interviews cliënten

Introductie

Een tijd geleden kreeg je delictgerichte contextbegeleiding bij (dienstnaam). Wij willen aan de hand van dit interview nagaan wat jouw verwachtingen waren over deze begeleiding en hoe je deze begeleiding uiteindelijk hebt ervaren.

We gaan in dit onderzoek verschillende personen interviewen (jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken en medewerkers van de diensten die DCB aanbieden, van gemeenschapsinstellingen en consulenten van de sociale dienst jeugdrechtbank) om een goed beeld te krijgen over positieve punten en wat beter kan.

Dit interview zal ongeveer 1 uur duren. Jouw deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Dit betekent dat je niet verplicht bent om deel te nemen of om op alle vragen te antwoorden. Om ervoor te zorgen dat er geen informatie verloren gaat, nemen we de interviews graag op met een recorder (*expliciet navragen of dit in orde is*). Deze opnames worden gewist van zodra het onderzoek is afgelopen. De interviews worden volledig anoniem verwerkt, zodat je door niemand (dus ook niet door de medewerkers van de dienst die jou begeleid heeft) herkend kan worden. Jouw antwoorden zullen bijgevolg op geen enkele manier een invloed hebben op het dossier bij de jeugdrechtbank of bij de dienst die jou begeleid heeft.

Alles wat ik nu net gezegd heb, staat ook op het papier dat je gekregen hebt. Zou je hierop jouw naam, handtekening en de datum van vandaag kunnen invullen?

Heb je nog vragen voor we van start gaan met het interview?

Topiclijst interviews cliënten

Profielkenmerken

- Geslacht + jongere/moeder/vader/opvoedingsverantwoordelijke
- Kenmerken traject

Hoeveel maanden duurde de delictgerichte contextbegeleiding bij jou (van eerste tot laatste contact met de dienst)?

Hoe lang is het ongeveer geleden dat de delictgerichte contextbegeleiding werd afgerond?

Voor wie in het gezin werd de begeleiding opgestart?

Instroom

- Uitstroom of gedeeld traject GI?

Werd de DCB opgestart tijdens of kort na een verblijf in een gemeenschapsinstelling?

(indien van toepassing) Hoe verliep de overgang van GI naar delictgerichte contextbegeleiding?

- Opstart DCB

Wat wist je, voor de start van de begeleiding, over de werking van delictgerichte contextbegeleiding? (Van wie?) Wat verwachtte je op voorhand van de begeleiding?

Hoe verliep het eerste contact met de dienst?

Begeleiding

- Aantal contacten

Hoe vaak had je contact met de begeleider? Veranderde dit doorheen de begeleiding? Wat vond je van de frequentie van de contacten?

Wie was er nog allemaal betrokken bij de delictgerichte contextbegeleiding? Met wie had de begeleider contact (gezin, breder netwerk)? Hoe was dat voor jou dat de begeleider ook nog contact had met anderen?

- Locatie

Waar gingen de gesprekken met de begeleider door? Wat vond je daarvan?

- Inhoud

Wat is jouw ervaring met de inhoud van de gesprekken en van de begeleiding (wat er besproken werd). Ben je tevreden over wat er aan bod kwam? Waarom (niet)?

Doelstellingen decreet:

(Hoe) werd hiermee aan de slag gegaan?

e. de (relationele en materiële) gevolgen van de feiten de schade van jouw (kind zijn/haar) feiten, voor de mensen in jouw (kind zijn/haar) omgeving en wat er eventueel beschadigd is?

f. het herstellen van breuken het herstellen van de relatie tussen jou en jouw (ouders of kind) of andere mensen in de omgeving zoals school, werk, hobby...

g. het gedrag van de minderjarige jouw gedrag (het gedrag van jouw kind)

h. het voorkomen van herhaling voorkomen dat er nog eens feiten zullen gebeuren

Einde van de begeleiding

- Tevredenheid

Wat vind je van de delictgerichte contextbegeleiding als reactie op feiten?

Hoe heb je de delictgerichte contextbegeleiding over het algemeen ervaren? (Wat was positief, wat kon beter?)

- Doelbereiking/resultaat

Heb je het gevoel dat er iets is veranderd door de delictgerichte contextbegeleiding? (Wat?)

Wat heeft er volgens jou voor gezorgd dat er (n)iets veranderd is?

10 Schriftelijke geïnformeerde toestemming voor cliënten

Geïnformeerde toestemming

Titel van het onderzoek:

Exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht

Naam + contactgegevens promotoren en onderzoeker:

Promotor: Stefaan Pleysier
Herbert Hooverplein 10 (bus 3418) te Leuven / lokaal 00.50
stefaan.pleysier@kuleuven.be / 016 32 52 67

Copromotor: Johan Put
Blijde-Inkomststraat 19 (bus 03409) te Leuven / lokaal 01.04
johan.put@kuleuven.be / 016 32 54 14

Onderzoeker: Sofie Mathieu
Herbert Hooverplein 9 (bus 3418) te Leuven / lokaal 03.50
sofie.mathieu@kuleuven.be / 016 37 95 79

Doel en methodologie van het onderzoek:

Dit onderzoek wil de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen in beeld brengen en evalueren. Om te weten hoe het er in de praktijk aan toe gaat, worden er interviews afgenomen met jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken en verschillende professionelen (medewerkers van diensten die delictgerichte contextbegeleiding aanbieden, van gemeenschapsinstellingen en van de Sociale dienst jeugdrechtbank). Op deze manier willen we meer te weten komen over hun verwachtingen van en ervaringen met delictgerichte contextbegeleiding.

De vragen in dit interview zullen gaan over hoe u de begeleiding hebt ervaren. Daarnaast zullen we ook vragen stellen om meer te weten te komen over het eventuele resultaat dat werd bereikt en uw tevredenheid over de begeleiding.

Duur van het gesprek:

1 uur

- Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek.
- Ik weet dat ik zal deelnemen aan een interview.
- Ikzelf of anderen kunnen baat bij dit onderzoek hebben op volgende wijze:
Het onderzoek zal in beeld brengen wat de goede praktijken zijn van de delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen en op welke vlakken er nog ruimte is voor verbetering. Daarmee wil het onderzoek bijdragen tot het verbeteren van de manier waarop delictgerichte contextbegeleiding in de praktijk wordt gebracht. De resultaten zullen niet alleen voordelig zijn voor jongeren en ouders/ opvoedingsverantwoordelijken die in de toekomst delictgerichte contextbegeleiding krijgen, maar ook voor de professionelen die delictgerichte contextbegeleiding in de praktijk toepassen.
- Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik heb het recht om mijn deelname op elk moment stop te zetten. Daarvoor hoef ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel voor mij kan ontstaan.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres:

.....
- Voor vragen evenals voor de uitoefening van mijn rechten (inzage gegevens, correctie ervan,...) weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij:
Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)
Johan Put (johan.put@kuleuven.be)
Sofie Mathieu (sofie.mathieu@kuleuven.be)

Meer informatie met betrekking tot privacy in onderzoek kan ik terugvinden op www.kuleuven.be/privacy. Verdere vragen over privacyaspecten kan ik richten tot de data protection officer: dpo@kuleuven.be

- Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen over deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.

Akkoord

Niet akkoord

Ik ben jonger dan 16 jaar

Datum:

Naam en handtekening deelnemer

Naam en handtekening onderzoeker

11 Schriftelijke geïnformeerde toestemming voor min 16-jarigen

Geïnformeerde toestemming interviews -16jarigen

Titel van het onderzoek:

Exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht

Naam + contactgegevens promotoren en onderzoeker:

Promotor: Stefaan Pleysier

Herbert Hooverplein 10 (bus 3418) te Leuven / lokaal 00.50
stefaan.pleysier@kuleuven.be / 016 32 52 67

Copromotor: Johan Put

Blijde-Inkomststraat 19 (bus 03409) te Leuven / lokaal 01.04
johan.put@kuleuven.be / 016 32 54 14

Onderzoeker: Sofie Mathieu

Herbert Hooverplein 9 (bus 3418) te Leuven / lokaal 03.50
sofie.mathieu@kuleuven.be / 016 37 95 79

Doel en methodologie van het onderzoek:

Dit onderzoek wil de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen in beeld brengen en evalueren. Om te weten hoe het er in de praktijk aan toe gaat, worden er interviews afgenomen met jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken en verschillende professionelen (medewerkers van diensten die delictgerichte contextbegeleiding aanbieden, van gemeenschapsinstellingen en medewerkers van Sociale dienst jeugdrechtbank). Op deze manier willen we meer te weten komen over hun verwachtingen van en ervaringen met delictgerichte contextbegeleiding.

In dit interview zal gepeild worden naar hoe de begeleiding werd opgestart en rond welke thema's werd gewerkt in de begeleiding. Daarnaast zullen we ook vragen stellen om meer te weten te komen over het eventuele resultaat dat werd bereikt en uw tevredenheid over de begeleiding.

Duur van het gesprek:

1 uur

- Ik begrijp wat van mijn zoon/dochter verwacht wordt tijdens dit onderzoek.
- Ik weet dat mijn zoon/dochter zal deelnemen aan een interview.
- Mijn zoon/dochter of anderen kunnen baat bij dit onderzoek hebben op volgende wijze:
Het onderzoek zal in beeld brengen wat de goede praktijken zijn van de delictgerichte contextbegeleiding en op welke vlakken er nog ruimte is voor verbetering. Daarmee wil het onderzoek bijdragen tot het verbeteren van de manier waarop delictgerichte contextbegeleiding in de praktijk wordt gebracht. De resultaten zullen niet alleen voordelig zijn voor jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken die in de toekomst delictgerichte contextbegeleiding krijgen, maar ook voor de professionelen die delictgerichte contextbegeleiding in de praktijk toepassen.
- Ik begrijp dat deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik ben op de hoogte van de mogelijkheid om de deelname van mijn zoon/dochter aan het onderzoek op elk moment stop te zetten. Daarvoor hoeft ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel kan ontstaan.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. De naam van mijn zoon/dochter wordt daarbij niet gepubliceerd, anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres:

.....
- Voor vragen evenals voor de uitoefening van mijn rechten (inzage gegevens, correctie ervan,...) weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij:
Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)
Johan Put (johan.put@kuleuven.be)
Sofie Mathieu (sofie.mathieu@kuleuven.be)

Meer informatie met betrekking tot privacy in onderzoek kan ik terugvinden op www.kuleuven.be/privacy. Verdere vragen over privacyaspecten kan ik richten tot de data protection officer: dpo@kuleuven.be

- Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be

**Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik, ondergetekende,.....
(naam en voornaam), geef toestemming dat (naam en voornaam van uw zoon/dochter), deelneemt aan het onderzoek.**

Datum:

Naam en handtekening ouder/opvoedingsverantwoordelijke

Naam en handtekening onderzoeker

12 Informatiebrief voor cliënten

INFORMATIE OVER DE VERWERKING VAN UW PERSOONSgegevens

In het kader van uw deelname aan het onderzoek “*Exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht*” zullen persoonsgegevens over u verzameld en verwerkt worden. Deze verwerking zal gebeuren volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). In deze brief geven we u graag meer informatie over het gebruik en de bewaring van deze gegevens.

De persoonsgegevens die tijdens dit onderzoek over u verzameld zijn, kunnen bestaan uit gegevens zoals leeftijd, contactgegevens en gegevens over de gezinssituatie. Daarnaast worden mogelijks ook “bijzondere categorieën” van persoonsgegevens verzameld, zoals informatie over strafbare feiten.

Gebruik van uw persoonsgegevens

Enkel persoonsgegevens die noodzakelijk zijn voor dit onderzoek worden verzameld en verwerkt. Met dit onderzoek willen we de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen in beeld brengen en evalueren. Interviews met jongeren, ouders/opvoedingsverantwoordelijken en professionelen geven ons inzicht in hun verwachtingen van en ervaringen met delictgerichte contextbegeleiding.

Uw gegevens zullen in het kader van dit onderzoek **anoniem** verwerkt worden. Eventuele opnames van het interview dienen enkel om het uittypen te vereenvoudigen en worden, na het uitschrijven van de interviews, vernietigd. Gegevens die u kunnen identificeren zoals naam, contactgegevens en plaatsnamen worden weggelaten en niet verwerkt in het onderzoek. Contactgegevens worden niet langer bewaard dan nodig om praktische afspraken te maken. Op die manier is het na het uitschrijven en bij de verwerking van de gegevens voor niemand meer mogelijk te achterhalen welke gegevens van welke specifieke persoon afkomstig zijn of door welke dienst deze persoon werd begeleid.

De wettelijke basis voor de verwerking van uw gegevens is ‘het algemeen belang’. Het onderzoek leidt tot een vermeerdering van kennis en inzicht die de maatschappij (direct of indirect) ten goede komt.

Uw anonieme gegevens zullen door de onderzoekers gedurende tien jaar na afloop van het onderzoek bewaard worden op een beveiligde opslaglocatie van KU Leuven. Na deze periode zullen de persoonsgegevens definitief worden verwijderd.

De verzamelde gegevens kunnen mogelijks opnieuw gebruikt worden in het kader van toekomstig wetenschappelijk onderzoek, maar dan in elk geval op dezelfde manier als hierboven aangegeven (anoniem).

Uw rechten

U hebt steeds het recht om meer informatie te vragen over het gebruik van uw gegevens. Daarnaast kan u een beroep doen op het recht van inzage, het recht op verbetering en het recht op wissing van uw gegevens voor zover deze rechten de doeleinden van het onderzoek niet onmogelijk maken of ernstig belemmeren.

Indien u op één van deze rechten beroep wil doen, kan u contact opnemen met de onderzoekers aan de hand van de contactgegevens aan het einde van deze brief.

Contactgegevens

KU Leuven is de verwerkingsverantwoordelijke in het kader van dit onderzoek. Enkel de onderzoekers zullen toegang hebben tot uw persoonsgegevens. In geval van specifieke vragen over dit onderzoek en de verwerking van uw persoonsgegevens kan u met hen contact opnemen:

Stefaan Pleysier
Herbert Hooverplein 10 (bus 3418) te Leuven / lokaal 00.50
stefaan.pleysier@kuleuven.be / 016 32 52 67

Johan Put
Blijde-Inkomststraat 19 (bus 03409) te Leuven / lokaal 01.04
johan.put@kuleuven.be / 016 32 54 14

Sofie Mathieu
Herbert Hooverplein 9 (bus 3418) te Leuven / lokaal 03.50
sofie.mathieu@kuleuven.be / 016 37 95 79

Voor verdere vragen en bedenkingen over de verwerking van uw persoonsgegevens kan u contact opnemen met Toon Boon, de functionaris voor gegevensbescherming voor wetenschappelijk onderzoek van KU Leuven (dpo@kuleuven.be). Gelieve hierbij te vermelden om welk onderzoek het gaat door vermelding van de titel en de namen van de onderzoekers.

Indien u, na contact te hebben opgenomen met de functionaris voor gegevensbescherming, een klacht zou willen indienen over hoe uw informatie wordt behandeld, kan u terecht bij de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit (www.gegevensbeschermingsautoriteit.be).

13 Topiclijst focusgroep GI

Inleiding

Om te beginnen wil ik jullie bedanken voor de bereidheid om deel te nemen aan deze focusgroep die kadert binnen het exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht. Dit onderzoek is er gekomen op vraag van de Vlaamse overheid in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en wordt uitgevoerd door mezelf als onderzoeker en prof. dr. Stefaan Pleysier en prof. dr. Johan Put als promotoren, binnen het Leuvens Instituut voor Criminologie aan de KU Leuven.

De eerste twee stappen van het onderzoek stond in het teken van het in beeld brengen en evalueren van de methodieken binnen DCB en de uitrol daarvan in de praktijk. Hiervoor werd een schriftelijke bevraging gedaan bij de zestien Vlaamse diensten die DCB aanbieden en werd een focusgroep georganiseerd met medewerkers van de sociale dienst van de jeugdrechtbank. In de derde stap van het onderzoek worden trajecten in beeld gebracht. We willen een zicht krijgen op het profiel van de jongeren, de trajectkenmerken en de ervaringen van de betrokkenen m.b.t. het proces van DCB. Dit gebeurt enerzijds door individuele dossiers te analyseren en anderzijds worden er interviews gehouden met professionelen en met cliënten. Deze focusgroep kadert eveneens in de derde stap van het onderzoek.

Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig, wat inhoudt dat jullie ervoor kunnen kiezen om zonder gevolg jullie deelname te stoppen en niet verplicht zijn om op alle vragen te antwoorden. De gegevens worden anoniem verwerkt, jullie naam of campus waarvoor jullie werken wordt niet vermeld. We zouden graag dit groeps gesprek opnemen, zodat we het achteraf makkelijker kunnen verwerken voor de onderzoeksresultaten. De opname wordt onmiddellijk na transcriptie verwijderd. Gaan jullie akkoord met een opname?

Zoals eerder gezegd verwachten we om binnen 2,5u (dus om 12u30) af te ronden. Aangezien we elkaar digitaal spreken, wil ik nog een aantal basisregels afspreken. We zouden willen vragen om de camera tijdens het gesprek op te laten staan en de microfoons af te zetten wanneer je niet aan het woord bent om achtergrondgeluid te vermijden. We willen wel vragen om elkaar steeds te laten uitspreken.

Op het formulier geïnformeerde toestemming dat ik jullie per mail heb verstuurd, staat al deze informatie nogmaals genoteerd. Zouden jullie hierop jullie naam, handtekening en de datum van vandaag (28 juni 2022) kunnen invullen indien jullie hiermee akkoord gaan?

Hebben jullie nog vragen alvorens we van start gaan?

We zouden kort willen starten met een voorstellingsronde zodat iedereen weet wie aanwezig is, misschien dat we ons kunnen beperken tot de naam en campus waar u werkzaam bent en uw functie. Ik zal starten en dan mag de volgende persoon het woord nemen.

Uit de bevragingen bij de diensten kwam de rol van de GI's al naar voren. Een aantal van deze thema's zou ik in deze focusgroep graag met jullie bespreken om een zicht te krijgen op jullie ervaring hiermee. De vragen gaan dus over die trajecten waarin een jongere naast een verblijf in de GI ook een DCB opgelegd heeft gekregen.

Topiclijst**1. Delen van informatie**a. Beeldvorming in begin van traject

De start van de trajecten staat in het teken van beeldvorming rond de jongeren. We hoorden dat hieromtrent informatie wordt gedeeld vanuit GI.

Wat is jullie ervaring met het delen van informatie m.b.t. beeldvorming?

- Hebben de diensten DCB hierin een rol? Gebeurt dit samen of delen jullie vnl. informatie met diensten?
- Gebeurt dit altijd?
- Is er een verschil bij uitstroom vs gedeeld traject

b. Tijdens traject

We hoorden dat er binnen de GI op regelmatige tijdstippen trajectoverleggen of ronde tafelgesprekken worden georganiseerd, waar de diensten (en soms ook consulent en cliënten) bij aansluiten.

Wat is jullie ervaring m.b.t. de aanwezigheid van diensten DCB bij deze overlegmomenten?

- Wat is een meerwaarde voor traject binnen GI? Wat kan beter?
- Zijn diensten altijd aanwezig?

2. Inhoud van de begeleidinga. Opstellen van doelen

Zowel binnen de trajecten in GI als in de trajecten DCB wordt een handelingsplan of doelen opgesteld.

Hoe gebeurt het bepalen van doelstellingen binnen de begeleiding in gedeelde trajecten? Is er sprake van een gedeelde handelingsplanning of gebeurt dit eerder apart?

- Wat is jullie ervaring? Meerwaarde of verbeterpunten?

b. Afstemming GI en diensten: wie doet wat?

Vanuit de diensten hoorden we verschillen op het vlak van samenwerkingsafspraken tussen GI en diensten. Inhoudelijk (doelen, beeldvorming) vs praktisch (afspraken maken, vervoer, vragen) Sommige diensten spreken over vaste afspraken die gemaakt zijn, andere diensten geven aan dat de afstemming (wie doet wat wanneer?) dossier per dossier gebeurt.

Wat is jullie ervaring met samenwerking met de diensten?

- Als er vaste afspraken zijn: welke + ervaring.
- Als er geen vaste afspraken zijn, wat is jullie ervaring dan op vlak van samenwerking?

3. Uitstroom

a. Brug naar buiten

Uit de bevragingen bij de diensten komt naar voren dat de diensten voornamelijk ervaren dat zij de brug naar buiten maken, bv. door begeleidingswerk in de context, contacten met begeleidingswerk in de context/contacten met ouders en context, thuis/school/werk

- Hoe ervaren jullie dit? Meerwaarde? Wat kan beter?

b. Duur van trajecten

Hoe wordt bepaald wanneer een jongere kan uitstromen uit GI? En op welke manier heeft de opstart van DCB een invloed op het uitstromen uit GI?

- Vervroegd uitstromen bij opstart DCB?
- Of verlengingen bij wachten op opstart?

14 Schriftelijke geïnformeerde toestemming bij focusgroep GI

Geïnformeerde toestemming focusgroep met medewerkers GI

Titel van het onderzoek:

Exploratief onderzoek en procesevaluatie van de delictgerichte contextbegeleiding binnen het jeugddelinquentierecht

Naam + contactgegevens promotoren en onderzoeker:

Promotor: Stefaan Pleysier
Herbert Hooverplein 10 (bus 3418) te Leuven / lokaal 00.50
stefaan.pleysier@kuleuven.be / 016 32 52 67

Copromotor: Johan Put
Blijde-Inkomststraat 19 (bus 03409) te Leuven / lokaal 01.04
johan.put@kuleuven.be / 016 32 54 14

Onderzoeker: Sofie Mathieu
Herbert Hooverplein 9 (bus 3418) te Leuven / lokaal 03.50
sofie.mathieu@kuleuven.be / 016 37 95 79

Doel en methodologie van het onderzoek:

Dit onderzoek wil de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen in beeld brengen en evalueren. Om te weten hoe het er in de praktijk aan toe gaat, worden zowel jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken als verschillende professionelen (medewerkers van diensten die delictgerichte contextbegeleiding aanbieden, van gemeenschapsinstellingen en medewerkers van Sociale dienst jeugdrechtbank) bevroegd. Met deze focusgroep willen we meer te weten komen over hun verwachtingen van en ervaringen met de delictgerichte contextbegeleiding.

Duur van het gesprek:

Maximaal 2,5 uur

- Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek.
- Ik weet dat ik zal deelnemen aan een focusgroep.
- Ik zal de in groep gedeelde informatie vertrouwelijk behandelen.
- Ikzelf of anderen kunnen baat bij dit onderzoek hebben op volgende wijze:
Het onderzoek zal resulteren in een onderzoeksrapport en beleidsaanbevelingen met betrekking tot de methodiek en praktijk van delictgerichte contextbegeleiding in Vlaanderen. De resultaten zullen niet alleen voordelig zijn voor jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken die in de toekomst in de modules delictgerichte contextbegeleiding begeleid zullen worden, maar ook voor de professionelen die betrokken zijn bij de delictgerichte contextbegeleiding.
- Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik heb het recht om mijn deelname op elk moment stop te zetten. Daarvoor hoef ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel voor mij kan ontstaan.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres:

.....
- Voor vragen evenals voor de uitoefening van mijn rechten (inzage gegevens, correctie ervan,...) weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij:
Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)
Johan Put (johan.put@kuleuven.be)
Sofie Mathieu (sofie.mathieu@kuleuven.be)
Meer informatie met betrekking tot privacy in onderzoek kan ik terugvinden op www.kuleuven.be/privacy. Verdere vragen over privacyaspecten kan ik richten tot de data protection officer: dpo@kuleuven.be

- Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.

Datum:

Naam en handtekening deelnemer

Naam en handtekening onderzoeker

